

ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร

ปริญญานิพนธ์
ของ
สารภี ขาวดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มีนาคม 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๕๑๕.๙๑๓

๕๖๙๓ ฏ

๕.๓

ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวชิรัฐ เดชกุญชร

บทคัดย่อ

ของ

สารณี ขาวดี

18 เม.ย. 2546

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2546

๕๑๕๗๐๔๖ ๕.๓

สารภี ขาวดี. (2546). ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร. ปรินิพนธ์ฉบับ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล, อาจารย์พรธาดา สุวธนนิช.

ปรินิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร ในแง่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับบริบททางวรรณกรรมทั้งสามคือ ชีวิตมนุษย์ในสังคม ผู้เขียน และผู้อ่าน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการเลียนแบบชีวิตมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการแสดงออกของผู้เขียน และผลกระทบที่นวนิยายมีต่อผู้อ่านตามเจตนารมณ์ของผู้เขียน โดยใช้วิธีเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาวิเคราะห์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการเลียนแบบชีวิตมนุษย์ในสังคมพบว่า นวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร สะท้อนภาพพฤติกรรมอันมิชอบของข้าราชการตำรวจไทยในทุกระดับชั้นไว้ 2 แบบด้วยกันคือ พฤติกรรมอันมิชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ได้แก่ การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การใช้อำนาจโดยมิชอบ และการใช้อิทธิพลของตำรวจโดยมิชอบ ส่วนพฤติกรรมด้านลบอื่นๆที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจ และองค์กรเสื่อมเสีย นั้น มีทั้งความบกพร่องจากการปฏิบัติหน้าที่และจากพฤติกรรมส่วนตัว ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการแสดงออกของผู้เขียนพบว่า ผู้เขียนได้แสดงทัศนะต่องานตำรวจและพฤติกรรมของตำรวจไว้หลาย 4 ประการด้วยกันคือ ทัศนะต่อการบริหารและการจัดการงานตำรวจ ทัศนะต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทัศนะต่อเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ และทัศนะเกี่ยวกับผลกระทบของการบริหารจัดการ พฤติกรรมการแสดงออก และการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของตำรวจที่มีต่อสังคม ซึ่งในการแสดงทัศนะเหล่านี้ ผู้เขียนได้แสดงทั้งปัญหา ที่มาของปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาควบคู่ไปด้วย ส่วนในด้านผลกระทบของ นวนิยายที่มีต่อผู้อ่านพบว่า ผู้เขียนใช้กลการประพันธ์ 3 ลักษณะมาสร้างผลกระทบทางอารมณ์แก่ผู้อ่านคือ วางแนวเรื่องที่สะท้อนภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การสร้างโครงเรื่องโดยใช้ความขัดแย้ง และสร้างปมปัญหาที่ต่อเนื่อง ตลอดจนมีการสร้างตัวละครเอกที่มีความเป็นเอกลักษณ์และสมจริง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมุ่งหวังให้ผู้อ่านได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติทางลบที่มีต่อตำรวจ รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจ อันเป็นผลกระทบที่ผู้เขียนมุ่งหวังให้เกิดแก่ความคิดและสติปัญญา

THE IMAGE OF THAI POLICE IN VASIT DEJKUNJORN' S NOVELS

AN ABSTRACT

BY

SARAPEE KHOWDEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Thai
at Srinakharinwirot University
March 2003

Sarapee Khowdee. (2546). *The image of Thai police in Vasiit Dejkunjorn's novels*. Master thesis, M.A. (Thai). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor committee : Assist Prof. Somkiat Khuthaweekul, Mrs. Porntada Suvattanavanit.

The objective of this thesis is to analyze the image of Thai police in Vasiit Dejkunjorn's novels, considering the relationship between the novel and three literary contexts, which are life of people in a society, the author, and the reader. The analysis aims to show the relationship between the novel and the imitation of people's life in the society, the relationship between the novel and the author's expression, and the effect of the novel on the reader according to the author's purpose, presenting the result by using descriptive analysis method.

The analysis result considering the relationship between the novel and the imitation of people's life in the society shows that Vasiit Dejkunjorn's novels reflects the misbehaviour of Thai police officers in all levels characterized into two types, the improper behaviour which directly concern with the performance are as using position in improper ways , using injustice authority and using privilege in protecting and giving advantage to relatives and friends. Moreover, negative behaviour which also damage both the image of the organization and person like the remission in operation of police officers and un appropriate conduct of individual are included.

Regarding the relationship between the novel and the author's expression, the result shows that the author expresses his opinions about police work and police behaviour in four aspects, which are management and administration of police work, police officers' behaviour and expression, operational equipment of police officers, including defense materials and weapons, and impact of management, behaviour and deficient operation of police officers on the society. According to the expression, the author altogether shows the problems, primary causes of the problems, and suggestions for solving the problems.

According to the effect of the novel on the reader, it is found out that the author uses three kinds of writing strategies to arouse an emotional effect of the reader, which are presenting the plot that reflects the operation of police officers, linking the plot by using conflicts, and creating continuous problems. In addition, the author creates the main character who has "identity" and is realistic. Above all, the author aims to make the

reader understand and change their negative attitudes towards police officers and give courage to the reader who themselves are police officers, which consequently create both thought and intelligence.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร

ของ
นางสาวสารภี ขาวดี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ ๗ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมเกียรติ คู่ทวีกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ พรธาดา สุวณนนิช)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ อัครา บุญทิพย์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ บรรพต ศิริชัย)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คูทวีกุล ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่เป็นผู้จัดประกายการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมในแง่ของการพิจารณาบริบทของวรรณกรรม รวมทั้งคอยให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการทำการศึกษาค้นคว้า ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์พรธาดา สุวัธนวิษ กรรมการที่สละเวลาอันมีค่ามาเป็นผู้ให้ความรู้ ให้กำลังใจ และคอยแนะนำสิ่งอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนมุ่งมั่นที่จะตรวจแก้จนกระทั่งปริญญานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ อัครา บุญทิพย์ และอาจารย์บรรพต ศิริชัย ซึ่งช่วยให้คำแนะนำ ดิชม ตลอดจนขัดเกลาให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในโอกาสนี้ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม, อาจารย์วินัย ภูระหงษ์, อาจารย์วิพุธ โสภวงศ์, อาจารย์สุวคนธ์ จงตระกูล, อาจารย์นิตยา บุญสิงห์ และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออกทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิด และชี้แนะวิธีการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมให้ลึกซึ้งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ วลีษฐ เดชกุญชร เจ้าของวรรณกรรมที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ รวมถึงคุณมัชฌิมา ดลันทอง เลขานุการของผู้เขียนวรรณกรรม จากสำนักพิมพ์มติชน ที่ให้ความอนุเคราะห์จัดหาเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ผลงาน และเกียรติประวัติด้านการทำงานตลอดอายุราชการของเจ้าของวรรณกรรม และขอขอบคุณดาบตำรวจประวิทย์ อ่อนแ่ม หัวหน้าคดีเมืองสกอ.เมืองสมุทรปราการ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานตำรวจ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบคุณน้องมานิดา คณึงจิต บัณฑิตภาควิชาภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ คุณอมรลักษณ์ คนธา ที่ช่วยทำให้บทคัดย่อภาษาอังกฤษสำเร็จลงได้ตามความประสงค์

ขอขอบทุกคนในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนๆและน้องๆที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ทั้งในส่วนของงานเสาะแสวงหาตัวบทที่หายากเย็น การจัดพิมพ์ และเรียบเรียงต้นฉบับ กระทั่งปริญญานิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณทบวงมหาวิทยาลัย และรัฐบาลไทยที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้รับทุนพัฒนาอาจารย์เพื่อศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ผู้วิจัยสนใจ ด้วยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งยวดต่อนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต้นสังกัดที่ผู้วิจัยรับราชการอยู่

ท้ายที่สุด ประโยชน์อันพึงมีต่อการศึกษาวเคราะห์วรรณกรรมในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตเวทิตาแก่บิดามารดา และคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่วัยเยาว์จนกระทั่งปัจจุบัน

สารภี ขาวดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่งและผลงาน.....	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริบทของวรรณกรรม.....	13
2 วิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยตามแนวทฤษฎีการเลียนแบบ.....	18
การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ.....	19
การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ.....	19
การรีดไถประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริต.....	20
การเรียก - รับเงินจากธุรกิจผิดกฎหมาย.....	22
การเรียก - รับอามิสสินจ้างและของกำนัล.....	24
การเรียไร.....	29
การใช้อำนาจโดยมิชอบ.....	32
การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อประชาชน.....	32
การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ต้องหา.....	39
การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ได้บังคับบัญชา.....	41
การใช้อภิสิทธิ์ของตำรวจโดยมิชอบ.....	43
พฤติกรรมด้านลบอื่นๆที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจและองค์กรเสื่อมเสีย.....	48
การปฏิบัติหน้าที่.....	48
พฤติกรรมส่วนตัว.....	55
3 วิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยตามแนวทฤษฎีการแสดงออก.....	62
ทัศนคติต่อการบริหารและการจัดการงานตำรวจ.....	62
ทัศนคติต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	76
ทัศนคติที่มีต่อเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ.....	91
ทัศนคติเกี่ยวกับผลกระทบจากการบริหารจัดการ พฤติกรรมการแสดงออก และการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของตำรวจที่มีต่อสังคม.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 วิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยตามแนวทฤษฎีผลกระทบ.....	102
ผลกระทบทางอารมณ์.....	103
การวางแผนเรื่อง.....	103
การสร้างโครงเรื่อง.....	108
การสร้างความขัดแย้งในเรื่อง.....	108
การสร้างปมปัญหาให้ตัวละครคิดแก้ไข.....	119
ปมปัญหาหลัก.....	119
ปมปัญหาย่อย.....	122
การสร้างตัวละคร.....	128
ผลกระทบทางความคิดและสติปัญญา.....	133
ผู้อ่านทั่วไป.....	134
ผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจ.....	136
5 สรุปผล อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ.....	144
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	144
อภิปรายผล.....	147
ข้อเสนอแนะ.....	150
บรรณานุกรม	151
ภาคผนวก.....	154
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	158

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

“นวนิยาย” เป็นงานบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง ที่จำลองพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมผสมผสานกับจินตนาการของผู้เขียน ส่วนหนึ่งของข้อเท็จจริงที่ปรากฏในนวนิยายที่นักเขียนเสนอก็คือ การสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงอาจใช้นวนิยายในการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพอันเลวร้ายในสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย ดังที่ดวงมน จิตรจำนงค์กล่าวไว้ว่า “นวนิยายบางเรื่องไม่ได้มุ่งสร้างความเพลิดเพลินในฐานะที่เป็นบันเทิงคดีเท่านั้น แต่ได้มุ่งชี้ให้เห็นถึงส่วนที่ไม่สวยงาม ที่อัปมงคลของสังคมว่าเป็นสภาพที่มนุษย์อาจแก้ไขได้” (ดวงมน จิตรจำนงค์. 2532 : 141)

นวนิยายแนวสะท้อนสภาพความเป็นจริงทางสังคมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2475 โดยที่นวนิยายไทยเริ่มพัฒนาการจากนวนิยายแนวพาฝันมาสู่นวนิยายเพื่อชีวิต พัฒนาจากนวนิยายเร่ร่อนมาสู่นวนิยายเชิงปัญญา และพัฒนาจากนวนิยายที่สะท้อนหรือได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาสู่การมุ่งเสนอนวนิยายเพื่อนำหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (ตรีศิลป์ บุญขจร. 2542 : 217)

การที่นักเขียนนวนิยายของไทยเสนอปัญหาโดยหยิบยกเอาเรื่องราวของผู้คนในสังคม และนำเสนอปัญหาสังคมโดยการวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาต้นตอของปัญหานั้น นอกจากจะสะท้อนปัญหาแล้วผู้เขียนยังได้ชี้แนะแนวทางที่จะนำไปสู่สภาพที่ดีกว่า ซึ่งตรงจุดนี้แสดงให้เห็นว่านักเขียนนวนิยายตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมจึงเขียนนวนิยายอย่างมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสรรค์อิทธิพลในทางที่ดีต่อผู้อ่าน เพื่อร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม หรือนักเขียนมุ่งนำเสนอสังคมนั่นเอง (ตรีศิลป์ บุญขจร. 2542 : 216) สอดคล้องกับทัศนะของรีนฤทัย สัจจพันธ์ที่ว่า “วรรณกรรมมิได้ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาสะท้อนภาพสังคมเท่านั้น แต่ได้เพิ่มบทบาทตนเองไปเป็นโคมไฟส่องนำทางอยู่รอดของสังคมด้วย” (รีนฤทัย สัจจพันธ์. 2523 : 22)

นักเขียนนวนิยายของไทยในยุคแรกๆที่สร้างสรรค์นวนิยายในแนวสะท้อนสภาพความเป็นจริงทางสังคมมีอยู่มากมายหลายท่านที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักเช่น ศรีบูรพา, สด กุระโรหิต, มาลัย ชูพินิจ และเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นต้น นักเขียนเหล่านี้ได้แสดงความพยายามที่จะใช้วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนปัญหาสังคม โดยประพันธ์นวนิยายเพื่อเสนอแนะหรือชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน และนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 จนกระทั่งปัจจุบัน สายทิพย์ นุกูลกิจกล่าวว่า “นอกจากนวนิยายแนวสะท้อนปัญหาสังคมจะยังคงมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องแล้ว ช่วงนี้ยังถือเป็นช่วงที่นวนิยายมีความเจริญรุ่งเรืองมากทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐได้ให้เสรีภาพทางการเขียนมาก นักเขียนจึงกล้าที่จะแสดงออกทางความคิดอย่างเปิดเผยและค้นพบแนวการเขียนของตนเองมากขึ้น” (สายทิพย์ นุกูลกิจ. 2537 : 177) ช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2510 มีนักเขียนที่เสนอปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย และหนึ่งในจำนวนนั้นมีชื่อของวสิษฐ เดชกุญชร รวมอยู่ด้วย

วสิษฐ เดชกุญชร เป็นนามปากกาหนึ่งของพลตำรวจเอกวชิระฐิ เดชกุญชร นักเขียนผู้นี้นอกจากจะรับราชการตำรวจเป็นอาชีพหลักแล้ว ก็ยังเขียนหนังสือโดยเฉพาะนวนิยายออกมาอย่างสม่ำเสมอ

วสิษฐ เดชกุญชร มีผลงานนวนิยายรวมเล่มครั้งแรกในปี พ.ศ.2514 ด้วยเรื่อง “จันทร์หอม” และ “ดงเย็น” ซึ่งในตอนนั้นใช้นามปากกาว่า “โก้ บางกอก” นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้ผู้เขียนมุ่งสะท้อนปัญหาของคอมมิวนิสต์ในสังคมไทย และนับจากนวนิยายเรื่อง “ลว.สุดท้าย” เป็นต้นมา ผู้เขียนมุ่งสะท้อนภาพและปัญหาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวในวงการตำรวจ และด้วยประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับงานตำรวจของ

ผู้เขียน ไม่ว่าจะเป็นงานด้านสืบสวนสอบสวนที่กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง งานตำรวจสันติบาล ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจราชสำนัก จเรตำรวจ หรือกระทั่งการเป็นผู้ช่วยอธิบดีและรองอธิบดีกรมตำรวจ ปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในวงการตำรวจ จึงเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้เขียนใช้เป็นวัตถุดิบในการประพันธ์นวนิยาย

จากลักษณะเด่นทางเนื้อหาดังกล่าวทำให้มองได้ว่าวสิษฐ เดชกุญชร มิเพียงแต่นำเสนอนวนิยายเหล่านี้เพื่อตอบสนองอารมณ์ผู้อ่านในฐานะที่เป็นบันเทิงคดีแต่เพียงอย่างเดียว ยังใช้นวนิยายเหล่านี้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นด้วย อาจจะเป็นการจำลองภาพชีวิตมนุษย์เพื่อสะท้อนภาพความเป็นจริงบางอย่างในสังคม ใช้นวนิยายเพื่อวิพากษ์วิจารณ์สังคม หรือต้องการให้นวนิยายของตนมีผลกระทบ หรือทำให้เกิดปฏิกิริยาบางอย่างแก่ผู้อ่านทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก รวมไปถึงความคิด อันจะนำไปสู่การการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างที่เลวร้ายในสังคมไทยให้ดีขึ้นก็เป็นได้

นวนิยายของนักเขียนแต่ละคนต่างก็มีลักษณะเด่นและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจงานเขียนของนักเขียนแต่ละคนให้ต้องแท้และลึกซึ้ง จึงต้องอาศัยวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาของนวนิยายนั้น ๆ ดังที่สมเกียรติ คู่ทวีกุลกล่าวไว้ว่า “การศึกษาในแง่สัมพันธกับการแสดงออกของนักเขียนซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งต้องอาศัยชีวประวัติของผู้แต่งเข้าช่วยด้วย การศึกษาในแง่ของการเลียนแบบคือ การศึกษาชีวิตมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ผู้เขียนสนใจสะท้อนเป็นพิเศษ รวมถึงการศึกษาในเรื่องของผลกระทบอันเป็นการพิจารณาถึงผลกระทบต่อผู้อ่าน ผู้ฟังทั้งทางด้านอารมณ์ และสติปัญญาก็นับเป็นอีก 3 แนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษางานเขียนของนักเขียนแต่ละคนได้” (สมเกียรติ คู่ทวีกุล . 2536 : 3)

วิธีการหรือแนวทางดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า หากนำมาศึกษานวนิยายของ วสิษฐ เดชกุญชร จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจ หรือเข้าถึงนวนิยายของนักเขียนท่านนี้อย่างต้องแท้ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การสะท้อนภาพตำรวจในนวนิยาย ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยได้ตั้งหัวข้อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า “ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร” ตามแนวทางหรือวิธีการศึกษาวรรณกรรมดังกล่าว คาดว่าน่าจะทำให้สามารถมองเห็นภาพลักษณ์ตำรวจไทย 3 ลักษณะดังนี้

ลักษณะแรก เป็นภาพลักษณ์ตำรวจไทยในแง่การเลียนแบบชีวิตมนุษย์ในสังคม การศึกษาแนวนี้เป็นการศึกษาตามแนวทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory Of Imitation) ซึ่งเป็นการศึกษาภาพสะท้อนของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ผู้เขียนสนใจจะนำเสนอออกมาให้เห็นเป็นพิเศษ และแนวทางการศึกษาวิธีนี้หากนำมาศึกษาผลงานของวสิษฐ เดชกุญชร จะทำให้เห็นภาพสะท้อนของสังคมตำรวจไทยในนวนิยายซึ่งสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ในสังคมว่าเป็นอย่างไร

ลักษณะที่ 2 เป็นภาพลักษณ์ตำรวจไทยในแง่การแสดงออกของผู้เขียน การศึกษาแนวนี้เป็นการศึกษาตามแนวทฤษฎีการแสดงออก (Theory Of Expression) ซึ่งเป็นการศึกษาที่อาศัยชีวประวัติของผู้เขียนมาร่วมพิจารณาด้วย การศึกษาแนวนี้นอกจากผู้วิจัยจะมองเห็นบุคลิกภาพภายนอกแล้วยังเห็นความคิดหรือทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในเวลาเดียวกัน ในที่นี้หากนำมาศึกษาผลงานของวสิษฐ เดชกุญชร จะทำให้มองเห็นทั้งประสบการณ์ บุคลิกภาพ และทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อตำรวจไทยด้วย

ลักษณะสุดท้าย เป็นภาพลักษณ์ตำรวจไทยที่น่าจะเกิดแก่ผู้อ่านตามเจตนารมณ์ของผู้เขียน การศึกษาแนวนี้เป็นการศึกษาตามแนวทฤษฎีผลกระทบ (Theory Of Effect) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้อ่าน โดยสามารถมองได้ว่าการที่วสิษฐ เดชกุญชรนำเสนอนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตำรวจออกมาอย่างต่อเนื่องถึง 9 เรื่อง ผู้เขียนน่าจะมีความมุ่งหมายหรือมีความปรารถนาที่จะใช้วรรณกรรมเพื่อให้เกิดผลกระทบบางอย่างแก่ผู้อ่านหรือสังคม

การศึกษาตามแนวทางนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์โดยอาศัยหลักฐานจากตัวบท (Texts) มาเป็นข้อสนับสนุน ที่เป็นเช่นนี้เพราะการศึกษามลกระทบจากนวนิยายที่มีต่อผู้อ่านครั้งนี้ เป็นเพียงการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความคาดหวังของผู้เขียนว่า ผู้เขียนมีเป้าหมายอะไรจึงได้นำเสนอเนื้อหานวนิยายที่เกี่ยวข้องกับตำรวจออกมาซ้ำๆเช่นนี้ และหากผู้อ่านสามารถรับรู้ เข้าใจเป้าหมายหรือเจตนารมณ์ของผู้เขียน รวมทั้งเกิดอารมณ์ร่วมไปกับผู้เขียนได้ก็น่าจะวิเคราะห์จากตัวบทออกมาได้ว่า ภาพลักษณ์ของตำรวจไทยที่จะเกิดแก่ผู้อ่านตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนเป็นอย่างไร รวมทั้งน่าจะมองเห็นด้วยว่าผู้เขียนต้องการให้สังคมตำรวจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างและนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร ทุกเรื่องที่น่าสนใจศึกษาก็มีวิธีการนำเสนอโดยตรงไปตรงมาจนน่าจะทำให้ผู้อ่านทุกคนมองเห็นภาพบางอย่างที่คล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกันได้

การจะเข้าใจงานเขียนของนักเขียนแต่ละคนอย่างถ่องแท้และลึกซึ้งนั้น จำเป็นต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งทั้งสามแนวทางที่นำเสนอในข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากนำมาใช้ศึกษา "ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร" น่าจะช่วยให้สามารถเข้าใจนวนิยายของนักเขียนผู้นี้ได้อย่างถ่องแท้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม ในแง่ที่ว่าภาพสะท้อนของตำรวจในนวนิยายมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ในสังคมอย่างไร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับผู้เขียน ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของผู้เขียนกับภาพสะท้อนตำรวจในนวนิยาย และศึกษาทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อตำรวจ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับผู้อ่าน ในแง่ของความคาดหวังที่ผู้เขียนต้องการจะให้เกิดแก่ผู้อ่านในด้านภาพลักษณ์ของตำรวจไทย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เห็นภาพสะท้อนของตำรวจไทยในนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร
2. ทำให้ทราบว่าประสบการณ์ชีวิตด้านการงานของวชิษฐ เดชกุญชร มีความสัมพันธ์กับภาพสะท้อนของตำรวจไทยในนวนิยายอย่างไร รวมทั้งได้เห็นทัศนะของวชิษฐ เดชกุญชร ที่มีต่อตำรวจ
3. ทำให้เห็นความคาดหวังของผู้เขียนที่มีต่อผู้อ่านทั้งในอารมณ์ ความรู้สึก และความคิด
4. ทำให้มองเห็นแนวทางบางประการในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันเป็นอิทธิพลที่นวนิยายมีต่อสังคม

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษานวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตำรวจ ของ วชิษฐ เดชกุญชร ทั้งในนามปากกา โก๋ บางกอก และนามปากกา วชิษฐ เดชกุญชร ซึ่งได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มแล้วจำนวน 9 เรื่องได้แก่

1. ลว.สุดท้าย(เล่ม1,2)	ปีพิมพ์ครั้งแรก	พ.ศ.	2522,2523
2. สารวัตรเถื่อน	"	"	2528

3. แม่ลาวเลือด	"	"	2530
4. หักลิ้นช้าง	"	"	2533
5. เลือดเข้าตา	"	"	2534
6. สันติบาล	"	"	2536
7. สารวัตรใหญ่	"	"	2537
8. เบี้ยล่าง	"	"	2542
9. บ่วงบาท	"	"	2543

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ วสิษฐ เดชกุญชร จะดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษานวนิยายทุกเรื่องของวสิษฐ เดชกุญชร เพื่อค้นหาลักษณะร่วมและลักษณะเด่นในนวนิยาย อันจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าและทำการวิจัยต่อไป

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบทอื่นๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับผู้แต่ง นิยายกับสังคม และนิยายกับผู้อ่าน เนื่องจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ เหล่านี้ สามารถนำมาใช้วางแนวทางการศึกษาวิจัยให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับลักษณะนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรได้

3. วิเคราะห์นวนิยาย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตำรวจ ทั้ง 9 เรื่องของ วสิษฐ เดชกุญชร โดยพิจารณาเป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรก วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนิยายกับสังคมคือ ศึกษาภาพสะท้อนของตำรวจไทยจากนวนิยาย ประเด็นที่สอง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการแสดงออกของผู้เขียน คือ ศึกษาประสบการณ์ชีวิตด้านการงานของวสิษฐ เดชกุญชร ว่ามีความสัมพันธ์กับภาพสะท้อนของตำรวจใน นวนิยายอย่างไร รวมทั้งศึกษาทัศนะของผู้เขียนว่ามีต่อตำรวจอย่างไรบ้าง ประเด็นสุดท้าย เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้อ่านในแง่ผลกระทบนั่นคือ ศึกษาว่าผู้เขียนมีเจตนาจะใช้นวนิยายให้เกิดผลกระทบต่อผู้อ่านอย่างไรทั้งในด้านอารมณ์ ความคิด และสติปัญญา

4. เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

มีเอกสารและงานวิจัยซึ่งสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่ง และผลงาน
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริบทของวรรณกรรม
 - 3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม
 - 3.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับผู้แต่ง
 - 3.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับผู้อ่าน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่งและผลงาน

จากการศึกษาค้นคว้าได้มีนักเขียนและนักวิจารณ์กล่าวถึง วสิษฐ เดชกุญชร และผลงานไว้มากมาย แต่ที่ผู้วิจัยเห็นว่าโดดเด่นและน่าสนใจมีดังนี้

เรื่องยศ จันทรคีรี (อ่างใน ธเนศร์ ซาญเชาว์. 2518 : 11) ได้กล่าวถึง วสิษฐ เดชกุญชรไว้ว่า

“นักเขียนอย่างวสิษฐ หาได้เป็นนักเขียนที่จับปากกาแล้วสักแต่หาเงินอย่างเดียวไม่ เขาเป็นนักเขียนที่ยึดอุดมการณ์อย่างแท้จริง อุดมการณ์ในอันที่จะพิทักษ์สังคมไว้อย่างเหนียวแน่น และถ้าจะว่ากันอีกที ฝ่ายขวาที่มีอุดมการณ์อย่างเช่นพันตำรวจเอกวสิษฐ เดชกุญชร จะดูเป็นฝ่ายขวาที่น่าคร้ามอยู่สักหน่อย สิ่งที่ปรากฏออกมาในงานจึงเป็นในรูปจิตสำนึกที่หากจะทำเช่นนั้นได้ก็จะทำ”

ส่วน เสถียร จันทิมาธร ได้กล่าวคำนิยมถึงวสิษฐ เดชกุญชรไว้ในนวนิยายเรื่อง สารวัตรใหญ่ ว่า

“จุดเด่นอย่างมากของวสิษฐ เดชกุญชร ก็คือ เขาได้ยกระดับวรรณกรรมอาชญากรรมที่เริ่มต้นในลักษณะโรแมนติก คืดฝัน ให้พระเอกเก่งกาจอย่างไร้รากฐานรองรับ ให้มีลักษณะอัตถนิยมมากขึ้น และเป็นอัตถนิยมที่มาจากความชัดเจนต้องงานตำรวจของวสิษฐ เดชกุญชร อันถือได้ว่าเป็นชีวิตทั้งชีวิตของเขาได้ ทั้งยังเป็นชีวิตตำรวจอันจำลองภูมิธรรมของพล.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชร เข้าไปอย่างเต็มเปี่ยม

งานเขียนของวสิษฐ เดชกุญชรด้านหนึ่ง จึงเป็นการผูกเค้าโครงตามจินตนาการและความนึกฝัน ขณะเดียวกัน อีกด้านหนึ่งจินตนาการและความนึกฝันก็มาจากประสบการณ์และความชัดเจนในชีวิตของตำรวจ

ตำรวจที่ต้องเผชิญกับคนร้ายและอาชญากร

ความเป็นศาสตร์แห่งการทำงานของตำรวจจะปรากฏผ่านศิลปะการประพันธ์อย่างมีชีวิตชีวา ประสานกับการผูกเรื่องอย่างกระชับรัดกุม มีการตัดต่อด้วยเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ของบทภาพยนตร์

งานของเขาจึงสนุกและตื่นเต้น

แต่ก็เป็นความสนุกและตื่นเต้นที่แฝงสาระไว้อย่างพร้อมมูล”

ส่วน ไหมพาง (อ่างใน ธเนศร์ ซาญเชาว์. 2533 : 6) เจ้าของคอลัมน์ “วรรณลีลา” ในหนังสือพิมพ์ มติชนสุดสัปดาห์ ก็ได้กล่าวถึงวสิษฐ เดชกุญชร ไว้ว่า

“จากประสบการณ์อันหลากหลายทั้งในด้านการประพันธ์ ในสมัยที่เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และงานอาชีพที่เป็นทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย ตลอดจนงานราชการตำรวจ ที่ได้ผ่านทั้งตำรวจสันติบาล ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจราชสำนัก จเรตำรวจ กระทั่งเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจและรองอธิบดีกรมตำรวจนี้เองที่ทำให้นวนิยายเรื่องสารวัตรเถื่อน หักลิ้นช้าง มีชีวิตชีวา ส่วนงานเขียนที่วสิษฐรักมากที่สุดคือ ลว.สุดท้าย ซึ่งเขียนขึ้นจากประสบการณ์สมัยที่เป็นตำรวจตระเวนชายแดน รักมากเป็นพิเศษจนเกรงว่าคนที่ขอแปลเป็นภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่นจะถอดวิญญาณไปไม่ครบถ้วน”

นอกจากทัศนะของนักเขียนและนักวิจารณ์แล้ว คำนำจากสำนักพิมพ์ ก็ได้กล่าวถึงวสิษฐ เดชกุญชร และผลงานไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

ในคำนำของนวนิยายเรื่อง เบียดล้าง ได้กล่าวถึงผลงานประเภทนวนิยายของถึงวสิษฐ เดชกุญชร ไว้ว่า

“กว่าสามสิบปีในเครื่องแบบผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ กับความเป็นตำรวจตงฉินคนหนึ่งของกรมตำรวจ ทำให้เขาสามารถตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ทั้งในด้านมืดและด้านสว่างของคนในแวดวงสีทาก็ได้อย่างเด่นชัด

นวนิยายหลายต่อหลายเรื่องสร้างชื่อให้เขาโด่งดัง นับจากนวนิยายแนวอุดมคติที่นำเสนอความมุ่งมั่นของตำรวจหนุ่มผู้ยึดมั่นในคุณธรรม เช่น เลือดเข้าตา สันติบาล และสารวัตรใหญ่ ที่สำนักพิมพ์มติชนได้จัดพิมพ์มาแล้วหลายต่อหลายครั้ง

ตามมาด้วยสารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด และหักลิ้นช้าง ซึ่งเป็นปฏิบัติการกล้าตายของ ธนุส นิราลัย กับองค์การลับบราโว่ เพื่อตามล่าทุจริตชนกับขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งสำนักพิมพ์มติชนได้นำกลับมาให้ท่านได้เสพสุนทรีย์รสแห่งความระทึกเติมรูปแบบอีกครั้ง

พร้อมด้วยเบ๊ยล่าง นวนิยายเล่มล่าสุดที่ตีแผ่เรื่องราวในแวดวงสีทาก็อย่างถึงแก่น”

หรือจากคำนำของสำนักพิมพ์ ในนวนิยายเรื่อง สันติบาล ก็กล่าวถึงผลงานของท่านไว้เช่นกันว่า

“ถ้าโฟกัสงานด้านวรรณกรรม ชื่อของ วสิษฐ เดชกุญชร ย่อมเด่นเป็นสง่าระดับแนวหน้าคนหนึ่งในกลุ่มนักเขียนที่อาชญาวิทยาอิงชีวิตจริง แต่สิ่งที่ทำให้งานของวสิษฐ เดชกุญชร โดดเด่นกว่านักเขียนทั่วไปคืองานเขียนของวสิษฐ เดชกุญชร เกิดจากจินตนาการที่สร้างสมจากประสบการณ์ และความชัดเจนในอาชีพตำรวจ และจังหวะหนึ่งของชีวิตวสิษฐ เดชกุญชร ได้เริ่มต้นที่กองบัญชาการตำรวจสันติบาล ที่นี่จึงเป็นที่มาของหนังสือเล่มนี้

ดังนั้น “สันติบาล” จึงเป็นผลึกของวสิษฐ เดชกุญชร ซึ่งประกอบด้วยศาสตร์แห่งอาชีพ ผสมกับศิลปะการเขียนอย่างละเอียด มีชีวิต สดุก และเร้าใจ”

หรือ นวนิยายเล่มล่าสุด ป่วนบาศ ผู้ใช้นามปากกาว่า “กางเขน” ในคอลัมน์ มือละเล่ม ของหนังสือพิมพ์มติชน ก็ได้กล่าวถึงผลงานเรื่องนี้ว่า

“นวนิยายเรื่อง “ป่วนบาศ” นอกเหนือจากผู้เขียนจะบรรยายขั้นตอนการทำงานตอบโต้จารกรรมอย่างละเอียดลออเช่นที่เคยทำ เมื่อให้ตัวละครศรัทธาในบทบาทพระพุทธรศาสนาหลังจากระลึกถึงอดีตศัลยาณมาเป็นเวลาอันยาวนาน การอธิบายถึงวิธีทำสมาธิทั้งเป้าหมายและหนทาง รวมถึงวิธีคิดที่มาในรูปของอาจารย์รูปต่างๆจึงละเอียดลออเช่นเดียวกัน ละเอียดจนน่าจะสามารถดึงดูดให้นักอ่านไม่น้อยลองฝึกทำสมาธิตามได้ หากจัดแจงวิถีประจำวันดีพอ

เพราะพื้นของพุทธศาสนิกชนส่วนมาก ยิ่งที่เป็นนักอ่าน ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าผู้เขียนเขียนด้วยความรู้ชั้นฝึกฝน และรู้ปฏิบัติมาด้วยตัวเอง ตัวอักษรจึงทั้งเชิญชวน และอาจถึงกล่อมเกล้าให้อยากปฏิบัติตามได้”

นอกจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่งและผลงานแล้ว จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าผลงานของนักเขียนผู้นี้เคยได้มีผู้นำมาทำการศึกษาวิจัยแล้วในปีพ.ศ. 2533 โดยธเนศร์ ชาญเชาว์ นักศึกษาระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา ผู้วิจัยได้ตั้งหัวข้อการวิจัยว่า “วิเคราะห์นวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร”

ขอบเขตของการศึกษาเป็นการวิเคราะห์ นวนิยายทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มแล้วในขณะนั้น นั่นคือ นวนิยายเรื่องจันทร์หอม, ดงเย็น, ล.ว.สุดท้าย, สารวัตรเถื่อน, แม่ลาวเลือด และหักลิ้นช้าง รวม 6 เรื่อง

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ธเนศร์ ชาญเชาว์ได้ตั้งไว้ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร ในด้านรูปแบบ เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละครฉาก บทสนทนา กลวิธีในการแต่ง และการใช้สำนวนโวหาร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวคิดทางด้านสังคม การเมือง และการปกครอง ที่ปรากฏในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร

จากผลการวิจัยของธนศรี ชาญเซว่ นอกจากจะทำให้มองเห็นลักษณะองค์ประกอบทางด้านวรรณศิลป์ที่ปรากฏในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร อย่างเด่นชัดแล้ว ยังได้ทราบแนวคิดทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองจากนวนิยายของนักเขียนท่านนี้อย่างชัดเจนด้วย

จากข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์ดังกล่าว รวมทั้งบทสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของวสิษฐ เดชกุญชรที่ยกมา น่าจะพอทำให้มองเห็นตัวตนของผู้เขียนและผลงานของเขาชัดเจนขึ้นบ้าง และด้วยลักษณะอันโดดเด่นของเนื้อหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะนำแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมมาศึกษาเชิงวิเคราะห์เพื่อจะได้เข้าถึงหรือเข้าใจนวนิยายของนักเขียนที่ชื่อว่า วสิษฐ เดชกุญชรอย่างชัดเจน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ

คำว่า “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” หรือ “ตำรวจ” นั้น ได้มีการอธิบายความหมายไว้หลายอย่างด้วยกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ตำรวจ” ไว้ว่า ตำรวจ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบ จับกุม และปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย เรียกชื่อตามหน้าที่รับผิดชอบเช่น ตำรวจสันติบาล ตำรวจกองปราบ ตำรวจดับเพลิง ตำรวจน้ำ ตำรวจรถไฟ ตำรวจป่าไม้

ในหนังสือ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี (ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี. 2530 : 3) ได้ให้คำนิยามว่า “ตำรวจ” คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน รวมอยู่ในคำจำกัดความของคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนโสภณ ศรีวพจน์ (โสภณ ศรีวพจน์. 2539 : 3) ได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่าตำรวจ ไว้ในหนังสือ “การคอร์รัปชันของตำรวจ : แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและการควบคุม” อย่างน่าสนใจว่า

อักษร ต หมายถึง ตรวจตรา ตราตรำ

อักษร อำ หมายถึง อำนาจหน้าที่

อักษร ร หมายถึง รอบรู้ ริเริ่ม เร่งรีบ และร่วมมือ

อักษร ว หมายถึง วินิจฉัย วิจรรณญาณ

อักษร จ หมายถึง จรรยา มารยาท จดจำ

นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (อังโณนนต์ชัย ศรีประเสริฐ. 2538 : 6) ได้กล่าวคำปราศรัยเนื่องในวันตำรวจ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2504 เพื่อให้ตำรวจตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนว่า

“ในสายตาของประชาชนทั่วไป ย่อมแลเห็นว่าตำรวจนั้นคือรัฐบาล หรือรัฐบาลก็คือตำรวจ ถ้าตำรวจไม่ดี ประชาชนต้องนึกกันว่ารัฐบาลไม่ดี ถ้าตำรวจไปกดขี่ประชาชนคนจะต้องคิดว่ารัฐบาลกดขี่ ถ้าตำรวจหย่อนสมรรถภาพ คนจะนึกเลยไปถึงว่ารัฐบาลหย่อนสมรรถภาพ ถ้าตำรวจมีความซื่อสัตย์เที่ยงธรรมมีความสามารถในหน้าที่ คนก็จะนึกเลยไปว่ารัฐบาลดีด้วย”

นอกจากคำนิยามและคำกล่าว ที่สื่อให้เห็นให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของตำรวจข้างต้นแล้ว ยังมีนักเขียนหนังสือหลายท่านที่เขียนหนังสือที่สะท้อนให้เห็นบทบาท และหน้าที่ของตำรวจโดยตรง และหนึ่งใน

➔ จำนวนนั้นที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีที่น่าสนใจก็คือ หนังสือ "ตำรวจไทยในอนาคต" ของพล.ต.ต.ดร.ไพรัช พงษ์เจริญ หนังสือเล่มนี้สามารถนำมาใช้ประกอบในการศึกษาวิเคราะห์ "ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของ วชิษฐ เดชกุญชร" ได้เป็นอย่างดี

จากการพิจารณาเนื้อหาพอจะสรุปเป้าหมายของหนังสือเล่มนี้ได้ว่า ผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะใช้หนังสือเล่มนี้ในการเสนอแนวทางอันเป็นเข็มทิศให้ตำรวจไทยก้าวไปสู่อนาคตทั้งดงาม ตรงเป้า ชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้ผู้เขียนได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนว่า "ตำรวจกำลังมองตำรวจเพื่อตำรวจปี 2000" ส่วนของคำนำจากสำนักพิมพ์ที่ว่า "หนังสือเล่มนี้น่าจะเป็นประกายไฟเล็กๆ กิดจิตสำนึกและวิญญาณของตำรวจทุกคนให้เข้าใจเป็นหนึ่งเดียวในการนำวิธีการต่างๆ ไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพัฒนาตำรวจเพื่อรับมือกับอนาคตตามความมุ่งหวังของพล.ต.ต.ดร.ไพรัช พงษ์เจริญ" ก็น่าจะเป็นข้อย้ำเตือนให้ตำรวจทุกคนได้ระลึกไว้เสมอว่า

"ตำรวจเป็นมิตร ไกลชิดประชาชน

ตำรวจอยู่ที่ไหน ประชาชนอุ่นใจที่นั่น"

ดังนั้นเนื้อหาของหนังสือ พล.ต.ต.ดร.ไพรัช พงษ์เจริญ (ไพรัช พงษ์เจริญ, 2542 : 45) จึงได้พยายามเน้นย้ำ"อุดมคติของตำรวจ 9 ประการ" เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของตำรวจเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และให้ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อุดมคติทั้ง 9 ข้อ ได้แก่

1. เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่
2. กรุณาปรานีต่อประชาชน
3. อดทนต่อความเจ็บใจ
4. ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก
5. ไม่มักมากในลาภผล
6. มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อปวงชน
7. ดำรงตนในยุติธรรม
8. กระทำการด้วยปัญญา~~และ~~
9. รักษาความไม่ประมาทเสมอด้วยชีวิต

นอกจากนี้ ในหนังสือเล่มนี้ยังได้นำเสนอเนื้อหาในส่วนที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประโยชน์และสามารถนำมาใช้วิจัย "ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของ วชิษฐ เดชกุญชร" ครังนี้ก็คือ ในส่วนที่ผู้เขียนนำเสนอผลสรุปงานวิจัยต่างๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้เกี่ยวกับ "ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจ" ซึ่งเป็นผลงานการวิจัยของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย สาขาอาชญวิทยาและการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเนื้อหาส่วนหนึ่ง ผู้เขียนได้สรุปผลงานการวิจัยออกมาต่างๆ ออกมาว่า ได้ผลในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นดำเนินการวิจัยปีใด หรือใช้ระยะเวลาานเท่าใดก็ตาม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการที่ประชาชนปรารถนาให้ตำรวจทำ และผลการวิจัยที่ออกมาก็สามารถสรุปความต้องการของประชาชน (ไพรัช พงษ์เจริญ, 2542 : 81 - 82) ได้เป็น 9 ข้อดังนี้

1. ต้องการให้ตำรวจมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสุภาพอ่อนโยน เอาใจเขามาใส่ใจเรา สร้างความรัก ความศรัทธา และความเชื่อถือไว้วางใจ ให้กับประชาชนผู้มาใช้บริการอันเป็นการลดช่องว่าง ความเหินห่าง ที่มีให้หมดไป หรือเหลือน้อยที่สุด
2. ต้องการให้ตำรวจจะรู้สึกเสมอว่าเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจทั้งปวงของตำรวจในทุกวันนี้ ประชาชนเป็นผู้ยกย่อง ให้เกียรติ สนับสนุน และให้กำลังใจ

3. ต้องการให้ตำรวจเป็นมิตรกับประชาชน ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ไม่ประพฤติ และปฏิบัติตัวเหนือกฎหมาย

4. ต้องการให้ตำรวจเป็นผู้รักษากฎหมาย ไม่เป็นโจรเสียเอง ไม่คุ้มครองแหล่งอบายมุข หรือสถานผิดกฎหมายต่างๆ ไม่ดื่มและเมาสุราขณะปฏิบัติหน้าที่

5. ต้องการให้ตำรวจเต็มไปด้วยจิตสำนึกของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ และมีวิญญานของความเป็นตำรวจอาชีพ ปฏิบัติงานเพื่อพิทักษ์รับใช้ และให้บริการประชาชนด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และเสมอภาค ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก และไม่คาดหวังค่าตอบแทนใดๆ

6. ต้องการให้ตำรวจมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความจริงใจต่อประชาชน และทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

7. ต้องการให้ตำรวจช่วยกันจัดและลงโทษตำรวจที่ประพฤติผิดอย่างแท้จริง และป้อนบำเหน็จความชอบแก่ตำรวจผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบอย่างเป็นกลางและรวดเร็ว ส่งเสริมและประกาศเกียรติคุณแก่ตำรวจผู้ซื่อสัตย์และมีวินัย เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นการสร้างกำลังใจในการประพฤติดี ปฏิบัติชอบ

8. ต้องการให้ตำรวจมีความรับผิดชอบในหน้าที่อย่างจริงจัง กล้าหาญ อดทน ซื่อตรง และไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพล

9. ต้องการให้ตำรวจปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ไม่ข่มเหงเบียดเบียน ไม่รีดไถ ไม่คอร์รัปชัน ไม่เห็นแก่อาภิสินจ้าง ไม่ส่งเสริมผู้กระทำความผิด ไม่ยึดเยียดความผิดและกลั่นแกล้ง ไม่ใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ตรวจค้นโดยพลการ ไม่เล่นการพนัน ไม่เบียดบังเวลาราชการ และไม่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ

เนื้อหาของหนังสือ “ตำรวจไทยในอนาคต” โดยเฉพาะในส่วนที่ผู้เขียนกล่าวถึง “อุดมคติของตำรวจ” ที่วางไว้เพื่อให้ตำรวจปฏิบัติต่อประชาชน และ “ความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ตำรวจทำ” อีก 9 ข้อ ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งสองส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมีส่วนช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจะศึกษานวนิยายของ วสิษฐ เดชกุญชร ได้อย่างลึกซึ้งขึ้น

นอกจากเอกสารที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ ซึ่งนิสิตและนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ทั้งในสาขารัฐศาสตร์ สาขานิติศาสตร์ และสาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรมได้ศึกษาวิจัยไว้ งานวิจัยเหล่านั้นล้วนมีประโยชน์ และสามารถจะนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของ วสิษฐ เดชกุญชร” ได้ แต่ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างให้เห็นจากงานวิจัยต่อไปนี้

ร.ต.อ.หญิง ศิริวรรณ อนันต์โท นักศึกษาสาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรมระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้วิจัยในหัวข้อ “ภาพพจน์ของตำรวจตามความรู้สึกของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ไว้ในปี พ.ศ. 2529

วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพพจน์ของตำรวจตามความรู้สึกของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกต่อตำรวจแตกต่างกัน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขภาพพจน์ตำรวจ

ส่วนขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยวิธี Multistage Cluster Sampling โดยกำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมาย 600 คน การที่ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเช่นนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าประชากรเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยไม่อาจทำการส่งผลโดยการเก็บข้อมูลจาก

ประชากรทั้งหมดได้ และการกระทำดังกล่าวเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและระยะเวลามากและเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร ดังนั้นจึงได้จำกัดกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ประชากรเพียง 600 คน

สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ก็คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อตำรวจและประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกต่อภาพพจน์ของตำรวจ

ส่วนประโยชน์ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับคือ

1. ทำให้ทราบความรู้สึกที่ประชาชนมีต่อตำรวจในด้านต่างๆ เช่น สภาพภายนอกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพของงานตำรวจ
2. ทำให้ทราบว่าประชาชนที่ได้รับประสบการณ์จากตำรวจแตกต่างกันนั้น มีความรู้สึกต่อภาพพจน์ของตำรวจแตกต่างกันอย่างไร
3. นำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางปรับปรุงการปฏิบัติงาน และสภาพทั่วไปของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
4. ทำให้ทราบสาเหตุและวิธีแก้ไขข้อบกพร่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา
5. การที่ตำรวจมีภาพพจน์ที่ดีขึ้น ย่อมเป็นการสร้างความเชื่อถือ และได้รับความร่วมมืออันดีจากประชาชน

ร.ต.อ.หญิง ศิริวรรณ (2529 : 119-121) ได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยไว้ดังนี้

1. อายุของประชาชนเป็นปัจจัยที่มีผลกับความรู้สึกต่อภาพพจน์ตำรวจทั้งลักษณะทางด้านบุคคลและลักษณะของงาน
2. ระดับการศึกษาของประชาชนเป็นปัจจัยที่มีผลกับความรู้สึกต่อภาพพจน์ตำรวจทั้งลักษณะทางด้านบุคคลลักษณะของงาน ลักษณะทางด้านสังคม และลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ
3. ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อตำรวจเป็นปัจจัยที่มีผลกับความรู้สึกต่อภาพพจน์ตำรวจทั้งลักษณะทางด้านบุคคล ลักษณะของงาน ลักษณะทางด้านสังคม และลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ
4. ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานของตำรวจเป็นปัจจัยที่มีผลกับความรู้สึกต่อภาพพจน์ตำรวจทางด้านลักษณะงาน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาพลักษณ์ของตำรวจจากนวนิยายอย่างยิ่ง นั่นคือ

1. การแก้ไขภาพพจน์ของตำรวจให้ดีขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะการปฏิบัติงานของตำรวจนั้นเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงและความร่วมมือช่วยเหลือจากประชาชนก็เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพของตำรวจ ประชาชนที่เข้าใจระบบงานและหน้าที่ของตำรวจก็ย่อมพร้อมที่จะให้เกียรติ นับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย หรือคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ยิ่งกว่านั้นประชาชนที่เห็นใจตำรวจยังจะเป็นผู้ที่พร้อมจะช่วยเหลือส่งเสริมการเลือกผู้แทน และการตรากฎหมายหรือพระราชบัญญัติอันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของตำรวจ และอาจถึงขั้นพร้อมใจกันช่วยจัดหาอุปกรณ์ ทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือให้ตำรวจสามารถบริการสังคมได้ดีขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของตำรวจทุกคนที่จะต้องตระหนักถึงความรู้สึกของประชาชน และร่วมมือกันแก้ไขภาพพจน์ในทางลบให้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น

2. จากการที่พบว่า ระดับการศึกษาของประชาชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึก ต่อภาพพจน์ตำรวจในทุกๆ ด้าน จึงควรจะได้มีการสร้างความเข้าใจอันดีและถูกต้อง โดยเน้นไปที่ระดับการศึกษาของประชาชนเป็นสำคัญ มีการประชาสัมพันธ์ถึงผลงานและนโยบายของกรมตำรวจ โดยผ่านสื่อมวลชนสาขาต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการและแถลงข่าวทางหนังสือพิมพ์ สำหรับกลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง และสำหรับกลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาในระดับต่ำก็อาจใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งในปัจจุบันนี้

กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้มีโครงการตำรวจสัมพันธ์ เพื่อออกพบปะประชาชนตามแหล่งชุมชนต่างๆ มีการแสดงดนตรีให้ประชาชนฟังเพื่อสร้างความบันเทิงและความคุ้นเคย นับว่าเป็นประโยชน์อยู่ไม่น้อย และโครงการในลักษณะนี้ควรได้รับการริเริ่มในเขตความรับผิดชอบของตำรวจภูธรด้วย เพราะประชาชนในต่างจังหวัดที่ด้อยการศึกษาและอยู่ห่างไกลความเจริญส่วนมาก ยังมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์และกลัวเกรงตำรวจอยู่

3. จากการที่พบว่า ประสพการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกต่อภาพพจน์ของตำรวจ การแก้ไขภาพพจน์ก็ต้องแก้ที่การปฏิบัติงานของตำรวจนั่นเอง แต่แม้ว่าตำรวจทั่วประเทศจะอยู่ภายใต้สถาบัน หรือจัดเป็นองค์กรเดียวกันก็ตาม หากพิจารณาถึงหน่วยย่อยๆ แล้วงานของตำรวจที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนอาจให้ความรู้สึกในด้านบวกและลบไม่เท่ากันก็ได้ ประชาชนอาจมองเห็นตำรวจในเขตท้องที่หนึ่งมีประสิทธิภาพดีกว่าตำรวจในอีกท้องที่หนึ่ง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับประสพการณ์ที่ประชาชนได้รับมาก่อน การแก้ไขภาพพจน์ในข้อนี้จึงน่าจะที่กรมตำรวจจะพิจารณาว่าหน่วยงานใดที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับประชาชนมากเป็นพิเศษ แล้วจึงพิจารณาแนวทางแก้ไขไปตามความสำคัญตามลำดับก่อนหลัง

นอกจากการแก้ไขการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับย่อยแล้ว กรมตำรวจยังจะต้องตระหนักถึงปัจจัยที่ผลักดันให้ตำรวจไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่น ปัญหาเรื่องค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ การขาดงบประมาณสนับสนุน การขาดขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้บังคับบัญชาระดับสูง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งผลักดันให้ภาพพจน์ตำรวจปรากฏออกมาในทางที่ไม่ถูกไม่ควร

นอกจากนี้กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้วิจัย “เรื่องความคิดเห็นของประชาชนผู้พักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาล” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้พักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาล ทั้งในเรื่องความต้องการ และผลการปฏิบัติงานของกองบัญชาการตำรวจนครบาลตามนโยบายและแผนงานการปฏิบัติราชการในด้านต่างๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
2. ด้านการสอบสวน
3. ด้านการให้บริการประชาชนบนสถานีตำรวจ
4. ด้านการอำนวยความสะดวกและการควบคุมจราจร
5. ด้านตำรวจชุมชนสัมพันธ์

การวิจัยนี้ได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นมา โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชาชนผู้พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร กระจายครอบคลุมพื้นที่ทั่วกรุงเทพมหานครตามเขตพื้นที่ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้กำหนดไว้แล้ว รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 2,166 คน การประมวลข้อมูลได้รับความร่วมมือจากสำนักงานสถิติแห่งชาติช่วยเหลือในการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาลตามนโยบายและแผนงานการปฏิบัติราชการในด้านต่างๆ ทั้ง 6 ด้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่ามีทั้งการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับดี ระดับปานกลาง และระดับที่ต้องปรับปรุง

ส่วนการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับปานกลางและการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับปรับปรุงซึ่งได้แก่ ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ต้องพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ในเรื่องของการพิจารณาจัดสายตรวจให้เหมาะสม เพื่อปิดช่องโอกาสของคนร้าย ความรวดเร็วในการไปถึงสถานที่เกิดเหตุหลังจากได้รับแจ้ง ความเพียงพอของดูยาม จุดสกัด ด้านตรวจ และการปฏิบัติงาน ความรวดเร็วและเอาใจใส่ในการติดตามจับกุมคนร้าย การดำเนินการปราบปราม เรื่องของอบายมุข และการกวาดขันสถานบริการ

ด้านการสอบสวน ต้องเร่งปรับปรุงงานสอบสวนให้ดีขึ้น ทั้งด้านกระบวนการในการดำเนินการตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว สะดวกและรวดเร็ว ความเอาใจใส่ในการดำเนินการและความเที่ยงธรรม

ด้านการให้บริการประชาชน การปฏิบัติของตำรวจนครบาลต่อประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการของสถานีตำรวจจะต้องปรับปรุงเรื่องของการอำนวยความสะดวกรวดเร็ว ความเสมอภาค และการใช้กริยาวาจา

ด้านการอำนวยความสะดวกและการควบคุมจราจร ต้องพิจารณาปรับปรุงในเรื่องความเพียงพอของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ความเป็นธรรมในการปฏิบัติตามกฎหมาย ความเคร่งครัดและจับกุมผู้กระทำความผิดกฎจราจร การจัดระบบการจราจร การติดตั้งเครื่องหมายและสัญญาณจราจร รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจราจรให้ประชาชนทราบ

ด้านตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในด้านความสนใจของตำรวจในการออกเยี่ยมเยียนหรือพบปะประชาชน การมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน การเผยแพร่ ให้ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับวิธีป้องกันอาชญากรรม และการติดต่อกับตำรวจรวมถึงการให้ความช่วยเหลือบริการประชาชนเพื่อบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ

ด้านภาพพจน์และความประพฤติของตำรวจนครบาล จะต้องปรับปรุงเรื่องของการสร้างความเลื่อมใสศรัทธา และความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่

ผลการวิจัยครั้งนี้ นับว่าเป็นข้อมูลและแนวทางสำคัญส่วนหนึ่งที่สะท้อนกลับให้เห็นถึงบทบาทการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่ผ่านมาของกองตำรวจนครบาล อันจะนำมาเป็นแนวทางพิจารณาจัดลำดับความเร่งด่วนของการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาลในทุกด้านแต่ละกรณีอย่างมีทิศทาง เพื่อความสงบเรียบร้อย ความผาสุก ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ร.ต.ต.มนต์ชัย ศรีประเสริฐ นิสิตปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ภาควิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองกับความรับผิดชอบของนายตำรวจระดับอาวุโส" ไว้ในปี พ.ศ. 2538

งานวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองกับความรับผิดชอบของนายตำรวจระดับอาวุโส" ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมือง กับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของนายตำรวจระดับอาวุโส ตลอดจนสามารถสำรวจหาความแตกต่างของระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของนายตำรวจระดับอาวุโส รวมทั้งสำรวจหาความสัมพันธ์ของระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมือง กับความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และหาทัศนคติทางการเมืองของนายตำรวจเหล่านั้นว่าได้ให้ความสำคัญต่อการมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการนำเอาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ไปปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายตำรวจผู้บริหารระดับอาวุโสต่อไปด้วย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยเลือกตัวอย่างจากนายตำรวจอาวุโสที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานชั้นสูงจำนวน 71 นาย และหลักสูตรผู้กำกับการจำนวน 150 นาย

ร.ต.ต.มนต์ชัย ศรีประเสริฐ (2538 : 142) ได้สรุปผลของงานวิจัยว่า

"ปัจจัยต่างๆทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม และความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบของนายตำรวจระดับอาวุโส เนื่องจากในทางปฏิบัติกับทางทฤษฎีไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน นายตำรวจระดับอาวุโสส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมทางสังคม การเมืองในระบบราชการตำรวจที่จะทำให้การรับราชการได้เจริญก้าวหน้าไปในอีกแนวทางหนึ่ง เมื่อเทียบกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ

ต่างๆภายในราชอาณาจักร ป้องกันอาชญากรรม ป้องกันมิให้มีผู้ละเมิดกฎหมายมหาชน และถ้ามีผู้ใดละเมิดก็มีอำนาจและหน้าที่สืบสวนจับกุม ตรวจค้นและปราบปรามนำตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีอย่างจริงจัง มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขและให้บริการด้านต่างๆแก่ประชาชน ดูแลรักษาผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มต่างๆและสาธารณะโดยทั่วไป การให้การศึกษารอบรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน และควบคุมพัฒนา สร้างสรรค์พฤติกรรมและอุปนิสัยของประชาชนให้อยู่ในกรอบ ระเบียบ วินัย วัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีของชาติ จึงทำให้ผลการวิจัยออกมาดังกล่าวกว่าข้างต้น"

นอกจากนี้ ในตอนหนึ่งของบทนำผู้วิจัยได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบตำรวจไว้ว่า "ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจนั้น หากมีการละเลยในหน้าที่รับผิดชอบหรือปฏิบัติหน้าที่โดยใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องเที่ยงธรรมแล้ว ก็อาจก่อให้เกิดความไร้ระเบียบขึ้นในสังคมโดยทั่วไป และก่อให้เกิดความผุกร่อนของอำนาจปกครองอันนำไปสู่จุดเริ่มต้นของวัฏจักรการปฏิวัติได้ ดังนั้นโดยภาพรวมแล้วหน้าที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของตำรวจก็คือ การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ตำรวจจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยพื้นฐานในวิถีชีวิตประชาชน และบทบาทดังกล่าวนี้ ย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริม หรืออาจมีบทบาทเหนี่ยวนำการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยได้ อีกนัยหนึ่งก็คือ การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจนั้นควรได้กระทำอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยยึดหลักแบบประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยส่วนรวมด้วย ดังนั้นการศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบถึงระดับความรู้สึกนึกคิดและความรู้ความเข้าใจทางการเมืองกับความรับผิดชอบของตำรวจจึงเป็นสิ่งที่น่าให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวนโยบายของรัฐเพื่อการพัฒนากรมตำรวจ ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยอาจมีประโยชน์ในการนำมาใช้ในการปรับปรุง และแก้ไขปัญหามูลค่าการของกรมตำรวจ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการปกครองของประเทศ"

จากคำกล่าวนี้ทำให้มองเห็นบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่นายตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจระดับอาวุโสคือ ตำรวจตั้งแต่ระดับชั้นสัญญาบัตรขึ้นไปได้อย่างชัดเจน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำรวจที่ยกมาแสดงข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อมูลบางส่วนในเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษา "ภาพลักษณ์ตำรวจไทยในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร" ได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถจะนำมาเป็นข้อสนับสนุนให้ผลของการศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของตำรวจจากวรรณกรรมมีน้ำหนัก และมีความชัดเจนขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอกสารเหล่านี้มาเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริบทของวรรณกรรม

สมเกียรติ กูห์วีกุล (2536 : 3) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง " วรรณกรรม กับการศึกษาวรรณกรรม 'ข้อขัดแย้งระหว่างศิลปินกับศาสตร์' " ว่า การศึกษาวรรณกรรมของนักเขียนคนเดียวไม่จำเป็นต้องยึดหลักการหรือทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะอย่างตายตัวเช่นที่ผู้วิจัยปฏิบัติอยู่ในขณะนี้ ยังมีหลักการอื่นๆอีกเป็นต้นว่า เราจะศึกษาวรรณกรรมในแง่สัมพันธ์กับการแสดงออกของนักเขียน เป็นการแสดงออกซึ่งต้องอาศัยชีวประวัติของผู้แต่งเข้าช่วย หรืออาจค้นคว้าในแง่ของการเลียนแบบโดยศึกษาชีวิตมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ผู้เขียนสนใจสะท้อนเป็นพิเศษ รวมทั้งอาจศึกษาในเรื่องของผลกระทบอันเป็นการพิจารณาถึง

ผลกระทบต่อ ผู้อ่าน ผู้ฟังทั้งทางด้านอารมณ์ และสติปัญญา และแนวทางการศึกษาวรรณกรรมที่สมเกียรติ คูทวีกุลเสนอไว้นั้นก็คือ การศึกษาวรรณกรรมโดยพิจารณาบริบท กล่าวคือเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบทอื่น ๆ อันได้แก่ วรรณกรรมกับสังคม วรรณกรรมกับผู้แต่ง และวรรณกรรมกับผู้อ่าน

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ไม่เฉพาะแต่สมเกียรติ คูทวีกุลเท่านั้นที่เห็นว่า การศึกษาปัจจัยภายนอกตัววรรณกรรมสามารถช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจวรรณกรรมที่กำลังอ่านอย่างลึกซึ้งได้ ยังมีผู้รู้ทั้งหลายท่านที่มีแนวคิดเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลและสรุปทัศนะของผู้รู้เหล่านั้นมาให้เห็นดังนี้

1. แนวคิดด้านการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

การศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมคือ การศึกษาวรรณกรรมตามแนวทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Imitation) ทฤษฎีนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมในแง่การเลียนแบบ โดยดูว่านักเขียนได้จงใจนำชีวิตของมนุษย์กลุ่มใดในสังคมมาสะท้อนเอาไว้เป็นพิเศษหรือไม่ เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยสำคัญอันเป็นที่มาของการแสดงทัศนะของผู้เขียนที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมของนักเขียนนั้นๆ สำหรับแนวทางในการศึกษาเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม มีผู้รู้หลายท่านเสนอแนวคิดไว้ดังนี้

มล. ดุ้ย ชุมสาย (2516 : 158 – 159) เสนอแนวพินิจวรรณกรรมเชิงสังคมวัฒนธรรมไว้ว่า “การจะเข้าใจหรือเข้าถึงวรรณคดีเรื่องใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพที่ทำให้เกิดบทประพันธ์เรื่องนั้น กล่าวคือวรรณคดีได้เอาทัศนคติ ความประพฤติปฏิบัติของคนมาเป็นเนื้อเรื่อง ผู้วิจารณ์แนวนี้จะต้องวิเคราะห์ตรวจสอบภาวะของสังคมที่ทำให้เกิดวรรณคดี และวรรณคดีเรื่องนั้นสะท้อนให้เห็นภาวะสังคมอย่างไร”

ส่วน ทศนีย์ ทานตะวณิช (2524 : 49) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดี กับสังคมไว้เช่นกันว่า “เนื่องจากกวีเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นหากกวีเห็นสิ่งใดในสังคมจึงย่อมจะอดไม่ได้ที่จะนำมาแสดงไว้ในงานของตน นี่คืออิทธิพลที่สังคมมีต่อวรรณคดี แต่ในขณะเดียวกันบางครั้งกวีเองก็แสดงถึงอิทธิพลต่อสังคมโดยการปลุกเร้าหรือเสนอข้อชี้แนะบางประการแก่สังคมได้”

สำหรับแนวทางที่ มล. ดุ้ย ชุมสาย และทศนีย์ ทานตะวณิช เสนอมานั้น แม้จะเป็นแนวทางการศึกษาวรรณคดีโดยมองความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าหากนำมาวิธีการศึกษาแนวนี้มาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยก็น่าจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคมได้อย่างชัดเจนเช่นกัน

ส่วน เสถียร จันทิมาธร (2517 : 2-3) เสนอให้เห็นความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่า “เราดูวรรณกรรมได้จากสังคม และเราดูสังคมได้จากวรรณกรรม วรรณกรรมแต่ละช่วงสมัยเป็นการสะท้อนด้านหนึ่งของสังคม การคลี่คลายขยายตัวของวรรณกรรมย่อมเป็นการคลี่คลายของสังคมด้วย”

นอกจากนี้วิทย์ คีระศรียานนท์ (2518 : 184) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมที่ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ว่า “นักประพันธ์เปรียบเหมือนคนสองคนในคนคนเดียวกัน กล่าวคือนอกจากนักประพันธ์จะเป็นผู้แต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นกลุ่มหนึ่งของกลุ่มนั้น คือเป็นพลเมืองอีกด้วย ดังนั้นนักประพันธ์ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง และสภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ ย่อมเป็นสิ่งที่กำหนดแนวคิดของนักประพันธ์ที่ปรากฏในงานเขียนว่า เขามีท่าทีตอบสนองถึงอิทธิพลนั้นๆ อย่างไร”

จากแนวคิดของผู้รู้ทั้งหลาย พอที่จะสรุปได้ว่าสังคมกับวรรณกรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ เพราะบทบาทของวรรณกรรมนั้นไม่ได้ทำหน้าที่เป็นแต่เพียงการสะท้อนภาพของสังคมคือ การบันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมเท่านั้น แต่วรรณกรรมที่ทำหน้าที่ประจักษ์ชัดที่คอยชี้แนะแนวทางให้ผู้อ่านได้นำแนวคิดนั้นไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เลวร้ายในสังคมให้กลับกลายเป็นสิ่งที่ดีขึ้นอีกด้วย เพราะฉะนั้นหาก

ผู้อ่านสนใจจะศึกษาสภาพสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือสังคมของคนกลุ่มใดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การศึกษาจากวรรณกรรมก็ถือเป็นการให้คำตอบหรือให้เห็นภาพสังคมในช่วงนั้นๆ หรือสังคมตรงนั้นได้อย่างชัดเจนอีกทางหนึ่ง

2. แนวคิดด้านการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้แต่ง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้แต่ง คือ การศึกษาวรรณกรรมตามแนวทฤษฎีการแสดงออก (Theory of Expression) ทฤษฎีนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมที่เน้นความสำคัญไปที่การศึกษาตัวตนของผู้แต่งจากวรรณกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งการศึกษาวิธีนี้ นอกจากผู้วิจัยจะวิเคราะห์ได้จากตัวบทแล้ว ในบางครั้งก็จำเป็นต้องอาศัย ชีวิตประวัติของผู้แต่งเข้าช่วยด้วย เพื่อที่จะได้เห็นตัวตนของผู้แต่งที่สะท้อนออกมาทางผลงานของเขาชัดเจนขึ้น

ม.ล. ต้อย ชุมสาย ณ อยุธยา (2516 : 158-159) กล่าวถึงการวิจารณ์วรรณกรรมในแนวพินิจเชิงชีววรรณซึ่งการพินิจวรรณกรรมในแนวนี้นี้ ทำให้เห็นความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมให้สัมพันธ์กับผู้แต่งไว้ว่า “วรรณกรรมคือ สิ่งสะท้อนให้เห็นถึง บุคลิกภาพของผู้ประพันธ์ การจะเข้าถึงหรือการเข้าใจวรรณกรรมของเรื่องใดก็ตาม ก็ต้องรู้ชีวประวัติ ความคิด และบุคลิกภาพของผู้แต่งว่าเป็นอย่างไร”

ส่วน กุหลาบ มลลิกะมาส (2518 : 70) กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมโดยพิจารณาประวัติของผู้แต่งประกอบด้วยว่า “การศึกษาประวัติของผู้แต่ง สนับสนุนให้เข้าใจเรื่องได้เด่นชัดขึ้น ทำให้วรรณคดีน่าสนใจยิ่งขึ้น ผู้แต่งบางท่านกล่าวถึงตนเองไว้ในเรื่องที่แต่งไว้ การรู้ประวัติผู้แต่งย่อมจะทำให้เข้าใจเรื่องดีขึ้น”

และเจตนา นาควัชระ (อ้างในปริญา สุวรรณรงค์. 2528 : 2) กล่าวไว้ว่า “การที่นักวิจารณ์ให้ความสำคัญต่ออัจฉริยภาพของกวีใดก็หมายความว่าผู้นั้นแตกต่างจากบุคคลธรรมดา ความสนใจของผู้อ่านจะได้ไม่หยุดอยู่ที่วรรณกรรมชิ้นใดชิ้นหนึ่งของผู้เขียนผู้นั้น ผู้อ่านมักจะกระหายใคร่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของกวีด้วย งานสร้างสรรค์วรรณคดีเป็นเรื่องความสามารถของปัจเจกบุคคล มีลักษณะเฉพาะ มีคุณค่าของตนเอง ผู้วิจารณ์จึงจำเป็นต้องศึกษาชีวประวัติของกวีด้วย”

ปริญา สุวรรณรงค์ (2528 : 4) กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เพื่อสืบค้นผู้แต่งโคลงกำสรวลและทวาทศมาส ” เกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับหากผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับประวัติผู้แต่งอย่างดีว่า “ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับของกวีและแต่ละคนอย่างละเอียด ย่อมจะเข้าใจหรือวรรณกรรมของกวีเหล่านั้นได้ดีกว่าผู้ที่ขาดความรู้ทางด้านนี้ เพราะกวีย่อมจะสอดแทรกความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนเรื่องราวชีวิตส่วนตัวของกวีลงไปในงานของตนด้วย ไม่ว่าจะด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นการศึกษาประวัติของกวีจึงมีส่วนช่วยให้ผู้ศึกษาวรรณกรรมได้เข้าใจแรงบันดาลใจ และจินตนาการของกวีได้เป็นอย่างดี”

จากแนวคิดของผู้รู้ทั้งสี่ท่าน ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นว่าการรู้ประวัติของผู้แต่งอย่างละเอียด แล้วนำชีวประวัติของผู้แต่งมาร่วมพิจารณาวรรณกรรมที่อ่าน ย่อมจะทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงวรรณกรรมที่อ่านได้ในระดับลึกขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจถึงความคิด หรือทัศนะของผู้แต่งที่มีต่อสิ่งต่างๆ นอกเหนือจากการมองเห็นบุคลิกภาพของผู้แต่งจากผลงาน

3. แนวคิดด้านการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้อ่าน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้อ่านคือ การศึกษาวรรณกรรมตามแนวทฤษฎี ผลกระทบ (Theory of Effect) ทฤษฎีนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมที่เน้นความสำคัญไปที่ผู้อ่าน เพราะนักเขียน

จะต้องมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนว่าจะสร้างสรรค์งานของตนขึ้นมาเพื่อให้เกิด “ผลกระทบ” อย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อผู้อ่านเป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านอารมณ์ คือสร้างความสนุกสนานหรืออารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้อ่าน หรือผลกระทบทางด้านสติปัญญา คือใช้วรรณกรรมมาเป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนความคิด ทศนคติ หรือค่านิยมที่มีมาแต่เดิมให้เปลี่ยนไป เกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับผู้อ่านได้มีผู้เสนอแนวคิดและแนวทางการศึกษาไว้หลายท่านดังนี้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2514 : 187) กล่าวไว้ว่า “กวีหรือผู้เขียนถูกหล่อหลอมด้วยความเชื่อและค่านิยมในสังคมในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคม แต่ในขณะเดียวกันเขาก็อาจมีส่วนชักจูงหรือหล่อหลอมความเชื่อและค่านิยมให้แก่สังคมได้ หากผลงานของเขาเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง นับว่า ‘เป็นวิธีที่กวีแสดงอิทธิพลต่อสังคมเป็นการแก้ลำกัน’ ”

ส่วน เจตนา นาควัชร (2521 : 3) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสังคมจากวรรณกรรมว่า “วรรณกรรมเป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับภาวะสังคม ผู้ประพันธ์ได้แสดงแนวคิดทางด้านปรัชญา ตลอดจนความจริงของสังคมอย่างตรงไปตรงมาด้วยความสนใจและรับผิดชอบออกมาในรูปของวรรณกรรม ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีอิทธิพลต่อสังคม รวมทั้งมีพลังในสังคมมนุษย์ด้วย”

ดวงมน จิตรจันทน์ (2528 : 241) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมในแง่ผลกระทบไว้ว่า “วรรณคดีเป็นนฤมิตรกรรมของมนุษย์ ผู้ประพันธ์อาจใช้วรรณคดีเป็นเครื่องมือสื่อสารบอกกล่าวความคิดความอ่านของตนแก่สังคม ซึ่งอาจเป็นการย้ำเตือนทัศนะเดิมของสังคมให้คงอยู่ หรือหักล้างทัศนะนั้น และเสนอทัศนะใหม่ที่ดีกว่า”

นอกจากนี้ รพินทรนาถ ฐากูร (อ้างในกุสุมา รัชมณี 2537 : 25) กล่าวว่า “กวีสามารถมองเห็นสิ่งที่เห็นด้วยตาให้เห็นด้วยใจ ต่อไปกวีก็จะใช้คุณสมบัติพิเศษคือพลังจินตนาการขยายสิ่งที่รับรู้ให้ละเอียดลึกซึ้ง ซับซ้อนหรือกว้างไกลมากขึ้นไปอีก เมื่อเกิดเป็นภาพที่เด่นชัดในใจของกวีแล้ว กวีก็ต้องใช้ฝีมือในการประพันธ์และอัจฉริยภาพที่จะสื่อภาพนั้นให้ถึงผู้รับสารได้อย่างสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด ซึ่งเท่ากับเป็นการทำให้สิ่งที่จินตนาการขึ้นแล้วนั้นเป็นที่ปรากฏชัดเห็นด้วยตาของผู้รับสารอีกทีหนึ่ง”

กุสุมา รัชมณี (2537 : 25) กล่าวไว้ในหนังสือ สีสันวรรณคดีชุด “ตั้งรัตนแห่งโกสินทร์” ว่า “ในมุมมองของผู้รับสารหรือผู้อ่าน อิทธิพลของสังคมที่มีต่อความคิด ความเชื่อของผู้อ่านคงเหมือนกับอิทธิพลที่มีต่อผู้ส่งสารหรือกวี ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ผู้อ่านย่อมถูกหล่อหลอมด้วยความเชื่อและค่านิยมในสังคมเช่นกัน จะต่างกันก็ตรงการส่งอิทธิพลกลับไปยังสังคม ซึ่งผู้อ่านไม่อาจทำได้อย่างกวีผู้ ‘กุมปากกามาเนรมิต’ และชี้นำความคิด ความเชื่อของคนในสังคมได้

ผู้อ่านที่อยู่ในสังคมเดียวกับกวีย่อมสามารถรับสารที่กวีสื่อมาได้ง่าย และตรงตามความประสงค์ของกวีมากกว่าผู้อ่านกลุ่มอื่น”

นอกจากนี้กุสุมา รัชมณี (2537 : 35-36) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการแสดงปฏิกิริยาของผู้อ่านว่า

“รสของวรรณกรรม เกิดจากพลังของตัวบทวรรณกรรมที่สามารถสื่อให้กระทบอารมณ์และความคิดของผู้อ่านได้ จนทำให้ผู้อ่านเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง เช่น เมื่อได้อ่านวรรณกรรมที่สื่ออารมณ์รัก ผู้อ่านก็ได้รับรสความซาบซึ้งในความรัก ได้อ่านเรื่องที่สื่ออารมณ์โกรธก็จะได้รับรสความแค้นเคืองเป็นต้น กล่าวได้ว่าอำนาจของวรรณกรรมมีมากพอที่จะทำให้ความเปลี่ยนแปลงขึ้นในอารมณ์และความคิดของผู้อ่านได้

การเขียนวรรณกรรมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ผู้สื่อคือคนเขียนและผู้รับคือคนอ่าน การสื่อสารที่ดีต้องไม่ใช่การสื่อสารทางเดียว แต่ควรมีการสื่อปฏิกิริยาจากการอ่านกลับไปยังนักเขียนด้วย”

ส่วนสายทิพย์ นุกุลกิจ (2537 : 142-143) ได้กล่าวและเสนอแนวทางการศึกษาคคุณค่าของบันเทิงคดีไว้ในหนังสือ “วรรณกรรมปัจจุบัน” ว่า

“การวิเคราะห์คุณค่าของเรื่องบันเทิงคดีคือ การที่ผู้อ่านพิจารณาคูณค่าของวรรณกรรมโดยใช้ผู้อ่านเองเป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินประเมินค่าเรื่องบันเทิงคดีนั้นๆ เพราะฉะนั้นเพื่อให้การตัดสินประเมินค่าเรื่องบันเทิงคดีเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ผู้อ่านก็ควรขจัดอคติ ความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนตัวออกไปให้หมด หรือให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และพยายามจะเข้าใจให้เป็นกลางที่สุดแล้วพิจารณาประเมินค่าต่างๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์คือ การพิจารณาว่าหลังจากที่อ่านเรื่องบันเทิงคดีนั้นๆแล้ว ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินจากการอ่าน มากน้อยเพียงไรและเพราะเหตุใด

2. คุณค่าทางสติปัญญาคือ การพิจารณาหาคุณค่าด้านอื่น ๆ ของเรื่องบันเทิงคดีที่นอกเหนือจากการพิจารณาคูณค่าทางอารมณ์ เรื่องบันเทิงคดีอาจให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่านเช่น ให้ข้อคิดคติเตือนใจ ให้แนวทางในการดำเนินชีวิต หรืออาจแสดงตัวตนของผู้แต่งซึ่งก่อให้เกิดความคิดอ่าน ความแตกฉานทางปัญญาแก่ผู้อ่านด้วยก็ได้”

และ กมล โพธิ์เย็น (2540 : 11) ก็ได้กล่าวถึงการศึกษาวรรณกรรมในแนวผลกระทบไว้เช่นเดียวกันว่า “ในการศึกษาวรรณกรรมโดยใช้ทฤษฎีผลกระทบเป็นหลักในการศึกษานี้ จะมุ่งเน้นความสำคัญของการศึกษาจากตัวบทวรรณกรรมเป็นสำคัญ จากนั้นผู้ศึกษาจะต้องตีความจากตัวบทวรรณกรรมเพื่อดูว่านักเขียนมีจุดประสงค์อย่างไรจึงได้นำเสนอความคิดเช่นนี้ และยังเป็นการคาดคะเนต่อไปอีกว่าความคิดดังกล่าวสามารถจะส่งผลอย่างไรต่อผู้อ่านบ้าง”

เพราะฉะนั้นจากทัศนะและคำกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า วรรณกรรมที่ดีย่อมจะให้คุณค่าทั้งทางด้านอารมณ์และคุณค่าทางปัญญาแก่ผู้อ่านเสมอ แต่วรรณกรรมแต่ละเรื่องจะเกิดคุณค่าแก่ผู้อ่านมากน้อยเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับผู้แต่งว่าต้องการจะใช้วรรณกรรมของตนเพื่อสร้างความบันเทิงแก่ผู้อ่านเพียงอย่างเดียว หรือจะใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารบอกกล่าวความคิดความอ่านของตนแก่สังคมเพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดทัศนะใหม่ๆที่ดีกว่า

ในการศึกษาเพื่อให้เห็นคุณค่าหรือสิ่งที่ผู้อ่านน่าจะได้รับการอ่านวรรณกรรม เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสามารถจะศึกษาได้ โดยคุณค่าทางอารมณ์สามารถศึกษาได้จากกลการประพันธ์ที่ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อสร้างความโดดเด่นและความน่าสนใจในงานของผู้เขียนแต่ละคน ส่วนคุณค่าทางความคิดและสติปัญญานั้นหากผู้อ่านสามารถมองเห็นจุดประสงค์หรือเจตนาในการนำเสนอเนื้อหาวรรณกรรม รวมทั้งสามารถสร้างอารมณ์หรือความรู้สึกร่วมกับผู้เขียนได้ ผู้อ่านก็จะเกิดความรู้สึกหรือเกิดความคิดอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาที่อาจคล้ายหรือเหมือนกันได้

จากแนวคิดของผู้รู้ทั้งหลายที่กล่าวมาในข้อสามทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นว่า การศึกษารับทบทวนวรรณกรรมคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับบริบทต่างๆอันได้แก่สังคม ผู้เขียน และผู้อ่านนั้นมีความสำคัญและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ถ้าหากผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรก็น่าจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจนวนิยายอย่างลุ่มลึก

บทที่ 2

วิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยตามแนวทฤษฎีการเลียนแบบ

วรรณกรรม มีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่ผู้สร้างวรรณกรรมเกี่ยวพันอยู่จึงกล่าวได้ว่า นักเขียนผู้สร้างวรรณกรรมทุกคนตกอยู่ใต้อิทธิพลของเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ของสังคม

เมื่อสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและนักเขียนในฐานะที่เป็นแหล่งรวมชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และระเบียบปฏิบัติต่างๆ นักเขียนย่อมจะนำสิ่งที่พบเห็นในสังคมไปเป็นวัตถุดิบในการเขียนเสมอ ดังนั้นงานเขียนจะมีเนื้อหาอย่างใดจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมขณะนั้น

การพิจารณาวรรณกรรมในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ถือเป็นแนวทางการศึกษาสังคมได้อีกทางหนึ่ง โดยการศึกษาสภาพของสังคมผ่านงานวรรณกรรมซึ่งนักเขียนแต่ละคนพยายามสะท้อนหรือแสดงออก การศึกษาวรรณกรรมตามแนวทางนี้นอกจากจะทำให้ผู้ศึกษามองเห็นภาพความจริงหรือปัญหาของสังคมอย่างชัดเจนในเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว ยังช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วย การศึกษาวรรณกรรมตามแนวทางนี้เรียกว่าการศึกษาวรรณกรรมแง่การเลียนแบบ (Mimetic criticism) หรือเป็นการศึกษาวรรณกรรมตามแนวทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Imitation)

การพิจารณาวรรณกรรมในแง่การเลียนแบบ (Mimetic criticism) คือแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมทางหนึ่ง เป็นการศึกษาว่าวรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ นั้นมีการเลียนแบบ มีการสะท้อนหรือมีการแทนโลกและชีวิตมนุษย์ว่าเป็นอย่างไร ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญที่ใช้กับการศึกษาวรรณกรรมในแนวนี้นี้คือการใช้หลักเกณฑ์แห่ง “ความจริง” ของการแทนสิ่งที่มันแทนหรือสิ่งที่มันควรจะแทน (ทองสุก เกตุโรจน์, 2529 : 68) หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการพิจารณาวรรณกรรมว่า นักเขียนนั้นๆ สะท้อนภาพความเป็นจริงในสังคมผ่านงานวรรณกรรมไว้อย่างไรนั่นเอง

นักเขียนที่เสนอเนื้อหานวนิยายในแนวสะท้อนสังคม มีให้เห็นอย่างมากมายและต่อเนื่องนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการนำเสนอภาพหรือปัญหาต่างๆ เหล่านี้นอกจากจะขึ้นอยู่กับมุมมองของนักเขียนแต่ละคน เพศ ความถนัด อาชีพและภูมิสำเนา มีส่วนกำหนดให้นักเขียนแต่ละคนเลือกนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนสังคมต่างๆ กันไป นักเขียนบางคนเพียงแต่สะท้อนภาพสังคมในนวนิยาย ขณะที่นักเขียนบางคนมีเจตนาจะให้ผู้อ่านคิดใคร่ครวญถึงปัญหาสังคมที่เสนอไว้ในนวนิยายของตนเช่น ปัญหาของคนในชุมชนแออัด ปัญหาของกรรมกรลูกจ้างแรงงาน ปัญหาความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจน และปัญหาโสเภณี เป็นต้น และบางปัญหาที่สังคมมองว่าเป็นเรื่องล่อแหลม แต่นักเขียนเหล่านั้นก็ยังหยิบยกมานำเสนอได้อย่างลึกซึ้งเช่น การสะท้อนภาพเรื่องราวของคนที่มีความผิดปกติทางจิต เรื่องราวของกลุ่มรักร่วมเพศ เรื่องราวความมัวหมองของพระพุทธศาสนาอันเกิดจากคนบางคนที่อาศัยผ้าเหลืองเป็นเครื่องมือฉกฉวยผลประโยชน์ เรื่องราวความฉ้อฉลทางการเมืองการปกครอง รวมถึงการตีแผ่พฤติกรรมของนักการเมืองและข้าราชการบางกลุ่มด้วย

วสิษฐ เดชกุญชร เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่มองเห็นปัญหาในวงการตำรวจทั้งในวงกว้างและเจาะลึกบางประเด็น โดยอาศัยประสบการณ์ตรงจากการเป็นข้าราชการตำรวจของตนมาช่วยในการเสนอเนื้อหานวนิยาย ดังนั้นนวนิยายของนักเขียนผู้นี้ จึงเป็นการนำเสนอเนื้อหาในแนวสะท้อนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งวงกว้างและวงแคบ โดยมีนวนิยายเรื่องจันทร์หอมเป็นเรื่องแรกที่ถูกส่งมอบสู่สายตาผู้อ่าน ตามด้วยเรื่องดวงเย็นและลว.สุดท้าย นวนิยายในช่วงแรกๆ นั้นผู้เขียนเน้นสะท้อนปัญหาคอมมิวนิสต์ในสังคมไทยเป็นสำคัญ และนับตั้งแต่นวนิยายเรื่องลว.สุดท้ายเป็นต้นมาเนื้อหาเริ่มเจาะลงไปถึงปัญหาในวงการตำรวจ ส่วนปัญหาคอมมิวนิสต์กลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แทรกอยู่ในตัวงานเท่านั้น ปัญหาที่โดดเด่นและผู้เขียนพยายามจะตีแผ่ก็คือพฤติกรรมตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพด้านลบของตำรวจไทยที่สั่งสมมานาน แต่ยังไม่มียุคไหนที่นักเขียนคนใดหยิบ

ยกมานำเสนอและตีแผ่ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพฤติกรรมอันมิชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่เช่นการใช้ตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ และอภิสิทธิ์ของตำรวจในทางมิชอบ เป็นต้น ปัญหาต่างๆเหล่านี้ ผู้เขียนนำเสนอและตีแผ่ออกมาให้เห็นในนวนิยายเรื่องต่างๆอย่างเด่นชัดและต่อเนื่อง

จากการพิจารณาภาพสะท้อนสังคมจากนวนิยายทั้ง 9 เรื่องของวสิษฐ เดชกุญชรพบว่า ผู้เขียนนำเสนอพฤติกรรมด้านลบของตำรวจอย่างโดดเด่นและชัดเจน ด้วยเจตนาที่จะสะท้อนภาพความเป็นจริงอันเป็นปัญหาสังคมที่เกิดจากการกระทำของตำรวจ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ทางลบของตำรวจไทยในนวนิยายก็สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ได้แก่ พฤติกรรมอันมิชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่หรือที่เรียกเป็นภาษาทางกฎหมายว่า “การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ” และพฤติกรรมด้านลบอื่นๆที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจและองค์กรเสื่อมเสีย ทั้งในส่วนของการทำงานและพฤติกรรมส่วนตัว ซึ่งจะวิเคราะห์โดยละเอียดทีละประเด็นดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ภารกิจและหน้าที่ของตำรวจนั้นยังไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะ แต่เท่าที่ปรากฏในระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวกับคดี ได้กล่าวไว้ว่า “ตำรวจมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติราชการในหลายฐานะด้วยกัน ทั้งในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ในฐานะเป็นผู้รักษากฎหมาย ในฐานะข้าราชการพลเรือน ในฐานะพนักงานฝ่ายปกครอง และในฐานะตำรวจสนาม ดังนั้นตำรวจจึงมีอำนาจหน้าที่กว้างขวาง” (ระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวกับคดี. 2539 : 5-6) แต่ที่นับว่าเป็นหน้าที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงก็คือ ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ คือมีหน้าที่รักษาความสงบของประชาชนภายในราชอาณาจักร และในฐานะเป็นผู้รักษากฎหมาย คือมีหน้าที่ป้องกันมิให้ผู้ละเมิดกฎหมายมหาชน ซึ่งถ้ามีผู้ใดละเมิดก็มีอำนาจและหน้าที่จะสืบสวน จับกุม ตรวจค้น และปราบปรามนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามสมควรแก่ความผิด (ระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวกับคดี. 2539 : 5-6) จากความสำคัญดังกล่าว จึงพอสรุปภารกิจและหน้าที่ที่สำคัญของตำรวจได้ว่า ต้องพิทักษ์สันติราษฎร์และใช้อำนาจอย่างถูกต้องต่อประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่ตำรวจจะเลยหรือนำไปปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว หรือใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิดสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน และนำความเสื่อมเสียไปยังองค์กร จึงนับได้ว่าตำรวจผู้นั้นได้กระทำความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้

จากการประมวลพฤติกรรมที่เข้าข่ายการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของตำรวจไทยที่ผู้เขียนสะท้อนไว้ในนวนิยาย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

- 1.1 การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
- 1.2 การใช้อำนาจโดยมิชอบ
- 1.3 การใช้อภิสิทธิ์ของตำรวจโดยมิชอบ

1.1 การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ อาจมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า “การคอร์รัปชัน” ในภาษาอังกฤษ หรือตามความเข้าใจของคนทั่วไปในสังคมไทยว่า “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” ดังที่โสภณ ศิริพงษ์นักล่าวไว้ นั่นคือ “เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการในลักษณะที่เรียกร้องเงิน และทรัพย์สินจากราษฎรเพื่อประโยชน์ส่วนตนในลักษณะของการฉ้อราษฎร์ หรือเบียดบังเงิน และทรัพย์สินของทางราชการ มาเป็นของตนเองโดยมิชอบในลักษณะของการบังหลวง” (โสภณ

ศรีวพจน์. 2539 : 64) หรือจะกล่าวให้แคบลงก็อาจคล้ายคลึงกับที่ พ.ร.บ. ป.ป.ป. ของไทยได้ให้ความหมายไว้ นั่นคือ “การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งมีขอบเขตเฉพาะการประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งมีขอบเขตเฉพาะการกระทำโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำการในตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนหรือผู้อื่น หรือกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ” (โสภณ ศรีวพจน์. 2539 : 65) เพื่อให้มีขอบเขตครอบคลุมพฤติกรรมด้านลบของตำรวจไทยที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนไว้ ผู้วิจัยขอใช้สำนวนภาษากฎหมายว่า “พฤติกรรมการใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ” แทนคำว่า การคอร์รัปชัน หรือ การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

จากการศึกษางานวิจัยหลายๆเรื่อง เกี่ยวกับการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจพบว่า ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนมองเห็นและปรารถนาจะให้ตำรวจทำและตำรวจเป็นก็คือ ยุติพฤติกรรมการรีดไถประชาชน ซึ่งผลสรุปงานวิจัยข้อนี้ ก็สอดคล้องกับภาพลักษณ์ด้านลบของตำรวจไทยอย่างหนึ่งที่วิษณุ เดชบุญสร เน้นย้ำในนวนิยายนั่นคือ การใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้และของกำนัลตั้งแต่เล็กๆน้อยๆจนถึงมีมูลค่าสูง และหากพิจารณาถึงไปถึงวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้และของกำนัลต่างๆเหล่านั้น สามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะดังนี้

1.1.1 การรีดไถประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริต

1.1.2 การเรียก - รับเงินจากธุรกิจผิดกฎหมาย

1.1.3 การเรียก - รับอำมิสสินจ้าง และของกำนัล

1.1.4 การเรียไ้ไร

1.1.1 การรีดไถประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริต

ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากพฤติกรรมกรรีดไถของตำรวจมีมากมายและหลากหลายอาชีพ แต่ผู้ที่น่าเห็นใจมากที่สุดก็คือประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่ได้มีฐานะร่ำรวยอะไร ทำมาหากินเลี้ยงปากท้องและครอบครัว ไม่ได้กำไรจากการค้าขายมากมายแล้วยังต้องเจียดเงินที่หามาได้วันละน้อยนิดนั้นให้กับตำรวจ แทนที่ตำรวจจะเป็นพึ่งพิงได้ในยามที่มีเรื่องทุกข์ร้อนกลับมาเบียดบังรายได้ของเขา และเมื่อถูกรีดไถหนักเข้าความศรัทธาที่เคยมีจึงกลับกลายเป็นความเกลียดชังในที่สุด ผู้เขียนได้ใช้ตัวละคร สาส ซึ่งอยู่ในเรื่อง เบี้ยล่าง สะท้อนให้เห็นที่มาของความรู้สึกอคติต่อตำรวจของประชาชนได้เป็นอย่างดี

สิ่งที่รบกวนจิตใจของเขายู่ขณะที่ขับรถไปในความว่างเปล่าของถนนในขณะนั้น ไม่ใช่เรื่องของความเร็วของรถ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนายร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรรคพญาพร ที่เขาเพิ่งจะรับสัญญาจ้างฆ่าด้วยราคาหนึ่งล้านห้าแสนบาทต่างหาก

มิใช่เพราะความเป็นตำรวจของนายร้อยตำรวจตรีผู้นั้นหรือใครทั้งนั้น เขาเกลียดตำรวจมาตั้งแต่เด็กๆ และเกลียดทุกคนตั้งแต่อดีตกรมตำรวจลงมา ตำรวจไม่เคยทำบุญคุณหรือความขึ้นอกขึ้นใจให้เขาเลยตั้งแต่เขาจำความได้ มีแต่การข่มขู่ข่มเหงรังแกมาตลอด เตี้ยและแม่เขามีอาชีพค้าขาย ทำกินด้วยการประกอบธุรกิจเล็กๆ น้อยๆ ทุกอย่างที่จะให้ได้เงินมาเลี้ยงเขาและน้องอีกห้าคน นอกจากร้านเล็กๆ ขนาดดูหาเดียวที่ขายของจีปาดะแล้ว เขายังรับขายของนอกบ้านด้วย และก็เพราะการเร่ขายนั่นเอง เขาจึงได้ตระหนักมาตั้งแต่ยังเด็กถึงความไร้เมตตาของตำรวจ

แต่ยกกลับมาถึงบ้านทุกค่ำและเล่าให้แม่ให้เขาฟังน้องๆ ฟังถึงการรีดไถของตำรวจ ถึงจำนวนเงินที่ต้องแบ่งให้ตำรวจเพื่อมิให้ถูกจับในข้อหาชกชิงทรัพย์ ตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบที่มาบ้านของเตี้ย และ “ชื่อเชื้อ” ของไปโดยไม่ชำระเงิน มีหน้าซ้ำในเทศกาลต่างๆ ยังมา “บอกบุญ” เรียกรายเอาไปทั้งของ และเงินข้างหน้าด้านอีกต่างหาก

สำหรับเขา ตำรวจต่างกับนักเลงอันธพาลที่มารีดไถแต่เพียงแม่อยู่เป็นประจำตรงที่มีเครื่องแบบแต่งอยู่เท่านั้น แต่ละปีๆ เมื่อจบบัญชีเงินเก่าเจียะ หรือ “หมาแตก” ที่เดียวต้องจ่ายให้ตำรวจนั้น คำนวณแล้วมากเป็นพัน และต่อมาก็คือเป็นหมื่น เงินเหล่านั้นคงจะเป็นของเดี่ยว ของแม่และของเขากับน้องๆ เขาถูกเบียดเบียนมาโดยตลอด และไม่มีเหตุผลที่เขาจะต้องเคารพเลื่อมใสคนที่เบียดเบียน

(เบี้ยล่าง. 2542 : 424)

พฤติกรรมการณ์การรีดไถของตำรวจมีต่อเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน จนบางครั้งประชาชนไม่มั่นใจว่ามีความจริงใจที่ตำรวจจะไม่รีดไถไม่ขอเงินบริจาคด้วยเหตุผลนานาชนิดเหลืออยู่ให้พวกเขาได้เห็น ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นภาพความหวาดระแวงที่ประชาชนมีต่อตำรวจได้เป็นอย่างดี

“ผมดูสารวัตรมาหลายเดือน และผมเชื่อว่าเจอตำรวจดีเข้าคนหนึ่งแล้ว สารวัตรจำได้ไหมครับ? ตอนที่ผมพบกับสารวัตรครั้งแรกในร้านนี้ สารวัตรมากับตำรวจอีก ๒-๓ คน พอสารวัตรทวนข้าวแกงเสร็จผมจะไม่เก็บเงินสารวัตร สารวัตรไม่ยอม บอกผมว่าขายข้าวแกงเป็นอาชีพ ถ้าขึ้น “เลี้ยง” คนแยะๆ บ่อยๆ ผมก็คงขาดทุน ผมบอกสารวัตรว่าผมไม่ได้เลี้ยงบ่อยๆ ขอเลี้ยงมีอนันต์มือเดียว สารวัตรย้อนผมว่าคงไม่ใช่มีอนันต์มือเดียวแน่ๆ ก่อนหน้านั้นผมคงต้องเลี้ยงตำรวจมาหลายคนแล้ว นอกจากนั้นสารวัตรยังบอกด้วยว่า คนไม่รู้จึกมักกัณ สารวัตรไม่ชอบเลี้ยง

ตอนนั้นผมบอกตรงๆ ว่า ผมไม่ตื่นเต้นอะไรนัก เพราะผมเคยเจอมาหลายคนแล้ว ขึ้นคั่นก็ทำห่าจะดีครับ แต่ลงท้ายมันก็แปะเอ๊ยๆ ไม่ให้ค่อยเลี้ยงแต่ขอบริจาคยับเลย ที่แรกขอข้าวขอแกงจะเอาไปเลี้ยงลูกหลานบ้างละ ตำรวจขาดแคลนบ้างละ หนักๆ เข้าขอเป็นเงินสดเลย ไม่ได้มาเองแต่ให้ลูกน้องมา ผมละชินเสียแล้ว เลยนึกว่าสารวัตรก็คงตะนาบเดียวกัน

แต่แล้วสารวัตรก็ทำให้ผมประหลาดใจ ตั้งแต่สารวัตรมา รายการขอบริจาคเริ่มน้อยลง ในที่สุดก็หายไปเลย หายไปจนทุกวันนี้ ตำรวจที่เคยมารับข้าวรับของ และรับเงินไม่ย่างกรายมาอีก ถ้าผ่านหน้าร้านก็เป็น เก้อๆ เงินๆ ผมถามร้านใกล้เคียงเขาดูก็ได้รับความอย่างเดียวกัน พวกเรารู้สึกหยาใจทั่วห้อง หามาหากินสะดวก ไม่ต้องวิตกว่าจะต้องคอยเสียภาษีเถื่อนให้โรงพักเหมือนเมื่อก่อน”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 300-301)

เหตุการณ์ตอนนี้แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านที่เข้ามาค้าขายในตลาดคงพบเห็นและได้รับผลกระทบจากรีดไถของเจ้าหน้าที่ตำรวจจนเคยชิน ดังนั้นเมื่อมีนายตำรวจดี ๆ มาปกครองจึงไม่ได้ทำให้พวกเขาวางใจได้ในตอนแรก แต่เพราะการแสดงออกอย่างจริงใจและเป็นมิตรของสารวัตรใหญ่ที่มีต่อคนในตลาดและบริเวณรอบๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจึงทำให้พวกเขารู้สึกวางใจ และมีความหวังว่าชีวิตต้องดีขึ้น ที่สำคัญไม่ต้องคอยหวาดระแวงและเกรงกลัวอีกต่อไปว่าจะถูกตำรวจรีดไถอีก

นอกจากการเรียกเก็บเงินจากพ่อค้าแม่ค้า ในลักษณะของการเรียกค่าคุ้มครองแล้ว อีกภาพหนึ่งที่เราพบเห็นได้โดยทั่วไปก็คือ การเรียก - รับเงินจากประชาชนที่สัญจรไป - มาบนท้องถนน พฤติกรรมเช่นนี้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสได้รับผลของการกระทำเสมอกันโดยไม่ได้อะไรจะต้องเป็นพ่อค้าหรือแม่ค้า หากว่าตำรวจจราจรเหล่านั้นเรียกเก็บเงินเพื่อนำเข้ากระเป๋าดตนเอง แทนที่จะเรียกเป็นเงินค่าปรับตามกฎหมายเมื่อมีการกระทำความผิดโดยเฉพาะการฝ่าฝืนกฎจราจร พฤติกรรมที่ผู้เขียนนำมาสื่อให้เห็นภาพการรีดไถประชาชนที่บริสุทธิ์ของตำรวจอย่างชัดเจนและบ่อยครั้งก็คือ การเรียก - รับเงินของตำรวจจราจรและตำรวจตรวจด่าน ดังในเรื่อง หักลิ้นช้าง ตอนที่นำพลจะเดินทางไปหาข้อมูลเพื่อมาทำคดีคดีหนึ่ง ระหว่างทางพบว่ามีกำลังตำรวจตรวจด่านตำรวจ คำพูดและพฤติกรรมการยื่นเงินให้คนขับเอาไปให้ตำรวจเป็นการแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการทำเช่นนี้จะช่วยให้ตำรวจอำนวยความสะดวกให้แก่พวกเขาได้

นำพลลวงกระเป๋าสีเสื้อหีบธนบัตรใบละ 100 บาท ออกมาใบหนึ่งส่งให้เด็กผู้ที่ทำหน้าที่สารณีย์ พลางร้องบอกว่า “ใจเย็นๆ ไ้หนู พอลงถึงตัวเอาใ้ฉันยัดใส่มือแล้วขับเลยไปเลย ไม่ต้องหยุด มันไม่จับหรอก เชื่อเถอะ”

(หักลิ้นช้าง. 2542 : 399)

จากตัวอย่างนี้ แม้จะไม่มีพฤติกรรมหรือคำพูดส่วนใดแสดงว่าตำรวจได้เรียกเงินจากประชาชนเป็น แต่เพียงการรับที่ประชาชนยินดีหีบยื่นให้โดยที่ตำรวจไม่เรียกร้อง แต่หากพิจารณาอย่างถ่องแท้จะสามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงที่ว่า การกระทำดังกล่าวคงจะมีการกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจนกระทั่งประชาชนได้ซึมซับและรับรู้โดยทั่วกันว่าการยื่นสินบนให้แก่ตำรวจโดยไม่ต้องรอให้มีการเรียกเอานั้นหวังผลให้ตำรวจอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถช่วยให้ไม่ต้องถูกดำเนินการทางกฎหมายเมื่อกระทำผิด หรือเป็นวิธีการที่ได้ผลอย่างดีเมื่อต้องการให้ตำรวจเปิดทางสะดวกให้

หรือ อีกตัวอย่างหนึ่งจากเรื่อง เบี้ยล่าง ตอนที่พลศักดิ์ขับรถไปเพื่อดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ในเขตรับผิดชอบระหว่างทางได้เห็นภาพการรับเงินของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรคนหนึ่ง เหตุการณ์ตอนนั้นผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการเรียก - รับเงินของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยได้

อีกหลายนาที่ต่อมา พลศักดิ์ก็ได้เห็นภาพที่เขาไม่นึกว่าจะได้เห็น ผู้ขับขี้อักรยานยนต์คันที่อยู่ถัดไปข้างหน้าลวงกระเป๋าทนที่จะควักเอาใบอนุญาตขับขี้อักรยานยนต์มาให้ตำรวจเอกผู้ตรวจ กลับส่งสิ่งที่เขาเห็นชัดว่า เป็นธนบัตรใบละ 100 บาทให้ และนายสิบตำรวจผู้นั้นก็รีบไปใส่กระเป๋าด่วนด้วยสีหน้าปกติ แล้วโบกมือให้ผู้ขับขี้อักรยานยนต์คันนั้นผ่านไป โดยไม่มีการตรวจคันแต่อย่างใด

(เบี้ยล่าง. 2542 : 467-468)

1.1.2 การเรียก - รับเงินจากผู้ดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย

นอกจากประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริตแล้ว ธุรกิจผิดกฎหมายนับเป็นชุมทรัพย์อันยิ่งใหญ่สำหรับนายตำรวจที่หวังรวยทางลัด เพราะบรรดาเจ้าของธุรกิจเหล่านี้สามารถที่จะเอื้อรายได้จำนวนมากมายมหาศาลให้แก่พวกเขา และได้มากกว่าจากชาวบ้านที่ทำมาค้าขายในตลาด หรือตามท้องถนน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีเสรีภาพสูงในการประกอบธุรกิจ จึงเป็นการเปิดช่องทางให้มีธุรกิจผิดกฎหมายแฝงตัวอยู่อย่างมากมาย แม้ว่าจะมีการตรวจจับบ้างก็ไม่มีที่ท่าว่าจะหมดไปได้ ยิ่งไปกว่านั้นก็มีแต่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ และสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากผู้ที่ปราบปรามรู้เห็นเป็นใจ และเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ เพื่อแลกกับเงินตอบแทนที่ได้รับจากเจ้าของธุรกิจเหล่านั้น หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่ามีการเสียเงินค่า “ส่วย” นั้นเอง โดยเจ้าของธุรกิจจะเป็นผู้หีบยื่นให้กับตำรวจเองโดยไม่ต้องร้องขอ ดังที่ผู้เขียนนำเสนอผ่านเหตุการณ์ตอนหนึ่งใน บ่วงบาต ว่า

ในทันทีที่ดร.กฤษณามิษ พ้นพันธพิพม์พลาซาออกไป ชายฉกรรจ์คนในเครื่องแต่งกายที่คล้ายตำรวจนอกเครื่องแบบก็ก้าวเข้ามาในร้านมัลติมีเดีย

“เมื่อสักครู่นี้มีแขกคนหนึ่ง รูปร่างสูง ผิวดำ มาซื้อแผ่นซีดีรอมไปจากร้านนี้ใช่ไหม? 1 ใน 3 ชายนั้นถามเด็กหนุ่มผู้ขายของหน้าร้านด้วยเสียงแสดงความมีอำนาจ เด็กหนุ่มผู้ถูกถามสันนิษฐานทันทีว่าสถานการณ์กำลังวิกฤต ถ้าชายทั้งสองคนเป็นตำรวจ เหตุที่กำลังจะเกิดต่อไปก็คือการตรวจค้น จับกุม และยึดข้อพิพม์แรวร์เถื่อน ซึ่งเคยเกิดแล้วเกิดอีก แม้

“นายห้าง” จะบอกเขาว่าได้จ่ายเงินเพื่อให้แก่ตำรวจเป็นค่าเอาหูไปนาเอาตาไปไร่แล้วก็ตาม

(บ่วงบาท. 2543 : 220-221)

หรือจากเรื่อง สารวัตรเถื่อน ผู้เขียนได้สะท้อนภาพการรับเงินจากเจ้าของธุรกิจผิดกฎหมายผ่านพฤติกรรมของตำรวจตรวจด่านแห่งหนึ่ง

รถยนต์บรรทุกสิบล้อคันแรกที่ไปถึงด่านเมื่อเวลาตีสี่ครึ่งเช้าวันนั้น จอดลงตรงไม้ขวางถนนโดยไม่ขิดขอบถนน เด็กหนุ่มที่นั่งคู่กับคนขับวิ่งลงจากรถตรงไปยังด่าน เมื่อไปถึงเขายกมือไหว้จ่านายสิบตำรวจหน้าชุดพอเป็นพิธี แล้วส่งถุงกระดาษถุงหนึ่งให้

“จ่าครับ” เด็กหนุ่มรายงาน “เฮียระมัดฝากมาให้จ่าครับ”

เมื่อยกไม้ขวางถนนขึ้น และปล่อยให้รถยนต์บรรทุกคันนั้นแล่นผ่านไป แล้วจ่านายสิบตำรวจจึงเปิดถุงออกเขาหยิบขวดวิสกี้ออกมาวางไว้ข้างนอกก่อน แล้วจึงเอามือความลงไปจนพบธนบัตรจำนวนหนึ่ง และหยิบออกมานับได้ใบละร้อยรวม 6 ใบ

พอที่จะแบ่งให้เขาและตำรวจในด่านคนละ 100 บาทพอดี

(สารวัตรเถื่อน. 2528 : 54-55)

จากทั้งสองเหตุการณ์ สามารถสื่อให้เห็นพฤติกรรมการรับเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายอย่างชัดเจน จากตัวอย่างแม้จะเป็นการให้โดยเจ้าของธุรกิจเป็นผู้หยิบยื่นและตำรวจเองไม่ได้ร้องขอแต่ก็น่าคิดว่า หากไม่มีการร้องขอมาก่อน พฤติกรรมการหยิบยื่นโดยอัตโนมัติเช่นนี้ก็คงไม่เกิดขึ้น และถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ตำรวจก็สามารถจะดำเนินคดีกับคนเหล่านี้ฐานติดสินบนเจ้าพนักงานได้ แต่ก็ปล่อยให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องไป

นอกจากการรับตามปริมาณที่เจ้าของกิจการเห็นว่าสมควรจ่ายโดยไม่ต้องมีการเรียก แต่ตำรวจบางคนก็ขอเรียกเงินเพิ่มจากที่ได้รับจากเจ้าของกิจการเดือนนั้นๆ ซึ่งการใช้วิธีเรียกเก็บเช่นนี้จะช่วยให้ตำรวจได้รับเงินในจำนวนที่มากขึ้นเช่นที่นายตำรวจตรวจด่านในเรื่อง เลือดเข้าตา ขอเรียกเพิ่มจากคนขับรถบรรทุกไม้ของเสียคนหนึ่ง ในตอนนี้เมื่อคนขับรถบรรทุกไม้เถื่อนมาถึงจุดตรวจด่าน คนขับคิดว่าตำรวจคงจะรู้ที่อยู่แล้ว ใครเป็นเจ้าของ และคงจะปล่อยให้รถบรรทุกคันที่เขาขับผ่านไปโดยสะดวกทุกครั้ง แต่ครั้งนี้ตำรวจได้เรียกให้รถหยุดและขอเรียกเพิ่มจากเขามาก คนขับจึงได้หงุดหงิดและโผล่ออกไปเสียงดังจนนายร้อยตำรวจตรีหันแสงซึ่งขับรถผ่านมาพอดีได้ยินอย่างชัดเจนด้วยว่า “ผู้หมวดจะเอาอย่างไรกับผมอีกล่ะ ? เงินประจำเดือนเก่าแก่ของผมก็ส่งสารวัตรใหญ่ทุกเดือนอยู่แล้วนี่” (เลือดเข้าตา. 2532 : 74-75)

บ่อนการพนัน นับเป็นธุรกิจผิดกฎหมายอีกอย่างหนึ่งที่ดูจะกลายเป็นที่มาของผลตอบแทนที่มีค่าสูงของตำรวจบางกลุ่ม การที่ธุรกิจประเภทนี้ยื่นหยัดทำทนายกฎหมายอยู่ได้ก็เพราะมีตำรวจคอยปกป้องคุ้มครองดูแลอยู่และเพราะธุรกิจเช่นนี้สามารถทำเงินให้แก่เจ้าของกิจการ ดังนั้นเจ้าของธุรกิจจึงต้องเสียเงินยอมเสียผลประโยชน์จำนวนหนึ่งให้แก่นายตำรวจเหล่านั้นเพื่อให้ข่มเงินข่มทองของตนเองดำรงอยู่ได้ ไม่ว่าตำรวจเหล่านั้นจะเรียกร้องเอาผลตอบแทนเป็นจำนวนเท่าใดก็ตาม เช่นในเรื่อง เบี้ยล่าง คำพูดของเสียคนหนึ่งที่ถูกกับนายพันตำรวจตรีสมยศทางโทรศัพท์ที่ว่า “ผมอยากจะรู้ว่าทำไมผมจึงจะต้องจ่ายมากขึ้นขนาดนั้น ที่จ่ายอยู่เวลานี้เดือนละ 1 แสนผมก็เห็นว่าไม่น้อย พอสมควรอยู่แล้ว และผมก็ไม่เคยเบี้ยว เวลาถึงงานพิเศษต่างๆ หรือเวลาทำบุญสุนทานอะไร สารวัตรก็รู้ว่าผมยังแถมให้ ทุกคราวทีละหลายหมื่นด้วย แล้วทำไมจึงมาขึ้นเป็นเดือนละ 5 แสน ผมจะเอาที่ไหน... ผมว่าไม่เป็นธรรมนะครับสารวัตร ผมให้มากโขอยู่แล้ว นี่จะมารีดผม” (เบี้ยล่าง. 2542 : 72-73) นอกจากให้เห็นภาพการแสวงประโยชน์จากธุรกิจผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

แล้ว ยังเห็นการใช้อำนาจหน้าที่มาขู่บังคับเพื่อเรียก-รับในปริมาณที่ตนพอใจด้วย โดยอาศัยอำนาจที่มีอยู่ในมือ มาสร้างเงื่อนไขให้เสียคนนี้ต้องยอมจำนน และคำขู่ของนายตำรวจคนนี้ที่ว่า “ลืมไปแล้วรึ ที่บ่อนของเสียเปิด อยู่ได้นี่เพราะใคร? ถ้าหากเราสั่งเดี๋ยวนี้มันก็ต้องปิดเดี๋ยวนี้ จะเอาเงินไหม ?...” (เบี้ยล่าง. 2542 : 73) ก็ เป็นข้อยืนยันได้อย่างดีว่า อำนาจที่มีอยู่สามารถใช้ได้ผล

นอกจากธุรกิจนอกกฎหมายจะเป็นแหล่งให้นายตำรวจเรียกหรือรับเงินจากเจ้าของกิจการแล้ว สถาน บันเทิงเป็นอีกแหล่งที่ตำรวจสามารถจะใช้อำนาจหน้าที่ของตนแสวงหาผลประโยชน์ได้ตลอดเวลา ก็คือ สถาน บันเทิงที่เปิดให้บริการเกินเวลา ดังตัวอย่าง

“แถวนี้ใครๆ ก็เปิดเกินเวลาทั้งนั้นแหละ ทำไมจะต้องจ้องเล่นแต่ผมคนเดียว?”

“ก็คนอื่นเขาปฏิบัติตามระเบียบถูกต้องนะซี” หนึ่งในสองชายซึ่งพกปืนตอบพลางหัวเราะเหมือนขบขัน

“ผมก็ปฏิบัติตามถูกต้อง” ชายคนที่สามได้ “ผมสั่งให้ผู้กำกับทุกเดือนตามกำหนดไม่เคยช้า”

“เฮ้ย! ลีโอนี่พูดไม่รู้เรื่องนี่หว่า” อีกฝ่ายหนึ่งกล่าวอย่างฉุนเฉียว “ลีโอจะส่งอะไรให้ผู้กำกับคนไหนทำไมยังไม่เกี่ยว กับอ๊วะ ไร้ย ของอ๊วะนี่ชุดปฏิบัติการพิเศษขึ้นตรงกับรัฐมนตรี ...”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 736)

ในที่นี้ผู้เขียนไม่ได้ชี้ให้เห็นว่าสถานบันเทิงเหล่านั้นได้ทำธุรกิจอื่นแฝงอยู่ด้วยหรือไม่ แต่จากการที่ นายตำรวจพยายามจะเรียกเก็บเงินในจำนวนที่สูงขึ้นก็ทำให้เข้าใจว่า น่าจะมีอะไรมากกว่าจะเป็นสถานบันเทิง ที่เสี่ยงข้อบังคับทางกฎหมายอย่างที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในสังคมไทย

1.1.3 การเรียก - รับอามิสสินจ้าง และของกำนัล

นอกจากการเรียก หรือ รับเงินจากประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริตและจากเจ้าของธุรกิจผิดกฎหมาย แล้ว ตำรวจยังเรียก - รับเงิน หรืออามิสสินจ้างรูปแบบอื่นๆอีก อาจด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อแลก กับการดำเนินคดีอย่างเที่ยงธรรมอย่างหนึ่ง และเพื่อแลกกับการดำเนินคดีให้เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง ส่วนภาพที่ผู้เขียนนำมาชี้ให้เห็นบ่อยครั้งก็คือ ภาพ ของประชาชนที่เดือดร้อนจากการไม่ได้รับความ เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากหลายๆเหตุการณ์ในนวนิยายพบว่า เมื่อเกิดคดีความขึ้นแทนที่ ประชาชนซึ่งตกอยู่ในฐานะเจ้าทุกข์จะได้รับการช่วยเหลืออย่างกระตือรือร้นและเต็มใจจากตำรวจ กลับกลายเป็นว่า ต้องได้รับความทุกข์เพิ่มขึ้นอีกเมื่อตำรวจขอเรียกเงินค่าปฏิบัติหน้าที่หรือค่าทำคดีนั้นๆ ส่วนผู้ที่ต้องตกเป็น ผู้ต้องหา ก็เช่นเดียวกัน สำหรับบางคนทั้งๆที่มีหลักฐานยืนยันว่าตนบริสุทธิ์แต่ตำรวจก็ไม่ช่วยเหลือเพราะเห็น ว่าไม่มีเงินตอบแทนค่าเหนื่อย ดังนั้นในหลายๆเหตุการณ์ประชาชนจึงถูกตำรวจเจ้าของคดีเรียกเก็บเงินเพื่อ ที่จะแลกกับการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งพฤติกรรมของนายตำรวจที่ซื้อทรัพย์สินอันดีที่กระทำต่อเจ้าทุกข์และ ผู้ต้องหาที่ตนเป็นเจ้าของคดีจากเรื่อง สารวัตรใหญ่ ก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่เห็นแก่เงินจนละเลยที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมอย่างชัดเจน

นายพันตำรวจโททรัพย์สินันต์ ใช้ความรู้ทางกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญา บวกกับความสามารถในการสอบ สวนของเขา พลิกสำนวนการสอบสวนคดีสำคัญต่างๆ ที่มาสู่เขา ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่ครุบา อาจารย์วิชากฎหมายเรียกว่า ยุติธรรม และอนุศาสนจารย์เรียกว่า จริยธรรม เขาคิดอย่างเดียวว่า ทำอย่างไรเขาจึงจะ ได้ หรือถ้าจะคิดให้ไกลกว่านั้น เขาก็คิดต่อไปว่า เขาจะได้มากน้อยเพียงใด

แล้วทรัพย์สินนั้นก็ตั้งหน้ารีดนาทาเร้นเอากับผู้ต้องหาและเจ้าทุกข์ผู้เสียหาย ซึ่งจำเป็นต้องแข่งกันประมูลตัวเขาเพื่อผลของคดี ผู้ต้องหาเสียเงินให้เขาเพื่อให้ตนพ้นทุกข์จากการลงโทษ ส่วนเจ้าทุกข์ผู้เสียหายก็ต้องเสียเงินเพื่อให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดี และให้ได้ค่าชดเชยความเสียหาย ทั้งๆ ที่ตนควรจะได้อยู่แล้วตามกฎหมาย

เพราะความสามารถของทรัพย์สินผู้ต้องหาเป็นจำนวนมากพ้นข้อหาปล่อยอภยอยู่ภายนอกคุก ในขณะที่เจ้าทุกข์ ผู้เสียหายหลายคนถูกบังคับให้แบ่งค่าเสียหายที่ได้รับให้นายตำรวจเป็นเงินก้อนใหญ่ หลายคนเป็นผู้ผิดในคดีที่ตนควรจะเป็นผู้เสียหาย กลับต้องประนีประนอมหรือล้มความตั้งใจที่จะดำเนินคดีต่อไป

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 382-383)

หรืออีกตัวอย่างหนึ่งในเรื่อง สันติบาล ตอนที่สงบได้นอกเล่าให้การรุมพังกถึงสาเหตุที่เขาตัดสินใจมาสมัครเป็นตำรวจทั้งๆ ที่ควรจะไปประกอบอาชีพวิศวกรตามที่ได้อศึกษามา คำพูดของสงบในตอนหนึ่งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นภาพความยุติธรรมที่พ่อของเขาได้รับจากนายตำรวจคนหนึ่ง ยังทำให้มองเห็นและเข้าใจสาเหตุของความเจ็บแค้นของประชาชนหลายๆ คนมีต่อตำรวจด้วย

“บ้านผมอยู่ที่อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย...พ่อแม่ผมเป็นชาวนา ไม่ถึงกับยากจนหรอกแต่ไม่มีเงินเหลือกินเหลือใช้ มีพ่อกับแม่ส่งผมไปเรียนชั้นมัธยมในจังหวัดได้จนจบ ความจริงพ่อกับแม่ไม่ควรจะมีเรื่องอะไรกับใครเลย นิสัยก็เป็นคนเจียมๆ ทั้งคู่ แต่เมื่อวันหนึ่ง ควายที่บ้านหลุดเข้าไปในนาของเพื่อนบ้าน แล้วไปกินข้าวกล้าในนาเขาเสียเกือบหมดทั้งแปลง เขาเข้าไปแจ้งความในโรงพัก ตำรวจจับเอาพ่อไป พ่อไม่ได้ตั้งใจจะบิดพลิ้วอะไร ยอมรับผิดและบอกตำรวจว่ายินดีที่จะชดเชยค่าเสียหายให้ หนอย! ตำรวจบอกว่าถ้าไม่หาเงินสามพันบาทไปให้ตำรวจๆ จะดำเนินคดีและเอาเข้าคุก

พ่อเป็นคนบ้านนอก จะรับรู้ได้ยังไงว่ากฎบัตรกฎหมายเป็นยังไงหรือว่ายังงี้ ผู้หมวดบอกว่าจะเอาสามพันพ่อก็ไปหาเงินมาให้ผู้หมวด พ่อรู้ว่าพ่อหาเงินได้ผู้หมวดก็เสียใจใจ เรียกเอาอีกมากบ้างน้อยบ้าง กว่าผมจะกลับจากกรุงเทพฯ ไปเยี่ยมบ้านและรู้ว่าพ่อถูกตำรวจโก พ่อก็หมดไปแล้วว่หมั่น”

(สันติบาล. 2539 : 52)

นอกจากนี้ในเรื่อง เบี้ยล่าง ผู้เขียนสะท้อนภาพของนายตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่เพราะเห็นแก่อำมาสิสินจ้างหรือคำตอบแทนจนลืมที่จะผดุงความยุติธรรม โดยผ่านความคิดพินตำรวจตรีคนหนึ่งว่า

ในที่สุดเขาก็เข้าใจและหายโง่ เมื่อแน่ใจว่า ความไม่รู้จักโรงเรียนสารวัตร โรงเรียนผู้กำกับการ หรือโรงเรียนผู้จัดการ มิใช่ปัจจัยเดียวที่สร้างความก้าวหน้าให้แก่ใครได้ในชีวิตราชการตำรวจ เขาเริ่มใช้ปัจจัยอื่นๆ อย่างที่คนอื่นทำกัน เขาแบะทำก่อนเพื่อให้รู้ว่า เขาได้เงินเหมือนกัน และก็ไ้ผลเงินเริ่มเข้ากระเป๋เขา ต่อมาแทนที่จะแบะทำ เขาก็เริ่มเรียกร้องเอาจากทุกคนที่ปากหน้ามาพึ่งเขา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือเจ้าทุกข์

เขารู้ว่าการเรียกร้องของเขาซึ่งเป็นการซ้ำเติมผู้ที่กำลังทุกข์อยู่หนักหนาสาหัสบางคนกำลังยืนอยู่หน้าประตูคุก เมื่อก่อนนี้ เขาเคยรู้สึกสงสารและเห็นใจคนเหล่านั้น แต่ต่อมา- บัดนี้ - เขาคิดได้แล้ว คิดได้ว่าไอ้พวกที่กำลังยืนอยู่หน้าประตูคุกนั้นแหละที่จะยอมเสียเท่าไรเท่ากันเพื่อให้พ้นคุก คนพวกนั้นอาจกำลังมีทุกข์แต่เขาเองก็กำลังทุกข์เหมือนกัน ทุกข์ที่ไม่ก้าวหน้า ไม่ได้เลื่อนตำแหน่ง ไม่ได้เลื่อนยศ ต้องมีผู้ที่เห็นใจเขาและช่วยเขาบ้าง และใครจะเหมาะสมยิ่งไปกว่าคนเหล่านั้น?

สำหรับเขา การเรียกร้องเอาประโยชน์มากมายบ้างน้อยบ้างจากผู้ต้องหาหรือเจ้าทุกข์ เป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนกัน เขากำลังทำประโยชน์ให้แก่คนพวกนั้น เสียหายอะไรหรือ ถ้าหากเขาจะเรียกร้องเอาประโยชน์จากคนพวกนั้นบ้าง

(เบี้ยล่าง. 2542 : 570)

ความคิดของนายตำรวจข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ไม่เฉพาะแต่ประชาชนที่เป็นเจ้าทุกข์เท่านั้นที่ถูกตำรวจ รีดไถ ผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหา ก็เช่นเดียวกันโดยเฉพาะผู้ต้องหาที่มั่นใจว่าตนเองบริสุทธิ์ การเห็นว่าตำรวจเป็นที่พึ่ง สำคัญและหวังจะได้รับความเห็นใจ หรือได้รับความช่วยเหลือให้คดีเหล่านั้นผ่อนหนักเป็นเบาได้ หรือไม่ก็ให้ ได้รับความยุติธรรมตามกฎหมาย แต่ผลที่ออกมาก็คือ นอกจากพวกเขาจะไม่ได้ความสงสารและเห็นใจแล้ว กลับต้องเสียเงินจำนวนมากมาเพื่อแลกกับความยุติธรรม ชำร่วยหากผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหากลายเป็นเจ้าหน้าที่ ตำรวจด้วยกันแทนที่จะได้รับความเห็นใจ และได้รับการช่วยเหลืออย่างเต็มที่กลับกลายเป็นการเปิดโอกาส ให้นายตำรวจนักแสวงประโยชน์บางคนถือโอกาสเรียกเอาค่าตอบแทนเช่นเดียวกัน เช่นในเรื่อง สารวัตรเถื่อน ตอนที่จ่านายสิบตำรวจเที่ยงถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่า รับสินบนเพื่อปล่อยผู้ต้องหาจากที่คุมขัง เหตุ การณ์ตอนนี้ ตัวของเที่ยงเองรวมถึงเพื่อนตำรวจบางคนรู้อยู่แก่ใจว่า เขาถูกกลั่นแกล้งจากผู้ที่ถูกปล่อยเสียผลประโยชน์บางคน และเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้ายเช่นนี้นับเป็นข้อพิสูจน์อย่างชัดเจนข้อหนึ่งว่า ความอยุติธรรมจากตำรวจมีจริงไม่เว้นแม้กับตำรวจด้วยกัน เพราะแทนที่เที่ยงจะได้รับการช่วยเหลือจาก ตำรวจด้วยกัน กลับได้รับการแนะนำจากเพื่อนตำรวจชั้นประทวนบางคนว่า “ให้หาเงินไปให้นายตำรวจที่เป็น กรรมการสอบสวน แล้วทุกอย่างก็จะดีเอง” (สารวัตรเถื่อน. 2528 : 40-41)

การเรียก - รับอาสินสินจ้าง และของกำนัลต่างๆ นอกจากจะมีการเรียกและรับเพื่อแลกกับการดำเนิน คดีด้วยความยุติธรรมและเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว ในอีกทางหนึ่งก็เป็นการให้และรับ โดยผู้ให้เองอาจจะ ไม่ได้ต้องการผลตอบแทนโดยปัจจุบันทันด่วนแต่เป็นการ “ให้เผื่อ” เพราะคาดการณ์ไว้ว่าในวันข้างหน้าหากมี เหตุให้ต้องขอความช่วยเหลือ ตำรวจที่เคยรับของกำนัลนั้นก็คงจะกระทำการใดๆให้บ้างเป็นการตอบแทน น้ำใจที่พวกเขาเคยกระทำให้ ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ก็สามารถจะสะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนไทยที่ตำรวจนำไป ใช้ในทางที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องของการตอบแทนบุญคุณอย่างชัดเจน ดังเช่นที่นายพันตำรวจโทสนสาร ปานผไท จากเรื่อง สารวัตรเถื่อน ปฏิบัติต่อบรรดาเจ้าของธุรกิจที่เคยให้ของกำนัลมากมายแก่เขา

สัมพันธ์ภาพระหว่างเขาและเจ้าของของกำนัล และบริการใกล้ชิดสนิทแนบกันมากขึ้นตามเวลาที่ผ่านมา และตาม ปริมาณกับราคาของของกำนัลและบริการเหล่านั้น ในไม่ช้าคนเหล่านั้นก็ได้รับความเอื้อเฟื้อจากธนสารเป็นการตอบ แทนธนสารไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเสียอย่างไรที่จะ” ว่ากล่าวตักเตือน” แทนที่จะปรับอย่างแรง ในเมื่อคนเหล่านั้นหรือ ญาติมิตรหรือบริวารของคนเหล่านั้นทำผิดกฎจราจร ธนสารช่วยให้คนเหล่านั้นหรือสมัครพรรคพวกได้รับการประกันตัว โดยง่ายและรวดเร็ว เมื่อตกเป็นผู้ต้องหา

และในกรณีที่น้ำหนักของพยานหลักฐานก้ำกึ่งกันธนสารก็ตอบแทนคนเหล่านั้นให้เห็นช่องโหว่ที่เป็นประโยชน์ และ ทำให้คนเหล่านั้นพ้นคดีไปเนืองๆ

การรับราชการแบบนั้นทำให้ความเป็นอยู่ส่วนตัวของธนสารรุ่งเรืองและมั่นคง ของกำนัลของเขามีราคาและปริมาณ สูงขึ้นเรื่อยๆ เมื่อธนสารได้เลื่อนยศเป็นนายร้อยตำรวจเอกนั้น ธนสารเป็นนายตำรวจที่มีชื่อเสียง และฐานะหอมหวน เป็นที่อิจฉาของเพื่อน นายตำรวจที่มีรสนิยมอย่างเดียวกัน และเป็นที่ปรารถนาของหญิงสาวงามหลายคน

(สารวัตรเถื่อน. 2528 : 36)

แม้พฤติกรรมของนายตำรวจผู้นี้จะไม่ได้แสดงให้เห็นว่า เขากำลังใช้อำนาจหน้าที่มาบังคับเพื่อเรียก - รับเงินหรือค่าตอบแทนจากเจ้าของธุรกิจต่างๆ แต่การที่เขาได้รับของกำนัลจากเจ้าของธุรกิจเหล่านั้นด้วยความ เต็มใจแล้วแสดงความช่วยเหลือกลับเมื่อคนเหล่านั้นหรือญาติพี่น้องหรือพวกพ้องของเขาได้รับความเดือดร้อน เช่น ช่วยให้ไม่ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายเมื่อกระทำความผิด ก็น่าจะเป็นการอาศัยตำแหน่งหน้าที่ใน การแสวงผลประโยชน์ในทางมิชอบได้ แม้จะไม่จงใจก็ตาม

หรือในเรื่อง สารวัตรใหญ่ พฤติกรรมของพันตำรวจโททรัพย์อนันต์ เป็นตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นายตำรวจผู้นี้ไม่เพียงปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยการเรียกรับอำมิสสินจ้าง เมื่อได้รับการร้องขอจากประชาชนให้ดำเนินคดีทางกฎหมาย รวมถึงรับของกำนัลจากบรรดาเจ้าของธุรกิจต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่เท่านั้น นายตำรวจผู้นี้ยอมที่จะทุ่มเทเงินทองและของกำนัลต่าง ๆ ให้แก่นายตำรวจระดับที่สูงกว่าเพื่อประโยชน์ส่วนตนได้อย่างไม่ละอายด้วย เพราะเขามักมองการณ์ไกลว่า สักวันหนึ่งนายตำรวจที่รับของกำนัลจากเขาจะต้องทำอะไรเป็นการตอบแทนให้เขาได้ และความคิดของทรัพย์อนันต์ที่ผู้เขียนบรรยายไว้ในตอนหนึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นภาพการให้ ขณะเดียวกันก็เห็นภาพการรับของกำนัลของตำรวจผู้นี้ได้เป็นอย่างดี

ไม่เป็นการยากเย็นเลยสำหรับนายพันตำรวจโททรัพย์อนันต์ที่จะรู้ว่า นายคนไหนของเขาหิวมากหรือหิวน้อยเพียงใด การดำรงตนของผู้บังคับบัญชาเห็นมาตรฐานและบอกให้เขารู้ว่า นายตำรวจคนไหนที่ชอบอยู่อย่างฟุ่มเฟือย เกินฐานะ มีของบริโภคราคาแพง ๆ และชอบงานอดิเรกที่ต้องลงทุนสูง นายตำรวจผู้นั้นเป็นเป้าของทรัพย์อนันต์ไม่ช้าก็เร็ว ของกำนัลราคาสูงจากทรัพย์อนันต์จะต้องถึงผู้บังคับบัญชานั้น หรือมีฉะนั้นก็ถึงภรรยาของนายตำรวจผู้ใหญ่ผู้นั้น ทรัพย์อนันต์ไม่เคยพลาด ทุกรายรับของกำนัลของเขาโดยไม่ไต่ถามหรือแสดงความสงสัยที่มาหรือเจตนาของเขา ต่อจากนั้นปลาทูหลังเหยื่อ นายของเขาอย่าปากรับทุกอย่างที่เขายื่นให้ เพราะฉะนั้นเมื่อทรัพย์อนันต์ร้องขอบ้าง ผู้บังคับบัญชาก็ยากที่จะขัดข้อง และการขุนของทรัพย์อนันต์ก็สัมฤทธิ์ผล

(สารวัตรใหญ่, 2540 : 383)

ตัวอย่างนี้ นอกจากจะทำให้มองเห็นภาพของตำรวจที่ใช้อาศัยของกำนัลที่มากมายของตนไปแลกกับทุกอย่างที่ต้องการแล้ว ยังสะท้อนภาพของนายตำรวจที่ยอมรับของเหล่านั้นโดยดุษณีและพร้อมจะเป็นเบี้ยล่างเมื่อเจ้าของของกำนัลร้องขออีกด้วย ซึ่งในกรณีหลังที่เองที่นำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบอย่างเลี่ยงไม่ได้

ในเรื่องเดียวกัน ภาพของนายพันตำรวจโทวาริชในความรู้สึกของหมวดพิทยาธร ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนการทำงานที่เห็นแก่อำมิสสินจ้างของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย

นายพันตำรวจโทวาริชสารวัตรคนเดิมไม่ใช่สารวัตรในอุดมคติของเขา เพราะสารวัตรผู้นั้นหายใจออกมาเป็นประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น ราชการ ตำแหน่ง อำนาจและหน้าที่สำหรับวาริช คือเครื่องมือที่จะช่วยให้เขาได้รับประโยชน์ ซึ่งไม่ว่าจะได้มากหรือได้น้อยวาริชก็เอาทั้งนั้น และเมื่อความกระหายของเขาเป็นที่ประจักษ์คนทั้งนอกและในสถานีดำรวจแห่งนั้นที่หวังประโยชน์จากตำแหน่งอำนาจและหน้าที่ของวาริชก็อนุโลม โดยป้อนประโยชน์ที่เขาต้องการให้อย่างไม่ขาดสาย

(สารวัตรใหญ่, 2540 : 86)

หรือความคิดของพันตำรวจตรี ดร.เบญญา ในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็ช่วยย้ำให้ผู้อ่านได้เห็นพฤติกรรมของนายตำรวจบางคนที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพราะเห็นแก่อำมิสสินจ้างได้อีกทางหนึ่ง

"เบญญาฉลาดพอที่จะไม่อุบอำมิสทั้งหลายไว้บริโภคแต่เพียงผู้เดียว เขาไม่จำเป็นต้องอาศัยมันเสียด้วยซ้ำ เพราะฐานะส่วนตัวของเขามั่นคงอยู่แล้ว พ่อของเขาเป็นสมาชิกทางแถวของตระกูลขุนนางศักดินาที่มีทั้งที่ดิน และอาคารให้ผู้

อื่นเข้า และมีเงินให้ผู้อื่นกู้ เบญญาจึงสามารถจัดสรรทั้งเงินและของกำนัลอันเป็นอาภิสให้ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานอย่างทั่วถึงและถึงใจ

(เบี้ยล่าง. 2542 : 617)

นอกจากการเสนอความคิดผ่านตัวผู้รับแล้วในส่วนของผู้ให้ ผู้เขียนก็สะท้อนภาพไว้เช่นกันดังในเรื่อง เบี้ยล่าง ความคิดของอดีตเทพทำให้มองเห็นได้ว่า การที่ธุรกิจที่ทั้งถูกและผิดกฎหมายของอดีตเทพสามารถจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากเงินจำนวนมหาศาลที่เขานำไปกำนัลแก่บรรดานายตำรวจทั้งน้อยใหญ่นั้นเอง

อดีตเทพมีเหตุผลที่จะไม่เกรงกลัวหรือเกรงใจนายตำรวจผู้ใหญ่ที่อยู่ในที่ประชุม นั้น เขามีข้อเสนอใหม่ในวงการบริหารของประเทศ อดีตเทพเคยเป็นรัฐมนตรีมาแล้ว 2 ครั้ง และ 2 กระทรวง แม้จะมีใช้กระทรวงมหาดไทยก็ตาม เขารู้จักนายตำรวจเหล่านั้นทุกคน บางคนเคยเล่นกอล์ฟกับเขา และแพ้นั้นกอล์ฟเขาโดยฝีมือบ้าง โดยเจตนาบ้าง บางคนเคยร่วมกับเขาในราชการบางหน้าที่ บางคนเคยช่วยเขาจัดงานการกุศลสาธารณะ

แต่นั้นไม่ใช่เหตุผลอย่างเดียวที่เขาไม่เกรงกลัวไม่เกรงใจและกลับดูหมิ่นเหยียดหยามตำรวจหลายคนในที่นั้น อดีตเทพเป็นพ่อค้า ธุรกิจของเขาหลายด้านมีการดำเนินการที่หมิ่นเหม่ต่อการละเมิดระเบียบข้อบังคับและแม้แต่กฎหมาย บางฉบับอยู่เสมอ แต่เขาอดพ้นเงื้อมมือของกฎหมายมาเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม และเป็นนักการเมืองผู้ทรงอิทธิพลได้ ก็เพราะเขารู้จักใช้เงินจำนวนมหาศาลแลกเปลี่ยนกับการ " ย้านยศความสะดวก " ของตำรวจทั้งน้อยและใหญ่

นายตำรวจหลายคนที่เคยรับเงินจากเขากำลังนั่งอยู่ในที่ประชุม นั้น แม้จะมีได้ขำเลียงเลยไปทางขวา แต่อดีตเทพก็รู้และจำได้ขึ้นใจว่า ผู้ที่แต่งกายอย่างพลเรือน อีกห้าคนที่นั่งถนัดรองอธิบดีกรมตำรวจทั้ง 5 นั้น ไม่เคยรับราชการตำรวจ แต่เป็นคนนอกกรมตำรวจที่ได้รับเลือกอีกต่อหนึ่ง จากนายตำรวจผู้ใหญ่ในราชการที่นั่งอยู่ทางด้านซ้าย 4 คน

(เบี้ยล่าง. 2542 : 24)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไม่เฉพาะแต่ตำรวจระดับล่างเท่านั้นที่เห็นว่าอาภิสสินจ้างและของกำนัลมีผลต่อการปฏิบัติงานของพวกเขา แม้ตำรวจที่มีตำแหน่งหรือยศสูงๆก็มีพฤติกรรมเช่นนั้น

นอกจากของกำนัลที่เป็นทรัพย์สินเงินทองแล้ว ในบางครั้งก็ออกมาในรูปอื่นๆเช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ อาหารหรือเครื่องดื่มที่ได้รับการจัดสรรเป็นพิเศษและราคาแพง ยิ่งถ้าคนรับอยู่ในตำแหน่งงานที่สูงมากเท่าไร ของกำนัลก็จะยิ่งมีราคาสูงตามไปด้วย ดังเช่นที่ประมุขได้รับจากรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษเป็นประจำ

"ผู้ช่วยวิศวกรและเพ็งจะรับตำแหน่งจึงกระตือรือร้นไปหน่อยเป็นธรรมดา แกมาขออนุญาตศึกษาเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ของแกเท่านั้นแหละ ทำอะไรมากกว่านั้นไม่ได้หรอก ผมยังดูแลอยู่ทั้งคน เออ.. ไฉนให้ที่ไปหมดแล้วหรือยัง ต้องการอีกไหมล่ะ?"

" เกือบหมดแล้ว " ประมุขตอบอย่างเลื่อนลอยเพราะยังพะวงอยู่กับเรื่องสำคัญเรื่องนั้น

"ฉันผมจะได้ให้เด็กเอาไปให้อีก ปายวันนี้เลยนะ " รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษสั่งไวน์ให้เขาดื่มประจำ " เว้นระยะเสียบ้างก็ได้ ผมเกรงใจ "

"เกรงใจทำไมครับท่านรอง ? " รองอธิบดีกรมตำรวจถามน้ำเสียงร่าเริง " ไฉนผมไม่ได้ซื้อท่านรองก็รู้อยู่แล้วคนรักกันชอบกันเขาคอยส่งให้ผมดื่มไม่เคยขาด ผมก็เพียงแต่ส่งต่อให้คนที่รักกันชอบกันได้ดื่มด้วยเท่านั้นเอง ไฉนจะงะงะดื่มเป็นประจำบำรุงหัวใจนะครับ "

(บ่วงบาต. 2543 : 590)

นอกจากของกำนัลที่เป็นเครื่องดื่ม หรืออาหารราคาสูงแล้ว ในบางครั้งด้วยตำแหน่งหน้าที่ที่ใหญ่โตในสายงานตำรวจก็ทำให้คนเกรงกลัวและเกรงใจ จนกระทั่งส่งผลให้นายตำรวจนั้นๆ ได้รับการเอาอกเอาใจเป็นพิเศษเช่นได้รับการเสนอวัตถุ สิ่งของ รวมถึงการบริการต่างๆ โดยไม่คิดมูลค่า ดังเช่นที่พันตำรวจโทสนสาร ปานผไท ในเรื่อง สารวัตรเถื่อน ได้รับจากบรรดาพ่อค้า แม่ค้า และนักธุรกิจ

มันเป็นไปตามความหมายของธนสาร ของกำนัลหลังไหลมาสู่เขาโดยไม่หยุดยั้งโดยเขาไม่เคยเรียกร้องหรือบังคับ นอกจากจะเป็นวัตถุแล้วอีกอย่างหนึ่งที่ธนสารได้รับอย่างสม่ำเสมอไม่เคยขาดก็คือ บริการหรือความเอาอกเอาใจของผู้คน ธนสารได้รับเชิญไปกินอาหาร และหาความสำราญตามบาร์ ในคลับ โรงนวด ฯลฯ โดยไม่เคยควักกระเป๋าชำระค่าอาหารและความสำราญเหล่านั้น ถ้าผู้เชิญไม่ชิงชำระเสียก่อนเจ้าของสถานที่เหล่านั้นก็จะบอกด้วยความยิ้มแย้มและพิณอบพิเทาว่า “เรียบร้อยแล้วครับ” โดยที่ธนสารไม่จำเป็นต้องรู้ว่ามัน “เรียบร้อย” ลงได้อย่างไร

(สารวัตรเถื่อน. 2528 : 35)

พฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบของตำรวจมีหลายลักษณะ ทั้งการเรียกเอาแบบตรงๆ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ และการรับโดยผู้ให้อาจให้ด้วยความเสนหา แต่ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม การให้หรือการรับโดยเสนหาก็ก็นับว่าเข้าข่ายใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบอยู่ดี ทั้งนี้เพราะในท้ายที่สุดแล้วเมื่อผู้ให้ได้รับความเดือดร้อนผู้รับก็จะต้องให้ความช่วยเหลือตอบแทนกลับไปยัง อย่างไรก็ตามการตอบแทนบางอย่างก็ยังคงต้องเกี่ยวข้องกับ การใช้อำนาจของตำรวจอยู่เช่น การช่วยเหลือให้ไม่ต้องถูกดำเนินการทางกฎหมายเมื่อกระทำความผิด หรือช่วยให้โทษหนักกลายเป็นเบาได้ ไม่เฉพาะแต่ตำรวจระดับล่างเท่านั้นที่ผู้เขียนสะท้อนภาพให้ผู้อ่านเห็นว่าอาภิสสินจ้างและของกำนัลนั้นมีผลต่อการปฏิบัติงานของพวกเขา ตำรวจที่มีตำแหน่งหรือยศสูงๆ ก็มีพฤติกรรมเช่นนั้น และอาภิสสินจ้างตลอดจนของกำนัลก็มีมูลค่าสูงตามยศและตำแหน่งขึ้นไปด้วย

1.1.4 การเรียไรร

การรีดไถหรือเรียก - รับเงินนั้นไม่ได้เกิดขึ้นกับประชาชนเท่านั้น แม้แต่กับตำรวจด้วยกันเองก็มีการเรียก - รับเงินเช่นเดียวกัน แต่จะกระทำในลักษณะที่ดูเสมือนเป็นเงินที่ได้มาอย่างถูกต้องเช่น การเรียกเงินสนับสนุนหรือที่เรียกกันว่า การขอเรียไรร การกระทำเช่นนี้ในวงการตำรวจถือว่าเป็นการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้ทางหนึ่ง เพราะตามที่ระเบียบของตำรวจกำหนดไว้นั้น หากจะมีการเรียไรรขึ้นจริงจะต้องมีการออกหนังสืออย่างถูกต้องและมีตราประทับจากกรมอย่างชัดเจน ที่สำคัญที่สุดก็คือการเรียไรรครั้งนั้นๆ จะต้องไม่ขัดหรือผิดต่อหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของตำรวจซึ่งมีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั่นคือ ตำรวจมีหน้าที่โดยตรงในการจับกุมมิฉฉาชีพที่ออกเรียไรรเงินจากชาวบ้านอย่างผิดกฎหมาย และหากมีการเรียไรรจริง ตำรวจก็มีหน้าที่โดยตรงที่จะต้อง “ควบคุมให้เป็นไปตามความมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัติการเรียไรร พ.ศ. 2487 กระทรวงมหาดไทย” (ระเบียบการตำรวจที่ไม่เกี่ยวกับคดี. 2530 : 1601) ดังนั้นหากหน่วยงานตำรวจจะมีการเรียไรรขึ้นจริงก็ต้องกระทำอย่างถูกต้องเช่นกัน

ตัวอย่างที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนให้เห็นภาพการเรียไรรของตำรวจจากตำรวจด้วยกัน โดยอ้างว่าเป็นการนำไปสนับสนุนองค์กร เช่นพฤติกรรมของรองผู้กำกับการตำรวจภูธรอำเภอพระลานในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ที่มาขอเก็บเงินจากสถานีตำรวจเล็กๆ อย่างสมอ.พระลาน

“ท่านรองหมายความว่า” ใหญ่เจตนาจะไม่พูดให้จบประโยค

“ผมจะไม่จับบ่อนใดๆ ในอำเภอลำทะเมนชัย ผมจะไม่แตะต้อง อำเภอลำทะเมนชัย ไม่ว่าจะด้วยประการใดๆ แต่ว่าจะขอให้คุณช่วยสนับสนุนหน่วยเฉพาะกิจของเรา ทั้งนี้โดยไม่เป็นการอะไรแก่คุณเลย คุณเพียงแค่จ่ายจากรายได้ที่คุณได้รับจากกำนันฉลองโชค จากเสียวทรัพย์ และจาก - เอ้อ ธุรกิจประเภทที่คล้ายๆ กันจากพระลานนี้แหละ เดือนละสักก้อนหนึ่ง โดยผมจะเป็นผู้มาขอรับเองเมื่อสิ้นเดือน

“ท่านรองคิดว่า ผมควรจะสนับสนุนหน่วยของท่านรองเดือนละ สักเท่าไรครับ?” ใหญ่ถามอย่างนอบน้อม รู้สึกว่าเลือดในกายฉุดพุงขึ้นจนร้อนไปทั่วหน้า

“เรื่องนี้เราได้หารือและพิจารณากันแล้ว “นายพันตำรวจโทจรูญบ้านอัมแปน” อำเภอลำทะเมนชัยเป็นพื้นที่ที่เพิ่งจะเจริญ เพราะฉะนั้น เราคงจะขอรับความสนับสนุนจากคุณเพียงเดือนละสักหนึ่งแสนบาท”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 312)

จากพฤติกรรมของนายตำรวจคนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นการดำเนินการเรียกรับเพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าจะเป็นไปเพื่อหน่วยงานดังที่อ้าง ทั้งนี้เพราะไม่มีหลักฐานหรือเอกสารใดๆ เป็นข้อยืนยันว่ามีการอนุญาตให้มีการเรียกรับอย่างถูกต้อง จึงนับเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมการรีดไถของตำรวจบางคนอย่างชัดเจน และที่น่าสลดใจอย่างยิ่งก็คือ หากยังมีตำรวจที่ชอบใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบไปเบียดเบียนผู้อื่นโดยไม่เว้นแม้กระทั่งตำรวจด้วยกันเองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ องค์การตำรวจก็อาจจะไม่ใช่ที่ที่ประชาชนทั้งสังคมหวังจะหวังพึ่งได้จริงอีกต่อไป

ในเรื่องเดียวกัน คำพูดของสารวัตรใหญ่ที่พูดกับนายพันตำรวจโทคนหนึ่ง ก็สามารถทำให้เห็นถึงพฤติกรรมเรียกรับ หรือ การเรียก - รับเงินสนับสนุนจากตำรวจโดยตำรวจด้วยกัน

“แต่ผู้กองอย่าลืมนะครับ” นายพันตำรวจโทผู้นั้นไม่วายกำชับ “ว่าเราจะต้องส่งเงินจำนวนหนึ่งไปให้กองกำกับการทุกเดือน ระหว่างหมิ่นถึงหมิ่นห้า”

“ผมจะพิจารณาเอง” เสียงของใหญ่กร้าวขึ้นโดยที่เขาไม่รู้สีกตัว

“ว่าผมจะทำยังไงกับเงินรายได้ “พิเศษ” ก่อนนี้ ถ้าหากเป็นการบริจาคจริงๆ และสมควรจะรับบริจาคต่อไป ก็จะต้องให้การใช้จ่ายให้ถูกต้องและรัดกุม เพื่อให้สมกับเจตนาผู้บริจาค และจะพิจารณาเลยไปถึงการส่งเงินให้กองกำกับการด้วยว่ามีเหตุผลสมควรยังงใจหรือไม่ร้อง แต่ผมบอกได้เดี๋ยวนี้อยู่ครับว่า ถ้าเป็นการส่ง “ส่วย” กันอย่างที่เคยเห็นเคยได้ยินมาแล้ว ก็จะไม่มีการทำต่อไปอีก

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 480 - 481)

นอกจากนี้ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ คำพูดของนักข่าวที่เชื่อมั่นสื่อนที่เปิดใจพูดกับสารวัตรใหญ่ เวิร์นหลังจากที่เขาได้ประจักษ์ด้วยตาตนเองว่าสารวัตรใหญ่คนนี้เป็นคนดีและไว้ใจได้ไม่ใช่โจรในเครื่องแบบตำรวจอย่างสารวัตรคนอื่นๆ ที่เขาเคยเห็นมา ก็สามารถสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นภาพของตำรวจที่ชอบเรียก-รับเงินสนับสนุนได้ทางหนึ่ง

“ผู้กำกับคนนี้เป็นโจรในเครื่องแบบตำรวจ” ใหญ่ได้ยินเสียงมนัสกล่าวต่อไปด้วยน้ำเสียงเกรี้ยวกราด “สารวัตรเพิ่งมาอยู่อาจจะไม่รู้หรืออาจจะได้ยินข่าวแล้วแต่ไม่เชื่อ แต่ผมอยู่ที่กำแพงเพชรร่วมสิบปีแล้ว เพราะฉะนั้นผมจึงรู้ดี ผู้กำกับของการของสารวัตรเขาทุกอย่าง โดยไม่เลือกว่าจะมากหรือน้อย ทั้งค่าน้ำและทวนน้ำ สารวัตรใหญ่ สารวัตรน้อยในเขตนี้ต้องหาเงินส่งผู้กำกับทุกเดือน ในอัตราทบประมาณที่ผู้กำกับกำหนด ร้ายยิ่งกว่านั้นยังรีดไถผู้ได้บังคับบัญชาในโอกาสพิเศษต่างๆ อีกด้วย วันขึ้นปีใหม่ วันเกิดตัวเอง วันเกิดเมีย วันเกิดนาย ธุรกิจไม่ว่าประเภทไหนที่ทำหว่างจะมี

ถ้าใคร ผู้กำกับคนนี้เป็นต้องขอมิเอี่ยวด้วย ขอลงทุน ขอเข้าหุ้น แต่ไม่เคยควักกระเป๋าชำระค่าหุ้น เขาเป็นนายตำรวจที่ ร่ำรวยที่สุดคนหนึ่งในเมืองไทย มีเงินฝากธนาคารหลายสิบล้าน”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 270)

การเรียไร หรือ การเรียก-รับเงินสนับสนุนกิจกรรมบางอย่าง นอกจากจะเป็นในรูปของเงินสดแล้ว บางครั้งก็เป็นในรูปของการร่วมทำบุญหรือใส่ซองงานมงคลต่างๆ ลักษณะเดียวกันนี้ปรากฏในเรื่อง บ่วงบาต

“ ท่านพิพิธพรหรือครับ?” เสียงนั้นคุ้นหู สรรพนาม“ ท่าน” ซึ่งเคยใช้นำหน้าชื่อพระภิกษุสงฆ์นั้น บัดนี้กลายเป็นที่ยอมรับและใช้กันเป็นประจำทั้งในและนอกการประชุมรัฐสภา “ ผมกระจางนะครับ”

พิพิธพร จำชื่อนายพลตำรวจเอกรองอธิบดีกรมตำรวจผู้นั้นได้ทันที เขาไม่ลืมด้วยว่าเขาเสียทั้งเงินและของขวัญของกำนันให้นายพลตำรวจเอกผู้นั้นไปเป็นจำนวนมหาศาลในงานมงคลต่างๆ ที่นายตำรวจใหญ่ผู้นั้นเป็นเจ้าภาพ เช่น งานวันเกิด งานขึ้นบ้านใหม่ งานแสดง “ มุกตลกจิต” ที่ได้เลื่อนตำแหน่ง งานแต่งงานลูกแต่ไม่เคยได้รับเงินแม้แต่บาทหรือของแม้แต่ชิ้นเดียวจากนายพลตำรวจผู้นั้นไม่ว่าจะในโอกาสใด

(บ่วงบาต. 2543 : 783)

หรือในเรื่อง เบี้ยล่าง วิธีการเรียไรเงินทำบุญอย่างไม่ชอบธรรมของตำรวจต่อประชาชน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้เห็นผ่านความคิดของร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพยาพร ว่า

พลศักดิ์จำได้ว่า ภรรยาผู้บัญชาการตำรวจคนหนึ่ง เคยให้สัมภาษณ์อย่างเปิดเผย และหน้าขึ้นตาบานกับผู้สื่อข่าวว่า ตนประสบความสำเร็จ หากทองคำไปสมทบทุนการกุศลสาธารณะงานหนึ่งที่ภรรยาอธิบดีกรมตำรวจเป็นเจ้าภาพ เป็นทองคำหนักถึง 90 บาท ไม่มีใครข้องใจหรือเคยตั้งคำถามว่า ทองคำก้อนนั้นได้มาอย่างไร โดยใครเป็นผู้หา แต่พลศักดิ์ก็รู้ดีว่า ผู้บอกบุญเรียรายทองคำก้อนนั้น คือตำรวจนครบาลและตำรวจภูธรและตำรวจหน่วยอื่นอีกบางหน่วยที่มีอำนาจในการจับกุมสอบสวน ซึ่งเป็นที่เกรงกลัวของทั้งคนดีและคนร้าย คนดีจำใจต้องทำบุญเพื่อปิดปาก ปิดหู ปิดตาตำรวจ จะได้เปิดทางสะดวกให้แก่การประกอบอาชญากรรมของตน

(เบี้ยล่าง. 2542 : 727)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวิธีการเรียไร มีทั้งการใช้อำนาจที่เหนือกว่ามาบีบบังคับให้ผู้ถูกต้องจะต้องให้เงินสนับสนุนโดยตรง ดังตัวอย่างที่รองผู้กำกับมาบังคับเอาจากสารวัตรสภอ.พระลาน หรืออาจขอเรียไรบริจาคใส่ซองทำบุญ หรือกระทั่งการเรียกเงินสนับสนุนอื่นๆ เช่น การแจกซองในงานมงคลต่างๆ โดยเฉพาะเป็นงานที่จัดโดยส่วนตัวไม่ใช่งานส่วนรวมเช่น งานวันเกิดตนเอง งานวันเกิดเมีย งานวันเกิดนาย งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงานลูก งานแสดงมุกตลกจิตที่ได้เลื่อนตำแหน่ง ต่างๆเหล่านี้หากผู้ให้ไม่เต็มใจให้หรือสมัครใจร่วมทำบุญด้วยจิตศรัทธาแล้ว นับว่าเข้าข่ายการใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบทั้งสิ้น แม้ว่าผู้ขอจะใช้คำว่าเรียไร หรือ เรียก - รับเงินสนับสนุนก็ตาม

1.2 การใช้อำนาจโดยมิชอบ

คำว่า ตำรวจ ได้มีผู้นิยามความหมายไว้ใกล้เคียงกันนั่นคือ เป็นเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อย และกฎหมายก็ให้อำนาจและหน้าที่ในการรักษากฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อคุ้มครอง ป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมให้ประชาชนอยู่อย่างสันติสุข แต่หลายต่อหลายครั้งที่พบว่าหน้าที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ใช้อำนาจวินิจฉัยส่วนบุคคลได้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นได้นำไปสู่การใช้อำนาจโดยมิชอบหลายประการ

พฤติกรรมการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยที่วิสิษฐ เดชกุญชร สะท้อนไว้ในนวนิยายสามารถแยกตามประเภทของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำเป็น 3 ลักษณะดังนี้

- 1.2.1 การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อประชาชน
- 1.2.2 การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ต้องหา
- 1.2.3 การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ได้บังคับบัญชา

1.2.1 การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อประชาชน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของตำรวจหน่วยต่าง ๆ จะมากขึ้นหรือน้อยลงแค่ไหนเพียงใดนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการสนับสนุนและความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน และตำรวจทุกคนควรจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ประชาชนทั้งประเทศมอบความไว้วางใจทั้งสิ้นทั้งปวงให้แก่ตำรวจเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบต่อความสงบสุขของสังคมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของพวกเขา ดังนั้นตำรวจจึงควรกระทำตนให้สมกับที่เป็นความหวังของประชาชน และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อประชาชนดังที่ไพรัช พงษ์เจริญ¹ ได้กล่าวไว้ในหนังสือตำรวจไทยในอนาคตว่า ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อประชาชน เพราะเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี (ไพรัช พงษ์เจริญ . 2542 : 51)

การที่ประชาชนยกย่อง ให้เกียรติ รวมถึงให้ความไว้วางใจและตำรวจมากมายถึงเพียงนี้ เป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประชาชนยอมรับในอำนาจของตำรวจทุกคน และหวังว่าตำรวจจะใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและบ้านเมืองโดยแท้ แต่ความเป็นจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเพราะหลายต่อหลายครั้งพบว่า ยังมีตำรวจอีกหลายคนที่ไม่ได้รู้สึกยินดีและสำนึกในเกียรติที่ประชาชนมอบให้กลับหลงใหลในอำนาจของตนจนนำอำนาจและหน้าที่มาใช้อำนาจอย่างไม่สงบสุขให้แก่ประชาชนเสียเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำอำนาจมาใช้ข่มเหงเบียดเบียนมีใส่ประชาชน

พฤติกรรมข่มเหงเบียดเบียนมีของตำรวจนั้น วิสิษฐ เดชกุญชร นำมาสะท้อนไว้ในนวนิยายหลายลักษณะ แต่ที่เน้นย้ำให้เห็นบ่อยครั้งก็คือ พฤติกรรมการอวดเบ่งเพื่อให้ประชาชนยำเกรงและนำไปสู่การเสนอสิ่งต่างๆ ให้โดยไม่ต้องร้องขอหรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เช่น การเสนออาหารการกิน ที่พัก รวมไปถึงการได้รับการบริการและดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษเมื่อมาใช้บริการสถานที่ต่างๆ เช่น ร้านอาหาร หรือ โรงแรมที่พัก เป็นต้น โดยผู้เขียนสะท้อนพฤติกรรมดังกล่าวผ่านตัวละครทั้งที่เป็นนายตำรวจระดับสูงและระดับล่างดังในเรื่อง ป่วนบาท ผู้เขียนบรรยายภาพของนายตำรวจระดับสูงที่มาอวดเบ่งเพื่อกินอาหาร และใช้บริการฟรีจากโรงแรมแห่งหนึ่งผ่านความคิดของนำพลซึ่งเป็นเจ้าของโรงแรมแห่งนั้นว่า

¹ ไพรัช พงษ์เจริญ หมายถึง พล.ต.ต.ดร.พงศ์ศักดิ์ พงษ์เจริญ โฆษกประจำสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นำพล ไม่ต่างกับคนอื่น ๆ เขาเกลียดการข่มเหงรังแกและการรีดไถ ขาวความประพฤติมิชอบของตำรวจทำให้เขามีอคติ และรังเกียจตำรวจประเภทนั้น ในฐานะที่เป็นเจ้าของโรงแรม นำพลเคยได้รับรายงานอยู่เสมอจากพนักงานของเขาว่า มีตำรวจ “มาแบ่ง” กินอาหารและดื่มสุราเมรัยฟรีหรือขอฟักห้องโดยไม่ชำระค่าเช่าห้อง นำพลแนะนำคนของเขาให้อนุโลมปฏิบัติตามคำขอแกมขู้งัดกันนั้นในกรณีตำรวจรายนั้น ๆ เป็นเจ้าหน้าที่ที่รู้จักคุ้นเคยและการปฏิบัติหน้าที่โดยปกติที่เกี่ยวข้องหรือเป็นคุณแก่โรงแรม

เขาถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัดที่จะปฏิเสธไม่ยอมให้ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องดื่ม หรือห้องพักในกรณีที่ผู้ขอเป็นตำรวจแปลกหน้า แปลกสังกัดที่ตามปกติไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับโรงแรม

และแม้ในกรณีที่ต้องให้ นำพลก็วางระเบียบให้คนของเขาปฏิบัติทุกครั้งที่จะลงชื่อรับรองในใบสำคัญของโรงแรมว่าอาหารและเครื่องดื่มมือนั้นหรือห้องพักนั้นเป็น “อภินันทนาการ” ที่โรงแรมให้แก่ตำรวจผู้นั้นหรือคณะนั้น

นำพลลดที่จะแปลกใจมิได้ที่เคยพบว่า ผู้ขอใช้ห้องพักของเขาโดยไม่ชำระค่าห้องนั้นในบางกรณีเป็นนายตำรวจผู้ใหญ่ระดับสูงถึงผู้บัญชาการ และมักขอใช้ห้องพักโดยอ้างว่าเพื่อ “รับรอง” แยกของทางราชการ แต่ครั้นถึงเวลาใช้ห้องจริง ๆ ก็กลายเป็นว่า “แขก” เหล่านั้นเป็นแขกส่วนตัวของนายตำรวจผู้ใหญ่ผู้นั้น บางรายเป็นสตรีที่ไม่ปรากฏอาชีพหรือที่มาชัดเจน

และที่ทำให้นำพลกับพนักงานของเขารู้สึกสลดในหรือสมเพชก็คือ นอกจากจะพักฟรีแล้วนายตำรวจผู้ใหญ่ผู้นั้นและคณะยังบริโภคอาหารและเครื่องดื่มฟรีทั้งจากตู้เย็นในห้องพัก และที่สั่งขึ้นไปจาก Room Service หรือฝ่ายบริการอาหาร ณ ห้องพักของโรงแรมด้วย

(บ่วงบาต. 2543 : 552-553)

จากพฤติกรรมของตำรวจข้างต้นจะเห็นได้ว่า การได้มาซึ่งประโยชน์ของนายตำรวจบางคน ส่วนหนึ่งก็เกิดจากการจงใจใช้อำนาจของตำรวจมาบีบบังคับ แต่ในบางกรณีอาจเกิดจากความคุ้นเคยหรือเจ้าของธุรกิจต่างๆ เห็นว่า ตำรวจคนนั้น ๆ กระทำคุณแก่โรงแรมจึงได้ให้สิ่งที่ตำรวจเหล่านั้นปรารถนาโดยไม่ต้องร้องขอ หรือแสดงอำนาจใดๆ ให้รู้ว่าตนต้องการ ซึ่งไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดการกระทำดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นที่ชื่นชอบของเจ้าของธุรกิจนัก แม้พวกเขาจะรู้ว่าในบางครั้งตำรวจจะมีส่วนช่วยเหลือประโยชน์ให้บ้างก็ตาม ที่สำคัญการกระทำดังกล่าวยังมีส่วนในการส่งเสริมให้พฤติกรรมการใช้อำนาจโดยมิชอบขยายวงกว้างออกไปด้วย เพราะการเสนอโดยไม่ต้องร้องขอมีส่วนทำให้ตำรวจบางคนเข้าใจว่า ตนมีอำนาจเหนือประชาชน ประชาชนจึงเกรงใจและเกรงกลัว จึงเท่ากับว่าอำนาจและบารมีของตำรวจแผ่ออกไปสู่ประชาชนที่หาเข้ากินค่าด้วย และเมื่อใดก็ตามที่ตำรวจใช้อำนาจข่มเหง รังแก และรีดไถประชาชน ความรู้สึกที่ไม่ชอบและรังเกียจพฤติกรรมของตำรวจอาจอดแบ่งบารมีเหล่านั้นจะนำไปสู่อคติและกลายเป็นการรังเกียจตำรวจทั้งสถาบันในที่สุด

หรือตอนที่สาธิตาในเรื่อง เบี้ยล่าง เข้าใจว่าพลศักดิ์คงไม่ต่างกับนายตำรวจอีกหลายคนที่ชอบใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนมาแสวงหาความสุขสำราญให้ตนเองและพรรคพวกโดยไม่เคยต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในตอนนี้ผู้เขียนสะท้อนภาพของนายตำรวจที่มีพฤติกรรมอดแบ่งผ่านคำพูดของสาธิตา ลูกสาวเจ้าของโรงแรมที่ได้รับผลจากการกระทำจากนายตำรวจเหล่านั้น

“คุณหมายความว่ายัง” พลศักดิ์รู้สึกงุนงง เพราะเริ่มตระหนักในความหมายของประโยคนั้น

“ก็คุณถามกับนายร้อยตำรวจโทยอแสงไช้ไหมล่ะ?” สาธิตาถามกลับหัวเราะ แต่แรงเยะหยันชัดเจนอยู่ในเสียงหัวเราะนั้น

“มากับผู้กองยอแสง และพักอยู่ในสุวิทย์ของ “เสดัม เมาท์เทินวิว” ฟรีหมดทุกอย่างทั้งค่าห้อง ค่าอาหารและเครื่องดื่มแล้วยังแถมฟ็อกเก็ตมันนี่อีกต่างหาก แล้วจะให้ฉันเข้าใจว่าคุณเป็นตำรวจประเภทไหนไม่ทราบ?”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 675)

บางครั้งแม้ผู้เขียนไม่ได้บรรยายภาพการอวดเบ่งของตำรวจโดยตรงแต่ผู้อ่านพอจะตีความได้ว่า การที่เจ้าของร้านต่าง ๆ เกรงใจหรือเกรงขามตำรวจจนต้องลดค่าอาหาร หรือไม่ยอมให้เจ้าของงานชำระค่าอาหาร ส่วนหนึ่งก็น่าจะมีที่มาจากเจ้าของร้านเหล่านั้นเกรงใจ หรืออาจจะถึงขนาดเกรงอำนาจของตำรวจคนนั้นก็ว่าได้ เช่นที่ผู้เขียนเสนอผ่านความคิดของวีร์ บุญแดงในเรื่อง ลว.สุดท้าย

...วีร์ ก็มีโอกาสมปะกับเพื่อนร่วมรุ่นและพบปะกันบ่อยครั้ง การเลือกสถานที่พบปะมักจะเป็นการของเพื่อนนายตำรวจนครบาล ซึ่งหากไม่เป็นที่คุ้นเคยก็มักเป็นที่เกรงใจ หรือเกรงขามของเจ้าของภัตตาคารอันเป็นเหตุให้ ส่วนลดของราคาค่าอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งบางครั้งก็เป็นปริมาณมากจนน่าตกใจสำหรับตำรวจตระเวนชายแดน

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 82)

การใช้อำนาจของตนมาอวดเบ่งให้คนเกรงใจ หรือเกรงกลัว ไม่ได้มีเฉพาะในส่วนของการดื่มกินตามร้านอาหารและการเข้าพักในโรงแรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสถานที่ที่มีการให้บริการทางเพศด้วย เช่นที่นายตำรวจชื่อโกศลในเรื่อง หกลิ้นช้าง ได้รับจากเจ้าของสถานอาบอบนวดแห่งหนึ่งย่านถนนเพชรบุรี เหตุการณ์ดังกล่าวผู้เขียนได้สะท้อนภาพและกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การที่โกศลได้รับการเอาอกเอาใจและได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีนั้นก็เพราะ “ผู้จัดการสถานอาบอบนวดแห่งนั้นรู้จักและเกรงใจโกศล จึงจัดห้องที่ดีที่สุดและจัดพนักงานสาวที่มีรูปร่างหน้าตาดีที่สุดคนหนึ่งให้” (หกลิ้นช้าง. 2542 : 343)

นอกจากการใช้อำนาจมาอวดเบ่งเพื่อกินอาหาร เข้าพักโรงแรม และใช้บริการจากสถานบริการต่างๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแล้ว พฤติกรรมการอวดเบ่งของนายตำรวจอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนไว้ก็คือ การเอาตำแหน่งหน้าที่เบ่งบารมีให้ผู้อื่นยำเกรงและปฏิบัติต่อตนอย่างคนที่มีเกียรติ มีระดับ และพฤติกรรมของพันตำรวจตรีทรัพย์อนันต์ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ก็เป็นตัวอย่งที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนไว้ให้เห็นภาพดังกล่าวอย่างเด่นชัด ดังเหตุการณ์ตอนที่นายตำรวจคนนี้เข้าไปในร้านอาหารแห่งหนึ่งและพบว่า นอกจากร้านอาหารที่เขาเข้าไปนั้นจะไม่มีดนตรีเล่นเหมือนก่อนแล้ว พนักงานสาวสวยที่เคยมาคอยเอาอกเอาใจและต้อนรับเขาก็ไม่มี ด้วยความไม่สบายอารมณ์เขาจึงไวยวายเสียงดังใส่บริการที่ออกมาต้อนรับ ยิ่งเมื่อได้พบกับท่าทางเฉยเมยไม่กระตือรือร้นต้อนรับ รวมถึงการพูดจาแบบคนไม่รู้ที่ต่ำที่สูงและไม่มีสัมมาคารวะของบริการผู้นั้นว่า “นายจะกินอะไรละ ?” (สารวัตรใหญ่. 2540 : 397) ด้วยแล้ว เขาโกรธจนระเบิดอารมณ์ออกมาอย่างรุนแรง และสรรพนามว่า “ นาย ” นี่เองที่ทำให้เขาต้องประกาศตนให้พนักงานผู้นั้นรับรู้ว่า “เฮ้ย! อ้าวะ ไม่ใช่ นายของลื้อ... อ้าวะ เป็นรองผู้กำกับกำแพงเพชร มารักษาการในตำแหน่งสารวัตรใหญ่ที่นี่” (สารวัตรใหญ่. 2540 : 397-398) จากพฤติกรรมและคำพูดนี้แสดงว่า ทรัพย์อนันต์ถือว่าตนเองมีตำแหน่งหน้าที่อันใหญ่โตในจังหวัด สมควรเป็นผู้ที่ได้รับการเอาใจใส่และได้รับการพิณอบพิเทามากกว่านี้ ดังนั้นเขาจึงได้ประกาศให้บริการผู้นั้นรู้ว่า เขาเป็นใครและมีอำนาจบารมีแค่ไหน และคำประกาศของเขาก็ได้ผล เพราะหลังจากนั้นกิริยาท่าทางของบริการคนดังกล่าวก็เปลี่ยนไปในทางที่ทำให้เขาพอใจขึ้น

นอกจากการข่มเหงเบ่งบารมีตามร้านอาหาร ที่พัก และสถานบันเทิงต่างๆแล้ว บนท้องถนนก็พบพฤติกรรมเช่นนี้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เช่นกันโดยเฉพาะในยามที่มีการขอตรวจค้นรถยนต์ที่สัญจรไปมา เช่นในเรื่อง ลว.สุดท้าย ตอนที่วีร์เดินทางไปราชการทางภาคเหนือ ระหว่างทางถูกตำรวจตรวจด่านแห่งหนึ่งเรียกให้หยุดเพื่อขอตรวจค้น เหตุการณ์ตอนนี้นอกจากพลตำรวจที่ทำหน้าที่ตรวจค้นจะเลือกปฏิบัติโดยการปล่อยให้รถเมล์กับรถสิบล้อคันก่อนหน้าวีร์ผ่านไปโดยไม่ตรวจค้นแล้ว กิริยาท่าทางและวาจาของตำรวจที่แสดงต่อวีร์และนายตำรวจที่ทำหน้าที่ขับรถให้ก็ขาดความสุภาพด้วย โดยเฉพาะคำพูดที่พลตำรวจผู้นั้นประกาศด้วย

น้ำเสียงที่แสดงอำนาจและบารมีเพื่อหวังจะให้วีร์และคนขับเกรงกลัวในอำนาจของเขาว่า “ผมตรวจอะไรได้ทุก อย่าง... จังหวัดนี้อยู่ในเขตปราบปราม ผมมีอำนาจเต็มที่ ผมจะยิ่งคุณเสียก็ได้!” (ลว.สุดท้าย. 2522 : 923-925) เป็นการย้ำให้เห็นถึงพฤติกรรมของตำรวจที่ชอบอาศัยอำนาจของความเป็นตำรวจมาข่มเหง และแบ่ง บารมีให้ประชาชนเกรงกลัวอย่างชัดเจน

จากเหตุการณ์ข้างต้น การที่พลตำรวจซึ่งทำหน้าที่ตรวจด่านผู้ขึ้นตรวจคันรถยนต์ที่วีร์นั่งมานั้น ไม่ ถือเป็นเหตุผิดปกติแต่อย่างใดเพราะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ แต่เขาก็ควรปฏิบัติต่อวีร์ในฐานะประชาชนที่สัญจร ไป - มาอย่างสุภาพมากกว่านี้ ไม่ควรทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการตรวจไม่ให้ความเสมอภาค และยังเมื่อเขาไม่รู้ว่า วีร์มีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โตในสายงานตำรวจเพียงใดด้วยแล้ว เขาสมควรจะแสดงออกกับวีร์อย่างให้เกียรติใน ในฐานะประชาชนคนหนึ่ง ไม่ใช่ตระหนงตนว่าเป็นตำรวจแล้วมีอำนาจเต็มที่ มีสิทธิ์จะค้นหรือไม่ค้นรถคันใดก็ได้ แล้วแต่ความพอใจ ประชาชนไม่มีสิทธิ์ย้อนถามถึงสิ่งที่ไม่ถูกต้องยุติธรรม การแสดงอำนาจเพื่อข่มเหงน้ำใจ ประชาชน หรือข่มขู่ด้วยวาจาที่รุนแรงเช่นเป็นตำรวจจะฆ่าใครก็ได้ ถือเป็นกรกระทำและคำพูดที่แย่มาก และ พฤติกรรมเยี่ยงนี้เองที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจติดลบในสายตาประชาชนมากขึ้นทุกที เป็นสิ่งที่ตำรวจ ทุกคนไม่ควรควรกระทำ

ในกรณีที่มีการค้น แม้กฎหมายจะให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำการค้นเพื่อหาสิ่งของ ซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ตำรวจก็ต้องใช้อำนาจตามขอบเขตและถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้เท่านั้น แต่หลายต่อหลายครั้งที่พบว่าตำรวจได้แสดงอำนาจเกินขอบเขตของกฎหมายไป และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ ตำรวจกลุ่มหนึ่งในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ขณะตรวจคันรถยนต์โดยสารคันหนึ่งก็เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการ ใช้อำนาจค้นที่ไม่ถูกต้องอย่างชัดเจน

“ ตรวจหาอะไรหรือครับ ? ”

นายดาบตำรวจหนุ่มจึงเขาคูหนึ่งก่อนที่จะตอบ และย้อนถามเสียงกร้าวว่า

“ ตรวจหาของที่มีกฎหมาย คุณขังใจอะไร ? ”

“ เปล่าหรือครับ ” ใหญ่ยิ้มอีก “ ผมอยากรู้เท่านั้นเอง ”

นายดาบตำรวจเบนสายตาไปจับที่กระเป๋าลูกเล็กซึ่งวางไว้บนพื้นใต้ที่นั่งใกล้เท้าของเขาแล้วบอกเสียงขุ่นว่า

“ นั่นกระเป๋ของเราใช่ไหม ? โทษมานี่ซิ ! ”

สารวัตรร่างใหญ่ก้มลงหยิบกระเป๋าส่งข้ามเด็กหนุ่มที่นั่งอยู่ข้างๆ ไปให้นายดาบตำรวจ โดยไม่ลืมที่จะกล่าวขอโทษเด็กหนุ่มผู้นั้น นายดาบตำรวจรีบเปิดกระเป๋าดูแล้วเอามือพลิกเสื้อผ้าและอุปกรณ์การเดินทางในกระเป๋าค้นแล้วจึง ส่งกระเป๋ามาอย่างกระแทกกระทั้น ต่อจากนั้นจึงหันไปหาเด็กหนุ่มที่นั่งอยู่ข้างใหญ่ แล้วถามเหมือนเสียงมะนาวไม่มีน้ำ ว่า

“ กระเป๋าลูกของคุณอยู่ที่ไหน ? ”

“ ผม ผมไม่ ไม่มีกระเป๋าคับ ” เด็กหนุ่มละส่ำละสับบอก ท่าทางบอกชัดว่าหวาดหวั่นจนแทบจะทำอะไรไม่ถูก

“ อะไรกันวะ ? ” เสียงตะคอกนั้นมาจากนายสิบตำรวจเอกซึ่งยืนอยู่ข้างหลังนายดาบตำรวจ “ เดินทางประสาอะไร ไม่มีกระเป๋าคับ ลูกละมีหรือเปล่า ? ถุงพลาสติกหรือถุงกระดาษใส่ของตัวเองนะ เอาไว้ตรงไหน ? ”

“ ไม่มีหรือครับ ” คราวนี้ใหญ่อดรนทนไม่ได้ต้องตัดสินใจสอด “ ผมขึ้นรถมาก่อน คุณนี้ขึ้นมาทีหลัง แกมาตัวเปล่า ไม่มีกระเป๋าคับหรืออะไรติดมาด้วยหรือ ”

ทั้งนายดาบและนายสิบตำรวจเอกหันขวับมาทางใหญ่พร้อมกัน ตาทั้งสองจ้องเขาเขม็ง ดูเหมือนว่าคนหนึ่งจะคอย ให้อีกคนหนึ่งเริ่มกิริยาก่อน ในที่สุดนายสิบตำรวจเอกซึ่งมีท่าทางว่าจะสันหัดในการระรานกว่าจึงดึงกระตุ๋ด้วยเสียง กระแทกกระทั้นว่า

“ ลือเป็นญาติกับไอ้หมอนี่หรือยัง ? ”

“ ผมไม่ได้เป็นญาติกับเขาหรือครับ ” เสียงที่เรียบและสีหน้าซึ่งเป็นปกติของใหญ่ดูเหมือนจะยิ่งทำให้โทษของอีก ฝ่ายหนึ่งแรงยิ่งขึ้น

“ ถ้ายังงั้นลืออย่าลือก นังเคยๆ” นายสิบตำรวจเอกแสดงกิริยาฮึดฮัด

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 60- 61)

จากตัวอย่างตำรวจกลุ่มนี้มีอำนาจโดยสมบูรณ์ที่ขอตรวจค้นหาของผิดกฎหมาย แต่เมื่อ “ ไม่มีมูลเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อกระทำความผิด หรือมูลเหตุอันควรสงสัยว่า สิ่งของในความครอบครองของบุคคลนั้นได้มาโดยกระทำความผิด หรือมูลเหตุอันควรสงสัยว่า สิ่งของที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลนั้นมีความผิด” (ระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวกับคดี เล่ม 1. 2530 : 181) เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มนี้ก็จะควรปฏิบัติต่อชายหนุ่มคนดังกล่าวอย่างสุภาพ เพราะระเบียบข้อบังคับของตำรวจก็กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “ผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิบัติด้วยความละมุนละม่อมและหาสถานที่มืดชิดพอควรแก่สภาพท้องที่ เพื่อป้องกันอย่าให้ผู้ถูกตรวจค้นได้รับความอับอาย” (ระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวกับคดี เล่ม 1. 2530 : หน้า 181-182)

การแสดงอำนาจโดยมิชอบของตำรวจต่อประชาชน นอกจากผู้เขียนจะสะท้อนให้เห็นผ่านพฤติกรรมของตำรวจที่ทำหน้าที่ตรวจค้นแล้ว เวลาถูกกระทำให้ขุ่นเคืองหรือไม่พอใจตำรวจก็มักจะใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องเช่นกัน ดังที่สะท้อนผ่านพฤติกรรมและคำพูดของนายตำรวจที่ตามอาร์กขาวิชรัฐมนตรีคนหนึ่งในเรื่อง หกลื่นข้าง

“ผมคิดว่าผมคงไม่สามารถจะรับประทานอาหารกับคุณได้อีกแล้วละครับคุณยุวดี ถ้าหากว่าไม่ได้ขังใจอะไรในตัวผม ผมก็จะขอลา”

“ ลือยังไปไม่ได้ !” ชายหนุ่มหน้าเหลี่ยมตวาดพลางยกปิ่นปักผมขึ้นจ้องอีกครั้งหนึ่ง

“โอ้!” ธนุสลาเสียงยาว “ คุณจะเอาอย่างไรกะผมอีกละครับ ? ท่านรัฐมนตรีท่านก็ไม่ว่าอะไรแล้ว และผมก็กำลังจะไปอยู่แล้ว หรือ ว่าคุณจะจับผม? ถ้าจะจับ ผมก็ขอทราบข้อหา กรุณาแจ้งข้อหาเสียเลยได้ไหมละครับ ?”

อีกครั้งหนึ่งที่ชายหนุ่มผู้นั้นแสดงความลึงเลใจ แต่แล้วก็บอกเสียงกระซางๆว่า

“ ไหน ? ขอดูบัตรประชาชนของลือหน่อยซิ !”

ชายร่างสูงผิวดำล้วงลงไปใ้กระเป๋ แล้วหยิบบัตรประชาชนของตนส่งให้ชายหนุ่มผู้นั้น ชายหนุ่มหน้าเหลี่ยมรีบไปพินิจดูทั้งสองด้านสักครู่หนึ่งแล้วก็คืนให้ธนุสลาทางตะคอกว่า

“ ลือมาจากไหน ? มาทำอะไรอยู่ที่นี่ ?” ...

(หกลื่นข้าง. 2542 : 32)

พฤติกรรม คำพูดและน้ำเสียงที่แสดงอำนาจของนายตำรวจผู้นี้ เป็นการบ่งบอกอย่างชัดเจนว่า เขาจงใจแสดงออกให้ธนุสรู้ว่าเขาเป็นผู้มีอำนาจและธนุสควรจะปฏิบัติต่อเขาอย่างนอบน้อมกว่านี้ แต่เมื่อเห็นว่าธนุสไม่ได้แสดงท่าทีเกรงกลัวใดๆหน้าซำยังพูดจาโต้ตอบกลับมามากมาย เขาจึงต้องแสดงตัวให้ธนุสรู้ว่าเขาเป็นตำรวจและมีอำนาจที่สงสัยใครก็ได้ โดยการขอดูบัตรประชาชนและถามบุคคลผู้นั้นว่าเป็นใคร มาจากไหน ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ถือว่าเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบอย่างชัดเจน เพราะธนุสก็คือประชาชนผู้บริสุทธิ์คนหนึ่งแต่เมื่อทำให้ตำรวจคนหนึ่งรู้สึกขัดเคือง เขาจึงถูกนายตำรวจผู้นี้พยายามจะยึดเย็ดความผิดไม่ทางใดก็ทางหนึ่งให้

การยึดเย็ดข้อหาให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ นับเป็นอีกพฤติกรรมหนึ่งที่แสดงให้เห็นการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชาชนเช่นในเรื่อง เบียดล่าง ตอนที่ตัวละคร สาส ถูกตำรวจประจำด่านตรวจเรียกให้หยุดรถเพื่อขอค้น สาสยอมให้เจ้าหน้าที่ค้นเพราะเชื่อมั่นว่าตนเองไม่ได้ทำความผิดอะไรแต่ผลกลับตรงกันข้ามนั่นคือ นอกจากตำรวจผู้นั้นจะยกยอกเอาเงินปึกหนึ่งที่เพิ่งได้รับมาจากลูกค้ายาของเขาไปแล้ว ยังกลั่นแกล้งโดยการยึดข้อหาให้เขาว่ามี “เฮโรอิน” อยู่ในครอบครองอีกด้วย

โดยที่เขาไม่ได้คาดฝัน จ่านายสิบตำรวจล้วงกระเป๋ แต่แทนที่จะหยิบธนบัตร เขากลับหยิบท่อกระดาศสีขาวเล็กๆ และแบน ขนาดโตกว่าหัวแม่มือเล็กน้อยออกมา นายตำรวจชั้นประทวนนั้นชูท่อกระดาศนั้นให้เขาดูกลางดามว่า

“ถ้าอ๊ะจะบอกว่า อ๊ะคันตัวลื้อแล้ว และพบไอ้นี่ละ ลื้อจะว่ายังไง?”

เด็กหนุ่มยืนตะลึงและรู้สึกขา ไปทั่วร่าง เมื่อตระหนักว่ากำลังเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นกับเขา ครั้นแล้วโทสะอันแรงกล้า ก็เข้าครอบงำเขา เขารู้สึกว่าตัวเองสั่นสะท้านไปทั่วร่าง และเสียงก็สั่นเมื่อเขาตอบว่า

“ผมก็จะปฏิเสธและบอกว่าจำใส่ใจความผม และถ้าต้องสู้ความกันจนถึงศาลโลก ผมก็จะสู้ให้มันรู้ไปว่ามีความยุติธรรม อยู่ที่ไหนหรือไม่”

“จะเอาอย่างนั้นก็ได้” จ่านายสิบตำรวจหยิบกุญแจมือออกมา โลหะที่เป็นเงาแวววับขึ้นนั้นสะท้อนแสงไฟบาดตาเด็กหนุ่ม

“ถ้าอย่างนั้นอ๊ะจะขอตั้งข้อหาว่ามิเอโรอินอยู่ในครอบครอง”

(เบ๊ยลาง. 2542 : 427- 428)

จากเหตุการณ์ตอนนี้แสดงให้เห็นว่า ตำรวจใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมกับประชาชนโดยพยายามที่จะยึดเบียดข้อหาและพฤติกรรมเช่นนี้ยังปรากฏอีกในเรื่อง สันติบาล ตอนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบุกเข้าจับตัวการุณจากโรงแรมแห่งหนึ่ง เพราะเขาใจว่าเขาเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีที่กำลังสืบสวนอยู่ ในสถานการณ์ตอนนี้ การุณเชื่อมั่นว่าตนเองบริสุทธิ์จึงขอทราบข้อหา แต่สิ่งที่ได้ยินแทนที่จะเป็นคำอธิบายที่สมเหตุสมผลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำการจับกุม เขากลับได้ยินคำตอบที่ไม่คาดคิดว่าจะได้ยินจากปากของตำรวจนั่นคือ “ลื้อไม่ต้องห่วงหรอก...อ๊ะหาให้ลื้อจนได้แหละ ไม่หนักก็เบา” (สันติบาล. 2539 : 93)

การแสดงอำนาจโดยการใช้กำลังข่มเหงประชาชน ก็เป็นอีกพฤติกรรมด้านลบของตำรวจอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนไว้เช่น พฤติกรรมของสิบตำรวจเอกพันลื้อ ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนขับรถให้กับรองผู้บังคับการตำรวจภูธรในเรื่อง เลือดเข้าตา หลังจากสิบตำรวจเอกพันลื้อได้ชกพันแสงจนสลบ เพราะสาเหตุที่พันแสงเดินเข้าไปทักผู้หญิงที่ชื่อน้อยหลังจากได้รับการปฏิเสธจากน้อยว่าไม่รู้จักกับเขา เหตุการณ์ตอนนี้พันแสงจำได้อย่างแม่นยำว่า น้อยเป็นคนคนเดียวที่เหมือนกับที่สารวัตรก่อนเล่าส่งให้ไปนอนกับเขา เมื่อวันที่เขาเดินทางเข้ามาอยู่ที่อำเภอสามวันแรก ดังนั้นเมื่อพันแสงพยายามแสดงและยืนยันให้เธอเห็นว่าเขาจำคนไม่ผิด ก็สร้างความขัดเคืองให้แก่สิบตำรวจเอกพันลื้อซึ่งทำหน้าที่ปกป้องหล่อน หลังจากพันแสงฟื้นก็ได้เข้าไปแจ้งความที่โรงพักแต่ผลก็คือ สารวัตรใหญ่ได้เข้ามาขอร้องไม่ให้เขาแจ้งความด้วยเหตุผลสั้นๆว่า “คุณพันแสง...คุณก็รู้อยู่แล้ว คนที่ทำร้ายร่างกายคุณนะคือ ตำรวจ” ยิ่งไปกว่านั้นสารวัตรยังให้เหตุผลเพิ่มเติมอีกว่า “คุณพันแสง...รองนาคราชนะ ท่านเป็นคนรักพวกพ้องมากนะครับ ถ้าท่านรู้ว่าคุณเป็นนายตำรวจ ผมรับรองได้ว่า วันนี้ไม่มีเรื่องอย่างที่เกิดขึ้นกับคุณเด็ดขาด นี่ผอญุ่ท่านไม่รู้” (เลือดเข้าตา : หน้า 141-142) จากคำพูดของสารวัตรใหญ่ในตอนนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าพยายามจะปกป้องพวกพ้องที่กระทำความผิดแล้วเหมือนผู้เขียนเองตั้งใจจะแสดงให้เห็นว่า ตำรวจนั้นมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะใช้กำลังกับคนอื่นได้ ดังคำพูดที่พันแสงได้ตอบโต้สารวัตรก่อนเล่าไปว่า “สารวัตรจะให้ผมเข้าใจอย่างงั้นหรือครับ...ว่าราษฎรธรรมดาที่ไม่ใช่ตำรวจ โดนเตะจนสลบเหมือนโดนคนของรองนาคราชมาหลายคนแล้ว?” (เลือดเข้าตา. 2532 : 141-142)

หรือพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่สืบเฝ้าในเรื่อง สันติบาล ตอนที่สืบเฝ้าทำต้อยกับการุณ อธิฤทธิ์ เพราะไม่พอใจที่การุณขอทราบข้อหาและตำแหน่งของพันตำรวจเอกที่เขาใส่ห้องขังทั้งๆที่เขาไม่ผิด หลังจากที่มีการใช้กำลังกันระหว่างสืบเฝ้ากับการุณ การุณกลายเป็นผู้ที่สามารถยุติพฤติกรรมอันก้าวร้าวของการุณผู้นั้นได้ เพราะความไวและการมีศิลปะป้องกันตัวที่ดีกว่า เหตุการณ์ในตอนนี้น่าจะมองได้ว่าผู้เขียนอาจไม่ตั้งใจสะท้อนภาพดังกล่าวเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพของการุณที่ชอบใช้กำลังกับผู้อื่นเท่านั้น แต่ผู้เขียนนำ

จะสนใจใช้ทั้งเหตุการณ์และพฤติกรรมเช่นนี้ของตำรวจสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึง แนวคิดเรื่องการใช้กำลังของ ตำรวจด้วย เพราะหลังจากเหตุการณ์สงบลงอธิบดีกรมตำรวจก็มาถึงโรง แล้วถามทุกคนที่อยู่ในเหตุการณ์ทันทีว่า “แล้วไอ้บ้านี่ ลงไปนอนแหมอยู่ทำไม? ใครทำอะไรมัน?” (สันติบาล. 2539 : 28) เมื่อปรากฏว่าไม่มีผู้ใด สมัคใจตอบ แม้แต่นายตำรวจผู้ที่เป็นเพื่อนการรุ่นซึ่งแลเห็นเหตุการณ์โดยตลอด การตอบโผล่ออกไปเองว่า “ผมตอยเขาเองครับ” (สันติบาล. 2539 : 28) เป็นที่น่าประหลาดใจว่า อธิบดีไม่ได้แสดงที่ท้าวตาก ออกตกใจกับภาพที่เห็นหรือคำตอบของการรุ่นแต่อย่างใดกลับถามต่อไปว่า “อ้าว ตอยมันทำไมล่ะ?... ลือเป็น นายตำรวจหรือ?” (สันติบาล. 2539 : 28) คำพูดของอธิบดีกรมตำรวจที่ว่า “ลือเป็นนายตำรวจหรือ ? ” นี้เองที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการใช้กำลังว่า การใช้กำลังของตำรวจต่อผู้อื่นนั้นไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร โดยเฉพาะหากนายตำรวจจะกระทำต่อตำรวจชั้นผู้น้อย ดังที่อธิบดีเข้าใจว่าการรุ่นเป็น หรือ หากตำรวจทุกระดับชั้นจะกระทำต่อประชาชนที่บริสุทธิ์ ดังที่เสนอให้เห็นใน 2 ตัวอย่างข้างต้น

การแสดงอำนาจโดยมิชอบธรรมของตำรวจไม่ว่าจะโดยคำพูดหรือการกระทำโดยเฉพาะการใช้กำลังกับประชาชน เป็นที่น่าสังเกตว่ามักมีสาเหตุจากการบันดาลโทสะโดยมาก ทั้งนี้เพราะดังที่กล่าวไว้หลายครั้งว่า ตำรวจถือว่าตนมีอำนาจอยู่ในมือ มีสิทธิ์โดยสมบูรณ์ในการใช้อำนาจและประชาชนจะต้องเกรงกลัว แต่เมื่อเห็นว่าประชาชนไม่ได้แสดงท่าทีอย่างที่ต้องการก็เป็นเหตุให้บันดาลโทสะและพยายามแสดงออกทุกวิถีทางเพื่อให้ประชาชนเห็นว่าตนเองมีอำนาจ ดังตัวอย่างในเรื่อง บ่วงบาต ตอนที่นายพันตำรวจตรีคนหนึ่งนำกำลังตำรวจบุกไปจับนำพล โดยตั้งข้อหาว่าเขามีเฮโรอีนอยู่ในครอบครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบทุกคนปฏิบัติต่อนำพลเหมือนว่าเขาเป็นผู้ต้องหาทั้งๆที่ยังไม่มีหลักฐานใดๆยืนยัน และตำรวจเองก็ยังไม่ได้ตรวจสอบแน่ชัดเลยว่า วัตถุสีขาวๆที่ค้นได้เป็นเฮโรอีนจริงหรือไม่ เมื่อนำพลขอให้เขาตรวจสอบข้อเท็จจริงให้แน่ใจก่อนจับกุม นายตำรวจคนนั้นก็เกิดโมโหและหาว่านำพล “หัวหมอและอยากจะให้เขาเล่นไม้หนักด้วย” เมื่อได้ยินเช่นนั้น นำพลเองก็หมดความอดทนจึงตอบกลับไปที่ว่า “ในชีวิตของอ๊วะเจอหนักๆมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน...แต่ที่แฉ้วมาเจอแต่กับคนแล้วๆ อยากรู้เหมือนกันว่า ถ้ามาจากผู้พิทักษ์สันติราษฎร์มันจะหนักกว่ากันแค่ไหน” (บ่วงบาต. 2543 : 555) คำพูดนี้เองที่ทำให้นายตำรวจคนหนึ่งที่มาด้วยรู้สึกไม่พอใจและกราดเข้าไปทำร้ายนำพลทันที เหตุการณ์ตอนนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตำรวจคนนั้นบันดาลโทสะเพราะทนฟังคำท้าทายจากนำพลไม่ได้ และก็เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า เหตุใดตำรวจจึงฟังคำพูดที่ท้าทายอำนาจจากประชาชนไม่ได้ แต่ในทางกลับกันตำรวจกลับมั่นใจว่า ตนมีอำนาจและมีสิทธิ์ที่จะท้าทายหรือขู่บังคับประชาชนได้ โดยหลงลืมไปว่าอำนาจที่กฎหมายกำหนดให้ตำรวจใช้นั้นความจริงแล้วก็มีขอบเขตกำหนด โดยเฉพาะการแสดงอำนาจใดๆก็จะต้องไม่ขัดต่อระเบียบและวินัย อันเป็นข้อบังคับที่สำคัญและสามารถควบคุมการกระทำของตำรวจให้ปฏิบัติต่อประชาชนอย่างถูกต้อง เทียบธรรม และโดยละมุนละม่อมเช่นเดียวกัน

นอกจากพฤติกรรมดังที่กล่าวมา สรรพนามที่ตำรวจใช้เรียกขานกัน ส่วนหนึ่งบ่งชี้ถึงการวางอำนาจได้เช่นกัน ได้แก่ การใช้คำว่าอ๊วะ แทนตัวผู้พูด ซึ่งมักจะเป็นตำรวจที่มียศสูงกว่า และใช้คำว่าลือ เรียกคู่สนทนา ซึ่งเป็นตำรวจได้บังคับบัญชา แม้สรรพนามอ๊วะ ลือบางส่วนจะพบในการสนทนาที่มีนัยของความสนิทสนม แต่เมื่อนำมาใช้ในสถานการณ์ของความขัดแย้ง การระเบิดอารมณ์ก็ช่วยตอกย้ำให้เห็นถึงการจงใจใช้สรรพนามให้ตำรวจได้บังคับบัญชาว่าตนมีอำนาจและอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า เช่นที่ผู้กำกับการตำรวจภูธรใช้กับสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ในเรื่อง สารวัตรใหญ่

“ ลือจะบ้าหรือใจจะใหญ่ ? ” ผู้กำกับการตำรวจภูธรตะโกนลั่นสถานี หน้าแดงแล้วขีดด้วยแรงโทสะ “ อ๊วะเป็นผู้กำกับ เป็นนายของลือ เป็นนายของตำรวจเขตนี้ทั้งเขต สำนวนคดีนี้้อ๊วะเป็นผู้ควบคุมดูแล มีสิทธิ์โดยชอบธรรมที่จะพบ

กับผู้ต้องหา และพยานทุกคน และมีอำนาจเหนือสื่อ เอาล่ะ! อี๊วะ สั่งสื่อเดี๋ยวนี้นะแหละ ไปเอาตัวผู้ต้องหามาพบอี๊วะที่นี้เดี๋ยวนี๊"

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 262)

หรือการระเบิดอารมณ์ใส่จำศีลของนายร้อยตำรวจเอกจำเบศในเรื่อง เบียดเบียน ก็ทำให้เห็นภาพของตำรวจที่แสดงใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้อื่นอย่างชัดเจน

"ผู้กองไม่อนุญาตให้ผมเยี่ยมหมวดพลศักดิ์? ทั้งๆที่เป็นตำรวจด้วยกัน และที่ผมขอรับรองนี้ก็ได้ขัดต่อระเบียบหรือกฎหมาย"

"อี๊วะ เป็นผู้พิจารณา" จำเบศหมดความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ของตน เขาเอากำปั้นกระแทกลงบนนอกตัวเองดังปึก "และผู้ต้องหาเป็นของอี๊วะ อี๊วะจะอนุญาต หรือไม่อนุญาตก็ได้ แต่ถ้าอี๊วะไม่อนุญาต เทวดาหน้าไหนก็เยี่ยมไม่ได้ทั้งนั้น สื่อลงไปจากโรงพักเดี๋ยวนี๊ และอย่ากลับมาให้อี๊วะเห็นหน้าอีก"

ศีลย่นนั่งมองหน้าผู้ออกคำสั่งอยู่ติดใจหนึ่งก่อนที่จะหันหลังเดินลงจากสถานีตำรวจไป

(เบียดเบียน. 2542 : 528-529)

เหตุการณ์ตอนนี้แม้จำเบศจะรู้แล้วว่าผู้ที่ถูกจับเป็นตำรวจ และผู้ขอเยี่ยมผู้ต้องหาก็คือตำรวจเช่นกัน แต่เพราะทำที่ที่ไม่เกรงใจและไม่ให้เกิดขีติของศีลจึงทำให้เขาปฏิเสธและแสดงกิริยาไม่ดีกลับไป รวมถึงตวาดออกมาอย่างรุนแรง และสรรพนามที่จำเบศใช้นอกจากจะสื่อว่าตนอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าศีลด้วยศัพทการหนึ่งแล้ว ความเป็นตำรวจเจ้าของคดีก็ทำให้เขากลับแสดงอำนาจออกมาอย่างเต็มที่โดยไม่สนใจว่าระเบียบการเข้าเยี่ยมกำหนดไว้ว่าอย่างไร ซึ่งพฤติกรรมและการแสดงออกดังกล่าวเป็นการแสดงอำนาจโดยมิชอบของตำรวจอย่างชัดเจน นอกจากจะเป็นการกีดกันไม่ให้เข้าเยี่ยมผู้ต้องหาอย่างไร้เหตุผลแล้ว ยังเป็นการข่มเหงน้ำใจตำรวจด้วยกันด้วย ในทางกลับกันหากจำศีลไม่ใช่ตำรวจแต่เป็นประชาชนธรรมดาคนหนึ่งแต่พอจะรู้กฎหมายบ้าง แล้วแสดงความ "หิวหมอ" อย่างที่ศีลทำ การถูกตวาดด้วยน้ำเสียงและอารมณ์เช่นนี้แน่นอนว่าประชาชนรายนั้นคงไม่กล้ากลับเข้ามาที่สถานีตำรวจแห่งนั้นอีกเป็นแน่

1.2.2 การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ต้องหา

การใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับประชาชนที่บริสุทธิ์เท่านั้น ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ถือว่าได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมของตำรวจโดยตรงและค่อนข้างรุนแรงก็คือ ผู้ต้องหา

พฤติกรรมการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นยังมีความโหดร้ายทารุณให้เห็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้กำลังและความรุนแรงขู่บังคับให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ ซึ่งการกระทำเช่นนี้เรียกได้ว่า "เป็นการดำเนินการสอบสวนที่นอกเหนือขอบเขตของกฎหมาย" (กองบัญชาการตำรวจนครบาล. 2529 – 2530 : 75) และเป็นการกระทำที่ค่อนข้างทารุณและไร้ความเมตตา อันถือเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมของตำรวจอีกทางหนึ่ง ดังตัวอย่างจากพฤติกรรมการสอบสวนผู้ต้องหาของนายพันตำรวจตรีคนหนึ่งในเรื่อง บ่วงบาตร

นายสิบตำรวจเอกไขกุญแจห้องขังนั้นตามคำสั่ง นายพันตำรวจตรีเดินสายอาตๆเข้าไปและตรงไปเข้าชายผู้นั้นโดยมี "ฟิลิปปินส์" ทั้งสี่คนหันไปมองอย่างเป็นตาเดียว

“ เฮ้! มึงแน่นักรึ? ” นายพันตำรวจตรีถามอย่างไ้มารยาท โดยไม่รอคำตอบเขาก็ถมลงเอามือขวาขยำหมของชายหนุ่มผู้นั้นถึงให้หน้าเขาหงายขึ้น แล้วจ้วงลงไปตรงหน้าที่หงายอยู่ดังพลั๊ก เลือดสดๆไหลออกมาจากจมูกและปากของชายผู้เคราะห์ร้ายทันที

ภาพของความเคราะห์ร้ายมิได้ยุติเพียงแค่นั้น ขณะที่ “ ฟิลิปปีนส์ ” ทั้งสี่อ้าปากค้างด้วยความพิศวง และขนพองสยองเกล้าในฝีมือของตำรวจไทยผู้นั้นเอง นายพันตำรวจตรีก็ปล่อยมือจากหมของผู้ต้องหา แล้วดึงปืนพกสลากล้องสั้นในซองที่เอวของตนออกมา จ่อปากกระบอกลงที่หัวเข่าซ้ายของชายผู้เคราะห์ร้าย

(บ่วงบาต. 2543 : 372-373)

หลังจากนั้น การสอบสวนก็ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นแทนที่จะใช้กำลังอย่างเดียว พนักงานสอบสวนก็ทำรุนแรงจนถึงขั้นใช้อาวุธ

เสียงกระสุนปืนพกซึ่งคงจะมีขนาด.38 หรือ9 มิลลิเมตรระเบิดขึ้นครั้งหนึ่ง ตามมาด้วยเสียงร้องแสดงความเจ็บปวดสุดขีดของชายผู้นั้น ทุกคนที่เห็นเหตุการณ์เห็นต่อมาด้วยว่า หัวเข่าซ้ายของผู้ที่ถูกยิงกระจุยเพราะแรงกระสุนปืน เลือดสดไหลรินออกมาจากแผลฉกรรจ์นั้น

“ เจ็บใช่ไหม ไอ้สัตว์? ” นายตำรวจโหดก็ถมหน้าลงถามเสียงต่ำและกร้าว

“ รู้ไว้ด้วยว่า คนที่มียิงเขาก็เจ็บยิ่งเหมือนกัน ให้ลูกปืนมันพูดแทน ”

เขาหมุนตัวเดินจะออกไปจากห้องซึ่งพลางสอดปิ่นพกกกลับลงไปในห้องก่อนจะพ้นห้องซึ่ง เขาหันกลับไปบอกนายสิบตำรวจเอกว่า “ ไม่ต้องเสียท่าแผลให้มันนะ ทั้งมันไวยิ่งแะละ แล้วผมจะบอกว่าจะสอบมันอีกเมื่อไหร่ ”

เมื่อนายตำรวจตรีลับตาไปแล้ว นายสิบตำรวจเอกเข้าดูอาการของชายผมยาวผู้เคราะห์ร้าย ชายผู้นั้นยังคงอยู่และพยายามกระดรางหนี แวดตาของเขาสะท้อนทั้งความปวดร้าวและชิงชัง เลือดยังคงไหลทั้งจากปาก จมูก และหัวเข่า นายสิบตำรวจเอกสั่นศีรษะอย่างหือแท้ขณะที่บอกชายผู้นั้นว่า

“ ถ้าเขาเอาตัวลงไปสอบอีกละก็ มีอะไรก็บอกเขาไปตามตรงนะ ไม่งั้นมีหวังเจ็บตัวอีกแน่ๆ ”

(บ่วงบาต. 2543 : 373)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนจะใช้กิริยาจาหมีนหยาบและหยาบคายต่อผู้ต้องหา ยังกระทำทารุณกรรมเพื่อระบายอารมณ์ และบีบบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพด้วย

ภาพความโหดร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่สอบสวน ผู้เขียนได้นำมาสะท้อนไว้ในนวนิยายเรื่องอื่นๆอีกเช่นในเรื่อง แม่ลาวเลือด ตอนที่ธนูสูกจับในข้อหาฆ่านายเกียรติ ทั้งๆที่ธนูสูกพยายามอธิบายให้พนักงานสอบสวนรับรู้และเข้าใจว่า เขากับเกียรติเป็นเพื่อนที่รักกันมาก ไม่มีเหตุผลใดที่เขาจะต้องฆ่าเพื่อน และเขาที่เขาดังใจเดินทางมาเยี่ยมเพื่อนก็ด้วยความคิดถึงและมาตามคำเชิญชวนของเกียรติ ในตอนนั้นนอกจากนายตำรวจที่ทำหน้าที่สอบสวนจะไม่ฟังคำพูดของธนูสแล้ว นายตำรวจผู้นั้นยังพยายามใช้ความรุนแรงมาบีบบังคับให้เขารับสารภาพด้วย จากสถานการณ์ตอนนี้ผู้เขียนได้สะท้อนให้ผู้อ่านมองเห็นถึงวิธีการสอบสวนอย่างโหดร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างชัดเจน

นายตำรวจมิได้หยุดเพียงแค่นั้นแต่สาวเท้าตามเข้ามาแล้วเตะด้วยเท้าขวา ที่หมายของเขายังได้แก่ท้องของชายร่างสูงกล้า คราวนี้แม้ธนูสูกจะอึดไว้ แต่ปลายเท้าของนายร้อยตำรวจเอกก็ยังสัมผัสกับหน้าท้องของเขาค่อนข้างรุนแรง ธนูสูกก็แน่นขึ้นไปตามอก หูอื้อและตาพร่า เขาอ้าปากเพื่อช่วยให้หายใจได้สะดวก ขณะนั้นนายร้อยตำรวจเอกก็เตะอีกครั้งที่เดิม คราวนี้ธนูสูกไม่ทันรู้ตัวและสิ้นกำลังที่จะป้องกัน ชายร่างสูงผิวคล้ำอ้าปากและอาเจียนออกมา นายตำรวจก็ถมขยำหมของธนูสูกถึงให้เขาหงายหน้าแล้วส่ายยิ้มก่อนที่จะสั่งว่า

“เอามันกลับเข้าไปไว้ในห้องขัง ไขกุญแจมือออกเสียด้วย ดูซิว่า เมื่อมันพ้นแล้ว มันยังจะมีแรงปฏิเสธอีกหรือเปล่า”

(แม่ลาวเลือด. 2532 : 77)

นอกจากนั้น ผู้เขียนยังอธิบายพฤติกรรมการซ้อมผู้ต้องหา ผ่านความคิดของร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพยามร เกี่ยวกับเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาไว้ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ในการสอบสวนของตำรวจที่ไม่เคารพสิทธิผู้ต้องหานั้น มีเทคนิคหลายแบบที่ผู้สอบสวนมักใช้เพื่อทำลายขวัญของผู้ต้องหา เพื่อให้ผู้ต้องหายอมจำนนและรับสารภาพ แม้จะมีได้เป็นผู้กระทำผิดก็ตาม นายตำรวจรุ่นพี่หลายคนเคยเล่าให้ฟังถึงการที่ตำรวจใช้กำลังทำร้าย หรือ“ซ้อม” ผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ...

(เบี้ยล่าง. 2542 : 511)

การไม่เคารพสิทธิของผู้ต้องหาบางครั้งอยู่ในระดับรุนแรงจนถึงขนาดทำให้เห็นว่า นายตำรวจที่ทำหน้าที่สอบสวนบางคนไม่ได้แยแสกับชีวิตของผู้ต้องหาเลย กลับมองว่าผู้ต้องหาเป็นตัวรบกวนโรงรศาลควรจะฆ่าเสียให้ตายจะดีกว่า เช่นที่ผู้บังคับการในเรื่อง สารวัตรใหญ่ กล่าวกับนายตำรวจที่เป็นผู้จับกุมผู้ต้องหา

ในทันทีที่ผู้ยืนขวางอยู่เบื้องหน้าถูกแหวกให้เปิดทางออก และเห็นชัดว่าผู้ที่อยู่ในเสื้อกางเกงชุดสีพรางนั้นเป็นชายหนุ่มผิวดำ รองผู้กำกับการกักตุนใจด้วยความโล่งอก เช่นเดียวกับนายตำรวจแทบทุกนายตั้งแต่ผู้ช่วยผู้บัญชาการลงมา เขาได้เห็นด้วยความสะใจว่า ที่ทางคิวข้างซ้ายของชายหนุ่มผู้นั้นมีบาดแผลซึ่งเล็กแต่ค่อนข้างลึกจากบาดแผลนั้นมีเลือดสดๆไหลปรือออกมาจากแก้มด้านนั้น นายพันตำรวจโทเดาว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมคงจะได้ “สั่งสอน” หรือระบายความทึงแค้นเอากับผู้ต้องหาเข้าแล้ว และเขาไม่นึกตำหนิผู้ได้บังคับบัญชาที่ใช้ความรุนแรงเช่นนั้น เขากลับนึกเสียด้วยซ้ำไปว่า มันยังไม่สาสมกับความจงใจของอาชญากรรมที่ชายหนุ่มผู้นั้นเพิ่งจะก่อขึ้น

“เอาแม่มาทำไม?” เขาได้ยินเสียงผู้บังคับการซึ่งยืนอยู่ข้างหน้าเขาพูดตลอดไรฟันที่ขบออกมา “ทำไมไม่ฆ่ามันเสียให้รู้แล้วรื้อดไป?” จับมาให้กรโรงรศาลเปล่าๆ”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 13-14)

ในที่สุดความจริงก็คือ นายตำรวจกลุ่มนี้จับผู้ต้องหาผิดตัว ซึ่งก็น่าคิดว่าหากตำรวจฆ่าผู้ต้องหารายนี้ไปตามความคิดของผู้บังคับการก็เท่ากับว่า ตำรวจจะได้ชื่อว่าฆ่าประชาชนผู้บริสุทธิ์ไป

1.2.3 การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ได้บังคับบัญชา

การออกคำสั่งย้ายผู้ได้บังคับบัญชาตามอารมณ์และความพึงพอใจส่วนตัว โดยไม่ได้พิจารณาตามเหตุผลและความถูกต้อง เป็นพฤติกรรมที่ผู้เขียนมักนำมาแสดงไว้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพการใช้อำนาจโดยมิชอบต่อตำรวจผู้ได้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน ซึ่งพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาตรงส่วนนี้ก็คือจะเป็นสิ่งที่ผู้เขียนพยายามจะแสดงให้เห็นย้ำให้เห็นอยู่ตลอดเวลา และปรากฏอยู่ในนวนิยายเกือบทุกเรื่อง

เรื่อง ลว.สุดท้าย พันตำรวจเอกวีร์ บุญแดง ถูกย้ายไปประจำกองบัญชาการตำรวจภูธรโดยไม่มีตำแหน่ง ทั้งๆที่นายตำรวจผู้นี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เขาสำเร็จการศึกษาโดยได้คะแนนยอดเยี่ยมจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกไทย และโรงเรียนเสนาธิการทหารสหรัฐ ซึ่งกรมตำรวจเองรู้ดีว่าเขามีประสบการณ์เพียงไรและอย่างไร ในด้านการทำงานเขาก็เป็นนายตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริตและทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่เพราะวีร์เป็นนายตำรวจที่ดีและตรงจนทำให้ผู้บังคับบัญชาหมั่นไส้และไม่พอใจ ดังนั้นการย้ายเขาออกไปจากพื้นที่จึงเป็นวิธีการที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเหมาะสมที่สุดที่จะกำจัดให้เขาไปอยู่พ้นพหุพันตาได้ นอกจากวีร์ บุญแดงแล้วในนวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนยังสะท้อนภาพของนายตำรวจดีๆ ที่ถูกคำสั่งย้ายอย่างไม่เป็นธรรมอีกหลายนายด้วยกัน

ร.ต.ต.พลศักดิ์ พรคพยามร ในเรื่อง เบี้ยล่าง เป็นนายตำรวจอีกผู้หนึ่งที่ปฏิบัติหน้าที่ดีเกินไปจนกลายเป็นว่าในที่สุดแล้วความดีที่เขาได้นำผลร้ายมาสู่ตนเองหลายครั้งหลายครา และเหตุการณ์สำคัญตอนหนึ่งที่นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาและอุปสรรคในชีวิตราชการตำรวจของเขาก็คือ การยึดในข้อชี้ของคนขับรถคันที่ภรรยาอธิบดีกรมตำรวจนั่งมา แม้การกระทำของพลศักดิ์จะถูกต้องในแง่ของการปฏิบัติตามหน้าที่แต่การเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่เกินไปของเขาก็เป็นเหตุให้อธิบดีกรมตำรวจไม่พอใจ การถูกสั่งย้ายออกนอกพื้นที่จึงเป็นสิ่งที่เขาได้รับตามมาหลังจากนั้นไม่นานนัก

ความหยิ่งทะนงในตำแหน่งของอธิบดีกรมตำรวจทำให้เขารู้สึกด้วยว่า พลศักดิ์ดูหมิ่นและท้าทายความสูงส่ง และความขลังของตำแหน่งนั้น

พลศักดิ์เป็นเพียงนายร้อยตำรวจตรี อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดของนายตำรวจสัญญาบัตร ส่วนเขานั้นเป็นถึงนายพันตำรวจเอก อยู่ในระดับที่สูงที่สุด ไม่มียศใดสูงกว่านั้นอีกแล้ว ในองค์กรกึ่งทหารอย่างตำรวจนั้น ต้องมีนิวก้อย หัวแม่มือ ต้องมีผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชา ถ้ามีอะไรมากก็ไม่มีวินัย ปกครองบังคับบัญชาไม่ได้ และงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมก็ล้มเหลว

สำหรับประพจน์ พฤติการณ์ของนายร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ ส่อความไร้วินัย ขาดความเคารพ และลบหลู่ผู้บังคับบัญชา และในที่นี้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในกรมตำรวจเสียด้วย

แต่ถูกย้ายจากกรุงเทพมหานครออกไปอยู่หนองบัวลำภูนั้น ต้องนับว่าสาสมกับความฉกรรจ์ของความผิดแล้ว

(เบี้ยล่าง. 2542 : 110-111)

จากความคิดของอธิบดีกรมตำรวจตรงนี้ ช่วยย้ำภาพผู้บังคับบัญชาที่ใช้อารมณ์แทนที่จะใช้เหตุผลในการปฏิบัติหน้าที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

หรืออีกตัวอย่างจากเรื่อง เบี้ยล่าง พันตำรวจโทหญิงประเอียง งามสาสกล ก็เป็นนายตำรวจอีกผู้หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการที่มีผู้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยการใช้อารมณ์ และความพึงพอใจส่วนตัว โดยผู้บังคับบัญชาได้ให้เหตุผลในการสั่งย้ายเธอไว้อย่างคลุมเครือและขอไปทีว่า "เพื่อความเหมาะสม" (เบี้ยล่าง. 2542 : 393-394) ทั้งที่ความเป็นจริงก็คือ เพราะเธอไม่ยอมเป็นเหยื่อสนองตัณหาของอธิบดีกรมตำรวจในห้องทำงาน

หรือการที่ร้อยตำรวจตรีพันแสง อัสวโกวิทวงศ์ ในเรื่อง เลือดเข้าตา ได้รับคำสั่งย้ายไปอยู่ภูธรทั้งที่เพิ่งจะรับราชการอยู่ที่ส่วนกลางเพียงไม่นานก็ด้วยเหตุผลสั้นๆว่า เขาเป็นเพียงนายตำรวจเล็กๆแต่บังอาจออกไปสั่งให้ภรรยานายตำรวจระดับสูงคนหนึ่ง

ในเรื่อง สารวัตรเถื่อน เช่นเดียวกัน จำสืบตำรวจเที่ยงก็เป็นนายตำรวจอีกคนหนึ่งที่มีปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นตำรวจที่มีนิสัยและปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา เป็นเหตุให้ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานไม่พอใจ ดังนั้นจึงถูกกลั่นแกล้งจนต้องถูกสั่งย้ายไปอยู่ภูธรภายใน 3 วัน ไม่เพียงเท่านั้นยังมีคำสั่งตามมาให้เขา "ถูกพักรักษา และสอบสวนโดยคณะกรรมการที่ผู้กำกับตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์ตั้งขึ้น" (สารวัตรเถื่อน. 2528 : 33)

การใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมของผู้บังคับบัญชา นอกจากเห็นได้ชัดจากการสั่งย้ายผู้ใต้บังคับบัญชาตามอารมณ์และความพึงพอใจส่วนตัวแล้ว เรื่องของการเคารพในอำนาจของผู้อาวุโส และความรู้จักประมาณ

สถานะของตนของตำรวจระดับล่าง ก็เป็นพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนสะท้อนไว้ โดยได้นำพฤติกรรมส่วนนี้ไปเปรียบเทียบกับ “นิ้วหัวแม่มือนิ้วก้อย” เช่นที่หัวหน้าตำรวจอำเภอโนนเมืองและนายตำรวจที่ประจำอยู่ที่นั่นแสดงต่อพลศักดิ์ เมื่อเขาย้ายเข้าไปวันแรก

“ผมไม่แคร์ว่าคุณจะแนะนำจากไหน” หัวหน้าตำรวจอำเภอโนนเมืองบอกเขาอย่างไม่เกรงใจ “แต่ผมจะบอกให้ว่า ที่นี่เรามีเอกภาพอยู่กันอย่างพอดังนี้ มีนิ้วหัวแม่มือ และเราก็คือเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันรักษาเอกภาพ ไม่ยอมให้ใครทำลาย เพราะฉะนั้นถ้าจะอยู่ด้วยกันก็ต้องรู้หน้าที่และปฏิบัติตามธรรมเนียมที่นี่ ถ้าไม่ทำหรือนึกว่าตัวแน่ ก็อยู่ด้วยกันไม่ได้เข้าใจไหม?... ”

พลศักดิ์ไม่รู้สักประหลาดใจอะไรที่นายตำรวจเหล่านั้นต้อนรับเขาด้วยอาการเย็นชา มีเมื่อนั้นก็เฉยเมย แม้จะเป็นนายตำรวจใหม่ที่มีอายุราชการน้อย แต่พลศักดิ์ก็รู้มาตั้งแต่ยังอยู่ในโรงเรียนนายร้อยตำรวจว่า ทุกสังคมไม่ชอบแกะดำ และเขาเองก็ได้ตัดสินใจที่จะเป็นแกะดำตั้งแต่ต้น

(เบี้ยล่าง. 2542 : 122)

พฤติกรรมของหัวหน้าสถานีตำรวจอำเภอโนนเมืองแสดงให้เห็นว่า เขากำลังใช้อำนาจที่เหนือกว่า บังคับให้พลศักดิ์เป็นนิ้วก้อยอย่างที่เขาต้องการ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ก็จัดได้ว่าเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้อีกทางหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นทำให้เห็นว่า เพราะนายตำรวจที่มีอำนาจเหนือกว่ายึดมั่นกับคำๆ นั้นมากเกินไป จึงเป็นเหตุให้ตำรวจในระดับล่างกว่าถูกข่มขู่รำไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เมื่อตำรวจซึ่งเป็นผู้กุมอำนาจ แต่ได้นำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง และยุติธรรม ก็ย่อมจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนของผู้คนในสังคม หรือแม้แต่ตำรวจด้วยกันเอง แต่หากตำรวจทำได้อย่างที่ประเสริฐ เมฆมณีกุลกล่าวไว้ นั่นคือ กระทำตนเป็น “สายธารเบื้องต้นแห่งความยุติธรรม” (อ้าวในโสภณ ศรีวพจน์. 2539 : 67) ปัญหาการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่เกิดขึ้น และตำรวจที่อยู่ใต้บังคับบัญชาก็จะได้รับความเป็นธรรมเสมอกัน หากตำรวจทุกคนปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักที่ว่า การจะรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและประชาชนนั้นควรจะต้อง “ดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยเสมอภาค” (โสภณ ศรีวพจน์. 2539 : 67) แม้ว่างานตำรวจจะเป็นภารกิจหน้าที่ที่หนักและเหนื่อยยากที่สุดก็ตาม ตำรวจหรือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่ดีก็ควรใช้และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ขณะเดียวกันก็ต้องอาศัยหลักธรรมและหลักวิชาการตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย หากตำรวจทุกคนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจน่าจะลดลง โดยเริ่มปลูกจิตสำนึกของการรู้หน้าที่ที่ตำรวจพึงกระทำและคอยสอดส่องตรวจตราพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ดังที่นวนิยายของวชิรัฐ เดชกุญชรได้แสดงบทบาทดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่ง

1.3 การใช้สิทธิของตำรวจโดยมิชอบ

คำว่า อภิสิทธิ์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สิทธินอกเหนือเขตสิทธิเหนือกฎหมายหรือระเบียบที่วางไว้ สิทธิที่ได้รับนอกเหนือจากไปจากกฎหมายหรือระเบียบที่วางไว้

หากนำคำว่า อภิสิทธิ์ มาเชื่อมโยงกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ น่าจะหมายถึงอำนาจใดๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของอำนาจกฎหมายของตำรวจซึ่งมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรให้ตำรวจปฏิบัติ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ น่าจะเป็นการใช้อำนาจใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีทางอาญาซึ่งถือเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของตำรวจ ในที่นี้หากจะกำหนดขอบเขตการใช้อภิสิทธิ์โดยมิชอบ ก็น่าจะหมายถึงการกระทำการใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง

กับคดี ไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย แต่ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบทางหนึ่ง เป็นการกระทำที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้อื่นเป็นสำคัญแต่ก็มีผู้ได้รับผลกระทบด้วยในเวลาเดียวกันด้วย เพียงแต่ผลกระทบที่ส่งมายังผู้เสียหายจะไม่รุนแรงเท่าการใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบดังที่เสนอไปแล้ว พฤติกรรมการใช้อภิสิทธิ์มักปรากฏผ่านพฤติกรรมของนายตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูงโดยมาก เพราะนายตำรวจเหล่านั้นนอกจากจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการสั่งการใดๆหรือเสนอให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงกว่าตัดสินใจแล้ว ยังได้รับความนับถือและเกรงใจจากคนทั้งในและนอกหน่วยงานด้วย ดังนั้นโอกาสที่จะได้อภิสิทธิ์เพื่อประโยชน์ใดๆที่ไม่เกี่ยวกับข้อกฎหมายจึงค่อนข้างสูงตามไปด้วย

การใช้อภิสิทธิ์ของตำรวจในการสั่งการหรือกระทำการใดๆที่เอื้อให้มีการสั่งการหรือตัดสินใจตามที่ร้องขอโดยพิจารณาจากสถานการณ์ซึ่งปรากฏในนวนิยาย สามารถแบ่งตามจุดมุ่งหมายของผู้ใช้ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก นำมาใช้เพื่อปกป้องและอำนวยความสะดวกแก่ญาติของตน และลักษณะที่สอง นำมาใช้เพื่อปกป้องและอำนวยความสะดวกแก่บรรดาพวกพ้อง

ตัวอย่างการใช้อภิสิทธิ์ของความเป็นตำรวจเพื่อปกป้องและอำนวยความสะดวกแก่ญาติ เช่นในเรื่อง ลว. สดท้าย ตอนที่ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจไว้วางใจแสดงความไม่พอใจต่อนายตำรวจผู้ออกคำสั่ง เมื่อรู้ว่าหลานชายของตนถูกย้ายไปเป็นตำรวจภูธรชายแดน

“...ทำไมร้อยตำรวจตรีภิกขิตจึงต้องไปทำหน้าที่ผบ.หมวดสิบศูนย์ห้า”

“เพราะว่า...” วีรตัดสินใจอีกครั้ง

“ร้อยตำรวจตรีภิกขิตเป็นนายตำรวจภูธรชายแดน และหมวดสิบศูนย์ห้าเป็นหมวดตำรวจชายแดน เมื่อกองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดนมีคำสั่งให้นายตำรวจชายแดนไปทำหน้าที่ผู้กำกับหมวดตำรวจชายแดน...”

ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจยกกำปั้นทุบลงบนโต๊ะปิ้ง ใบน้าของนายพลชิดด้วยแรงโทสะ เสียงของเขาสั้นและตะกอก

“อ๊ะต้องการทราบเหตุผลส่วนตัวของลือ อ๊ะจะอยากรู้ว่าลือจงเกลียดจงชังหลานชายอ๊ะเรื่องอะไร มันไปทำอะไรให้ลือเจ็บช้ำน้ำใจตั้งแต่ครั้งไหน ลือถึงได้ตั้งหน้าตั้งตาตามหาเรื่องมัน บังคับให้มันดัดผม ส่งมันไปอยู่ไอ้หมวดเดนตายนั้น กล่าวโทษมันแล้วยังแถมส่งตัวคืนกรม!”

(ลว.สดท้าย. 2522 : 584-585)

หรือในเรื่อง เบ๊ยล้ง ผู้เขียนสะท้อนภาพพฤติกรรมของนายตำรวจที่ใช้อภิสิทธิ์ของตนมาปกป้องญาติไว้เช่นเดียวกันเช่น พฤติกรรมของอธิบดีกรมตำรวจที่ใช้อำนาจของความเป็นตำรวจระดับสูงปกป้องลูกชายคนเดียวของเขาให้รอดพ้นจากคดีต่าง ๆ อยู่บ่อยๆ ครั้งหนึ่งภุชชพัณณ์เคยเมาเบียร์แล้วขับรถยนต์หนึ่งคัน ปอร์ตญี่ปุ่นคันใหม่ ไปแข่งประลองความเร็วกับเพื่อน ๆ ลูกเศรษฐีด้วยกัน แล้วเกิดอุบัติเหตุชนรถจักรยานยนต์ ผู้ขับจักรยานยนต์ได้รับบาดเจ็บสาหัส เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาขึ้นโรงพัก ผู้เป็นพ่อได้ไประงับเหตุด้วยการให้เงินทำขวัญแก่ผู้เสียหายแล้วเอาตัวเขาออกมาจากสถานีตำรวจแห่งนั้น โดยที่เขาไม่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาตามกฎหมายแต่อย่างใด ทุกครั้งที่เขาทำความผิดหรือทำให้บิดาหรือมารดาไม่พอใจ นอกจากภุชชพัณณ์จะไม่เคยได้รับโทษทัณฑ์ใดๆแล้ว เหตุการณ์ทุกอย่างก็ยุติลงโดยภุชชพัณณ์ปล่อยนวลออกมาจากสถานีตำรวจทุกครั้งไป และเพราะ “ความเป็นลูกชายคนเดียวของเศรษฐีและของนายพลตำรวจเอก ” (เบ๊ยล้ง. 242 : 106 - 107) จึงทำให้ภุชชพัณณ์เป็นฝ่ายชนะมาโดยตลอด

นอกจากตำรวจจะใช้อภิสิทธิ์เพื่อปกป้องญาติให้พ้นผิดแล้ว ตำรวจหลายคนยังใช้อภิสิทธิ์ในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ญาติของตนด้วยเช่น นำมาใช้ในการฝากเข้าทำงาน ดังในเรื่อง ลว.สดท้าย ตอนที่นายตำรวจคนหนึ่งมาสมัครเป็นตำรวจตระเวนชายแดน นอกจากหลักฐานในการสมัครแล้ว นายตำรวจผู้นั้นได้

ถือนามบัตรของญาติซึ่งเป็นนายตำรวจระดับสูงมาให้คณะกรรมการผู้พิจารณาคัดเลือกดูด้วย และข้อความที่ฝากมาหลังนามบัตรที่ว่า “คุณวีร์ ที่รัก”... ร.ต.ท...ผู้ถือนามบัตรนี้เป็นหลานชายของผม เจ้าตัวสมัครใจที่จะมาเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ทราบว่าคุณเป็นผู้พิจารณาคุณวุฒิผู้สมัคร จึงขอฝากไว้สักคนหนึ่ง ดิดขุดอย่างไรขอให้แจ้งผมทราบด้วย จะได้ช่วยหาทางแก้ไข” (ลว.สุดท้าย. 2522 : 13) สามารถสะท้อนภาพการใช้สิทธิของความเป็นนายตำรวจระดับสูงมาอำนวยความสะดวกแก่ญาติซึ่งเป็นหลานชายของตนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ นายตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูงจะใช้สิทธิของความเป็นตำรวจ เพื่อปกป้องและอำนวยความสะดวกแก่ญาติแล้ว ยังใช้เพื่อปกป้องและอำนวยความสะดวกให้แก่บรรดาพวกพ้องด้วยเช่น การฝากคนรู้จักเข้าทำงานหรือช่วยให้เขาได้ตำแหน่งงาน ดังที่ปรารถนาดังที่พันตำรวจเอกสะท้าน ปัจจันตโฆตในเรื่อง สันติบาล ได้รับ นายตำรวจผู้หนึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับการตำรวจสันติบาลคนใหม่ ทั้งๆที่เขาไม่เคยรับราชการในกองสันติบาลมาก่อน ซึ่งสิ่งที่ทำให้เขาก้าวไปอยู่ในตำแหน่งต่างๆได้ก็ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลภายนอกและนายตำรวจระดับสูงหลายคน และครั้งหนึ่งที่เป็นข้อยืนยันว่าการนายตำรวจผู้หนึ่งมักได้รับการเลื่อนตำแหน่งงานที่สูงก็เพราะมีนายตำรวจระดับสูงคอยช่วยเหลือก็คือ ตอนที่เขาได้รับแต่งตั้งเป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธรในเขตภาคเหนือ ในตอนนั้นสิ่งที่เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้เขาได้รับการแต่งตั้งทั้งๆที่คุณวุฒิและวัยวุฒิไม่ถึงก็คือ “การเป็นญาติของนายพลทหารบกผู้หนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกคนสำคัญของคณะรัฐประหาร” (สันติบาล. 2539 : 181-182) เท่ากับว่าเขาอาศัยบารมีของญาติที่เป็นนายพลทหารซึ่งมีตำแหน่งใหญ่โตช่วยเหลือประโยชน์ให้มีการโยกย้ายหรือเลื่อนตำแหน่งของเขาให้สูงขึ้น และด้วยความช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้พันตำรวจเอกสะท้าน ปัจจันตโฆต มักจะก้าวเข้ามาอยู่ในตำแหน่งต่างๆที่สำคัญในสายงานตำรวจได้แม้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานของเขาจะไม่โดดเด่นก็ตาม

ในกรณีเดียวกันร้อยตำรวจโทนายหนึ่งในเรื่อง ลว.สุดท้าย ทำผิดวินัยตำรวจหลายข้อ ทั้งละทิ้งหน้าที่ ร้อยเวร ต้มสุราขณะปฏิบัติหน้าที่ และทำตัวเป็นอันธพาล แต่เขาก็ยังเป็นตำรวจอยู่ได้ เพราะอาศัยบารมีญาติช่วยพูดกับผู้บังคับบัญชาให้

“ถ้าผู้กองทราบว่ามีเรื่องกับสารวัตรล่ะครับ ผมจะได้มาอยู่ตระเวนชายแดนหรือเปล่า?”
 “ก็สุดแต่ว่า “เรื่อง” ที่คุณมีกับสารวัตรของคุณนั้นมันเรื่องอะไร” วีร์ตอบด้วยเสียงและกิริยาปกติ
 “เขาจะรายงานผม เรื่องผมละทิ้งหน้าที่นายร้อยเวร” นายร้อยตำรวจโทพูดอย่างขมขื่น “แล้วก็วันนั้น ผม-เอ้อ-ดื่มมากไปหน่อยผมเลยทำเขายัง”
 “ไปทำกันที่ไหนล่ะครับ?” วีร์ซักต่อเรื่อยๆ
 “โอ๊ย! บ่นโรงพักเลยทีเดียวล่ะครับ หน้าโต๊ะสิบเวร-คนดูกันจนเลย”
 “แล้วคุณทำยังไงถึงเป็นตำรวจมาได้จนถึงทุกวันนี้?” วีร์ยังคงซักต่อไปอีก
 “ก็คุณอาของผมจะซัดครับ ไปช่วยพูดกับท่านเอาไว้” นายตำรวจหนุ่มว่าพลางยิ้มกระดากๆ “ไม่งั้นป่านนี้ผมก็เหี่ยวไปแล้ว”

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 13-14)

กรณีของร้อยตำรวจโทผู้นี้ก็เหมือนกับพันตำรวจเอกสะท้าน ปัจจันตโฆต ตรงที่มีญาติรู้จักกับผู้บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูง ซึ่งมีอำนาจโดยตรงในการพิจารณาหรือตัดสินความผิดของตำรวจได้บังคับบัญชา และการเจรจาไม่ว่าจะโดยวิธีการใดก็ตาม นายตำรวจที่เป็นพวกพ้องของอาก็สามารถช่วยให้เขาไม่ต้องรับโทษทัณฑ์ได้ ทั้งที่การกระทำผิดเกี่ยวกับสุรา-ยาเสพติดให้โทษนั้น มาตราฐานการลงโทษ บข.น. ได้กำหนดบทลงโทษตำรวจที่กระทำผิดเกี่ยวกับสุรา - ยาเสพติดให้โทษไว้อย่างชัดเจนว่า ต้มสุราขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการ เมาสุราเสียหายต่อหน้าที่ราชการ เมาสุราเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์นั้นจะต้อง “ให้ออกจากราชการ” (ประมวลระเบียบการตำรวจที่ไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม1 ประเภทบุคคล. 2530 : 93)

จากความช่วยเหลือที่พันตำรวจเอกสะท้าน ปัจจันตโมษ และร้อยตำรวจโทผู้นี้ได้รับดูประหนึ่งว่าเป็น การใช้อิทธิพลของตำรวจในลักษณะเชิงซ้อนหมายความว่า ผู้เขียนไม่ได้ใช้เหตุการณ์ในเรื่องสื่อการใช้อิทธิพล เพื่อเอื้อประโยชน์โดยตรง แต่ได้นำเสนอในลักษณะที่มีการใช้อิทธิพลของบุคคลในหน่วยงานอื่นที่ผู้บังคับบัญชาของตนเกรงใจเพื่อประโยชน์ในงานตำรวจที่ตนต้องการ

อีกตัวอย่างหนึ่งจากเรื่อง สารวัตรเถื่อน ทำให้เห็นว่าการที่นายตำรวจสักคนจะได้เลื่อนชั้น หรือขึ้นเงินเดือน การมีพวกพ้องหรือคนที่รู้จักสนิทสนมเป็นนายตำรวจระดับสูงก็สามารถช่วยให้เขามีความก้าวหน้าในการทำงานอย่างรวดเร็ว ดังที่ผู้บังคับกองกำลังพลได้รับโอกาสจากพันตำรวจเอกผู้หนึ่ง

ผู้บังคับกองกำลังพลกรมตำรวจมองดูนายพันตำรวจเอกด้วยแววตาแสดงความเกรงใจ เขาสูงกว่าประเสริฐโดย ยศและตำแหน่งก็จริงแต่เขาอายุน้อยกว่า สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจหลังประเสริฐหลายปี และที่สำคัญกว่านั้น เมื่อครั้งที่ประเสริฐดำรงตำแหน่งผู้ช่วยนายเวรอธิบดีกรมตำรวจสมัยหนึ่ง เขาเคยได้รับการสนับสนุนจากประเสริฐให้ได้ ขึ้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ และได้เลื่อนตำแหน่งอยู่ 2-3 ครั้ง ถ้าไม่ใช่เพราะประเสริฐ เขาอาจจะไม่ได้รับตำแหน่ง ผู้บังคับกองกำลังพลและได้เป็นนายพลตำรวจตรีเร็วอย่างนี้ก็ได้

(สารวัตรเถื่อน. 2528 : 252-253)

นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกเพื่อพวกพ้องยังออกมาในรูปแบบอื่นอีกเช่น การเปิดทางสะดวกให้ แก่พวกพ้องในการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ดังคำพูดทางโทรศัพท์ของผู้นำกับการตำรวจภูธรอำเภอ พระลานในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ที่สะท้อนพฤติกรรมการใช้อิทธิพลโดยมิชอบของนายตำรวจระดับสูง

"คุณใหญ่ ผมตั้งใจจะบอกคุณก่อนหน้านี้แต่ว่ามีธุระอย่างนั้นอยู่จึงอาจจะเข้าไปข้างขอโทษด้วย ถ้าเมื่อมีรถยนต์ บรรทุกสินน้ำเงินพ่วงบรรทุกไม้ผ่านพระลานเข้ามาวันนี้หรือคืนนี้ละก็ช่วยดูแลให้ความสะดวกด้วยนะ เป็นรตพรรคพวก กัน..."

"ท่านผู้กำกับหมายถึง รถยนต์บรรทุกยี่ห้อนิสสันสินน้ำเงินใหม่เอี่ยม คนขับชื่อนายนิยมใช่ไหมครับ?" ใหญ่ถามทั้งๆ ที่รู้คำตอบอยู่แล้ว

"ใช่ นั่นแหละ ดูแลให้ด้วยนะ" นายพันตำรวจเอกตอบพลางหัวเราะร่วน

"เจ้าของเป็นเพื่อนสนิทของท่านผู้บังคับกองกำลังพล และรู้จักผมดีด้วย เขาช่วยเหลือกิจการของตำรวจกำแพงเพชรและ จังหวัดใกล้เคียงเป็นประจำ วันหลังผมจะแนะนำให้ รู้จักคุณด้วย"

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 153)

คำพูดของผู้กำกับกับการตำรวจภูธรที่พูดกับใหญ่ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ไม่เฉพาะผู้กำกับกับการเท่านั้นที่ปฏิบัติหน้าที่โดยเห็นแก่พวกพ้อง แม้ผู้บังคับกองกำลังพลเองซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ที่สูงกว่าก็อาศัยอำนาจหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พวกพ้องของตนเช่นกัน

นอกจากพวกพ้องจะได้รับประโยชน์ได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินงานด้านธุรกิจที่อาจจะผิดหรือเสี่ยงกฎหมายแล้ว ตำรวจบางคนก็อาศัยอิทธิพลของตนปกป้องให้พวกพ้องของตนพ้นผิดและรอดพ้นจากการถูกลงโทษได้เช่น พฤติกรรมของรองผู้บังคับกองกำลังพลตำรวจตระเวนชายแดนที่ออกมาปกป้องนายร้อยตำรวจเอกกำจร ในเรื่อง ลว.สุดท้าย

“ผมจะพูดกับคุณตรงๆ” วีรได้ยินเสียงนายพันตำรวจเอกผู้นั้น เหมือนอยู่คนละฝั่งน้ำ “คุณกำจรเป็นเด็กของผม ผม รักและไว้วางใจคุณๆ นี่มาก และถ้ามีการช่วยกันได้ก็จะต้องช่วย ผมจะขอรับรองอะไรคุณสักอย่างได้ไหม?” และโดยไม่รอฟังคำ ตอบ รองผู้บังคับการกล่าวต่อไป

“ผมขอให้คุณเขียนรายงานใหม่ เฉพาะหน้าที่เกี่ยวกับคุณกำจรนะ”

“ท่านรองขอให้ผมเขียนว่ายังไงครับ?” วีรถามเสียงเหมือนนละเมอ

“เขียนว่ายังไงก็ได้ตามใจคุณ แต่ขออย่าเขียนเลยว่า กำจร ขึ้นไปบนบ้านผู้ต้องหาก่อนเวลาที่คุณสั่งโดยไม่มีอาวุธ ปืน แล้วก็เอ้อ-ถูกยิง ร่วงหนีออกไปหลังบ้านแล้วถูกจับเอาไว้เพราะสงสัยเป็นตัวผู้ต้องหา”

(ลว.สุตท้าย. 2522 : 190)

การที่รองผู้บังคับการบังคับให้วีรเขียนรายงานใหม่เพื่อให้นายตำรวจผู้นั้นพ้นผิด แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า รองผู้บังคับการกำลังใช้อำนาจที่เหนือกว่าบังคับให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือปกปิดผู้กระทำผิดกับตน เพราะจากคำพูดของรองผู้บังคับการแสดงว่า เขาคิดถึงแต่เกียรติยศ ชื่อเสียง และอนาคตของร้อยตำรวจเอกกำจรเท่านั้น แต่ไม่ได้คิดถึงชีวิตของนายสิบและพลตำรวจอีกหลายคนที่ไม่ได้รับอันตรายเพราะการขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาของนายตำรวจคนหนึ่ง

หรือในเรื่อง เลือดเข้าตา หลังจากที่สารวัตรก่อนเล่าถูกจับ เพราะมีคนเปิดโปงอาชีพเบื้องหลังของเขา ตอนนี้ผู้เขียนได้สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นภาพการวิ่งเต้นของนายตำรวจเพื่อปกป้องพวกพ้อง โดยผ่านคำพูดของรองผู้บังคับการกองปราบปรามว่า

ผู้บังคับการกองปราบปรามพูดตบด้วยน้ำเสียงแสดงความอึดโรย” คนอื่นก็เริ่มเคลื่อนไหวที่จะช่วยเหลือคุณก่อนแล้ว ผมไม่ได้รับความร่วมมือจากตำรวจอุทัยธานี หรือ บก.ภ.9 เลยบางคนเช่น รองผู้บังคับการคนที่ชื่อ นาคราช ออกรับรองป้องกันคุณก่อนเล่าอย่างเปิดเผย แม้แต่ในกรุงเทพฯ นี้ก็เถอะ ผู้ใหญ่ระดับกรมบางคนทบทวนผมขอให้พยายามผ่อนหนักให้เป็นเบา บอกว่าคุณก่อนเล่าเป็นนายตำรวจฝีมือดี ถ้าหากทำงานพลาดหลังไป ก็ควรจะช่วยแก้ไข แทนที่จะซ้ำเติมหรือทำลาย”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 303 - 304)

เมื่อข่าวการถูกจับกุมของสารวัตรก่อนเล่าแพร่สะพัดออกไปไม่นาน บรรดานายตำรวจระดับสูงที่กลัวจะเสียผลประโยชน์ก็รีบวิ่งเต้นช่วยเหลือทันที

นอกจากนั้นสารวัตรก่อนเล่าเองก็ทำงานโดยเห็นแก่พวกพ้องของตนเช่นกันเห็นได้จากตอนที่มิโจร 4 คนไปปล้นรถไถของนายจำเนียร เมื่อหมวดพันแสงจับผู้ร้ายได้แทนที่สารวัตรก่อนเล่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่ใหญ่ที่สุดของสถานีตำรวจแห่งนั้นจะสั่งให้นำผู้ร้ายทั้งสี่คนไปดำเนินคดีตามกฎหมาย สารวัตรผู้นี้กลับออกมาปกป้องและสรุปว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นเรื่องเข้าใจผิด พฤติกรรมของสารวัตรใหญ่ตอนนั้นแสดงว่ากำลังปกป้องพวกพ้องของตนอย่างเด่นชัด

“สารวัตรใหญ่รู้หรือเปล่าว่าหมวดมาจับพวกผม?” พันแสงไม่สะอึกสะเทือนเมื่อได้ยินคำถามนั้น เขาตอบด้วยเสียงปกติว่า

“ตำรวจในโรงพักทำอะไร สารวัตรใหญ่ต้องรู้ทั้งนั้นแหละ”

“ไม่จริงหรอก” ชายผู้นั้นโต้อย่างทันควัน “ถ้าสารวัตรใหญ่รู้ หมวดจะรุนแรงกับพวกผมอย่างนี้ไม่ได้หรอก หมวดไม่ใช่ตำรวจอำเภอสามชัยไหมล่ะ? หมวดมาจากไหน? กองปราบหรือว่าสันติบาล?”

พันแสงหัวเราะในลำคอเบาๆ ภาพสถานการณ์ที่แท้จริงเริ่มกระจ่างชัดขึ้น

“สารวัตรก่อนแล้วเขาใช้พวกคุณให้มาจัดการกับนายจำเนียรไซไหมล่ะ?” พันแสงถามยิ้มๆ “นายจำเนียรแกเป็นคนหัวดี คงจะไม่ยอมให้ความร่วมมือ เรื่องอะไรล่ะคุณพอจะทราบไหม?”

“หมวดเอาไว้ถามสารวัตรเองซี....”

ขณะนั้นมีเสียงรถยนต์แล่นใกล้เข้ามา พันแสงเกือบจะไม่ต้องหันไปมองก็บอกได้ว่าเป็นเสียงปีกอของสถานีตำรวจภูธรอำเภอหลานสัก เมื่อรถจอดเรียบร้อยแล้วพันแสงจึงหันไปมองอีกครั้งหนึ่งจึงเห็นว่าผู้ที่เดินเคียงนายจำเนียรมานั้นคือนายร้อยตำรวจโทซึ่งทำหน้าที่เป็นนายตำรวจเวร ผู้รับแจ้งความจากนายจำเนียรในตอนเช้าวันเดียวกันนั้น ข้างหลังเขามีนายสิบตำรวจเอกคนหนึ่งกับพลตำรวจอีกสองคนสะพายปืนเล็กกลเดินตามมาอย่างกระชั้นชิด

“แหม – ถ้าคุณพันแสงบอกผมเสียหน่อยก่อนจะออกมา” ... “เรื่องมันก็ยังไม่รู้ว่ายังงี้” พันแสงยังไม่ทันตอบหรือแสดงความเห็นอย่างใดนายร้อยตำรวจโทผู้นั้นก็หันไปทางนายสิบตำรวจเอกแล้วสั่งว่า

“เฮ้ – อย่ามัวยืนเช่อยู่ซี แก้มัดเขาแล้วปล่อยตัวเขาไป”

“เดี๋ยวก่อน” เสียงของพันแสงไม่ดังแต่หนักจนผู้รับคำสั่งชะงัก “คนสี่คนนี่เป็นผู้ต้องหาฐานพยายามปล้นทรัพย์และผมเป็นผู้จับกุม ใครจะปล่อยไม่ได้”

นายสิบและนายพลตำรวจยืนนิ่งอยู่กับที่ และมองหน้านายร้อยตำรวจโทอย่างพยายามขังใจ นายร้อยตำรวจโทเองก็มืออาการลงเล แต่ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น เขาหัวเราะพลางบอกพันแสงว่า

“ไม่มีอะไรแล้วครับคุณพันแสง เป็นเรื่องเข้าใจผิดกันนิดหน่อยเท่านั้น และนี่ต่างฝ่ายต่างก็เข้าใจและตกลงกันได้แล้ว”

(เลือดเข้าตา, 2539 : 103-104)

หรือในเรื่อง สันติบาล ตอนที่มัลลสารังรับการสืบสวนคดีของมิสโจเซฟิน ผู้ต้องสงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ คำพูดที่การุณพูดกับผู้บังคับการว่า “แทนที่ผมจะเผชิญกับศัตรู ผมกลับต้องเผชิญกับตำรวจด้วยกันเองที่ประพฤติตัวเหมือนหนึ่งว่าปกป้องคุ้มครองผู้ต้องสงสัย” (สันติบาล, 2539 : 127) ทำให้มองเห็นอำนาจและอิทธิพลของนายตำรวจระดับสูงบางคนได้เป็นอย่างดีว่า แม้แต่คดีที่มีผลกระทบถึงประเทศชาติเขายังสามารถออกมาปกป้องเพื่อให้ผู้ต้องสงสัย หรืออาจจะเป็นผู้ที่เป็นภัยต่อชาติบ้านเมืองจริงๆไม่ต้องถูกนำตัวมาดำเนินคดีทางกฎหมายได้

2. พฤติกรรมด้านลบอื่นๆที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจเสื่อมเสีย

การที่ภาพลักษณ์ตำรวจไทยติดลบในสายตาของประชาชนนั้น นอกจากมีที่มาจาก การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบแล้ว พฤติกรรมด้านลบอื่นๆที่เป็นความบกพร่องทั้งในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่และพฤติกรรมส่วนตัวของตำรวจก็มีส่วนสำคัญในการย่ำให้ภาพลักษณ์ตำรวจติดลบยิ่งขึ้น และผู้เขียนได้นำมาสะท้อนไว้ในนวนิยายเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้ให้น้ำหนักของปัญหาเท่ากับปัญหาข้างต้น ซึ่งหากพิจารณาจากสาเหตุหรือที่มาของความบกพร่องที่ทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจติดลบสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆดังนี้

2.1 การปฏิบัติหน้าที่

2.2 พฤติกรรมส่วนตัว

2.1 การปฏิบัติหน้าที่

ในแต่ละวันสถานีตำรวจ ถือเป็นสถานที่ที่มีประชาชนเดินเข้า - ออกมากที่สุดที่หนึ่ง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเมื่อใดก็ตามที่ประชาชนเกิดปัญหาทุกข์ร้อนหรือเกิดมิดิตความกันขึ้นมา สถานที่แรกและคนแรกที่ประชาชนส่วนใหญ่นึกถึงก็คือ สถานีตำรวจและร้อยเวรบนโรงพัก ดังนั้นในฐานะ “เจ้าบ้าน” ที่ดี ตำรวจที่ทำการบนโรง

พักจึงต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอที่จะทำหน้าที่บำบัดทุกข์และให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนเหล่านั้น ซึ่งก็ควรเริ่มต้นตั้งแต่การให้การต้อนรับอย่างเป็นมิตร ถามไต่ปัญหา จนกระทั่งช่วยคลี่คลายปัญหาหรือแนะหนทางที่เป็นการผ่อนหนักเป็นเบาให้ แต่หลายๆสถานีดำรวจมักจะได้อินอยู่เสมอตำรวจไม่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างสมบูรณ์เท่าที่ควร ที่เลวร้ายกว่านั้นก็คือ สถานีดำรวจบางแห่งกลายเป็นที่ที่ประชาชนไม่อยากจะก้าวเข้าไปเลย ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุสำคัญก็เนื่องมาจากพวกเขารู้สึกได้ถึงความเฉยเมย เย็นชา ไม่กระตือรือร้น รวมถึงการพยายามบอปิดไม่รับคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั่นเอง ซึ่งพฤติกรรมของตำรวจเช่นนี้ผู้เขียนไม่เพียงแต่นำมาสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างชัดเจนเท่านั้น แต่ยังย้ำให้เห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่มีที่ท่าว่าลดลงเลย ยิ่งนานวันเสียงคำหนิติเตียนของประชาชนก็มากขึ้นตามไปด้วย ดังที่ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นผ่านทางความคิดของผู้บัญชาการกำลังพล ในเรื่อง เบี้ยล่าง

ท่ามกลางอาชญากรรมที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ซากๆ และรุนแรงไม่รุนแรงบ้างนั้น ตำรวจซังกะตายปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างขอไปที เมื่อเกิดคดีเล็กๆน้อยๆขึ้น ปฏิบัติการแรกของตำรวจมักจะได้แก่ความเย็นชาไม่กระตือรือร้น และพยายามที่จะหาอุบายบอปิดไม่รับคดี เสียงคำหนิติเตียนของประชาชนที่ว่า ไปถึงสถานีดำรวจเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อตนเองตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม แต่ตำรวจไม่สนใจหรือกลับผลักไสไล่ส่งนั้น ผู้บัญชาการกำลังพลเคยได้ยินมาตั้งแต่เริ่มรับราชการตำรวจ จนบัดนี้ก็ยังได้อินอยู่ และรู้ว่าเป็นความจริงด้วย

(เบี้ยล่าง. 2542 : 415)

ความบกพร่องในหน้าที่เช่นนี้ นอกจากจะทำให้ตำรวจเองได้รับการติเตียนจากประชาชนแล้ว อาจจะร้ายแรงถึงขนาดนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาได้

หรือในเรื่อง เลือดเข้าตา ตอนที่รถไถของเกษตรกรรายหนึ่งถูกปล้น ผู้เขียนได้นำเหตุการณ์ในตอนนั้นมาสะท้อนให้เห็นความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ร้อยเวร ในตอนนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อรับเรื่องร้องเรียนจากเจ้าทุกข์แล้วแทนที่เจ้าหน้าที่จะรีบรุดไปยังที่เกิดเหตุเพราะเจ้าทุกข์ยืนยันว่าคนร้ายทั้ง 4 คนยังอยู่ในไร่ของเขา แต่ตำรวจกลับแสดงที่ท่าไม่สนใจและไม่ใส่ใจในทุกข้อร้องเรียนของเขาเสียเลยกลับปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปหลายชั่วโมงด้วยการให้เหตุผลสั้นๆว่า ในโรงพักมีงานที่สำคัญกว่าอยู่มากมายและต้องรีบสะสางต้องรอก่อน และถ้าหากว่านายร้อยตำรวจตรีพันแสงไม่มาพบเข้าและเข้าไปถามไถ่เรื่องทุกข์ร้อนของเขา นายจำเนียร ซึ่งเป็นเกษตรกรรายนั้นก็คงจะไม่ได้รับรถไถกลับคืนเป็นแน่

“รถไถของผมถูกปล้น เมื่อตอนผมออกจากบ้านมาแจ้งตำรวจนี่ละ ผู้ร้ายยังอยู่ในไร่ของผม ยังจี้เรียกว่าสำคัญมากหรือ สำคัญน้อยครับ?”

จะเป็นเจตนาของผู้ถามหรือไม่ก็ตาม พันแสงรู้สึกประหนึ่งถูกดบหน้าอย่างแรง เขาระลึกได้ว่า เมื่อเขาพบกับชายผู้เป็นเจ้าของนั้นเป็นเวลาหลัง 8.30 นาฬิกาเล็กน้อย เวลาล่วงเลยไปแล้วกว่าสามชั่วโมง ถ้านายตำรวจผู้ทำหน้าที่เวรออกจากสถานีดำรวจไปในทันทีที่ได้รับแจ้งเหตุคดีปล้นรถไถ คดีนั้นก็คงจะคลี่คลายเป็นประโยชน์แก่เจ้าทุกข์ไปแล้ว

พันแสงไม่เข้าใจว่า เหตุใดนายร้อยเวรจึงไม่เผชิญหน้าปัญหานั้นทันทีแต่กลับโอ้อ้อล่าช้าอยู่ คดีปล้นทรัพย์เป็นคดีฉุกเฉินที่ตำรวจทั่วโลกถือเป็นเรื่องร้ายแรงและต้องสะสางโดยด่วน และคดีปล้นเครื่องมืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรเช่น วัว ควาย ไถ คราด รถไถแทรกเตอร์ กระบวยพรวนพาดไทยกำซับแล้วกำซับอีกให้ถือเป็นกรณีพิเศษที่ตำรวจจะต้องเข้าระงับและคุ้มครองผู้เสียหายทันที”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 97- 98)

พฤติกรรมของร้อยเวรข้างต้นช่วยย้าให้เห็นภาพความไม่กระตือรือร้น และพยายามบอปิดไม่รับคดีของตำรวจ อันแสดงถึงความบกพร่องในหน้าที่ของตำรวจได้เป็นอย่างดี

ในเรื่อง เบี้ยล่าง ตอนที่ท่านรัฐมนตรีเรียกอธิบดีกรมตำรวจเข้าไปพบ และบอกว่า “ผมรู้สึกว่าคุณไม่รับแจ้งความนี้มันออกจะถี่ และหนาหูมากขึ้น อยากจะให้ท่านอธิบดีช่วยหาทางแก้ไขหน่อย” (เบี้ยล่าง. 2542 : 311) นอกจากจะเป็นข้อยืนยันได้ถึงความพอกพูนของปัญหาการบอปิดไม่รับคดีหรือไม่รับแจ้งความของเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว การเลือกสะท้อนผ่านคำสั่งของรัฐมนตรีให้อธิบดีกรมตำรวจเร่งแก้ไขในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนน่าจะมีเจตนาแฝงเพื่อให้ผู้ใหญ่ในองค์กรตำรวจได้ตระหนักถึงผลเสียที่จะตามมา หากตำรวจยังละเลยและปฏิบัติหน้าที่อย่างบกพร่องเช่นนี้ก็เป็นได้

การปราบปราม ที่มุ่งสร้างผลงานมากกว่านำตัวผู้ผิดมาลงโทษตามกระบวนการของกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปราบปราม เป็นความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจอีกอย่างหนึ่ง ที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนให้เห็น และพฤติกรรมหนึ่งที่มีส่วนทำให้ตำรวจไทยได้กับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก และผู้เขียนก็ได้นำมาเสนอให้เห็นหลายครั้งก็คือ การทำ “วิสามัญฆาตกรรม” แล้วสร้างหลักฐานเท็จ อันเป็นเหตุให้ผู้บริสุทธิ์ รวมถึงผู้ต้องหาหลายคนได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต เช่นที่สารวัตรคนหนึ่งในเรื่อง เบี้ยล่าง สั่งฆ่าผู้ต้องหาคนหนึ่งอย่างทารุณ ทั้งๆที่ผู้ต้องหาคนนั้นไม่มีอาวุธใดๆอยู่ในมือเพื่อจะต่อสู้กับตำรวจเลย

ร่างของผู้ต้องหาชวนเซไปมา ๒-๓ ก้าว ตามแรงห่ากระสุนที่ระดมยิง แล้วก็ทรุดลงสลบลงเหมือนตุ๊กตาที่ถูกโยน โสมย์จำได้ว่าเขาเดินเหมือนถูกสนามตามตำรวจอื่นๆ เข้าไปหาร่างอันไร้วิญญาณนั้น เมื่อเข้าไปจนใกล้ แสงไฟฉายที่ส่องจับอยู่ตรงกาย โสมย์ก็ยังเห็นว่าศพนั้นมีแต่มือเปล่าๆ

“คุณยิงมันถูกหรือเปล่าล่ะ?” โสมย์ได้ยินเสียงสารวัตรถามที่ข้างหู เขาหันไปมองดูนายพันตำรวจโทร่างมะขามข้อเดียวผู้นั้น และเห็นเขายิ้มเป็นครั้งแรก เป็นยิ้มของคนฆ่าสัตว์ที่เพิ่งจะเสร็จภารกิจตามปกติของตน โสมย์บอกเสียงเบาจนตัวเองเกือบจะไม่ได้ยิน

สารวัตรหัวเราะเหมือนกับได้ยินเรื่องที่น่าขบขันที่สุดเรื่องหนึ่ง แล้วหันไปร้องบอกใครคนหนึ่งว่า

“เฮ้!เฮ้ย! น้องนี่เขาบอกว่าไอ้หมอนี้ไม่มีปืนวะ ใครจัดการให้มันมีปืนเสียหน่อยซี!”

สิ้นคำสั่งนั้น ตำรวจนอกเครื่องแบบคนหนึ่งก็ก้าวเข้าไปยังศพผู้ต้องหาแล้วคุกเข่าลง เอาปืนพกกระบอกหนึ่งที่ถือยึดลงไปในมือของตน

“เฮ้!ตอนนี้มันมีปืนแล้ว คุณยิงซี” สารวัตรหันมาสั่งโสมย์ กรวณนี้ใบหน้าของเขาไม่มีรอยยิ้มเลยแม้แต่น้อย เมื่อเห็นโสมย์ยืนตะลึงพริ้งเพริดอยู่ เขาก็สั่งด้วยเสียงดุด่าว่า

“ยิงซี!” ยืนเช่หาห่าอะไรอีกล่ะ!”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 243)

ในตัวอย่างข้างต้น สารวัตรคนนี้ได้ปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ แต่กลับออกคำสั่งสั่งผู้ต้องหาโดยไม่ได้ตรวจสอบให้แน่ชัดก่อนเลยว่าชายคนนี้เป็นผู้ร้ายจริงหรือไม่ พกพาอาวุธมาด้วยหรือเปล่า แต่ที่เลวร้ายไปกว่านั้นก็คือ นอกจากสารวัตรคนนี้จะไม่ตระหนักในความผิดที่ตนออกคำสั่งฆ่าผู้ต้องหาที่ไม่มีอาวุธแล้ว เขายังพยายามสร้างหลักฐานและพยายามเท็จมาปรัปราชายผู้เคราะห์ร้ายรายนี้ด้วย เพราะหลังจากที่เหตุการณ์ทุกอย่างเรียบร้อยก็มีการให้รางวัลแก่นายตำรวจที่ร่วมทำวิสามัญฆาตกรรม และคดีนี้ก็จบลงด้วยความเรียบร้อย เมื่อนายตำรวจที่เข้าปฏิบัติงานทุกคนให้การอย่างเดียวกันว่า “ในขณะที่จับกุม ผู้ต้องหาได้ชักอาวุธปืนออกมาต่อสู้เจ้าพนักงาน ตำรวจจึงจำเป็นต้องใช้อาวุธ ในระหว่างยิงต่อสู้กันนั้น ผู้ต้องหาถูกตำรวจยิงถึงแก่ความตาย” (เบี้ยล่าง. 2542 : 243) และผู้ที่บันทึกคำให้การก็คือโสมย์ นายตำรวจคนใหม่ที่เพิ่งเห็นการทำวิสามัญฆาตกรรมเป็นครั้งแรก

นอกจากการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหาที่ไม่มีอาวุธและพยายามสร้างหลักฐานเท็จแล้ว พฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานที่บกพร่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปราบปรามผู้ร้ายก็คือ การจับผู้ร้ายผิดตัวหรือที่เรียกว่า “การจับแพะ” นั่นเอง เช่นที่นายตำรวจกลุ่มหนึ่งในเรื่อง เบี้ยล่าง กระทำกับพลศักดิ์ เพราะคิดว่าเขาเป็นผู้ร้ายทั้งที่เขาเองเป็นนายตำรวจเหมือนกันและกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย เมื่อนายตำรวจกลุ่มนี้ไปถึงที่เกิดเหตุก็ไม่ได้พิจารณาให้ถี่ถ้วนว่าใครเป็นใคร พอเห็นพลศักดิ์อยู่ในที่เกิดเหตุก็ลงมือจับกุมทันที

“นอนราบลงไปใหม่! คำว่าหน้าลง! และอย่าพยายามต่อสู้!” นายร้อยตำรวจตรีส่งเสียงดังและเจียนขาด พลศักดิ์สังเกตเห็นว่ามีมือที่ถือปืนของเขาสั้น และเสียงของเขาก็สั้นด้วย พลศักดิ์ ปฏิบัติตามโดยซุกซน ขณะนั้นเขาได้ยินโดยคนหนึ่งเรียกซ้ำๆ กัน

“หมวดครับ! หมวดครับ!”

“อย่าเพิ่ง!” นายร้อยตำรวจตรีนัดราด “ไม่เห็นรีวี่วกำลังทำอะไรอยู่?”

“หมวดครับ” เสียงใครคนนั้นแสดงความร้อนรน “คุณคนนี่แกล้งช่วยจับผู้ร้ายคนนี้ไว้ครับ”

“จะไปได้ยังไม่ว่าใครเป็นใคร?”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 746)

นอกจากนี้คำพูดที่ว่า “จะไปได้ยังไม่ว่าใครเป็นใคร ?” ยังเป็นย่ำให้เห็นว่า นอกจากนายตำรวจคนนี้จะปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว เขายังไม่มีความสำนึกในข้อผิดพลาดของตนด้วย และถ้าหากว่าไม่มีใครคนหนึ่งวิ่งมาบอก และตัวพลศักดิ์เองไม่พยายามที่จะต่อสู้ขัดขืนเขาก็อาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์อีกรายที่ถูกทำร้ายหรืออาจจะถูกทำวิสามัญฆาตกรรมไปแล้วก็ได้

หรือในเรื่อง สารวัตรใหญ่ หลังจากเหตุการณ์ปล้นรถยนต์โดยสารผ่านไปได้ไม่นานตำรวจก็สามารถจับผู้ต้องสงสัยมาได้รายหนึ่ง และนายตำรวจทุกคนก็ปักใจเชื่อว่าเด็กหนุ่มคนนี้เป็นคนร้ายเพราะเห็นว่าเขามีอาวุธปืนอยู่ในย่ามและมีบุคลิกท่าทางเหมือนไม่ใช่คนดี กว่าที่จะมาถึงสถานีตำรวจเด็กหนุ่มคนนั้นถูกตำรวจข่มให้ยอมรับจนร่างกายสะบักสะบอมเต็มที แต่ในที่สุดเหตุการณ์ทุกอย่างก็เรียบร้อยลงเมื่อมีผู้ที่เห็นเหตุการณ์มายืนยันว่า ตำรวจจับผู้ร้ายมาผิดตัว

“พวกคุณจับมาผิดตัวแล้วละ?”

ทุกคนหันขวับเช่นเดียวกับเขา แต่ด้วยแววตาที่ต่างกัน แววตาของผู้โดยสารส่วนใหญ่บอกความที่แถมชื่นชม ส่วนแววตาของตำรวจแสดงความไม่สบอารมณ์ และบางดูประกาศความเป็นปฏิปักษ์อย่าง ชัดเจน

“ลือรู้ได้ยังไม่ว่าจับผิดตัว?” นายสิบตำรวจเอกร่างเตี้ยแต่ล่ำสัน ถามเสียงกระแทกๆ เขาเป็นผู้หนึ่งในบรรดาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่น่าตัวผู้ต้องหาหนุ่มผู้นั้นมายังสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระลาน

“ไม่เห็นรีวี่วไอ้มันแต่งชุดพราง และเรตันพบไอ้” นายสิบตำรวจเอกชูปืนพกกระบอกหนึ่งประกอบคำพูด “ในย่ามใบนี้ของมัน”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 15)

จากตัวอย่างนี้เช่นกัน จะเห็นว่าวิธีการปฏิบัติงานของบรรดานายตำรวจกลุ่มนี้ไม่ต่างกับผู้หมวดและลูกน้องในเรื่อง เบี้ยล่าง นั่นคือ ปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการไตร่ตรองหรือตรวจสอบพยานหลักฐานและ ข้อมูล ที่มีอยู่ให้แน่ชัดเสียก่อน จนเกือบทำให้บริสุทธิ์หลายรายต้องได้รับบาดเจ็บหรืออาจจะร้ายแรงจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

พฤติกรรมอันเป็นความบกพร่องต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกอย่างหนึ่งคือ การเบียดบังเวลาราชการของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่สายตรวจ ซึ่งการกระทำเช่นนี้แม้จะเป็นการกระทำของตำรวจบางนาย แต่ก็ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ของตำรวจไทยในสายตาประชาชนติดลบได้

จากการศึกษางานวิจัยชิ้นอื่นๆที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การสอบถามความคิดเห็นที่ประชาชนมีต่อตำรวจ ของนิสิตนักศึกษาสถาบันต่างๆรวมทั้งที่กรมตำรวจจัดทำขึ้นเอง สิ่งหนึ่งที่พบก็คือประชาชนไม่ต้องการให้ข้าราชการตำรวจเบียดบังเวลาราชการโดยเอาเวลาเหล่านั้นไปหาความสุขสำราญให้แก่ตนเอง ซึ่งภาพความจริงตรงส่วนนี้ ก็สอดคล้องกับพฤติกรรมของตำรวจอีกด้านหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนไว้ในนวนิยาย เช่น ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ตอนที่ใหญ่ออกตรวจตราดูแลความเรียบร้อยของจุดตรวจต่างๆในพื้นที่รับผิดชอบ ผลปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่สายตรวจ 2 นายหายไป และจากบทสนทนาของนายตำรวจผู้รู้เห็นกับการหายไปของตำรวจสายตรวจทั้งสองจึงทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่า สายตรวจทั้งสองคนนั้นเอาเวลางานหนีเวรไปเที่ยวสถานบันเทิง

“เฮ้ย! คุณวิทยุ บอกสายตรวจสิว่า สารวัตรออกจากโรงพักไปแล้ว!”

“บอกยังไม่ละครับหมด?” พนักงานวิทยุถามเสียงแสดงความวิตกไม่น้อยกว่ากัน

“ทำยังไม่ได้เลยรี?” นายร้อยเวรเสียงกระเส่า “ถ้าเมื่อสารวัตรออกไปแล้วไม่เจอสายตรวจก็ยังไม่เท่าไรหรอก พอแก้ตัวได้ว่ามันไปอยู่ตรงโน้นตรงนี้ แต่ถ้าไปเจอสายตรวจอยู่ใน - เอ้อ - บ่อนหรือว่าซ่องส่ะ มีฉิบหายกันหมดรี?”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 90)

นายตำรวจผู้รู้เห็นเหตุการณ์ทั้งสองตระหนักในสถานการณ์อันเลวร้ายที่จะเกิดขึ้นกับตำรวจสายตรวจทั้งสองคนจึงได้วิทยุไปแจ้งล่วงหน้า และเพราะข้อความที่สื่อสารทางวิทยุนี้เองที่ทำให้สารวัตรใหญ่สามารถตามตัวผู้ได้บังคับบัญชาทั้งสองคนพบโดยสภาพที่พบก็คือ ทั้งคู่กำลังพักผ่อนอย่างสบายใจอยู่ในผับแห่งหนึ่ง

ในทันทีที่ห้องนั้นเหลืออยู่แต่ลำพังเขากับจ่านายสิบตำรวจและนายสิบตำรวจเอก ใหญ่ก็บอกกับจ่านายสิบตำรวจพจนารถและนายสิบตำรวจเอกปราการด้วยน้ำเสียงค่อนข้างหนักแต่ไม่เกรี้ยวกราดว่า

“ผมไม่เชื่อว่า ดินนี้คุณสองคนจะทำหน้าที่สายตรวจได้ติดันหกโมงนะ คุณพจนารถ คุณปราการ เพราะคุณคงจะดื่มกันเข้าไปคนละไม่น้อยแล้ว ผมแนะนำให้คุณรีบรับประทานอาหารเสียให้เสร็จ แล้วไปพักผ่อนเสียสักครึ่งชั่วโมง แล้วจึงค่อยออกมาปฏิบัติหน้าที่” เขายกนาฬิกาข้อมือขึ้นดู “อย่าให้เกินครึ่งชั่วโมงนะ เพราะเมื่อครบกำหนดแล้วผมจะออกมาตรวจอีก”

ใหญ่หยุดพูด และคอยปฏิบัติจากนายตำรวจชั้นประทวนทั้งคู่ เมื่อเห็นว่าไม่มีปฏิกิริยาใดนอกจากการก้มหน้านิ่ง เขาจึงกล่าวต่อไปด้วยเสียงที่ไม่ต่างจากเดิมว่า

“แต่งเครื่องแบบให้เรียบร้อย และถ้าไม่ต้องมีคนคอยปรนนิบัติ คุณจะรับประทานอาหารเสร็จเร็วกว่านี้”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 94-95)

นอกจากตำรวจที่ทำหน้าที่สายตรวจแล้ว ตำรวจจราจรก็เป็นตำรวจอีกกลุ่มหนึ่งที่ละเลยหน้าที่โดยไม่จับหรือปรับผู้กระทำความผิด กลับปล่อยให้ผู้ขับขี่ขับซัดอย่างผิดกฎหมายขับรุดผ่านหน้าไป โดยไม่มีการเรียกมาตักเตือนหรือดำเนินการเรียกค่าปรับตามกฎหมายกำหนด พฤติกรรมเช่นนี้ผู้เขียนก็ได้สะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นผ่านความคิดของอธิบดีกรมตำรวจที่ชื่อ ประพฤทธิ์ ในเรื่อง เบี้ยล่าง

ประพจน์ที่ถอนใจมองดูวดยานที่กำลังติดกันยาวเหยียดอยู่ทั่วเบื้องหน้า เบื้องหลังและข้างๆ เมื่อยังดำรงตำแหน่งผู้ชายอธิบดีตำรวจอยู่นั้น เขาได้รับมอบหมายให้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาการจราจรของคนกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้นจึงรู้ว่ามันเป็นปัญหาที่มนุษย์ธรรมดาแทบจะแก้ไม่ได้ แม้แต่ในด้านการรักษากฎหมายผู้รับผิดชอบคือ ตำรวจก็ปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง จนกระทั่งกฎหมายจราจรไร้ความหมาย คนละเมิดกันทั่วเมืองโดยไม่มีใครจะยับยั้ง ถ้าหากจะถือว่าการกระทำผิดกฎหมายจราจรเป็นอาชญากรรม เมืองไทยก็เต็มไปด้วยอาชญากรรม

ขณะที่รถของอธิบดีกรมตำรวจกำลังแล่นอยู่ในถนนนั้น รอบข้างอธิบดีกรมตำรวจเต็มไปด้วยผู้ฝ่าฝืนกฎจราจรนานาประเภท รถยนต์ที่แล่นแซงและเบียดรถคันอื่นๆ ไปตลอดทางเพื่อให้คนได้ไปก่อน จักรยานยนต์ที่แล่นสวนทางมาโดยผิดกฎหมาย จักรยานยนต์ที่มีคนนั่งคันละสามคน รถยนต์ที่แล่นไปโดยไม่มีป้ายบอกเลขทะเบียน รถที่แล่นฝ่าสัญญาณไฟแดงที่ทางแยก ทั้งสิ้นนี้โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจแลเห็นแต่ไม่ทำอะไร หรือทำอะไรไม่ได้ มีหน้าซ้ำยังโบกมือเป่านกหวีดให้สัญญาณให้ผ่านไปเป็นเชิงยอมรับเสียด้วย

(เบี้ยสา่ง. 2542 : 148-149)

นอกจากพฤติกรรมการละเลยหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรแล้ว ตำรวจที่ทำหน้าที่ตรวจด่านยังละเลยหน้าที่เช่นเดียวกันดังที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวงสายหนึ่งปฏิบัติ ในเรื่อง ลว.สุดท้าย

“แต่ว่าขณะที่เรากำลังเผชิญอันตรายอยู่นั้น คนอื่นไม่ได้ทำหน้าที่ของเขาโดยเต็มภาคภูมิ หรือละเลยหน้าที่เสียเลย มันทำให้เราหัวโนไว้อยู่บ้างเป็นธรรมดา เพราะเราเป็นคน...”

“เดี๋ยวก่อน” วีรชัดขึ้น

“ผู้การหมายความว่ายังไงครับ ที่ว่าคนอื่นไม่ทำหน้าที่หรือละเลยหน้าที่นะ?”

“คุณจำได้ไหมครับ?” เสียงของนายทหารแห่งราชนาวิกวิภาวชน “ที่ผมชี้ให้คุณดูในแผนที่เมื่อเช้านี้ เราได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่โดยเฉพาะ แต่ถ้าคุณดูให้ดีในแผนที่ ทางตะวันตกของพื้นที่ในความรับผิดชอบของเรานะ จะเห็นว่าทางหลวงสายนั้นมันเฉียดเข้ามาใกล้เขตรับผิดชอบของเรา ทางหลวงสายนั้นสำหรับผกค. ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าสำหรับพวกเรา เพราะเป็นเส้นทางที่สำคัญเสียบางอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ผ้าห่ม ยารักษาโรค และอาจจะมีการขนส่งด้วย ส่งให้ผกค. และนี่แหละที่ผมบอกว่าคุณคนอื่นไม่ได้ทำหน้าที่ของตน ผมเคยแต่งพลเรือนนั่งรถแท็กซี่บ้าง รถเมล์บ้าง แล่นขึ้นลงถนนสายนี้หลายครั้ง ผ่านด่านตรวจของเจ้าหน้าที่หลายด่าน นับครั้งไม่ถ้วน แต่ไม่เคยปรากฏเลยว่าการรถที่ผมนั่งได้รับการตรวจอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งๆที่บรรทุกของจนล้นคัน ทหารที่เดินทางไปกับผมมีทั้งปืน ทั้งลูกกระเบิดอยู่ในกระเป๋ แต่ตำรวจที่ประจำด่านก็ไม่รู้ ปล่อยให้ผ่านไปผ่านมาสบาย”

“ถ้าเป็นอย่างนี้ ก็สันนิษฐานได้ว่า ผกค. ได้รับการส่งกำลังบำรุงโดยเสรี เท่ากับว่าคนของเราเองเลี้ยงดู ผกค. ให้มีหมีพินเพื่อให้มีแรงรบกับทหารของเราเอง”

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 987-988)

นอกจากนั้นในเรื่อง ลว.สุดท้าย ตอนที่รถของวีรถูกตำรวจตรวจด่านเรียกให้หยุดเพื่อตรวจค้น ผู้เขียนสะท้อนภาพถึงการเลือกปฏิบัติและการตรวจค้นของตำรวจที่ไม่ถูกต้อง

“คุณขอตรวจรถที่ผมนั่งมานะ ถูกแล้ว ถึงแม้คุณจะไม่ตรวจรถบรรทุกกับรถโดยสารสองคันก่อนหน้าก็ช่างเถอะ แต่คุณตรวจพบรูปแบบตำรวจในรถแล้วคุณก็สันนิษฐานทันทีไม่ได้ เครื่องแบบอย่างนี้ เครื่องหมายอย่างนี้ ใครมีเงินก็หาซื้อใส่กระเป๋ได้

วีรลังกระเป๋าสื่อหีบบัตรประจำตัวส่งให้พลตำรวจผู้นั้น

“นี่ – บัตรประจำตัวของผม- คุณต้องขอบัตรประจำตัวให้แน่ใจว่าผมเป็นเจ้าของเครื่องแบบชุดนั้นจริงๆ”

ก่อนที่จะออกเดินทางไป วีรบอกพลตำรวจผู้นั้นด้วยว่า

“อีกอย่าง ทุกครั้งที่ทำการตรวจรถหรือตรวจร่างกายใครก็ตาม อย่าให้เพื่อนของคุณนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่ข้างนั้น ให้เขาคอยจับตาดูคุณและถืออาวุธพร้อมที่จะช่วยเหลือคุณ รู้ตัวหรือเปล่า? ถ้าผมเป็นผกก. คุณสองคนตายไปเสียนานแล้ว!”

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 923 - 925)

พฤติกรรมด้านลบอีกอย่างหนึ่งของตำรวจระดับล่างที่ผู้เขียนสะท้อนไว้ก็คือ การปลดทรัพย์ผู้ประสบอุบัติเหตุเมื่อเกิดอุบัติเหตุตามท้องถนน ตำรวจนับเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องเข้าไปควบคุมสถานการณ์ และดำเนินการสืบสวนหาที่มาที่ไปของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หากมีผู้บาดเจ็บหรือล้มตายในเหตุการณ์นั้น ตำรวจนั่นเองที่จะต้องเป็นผู้ดูแลปกป้องทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นไม่ให้สูญหาย แต่ความเป็นจริงอย่างหนึ่งที่วิษณุเดชภูษินาเสนอให้เห็นก็คือ บางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเองกลับเป็นฝ่ายที่ยึดเอาทรัพย์สินและของมีค่าของผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนไป สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนผู้เคราะห์ร้ายรายนั้นๆ เป็นยิ่งนักเช่นเหตุการณ์ในเรื่อง เบี้ยล่าง ตอนที่พลศักดิ์ประสบอุบัติเหตุ ช่วงที่ทุกคนคิดว่าเขาหมดสตินั้นเขารู้สึกว่าร่างกายของตนกำลังถูกรื้อค้นเพื่อหาของมีค่าจากคนกลุ่มหนึ่ง และเขาก็รู้สึกผิดหวังอย่างแรงเมื่อได้รับรู้ว่าผู้ที่ลอกคราบเขานั้นไม่ได้เป็นไทยมุงหรือผู้เห็น เหตุการณ์แต่อย่างใดแต่กลับเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ตรงนั้น ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนี้นอกจากผู้เขียนจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้เห็นถึงพฤติกรรมของตำรวจที่ไม่เคารพในระเบียบและวินัยตำรวจอย่างร้ายแรง โดยกระทำตัวประดุจโจรผู้ร้ายแล้ว พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งสองยังสามารถสร้างความรู้สึกหดหู่ใจแก่ผู้อ่านได้ด้วย

การรู้ว่าเขากำลังอยู่ในท่านอนหงาย และมือของใครคนหนึ่งกำลังคลำและล้วงไปตามส่วนต่างๆ ของร่างกายของเขาอยู่ พลศักดิ์ก็พยายามที่จะเคลื่อนไหวแต่ไม่สำเร็จ ทุกอิริยาบถที่ความปวดร้าวจนเขาต้องนอนนิ่งอยู่

มือที่ไม่ปรากฏเจ้าของนั้นล้วงลงไปในกระเป๋าสีเสื้อและกระเป๋ากางเกงของเขาอย่างไม่ปราณีปราศรัย และดึงเอาของในกระเป๋าสีเสื้อออกไป

พลศักดิ์ รู้ว่าในกระเป๋าสีเสื้อมีเงินสดที่เขาเตรียมจะเอาไปใช้ในราชการอยู่ แต่ก็ไม่สามารถจะขัดขวางหรือขัดขืน

ครู่ต่อมา มือที่พลศักดิ์ไม่รู้ว่าป็นเจ้าของคนเดียวกันหรือไม่ก็สำรวจลำคอของเขา พลศักดิ์สวมสร้อยคอแสดงตนเลขเส้นหนึ่ง และที่แขวนอยู่กับสร้อยนั้นเป็นเหรียญพระพุทธรูปซึ่งจำลองมาจากพระประธานวัดไร่ขิง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เขาได้และแขวนเหรียญนั้นมาตั้งแต่ยังเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ มืออีกข้างหนึ่งหยิบหรือยกเหรียญขึ้นคงจะเพื่อดูให้ชัดว่ามีราคาต่างวดอย่างใดเพียงใด ครั้นแล้วก็ปล่อยเหรียญนั้นให้ตกลงกลับไปสู่คอของพลศักดิ์

ขณะนั้นพลศักดิ์ ก็ได้ถามด้วยน้ำเสียงแสดงความไม่พอใจของใครคนหนึ่ง

เฮ้ย! “นั่นมันทำอะไรของมึงนะ?”

“กูเปล่าทำไร้ย” เสียงใครอีกคนหนึ่งตอบ เจ้าของเสียงอยู่ใกล้พลศักดิ์ และคงจะเป็นเจ้าของมือที่คลำและล้วงเอาของออกไปจากกระเป๋าสีเสื้อของเขา

“ดูว่าไอ้หมอนี้มันตายหรือยังเท่านั้นแหละ เผื่อจะยังพอช่วยมันได้บ้าง”

“ช่วยลอกคราบนะซี” คนแรกกระแทกเสียงอย่างประชดประชัน “ระวังนะโว้ย เดี่ยวได้ติดคุกหัวโตกันบ้างละ”

“กูบอกแล้วว่ากูเปล่า” คนที่สองพยายามให้เสียงกร้าว

“มึงอย่าโกหกดิ๊กว่า” คนแรกไม่ยอมเชื่อ

“นี่นะ ดูซิ ใส่กระเป๋ายังปลิ้นอยู่ข้างนอกเลย ยิ่งงี้แล้วมึงยังจะเถียงว่าไม่ได้ลอกคราบศพ เนี่ย สายสร้อยก็หลุดออกมานอกเสื้อ นี่ถ้าเป็นทองคงเข้าไปอยู่ในกระเป๋าสีเสื้อของมึงแล้วซี”

ทั้งสองฝ่ายเงียบไปครู่หนึ่ง แล้วพลศักดิ์ก็ได้ยินเสียงคนแรกถามด้วยเสียงอ่อนลงว่า

“มึงได้ไปแะไหมล่ะ?”

“ก็แะอยู่หรอก” อีกฝ่ายหนึ่งตอบเสียงอ่อย

“กูตั้งใจอยู่แล้วว่าจะแบ่งให้มึงครึ่งหนึ่ง”

พลตกดีลิมตาขึ้นจนสำเร็จและทันเห็นข้างหลังของคนทั้งสองขณะที่กำลังเดินจากไป ขณะนั้นทั่วบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุสว่างเพราะไฟฉายและตะเกียงนานาชนิด

นายตำรวจหนุ่มหลับตาลงอีก มิใช่เพราะความเจ็บปวดอันเนื่องมาจากบาดแผลอย่างเดียว แต่เพราะความโกรธที่พุ่งขึ้นมาอย่างรุนแรงในทันทีด้วยความโกรธที่ได้เห็นอย่างชัดเจนว่า คนทั้งสองนั้นแต่งเครื่องแบบตำรวจ

(เบี้ยล่าง. 2542 : 274-275)

2.2 พฤติกรรมส่วนตัว

นอกจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในหน่วยต่างๆ จะมีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจไทยติดลบในสายตาของประชาชนแล้ว พฤติกรรมส่วนตัวของตำรวจและผู้ใกล้ชิดของตำรวจบางคนที่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ก็มีส่วนทำให้ประชาชนมองตำรวจและองค์กรตำรวจในทางลบได้ด้วยเช่น การทำตัวหุรห่าฟุ่มเฟือย การติดสินบนตำรวจชั้นผู้น้อย และการที่ตำรวจปล่อยให้คนในครอบครัวนำอำนาจและบารมีไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ แม้ผู้เขียนจะไม่ได้นำมาสะท้อนให้เห็นมากนัก และไม่ได้ให้น้ำหนักเท่าพฤติกรรมด้านลบอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่พฤติกรรมเหล่านี้ก็ช่วยให้สนับสนุนให้เห็นภาพลักษณ์ด้านลบของตำรวจไทยมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2.1 การทำตัวหุรห่าฟุ่มเฟือย

รายได้ของข้าราชการตำรวจคือ เงินจากภาษีอากรประชาชน ในแต่ละเดือนซึ่งถือว่าอยู่ในขั้นที่ไม่มากมายนักเมื่อเทียบกับค่าจ้างในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือเอกชน ดังนั้นการหวังความร่ำรวยหรือความเป็นมหาเศรษฐีจากการรับเงินเดือนราชการคงจะเป็นไปได้ยาก เว้นเสียแต่ตำรวจเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีฐานะทางครอบครัวดีพร้อมอยู่แล้วแต่รักที่จะทำงานราชการซึ่งก็นับว่าตำรวจจำพวกนี้มีอยู่น้อยมาก แต่ตำรวจส่วนใหญ่ที่ไม่ได้มีฐานะทางครอบครัวดีหรือเป็นเจ้าของธุรกิจใดๆ แต่กลับได้รับการยกย่องจากผู้คนว่าเป็นเสียทุกอย่างที่ส่ำพังเงินเดือนที่ได้รับจากการทำงานแต่ละเดือน ก็ไม่น่าจะสามารถทำให้พวกเขาใช้ชีวิตอย่างหุรห่าฟุ่มเฟือยได้และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมองว่าข้าราชการตำรวจคือ ผู้ที่มีโอกาสจะหาเงินพิเศษได้จากหลายๆ แหล่งโดยอาศัยอำนาจและบารมีจากความเป็นตำรวจของตน ดังนั้นสาเหตุแห่งความร่ำรวยนั้นจึงเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้นอกจากจะมาจากการให้ของเจ้าของธุรกิจต่างๆ ที่ผิดกฎหมาย หรืออาจเรียกเงินสนับสนุนจากเจ้าของธุรกิจ และการร่ำรวยอย่างรวดเร็วจนผิดหูผิดตาของนายตำรวจเหล่านั้น บางครั้งไม่ได้สร้างความกังขาให้กับสังคมเท่านั้น แม้แต่ตำรวจด้วยกันเองก็อดสงสัยไม่ได้เช่นที่ พันตำรวจตรีโสเมย์จากเรื่อง เบี้ยล่าง สงสัยว่าทำไม นายพันตำรวจโทโรสายนี กระพังเหิร นายของตนจึงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ฟุ่มเฟือยเช่นนั้น โสเมย์ไม่รู้เบื้องหลังความร่ำรวยของสารวัตรผู้นั้น “รู้แต่ว่าเขามีความเป็นอยู่ที่ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายอย่างหนักและไม่อันเครื่องใช้ส่วนตัวของเขาทุกชิ้นนับตั้งแต่รถยนต์ลงไปถึงเครื่องจุดบุหรี่เป็นของดีราคาแพง และผู้ใช้ไขมันอย่างทิ้งขว้างและไม่ปราณีปราศรัย” (เบี้ยล่าง. 2542 : 245) แต่เมื่อได้รับไฉ่อย่างนายของตนอย่างใกล้ชิด ความกังขาเกี่ยวกับที่มาที่ไปของความร่ำรวยเหล่านั้นก็หมดไป และสิ่งที่เข้ามาแทนที่กลายเป็นการหาทางเรียนรู้ที่จะรวยทางลัดอย่างนายบ้าง ซึ่งผู้เขียนก็มักสะท้อนภาพด้านลบของตำรวจส่วนนี้ผ่านพฤติกรรมนายตำรวจระดับสูง

นอกจากพฤติกรรมนายตำรวจระดับสูงอย่างพันตำรวจโทสายน์ กระพั้งเทิรในเรื่อง เบี้ยล่าง แล้ว พฤติกรรมของพันตำรวจตรีชนสาร ปานผไทและภรรยาในเรื่อง สารวัตรเถื่อน ก็ทำให้เห็นภาพของนายตำรวจอีกผู้หนึ่งที่ใช้ชีวิตและทำตัวหุรห่าฟุ่มเฟือยจนเกินเหตุเช่นเดียวกัน

โยบัวเป็นแม่บ้านที่มีรสนิยมสูงและแพง ไม่ต่างกับสามีของหล่อน และรสนิยมของหล่อนและของชนสารไม่เป็นอะไรสำหรับครอบครัว “ปานผไท” โดยเฉพาะเมื่อนายพันตำรวจตรีชนสารได้พบได้รู้จัก และกลับกลายเป็นมิตรสนิทสนมกับ “เจ้าพ่อ” ของวัฒนาIMIT นายทรงยศ อัครวานิชย์อุดม ทรงยศตอบแทนความเอื้อเฟื้อและความร่วมมือของชนสารอย่างฉะฉานและไม่จำกัด

เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์สีเครื่องนั้น ชนสารได้รับเป็นของกำนัลจากทรงยศ ภายหลังจากที่นายสิบตำรวจเที่ยงถูกย้ายไปประจำกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์ และถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้เพียงไม่กี่วัน

(สารวัตรเถื่อน. 2528 : 36)

หรือในเรื่อง เบี้ยล่าง ตอนที่วีร์เดินทางไปรับราชการทางใต้ เมื่อไปถึงสิ่งที่วีร์ได้พบในตอนแรกและทำให้เขารู้สึกสลดใจก็คือ การได้เห็นภาพของข้าราชการฝ่ายต่างๆ รวมทั้งข้าราชการตำรวจในอำเภอนั้นทำตัวฟุ่มเฟือย เกินฐานะ

อีกสิ่งหนึ่งที่วีร์แลเห็นต่อจากนั้นคือ ความเป็นอยู่อันหุรห่าฟุ่มเฟือยเกินฐานะอย่างฉะฉานเหลือของข้าราชการฝ่ายต่างๆในอำเภอนั้น

ผู้บังคับกองนักรยยนต์แก๊งอเมริกันคันใหญ่ กว้างและยาวรุ่นล่าสุด ติดเครื่องปรับอากาศ ผู้กำกับเป็นเจ้าของรถยนต์แก๊งเยอรมันคันย่อมกว่ากัน แต่ราคาไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน นายอำเภอกำลังปลูกตึก ผู้ว่าราชการจังหวัดเดินทางไปพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ที่ปิ่นัง และจะเลยไปแคเมอรูนไนท์แลนด์ เพราะยังมีเวลาวันจันทร์เป็นวันหยุดชดเชย นายด่านศุลกากรส่งลูกชายหัวปีไปเรียนที่สหรัฐอเมริกา

ฟังดูเหมือนช่างของคนอีกประเทศหนึ่ง หรืออีกจากอาณาจักรหนึ่ง ทั้งๆที่เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชายแดนในเมืองไทยนี่เอง

พักอยู่เพียงสองคืน ก็รู้สึกสะอิดสะเอียนกับชีวิตคนเหนือคนในอำเภอนั้นแล้ว วีร์ก็เดินทางออกจากอำเภอนั้น ผ่านตำบล หมู่บ้านชั้นนอกที่อิทธิพลของความหุรห่าฟุ่มเฟือย และเปลืองเปล่ายังแผ่ออกไปไม่ถึง

(ลว.สุตท้าย. 2522 : 859)

นอกจากนี้คำพูดของสาลิกาในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็สามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยมผิดๆในการใช้ชีวิตของตำรวจบางคนได้เป็นอย่างดี

“ฉันพอจะทราบคะ ว่าเงินเดือนนายตำรวจระดับคุณนะเท่าไร และรู้ว่านายตำรวจอย่างคุณ บางคน สามารถจะอยู่ได้สบายๆ ไม่เดือดร้อนด้วยเงินเดือนต่ำๆ นั้น แต่นายตำรวจอีกหลายคน รสนิยมและค่านิยมเขาเปลี่ยนนะคะ ถึงจะเคยจนแต่เขาก็อยู่อย่างคนจนต่อไปไม่ได้ เพราะเขาต้องการกินอาหารตามภัตตาคารดีๆ ดื่มไวน์หรือวิสกี้กันออก หลังอาหารเขาต้องเที่ยวบาร์ เทียวในดัลลัส เขาต้องนั่งรถเก๋ง ต้องอยู่ตึก”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 675)

2.2.2 การตัดสินบนตำรวจชั้นผู้น้อย

การตัดสินบนตำรวจชั้นผู้น้อย เป็นพฤติกรรมทางด้านลบอีกอย่างหนึ่งของตำรวจตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูงที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนไว้ ถึงแม้ว่าการตัดสินบนจะเป็นพฤติกรรมส่วนตัว แต่นับว่ามีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจเสียหายได้ เพราะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีตำรวจหลายคนที่เห็นว่าเงินมีอำนาจและสามารถบันดาลทุกสิ่งให้เกิดขึ้นได้ และสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมกรรมการตัดสินบนแก่ตำรวจชั้นผู้น้อยนั้นก็อาจด้วยวัตถุประสงค์หลายอย่างเช่น เพื่อการรักษาความลับ เพื่อยุติปัญหาต่างๆ หรือเหตุผลอื่นๆที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนให้เห็นบ่อยครั้งก็คือ เพื่อรักษาความลับ เช่น ที่สะท้อนผ่านพฤติกรรมของสารวัตรก่อนเล่าในเรื่อง เลือดเข้าตา ที่สารวัตรไม่ต้องการให้พันแสงเอาเรื่องกับตำรวจคนสนิทผู้ที่เกี่ยวข้อง

“เอาไว้คุณพันแสง คุณต้องการคำทำขวัญสักเท่าไร ไหนคุณลองว่ามาซิ สักห้าพันพอไหม?”

พันแสงต้องเป็นฝ่ายถอนใจบ้าง เขานึกถึงเงินสดห้าพันบาทจะเป็นมาตรฐานในการซื้อขายของตำรวจจังหวัดอุทัยธานี เสียกระมัง

“คำทำขวัญนะ ผมต้องเรียกแงๆ ครับสารวัตร “.....” แต่นั่นเป็นความแฟง ก่อนอื่นผมต้องจัดการเรื่องความอาญา ให้เสร็จสิ้น สารวัตรจะรับแจ้งความผมหรือยังล่ะครับ?”

สารวัตรใหญ่นิ่งอึ้ง เขากำลังดูพันแสงด้วยแววตาแสดงความพิศวงแกมขุ่นเคือง

“หมิ่นหนึ่งเฮ้ย!”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 143)

จากตัวอย่างเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การที่สารวัตรใหญ่ต้องใช้เงินปิดปากพันแสงเพื่อไม่ให้เอาเรื่องกับนายตำรวจคนสนิทที่เกี่ยวข้องนั้น นอกจากจะสะท้อนให้เห็นว่ายังมีนายตำรวจอีกหลายคนที่เห็นว่าเงินสามารถซื้อทุกอย่างได้ ยังทำให้เห็นภาพนายตำรวจที่เห็นแก่หน้าหรือเห็นแก่ภาพลักษณ์ของตนจนเกินเหตุด้วย เห็นได้จากการแสดงความกระตือรือร้นที่จะมอบเงินทำขวัญให้แก่พันแสงของสารวัตรผู้นี้ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักก็หวังจะปิดปากไม่ให้เรื่องรู้ถึงผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงกว่าตนเอง เพราะนั่นเป็นเครื่องแสดงว่าตนไม่อบรมผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในระเบียบวินัยจนปล่อยให้มีการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ซึ่งถือเป็นการผิดวินัยของตำรวจ ซึ่งแน่นอนว่าตนในฐานะผู้บังคับบัญชาก็ต้องเดือดร้อนด้วยไม่มากก็น้อย

อีกตัวอย่างหนึ่งจากเรื่อง เลือดเข้าตา เช่นเดียวกัน ตอนที่พันแสงนำกำลังตำรวจหน่วยนปพ. จับกุมอาวุธเถื่อนที่สารวัตรก่อนเล่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าครั้งนั้นด้วย ผู้เขียนได้อาศัยเหตุการณ์ตอนนี้มาสะท้อนพฤติกรรมของนายตำรวจที่อาศัยอำนาจเงินมาปิดปิดความผิดของตน ผ่านพฤติกรรมของสารวัตรก่อนเล่าเช่นกัน

“สารวัตร จะทำยังไงกับตำรวจ นปพ. ของผม และตำรวจภูธรอำเภอพระลานสักครับ?” พันแสงตั้งใจถามเพื่อยืนยันความเข้าใจของตนเอง

“ตำรวจลานสักนะ คุณไม่ต้องห่วงหรอก ผมจัดการของผมได้” ตาของนายพันตำรวจโทก่อนเล่าเป็นประกายด้วยความหวัง “ ส่วนนปพ. ของคุณเท่าไรนะ? หกคนใช่ไหม? รวมทั้งคุณด้วยเป็นเจ็ดคน ไปตามมาพบผมที่รถผมเดี๋ยวนี้”

“สารวัตรจะทำยังไงครับ?”

“คุณพันแสง” นายพันตำรวจโทก่อนเล่าเรียกด้วยเสียงแสดงความร้อนรน “ ในรถผมมีเงินสดจำนวนหนึ่งพอที่จะจ่ายให้ตำรวจของคุณได้ทันที คนละหนึ่งหมื่นบาท สำหรับคุณซึ่งเป็นหัวหน้าและมีอาวุธที่สุด จำนวนเงินที่จะจ่ายย่อมต้อง

มากขึ้นตามส่วน ระดับคุณต้องสามหมื่นบาท"

(เลือดเข้าตา. 2532 : 229 - 230)

จากทั้ง 2 ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า สารวัตรก่อนเล่าคือตัวแทนของภานายตำรวจที่ผู้เขียนตั้งใจสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นความจริงที่ว่า นายตำรวจคนใดก็ตามที่มีอำนาจและมีเงิน เขาก็สามารถที่จะใช้ทั้งอำนาจและความมั่งคั่งที่มีอยู่นั้นซื้อทุกอย่างได้ แม้กระทั่งความลับ

ในเรื่อง สันติบาล การที่อธิบดีกรมตำรวจให้เงินค่าทำขวัญแก่การุณเพื่อแลกกับการไม่เอาเรื่องกับนายตำรวจลูกน้องที่ไปก่อเหตุชกต่อยไว้ก็เป็นการย้ำให้เห็นว่า แม้แต่นายตำรวจที่มีตำแหน่งสูงที่สุดในกรมตำรวจ ก็เห็นว่าเงินสามารถนำมาใช้เพื่อยุติเรื่องราวหรือปัญหาต่างๆได้

อธิบดีหันไปอีกทางหนึ่งเพื่อจะออกคำสั่งแก่นายตำรวจผู้ใหญ่อีกผู้หนึ่ง

"เลขาให้นายตำรวจคนนี้ไม่ได้เรื่องวะ ย้ายมันไปไว้ภูธร เลือกจังหวัดที่ผู้กำกับเขามีฝีมือทางด้านตัดสินความนะ" ขณะที่นายตำรวจผู้มีตำแหน่ง "เลขา" สาละวนอยู่กับการบันทึกคำสั่งของอธิบดีลงในสมุดบันทึกของคณนั้น การุณได้ยินเสียงอธิบดีสั่งต่อไปชัดถ้อยชัดคำว่า "แล้วเอาเงินให้คุณนี่สองพันบาท เป็นค่าทำขวัญ"

"ผมไม่ได้ต้องการเงินของท่าน" การุณประกาศ "ถ้าหากจะมีการทำขวัญกัน ผมก็เห็นว่านายพันตำรวจตรีเชษฐ ควรจะเป็นผู้ทำขวัญ ไม่ใช่ท่าน และผมควรจะยินยอมตกลงให้มีการทำขวัญเสียก่อน ไม่ใช่ว่าจู่ๆก็รวบหัวรวบหางกันอย่างนี้"

อธิบดีหน้าแดง ตำรวจทั้งน้อยใหญ่ที่ยืนแวดล้อมอยู่หนึ่งจัน "เลขา" เป็นคนแรกที่ได้สติและรีบเข้ามาบอกการุณว่า

"รับไว้เถอะคุณ ให้เรื่องมันจบเพียงแค่นี้ดีกว่า อธิบดีกรุณาคุณมากนะ"

"ผมไม่ได้ต้องการความกรุณา" การุณบอกดังๆ ให้ได้ยินกันทั่วถึง

"ผมต้องการความเป็นไท"

(สันติบาล. 2539 : 29)

2.2.3 การแสดงบารมีของคนในครอบครัวตำรวจ

ภาพลักษณ์อีกภาพหนึ่งที่จะไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมของนายตำรวจระดับสูงโดยตรง แต่ก็ถือว่านายตำรวจเหล่านั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับนั่นคือ การปล่อยให้คนในครอบครัวนำอำนาจและบารมีของตนไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องนักนายตำรวจทุกคนควรจะตระหนักว่า อำนาจและบารมีแม้ถูกนำไปใช้โดยผู้อื่นแต่ก็มีโอกาสส่งผลเสียมาสู่ตนได้เช่นกัน หากว่าคนใกล้ชิดนำไปใช้แล้วสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

พฤติกรรมการแสดงบารมีของคนในครอบครัวตำรวจที่ผู้เขียนสะท้อนไว้มียู่หลากหลายลักษณะเช่น การไม่เกรงกลัวโรงพักเมื่อกระทำความผิด เพราะเห็นว่าคนในครอบครัวของตนเป็นเจ้าของหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการจับหรือจะละเว้นใครก็ได้ หรือไม่เช่นนั้นบางคนก็คิดว่า การที่มีญาติรับราชการตำแหน่งใหญ่โตในสายงานตำรวจ ก็ย่อมจะเป็นที่เกรงอกเกรงใจของตำรวจระดับล่างทำให้ไม่กล้าดำเนินการใดๆตามกฎหมายเมื่อตนกระทำความผิด แม้ว่าจะเป็นความผิดจริงที่มีพยานหลักฐานพร้อมพวกเขาก็เชื่อมั่นว่า ตำแหน่งอันใหญ่โตของคนในครอบครัวก็จะช่วยให้ตนพ้นผิดได้อย่างไม่ยาก

ในเรื่อง เปี้ยล่าง พฤติกรรมของคุณนายทองกร ภรรยาของอธิบดีกรมตำรวจเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนที่มีอำนาจบารมีของคนในครอบครัวไปทำตัวอยู่เหนือกฎหมายอย่างชัดเจน

"มีเรื่องให้คุณต้องจัดการ" หล่อนบอกเหมือนยื่นคำขาด ซึ่งมีไขว่ของใหม่สำหรับประพทธี เขารู้ว่ารายละเอียดจะต้องตามมาทันทีและกิจจริงดังคาด "รถโดนโบลิ่ง ฉันแะซื้อขนมปังที่เอสแอนด์ฟ้างศูนย์การค้าภัทรวดี ก็รู้แล้วละว่าตรงนั้นห้ามจอดแต่รถมันก็ไม่ได้มากมายอะไร แล้วก็ไม่ได้จอดก็ดขวางโคโร ฉันก็นั่งคอยอยู่ในรถให้จำโรจน์ลงไปซื้อ ฉันบอกด้วยนะว่าเป็นรถใคร แต่มันก็ยังออกไปสั่ง"

"ก็เอาโบลิ่งไปให้สมย์มันจัดการเสียซี" ประพทธีหมายถึงนายพันตำรวจตรีสมย์ที่เขารู้ว่าภรรยาใช้สอยอยู่เป็นประจำ "ไม่เห็นจะมีปัญหาอะไรนี่"

คุณพิงฉันทุดใจจบก่อนซี" เสียงของทองกรกระดัง "ถ้ามันแะออกไปสั่ง ฉันจะมาเสียเวลาพูดกับคุณทำไม? นี่มันสามหาวกับฉันด้วย หนือย! ฉันบอกว่าฉันเป็นเมียอธิบดี และจำโรจน์ก็เป็นตำรวจ มันเลือกมาย้อนเอากับฉันได้วากฎหมายไม่ได้ยกเว้น เป็นรถใครมันก็ออกไปสั่งทั้งนั้น แม้แต่รถอธิบดี"

"มันนะใคร?" ประพทธีถามโดยเร็ว พฤติกรรมของ"มัน" ผู้นั้นทำทนายตำแหน่งและศักดิ์ศรีของเขา และจุดประกายโทสะของเขาให้ลุกขึ้นทันที "คุณจำชื่อมันได้หรือเปล่า?"

จำได้แน่นอน และจะไม่ลืมเป็นอันขาดชาตินี้" ผู้เป็นภรรยาขบเขี้ยวเคี้ยวฟันพูด "ชื่อติดหราวอยู่บนหน้าอกมันนั่นแหละ ให้นายร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรรคพยาพร คนซื้อบื้อพรรคนี้กรมตำรวจตั้งเป็นนายตำรวจได้ยังไงนอกรู้จัก!"

(เบี้ยล่าง. 2542 : 46)

จากพฤติกรรมและคำพูดของคุณนายทองกรแสดงให้เห็นว่า คุณนายคนนี้มีความทะนงตนอยู่ตลอดเวลาว่า เมื่อตนมีตำแหน่งเป็นถึงภรรยาอธิบดีกรมตำรวจ จะทำอะไรก็ได้

ในเรื่อง เบี้ยล่าง ไม่เฉพาะแต่ภรรยาเท่านั้นที่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าตนสามารถทำอะไรก็ได้ เพราะมีอำนาจและบารมีของสามีคุ้มหัวอยู่ แม้แต่ลูกๆของอธิบดีกรมตำรวจเองก็อาศัยอำนาจและบารมีพ่อแม่มาแสดงตนว่าอยู่เหนือผู้อื่นด้วยเช่นกัน ดังเหตุการณ์ตอนที่เธอเดินทางไปโรงพักแห่งหนึ่งเพื่อจะไปดูหน้าร้อยตำรวจตรีชื่อพลศักดิ์ พรรคพยาพรผู้ที่ทำให้คุณนายทองกรแม่ของเธอไม่พอใจ ในตอนนี้ผู้เขียนได้สะท้อนให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของคนทีแสดงอาการข่มและชอบดูถูกคนอื่น ๆ ผ่านความคิดและพฤติกรรมของตัวละครตัวนี้ อย่างชัดเจน

ที่แรกหล่อนคิดจะตรงไปที่สถานีตำรวจนครบาลแห่งนั้น เพื่อดูหน้าให้รู้จักนายตำรวจหนุ่มผู้ทำความขุ่นเคืองโกรธแค้นอย่างรุนแรงให้แก่มารดาหล่อน ภาพนี้เกิดและเติบโตขึ้นท่ามกลางความเกรงใจและเอาใจของตำรวจ ซึ่งอยู่ได้บังคับบัญชา หรือมีฉะนั้นก็ตำรวจโสกว่าบิดาหล่อน หล่อนจึงไม่กลัวโรงพัก ยังเป็นสถานีตำรวจนครบาลขนาดเล็กๆที่เพิ่งตั้งในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาลธนบุรีแห่งนั้นด้วยแล้ว ภาพนี้ก็ยิ่งรู้ว่าหัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งมีตำแหน่งเป็นเพียงแค่สารวัตร ยศไม่เกินนายพันตำรวจโทคนนั้นต่างหากที่จะต้องเป็นฝ่ายกลัวหรือเกรงหล่อน ถ้ารู้ว่าพ่อของหล่อนเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ

(เบี้ยล่าง. 2542 : 56)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า นอกจากภานีจะไม่กลัวโรงพักแล้ว ยังมีความคิดที่ว่าตนเป็นลูกสาวของผู้เป็นใหญ่ที่สุดในกรมตำรวจ ตำรวจเหล่านั้นทุกคนจะต้องเกรงกลัวหล่อนด้วย

นอกจากพฤติกรรมของคุณนายทองกรและลูกสาวในเรื่องเบี้ยล่างแล้ว พฤติกรรมของภรรยาท่านผู้ช่วยในเรื่องเลือดเข้าตา ก็สะท้อนให้เห็นภาพของคนทีการอาศัยอำนาจและบารมีของคนในครอบครัวไปแบ่งบารมีใส่คนอื่นไว้เช่นกัน

"คุณรู้หรือเปล่าว่าฉันเป็นใคร?" หล่อนถามพลางเหวี่ยงศีรษะสลัดผม "เอ้า-นี่นะไปอนุญาตขั้บรถยนต์ของฉัน อยากได้ก็เอาไป"

พันแสงรับใบอนุญาตขับรถยนต์ของหล่อนมาโดยไม่ต้องง้อลงอำนาจข้อความในใบอนุญาตนั้น เขายืนยันให้นายสิบตำรวจเอกผู้ซึ่งยืนงออยู่เหมือนไว้วิญญาณแล้วบอกอย่างเฉียบขาดว่า

“เขียนใบสั่งแล้วยึดใบอนุญาตตามระเบียบ!”

“หมวดครับ ” เสียงนายสิบตำรวจเอกแผ่วเหมือนกระซิบ “คุณนายนี้เป็นเมีย เฮีย-ภรรยาของท่านผู้ช่วย”

“ผมบอกให้เขียนใบสั่ง!” พันแสงไม่ยอมให้เขาพูดจบ “ถ้าคุณไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ของคุณ ผมจะกลับไปแจ้งความที่สถานีตำรวจของผม ว่าคุณเป็นเจ้าพนักงานแต่ช่วยผู้ต้องหาให้ได้รับโทษ”

“หุ” เสียงสตรีผู้ขับรถอัลฟาโรมิโอ ดังเฉียบขาดไม่แพ้พันแสง

“ยึดใบอนุญาตฉันไปตามระเบียบ แล้วเขียนใบสั่งให้ฉันเถอะ ฉันไม่ยอมเสียเวลากับเรื่องขี้ปะติ๋วพรรค์นี้...”

ในทันทีที่ได้รับใบสั่งจากนายสิบตำรวจจ้าวร หลิงสาวผู้นั้นฉีกมันเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้วไปรมมันลงบนถนน ยิ้มของหล่อนเหี้ยมเกรียมขณะที่บอกพันแสงว่า

“คุณพันแสง เราจะได้พบกันอีกครั้งหรือไม่ก็ตาม แต่คุณจะต้องรู้จักฉันดีกว่านี้”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 12-13)

พฤติกรรมของภรรยาท่านผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจในตอนนั้น นอกจากเธอจะอวดเบ่งว่าตนเป็นใครแล้ว การนำใบสั่งที่ได้มาฉีกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้วไปรมมันลงบนถนนด้วย แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เธอไม่ได้ให้ความเคารพต่อกฎหมายเลย และผู้อ่านก็น่าจะพอคาดเดาต่อได้ว่า ที่เธอกล้าแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อหน้าผู้รักษากฎหมายเช่นนี้ ก็น่าจะมาจากความทะนงตนว่าอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าด้วยมีสามีเป็นถึงท่านผู้ช่วย และเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นนั่นเอง

การที่ผู้เขียนนำพฤติกรรมของทั้งสามคนคือ คุณนายทองกร ภานิณี และภรรยาท่านผู้ช่วยมาสะท้อนให้เห็นการอาศัยอำนาจและบารมีของคนในครอบครัวมาแสดงตนว่าอยู่เหนือผู้อื่น น่าจะเป็นข้อยืนยันได้ว่า พฤติกรรมดังกล่าวก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาพลักษณ์ของตำรวจไทยติดลบในสายตาสังคม

พฤติกรรมทางด้านลบของตำรวจไทย ที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 9 เรื่องของ วลีษฐ เดชกุญชร เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเอกสารและงานวิจัยอื่นๆที่นิสิต นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ รวมทั้งของกรมตำรวจเองจัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อตำรวจ โดยเฉพาะในส่วนของ การสำรวจความต้องการที่ประชาชนอยากให้ตำรวจทำหรืออยากให้ตำรวจเป็น พบว่า โดยภาพรวมแล้วมีความสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัย ยังได้พบข้อที่น่าสังเกตอีก 2 ประการคือ ประการแรก การที่ผู้เขียนเจาะจงถ่ายทอดพฤติกรรมทางด้านลบของตำรวจไทยผ่านตัวละครปฏิกฤษ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายระดับชั้น และสะท้อนภาพของผู้รับผลการกระทำผ่านตัวละครทั้งที่เป็นนายตำรวจยศต่ำๆเช่นจ่านายสิบตำรวจที่ยังไปจนถึงยศสูงเช่นพันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์ และพันตำรวจโทวีร์ บุญแดง รวมถึงตัวละครที่เป็นชาวไร่ ชาวนา พ่อค้าแม่ค้าที่เข้ากินค่าจนถึงนักธุรกิจใหญ่โตนั้น มีส่วนทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพลักษณ์ทางด้านลบต่างๆนั้นชัดเจนขึ้น เพราะภาพเหล่านั้นจะทำให้มองเห็นว่าปัญหาสังคมที่เกิดจากการกระทำของตำรวจไม่ใช่ปัญหาเล็กๆที่เกิดขึ้นอยู่ใต้วงแขนก็คือในองค์กรตำรวจเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง

ข้อที่น่าสังเกตประการที่ 2 ก็คือ เมื่อรวมระยะเวลาที่ผู้เขียนเสนอนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตำรวจแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ปี ผู้เขียนเองน่าจะมองเห็นว่าปัญหาสังคมที่เกิดจากพฤติกรรมตำรวจเป็นปัญหาที่สำคัญและควรได้รับการแก้ไข ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมบางอย่างสามารถพบเห็นได้ง่ายแต่พฤติกรรมบางอย่างนั้นวันจะซับซ้อนและทวีความร้ายแรงมากขึ้น จนถึงขั้นอาจส่งผลกระทบต่อชาติได้เช่น ปัญหาการค้ายาเสพติดซึ่งมีข้าราชการ นักการเมือง และนายตำรวจระดับสูงเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นก็มักจะถูกปิดบังไว้อย่างแนบเนียนจนยากที่จะหาหลักฐานมาพิสูจน์แต่นั่นถือว่าเป็นส่วนสำคัญ เพราะ

จะทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพอย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมบางอย่างของตำรวจไทยไม่ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนเท่านั้น แต่ได้ส่งผลร้ายต่อบ้านเมืองและประเทศชาติด้วย

ในส่วนของภาพลักษณ์ด้านบวกของตำรวจไทย ผู้เขียนได้นำมาสะท้อนไว้ในนวนิยายเช่นเดียวกัน แต่ที่ไม่ได้นำเสนอให้เห็นในบทนี้เนื่องจาก ภาพลักษณ์ทางด้านบวกเหล่านั้นเป็นประโยชน์แก่ศึกษาวิเคราะห์ เป้าหมายหรือเจตนารมณ์อันแท้จริงของการนำเสนอเนื้อหาในแนวนี้ของผู้เขียน ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 3

วิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยตามแนวทฤษฎีการแสดงออก

วสิษฐ เดชกุญชร เขียนนวนิยายอย่างต่อเนื่องสู่สายตาผู้อ่านมากกว่า 30 ปี นวนิยายของนักเขียนผู้นี้ นอกจากสะท้อนภาพปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากความประทุติและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย ตามที่นำเสนอไว้ในบทที่ 2 แล้ว ยังได้แสดงทัศนะตลอดจนความคาดหวังที่ผู้เขียนมีต่อตำรวจและวงการตำรวจไทยอีกด้วย

ก่อนที่วสิษฐ เดชกุญชร มาเป็นนักเขียนเต็มตัวเช่นทุกวันนี้ได้รับราชการตำรวจมาก่อน โดยเริ่มรับราชการตำรวจครั้งแรกในปีพ.ศ. 2499 ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีในเครื่องแบบผู้พิทักษ์สันติราษฎร์นั้นได้ดำรงตำแหน่งหลาย ๆ ตำแหน่งและสังกัดอยู่หลาย ๆ สังกัดในสายงานตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นกองตำรวจสันติบาล ในกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นตำรวจราชสำนัก เป็นผู้บัญชาการประจำกรมตำรวจ และเรตำรวจเป็นต้น จนกระทั่งดำรงตำแหน่งสุดท้ายในฐานะรองอธิบดีกรมตำรวจในปี พ.ศ.2530 ด้วยประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน น่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมตำรวจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้งด้วย

เรื่องยศ จันทรศิริ กล่าวถึงผู้เขียนไว้ว่า “นักเขียนอย่างวสิษฐ หาได้เป็นนักเขียนที่จับแต่ปากกาแล้วลักแต่หาเงินอย่างเดียวไม่ เขาเป็นนักเขียนที่ยึดอุดมการณ์อย่างแท้จริงอุดมการณ์ในอันที่จะพิทักษ์สังคมไว้ อย่างเหนียวแน่น สิ่งที่ปรากฏออกมาในงานจึงเป็นในรูปจิตสำนึกที่หากจะทำเช่นนั้นได้ก็จะทำ” (อ้างใน ธเนศ ซาญเชาว์ : 2518 : 11) แต่การออกมาวิพากษ์วิจารณ์หน่วยงานต้นสังกัด หรือพฤติกรรมทางด้านลบของบุคลากรในสายงานเดียวกันอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผยคงเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถนัดนัก ดังนั้นนวนิยายจึงน่าจะเป็นสื่อกลางและเป็นทางออกที่ดีที่จะให้ผู้เขียนมีโอกาสแสดงจิตสำนึกบางอย่างของตนออกมา

ในบทนี้จะวิเคราะห์นวนิยาย 5 เรื่องคือ ลว.สุดท้าย เลือดเข้าตา สันติบาล สารวัตรใหญ่ และเรื่องเบียดล้างเป็นหลัก เนื่องจากเนื้อหาของนวนิยายดังกล่าวมุ่งสะท้อนภาพและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไป อีกทั้งการผูกเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครก็สามารถที่จะสื่อให้เห็นถึงทัศนะที่ผู้เขียนมีต่อข้าราชการตำรวจ และงานตำรวจค่อนข้างเด่นชัด ซึ่งต่างกับนวนิยายเรื่องสารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด หักลิ้นช้าง และบ่วงบาตรที่ถึงแม้ว่าจะสะท้อนภาพพฤติกรรมและการทำงานของตำรวจเช่นเดียวกัน แต่เป็นการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในหน่วยงานสมมติทำหน้าที่ปฏิบัติการพิเศษและลับเฉพาะ ดังนั้นเรื่องราวที่น่าเสนอจึงมุ่งเน้นการผูกเรื่องเพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ และพฤติกรรมตัวละครมุ่งเน้นที่วิธีการปฏิบัติการกับอาชญากรที่ชวนติดตาม ด้วยเหตุผลนี้เนื้อหาในการนำเสนอจึงไม่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้สอดแทรกทัศนะเกี่ยวกับตำรวจได้มากนักแต่ก็พอปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง ซึ่งหากเป็นทัศนะที่เด่นชัดก็จะหยิบยกมาวิเคราะห์ด้วย

ทัศนะของวสิษฐ เดชกุญชร ที่มีต่องานตำรวจแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

1. ทัศนะต่อการบริหารและการจัดการงานตำรวจ
2. ทัศนะต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
3. ทัศนะต่อเครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ
4. ทัศนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการบริหารจัดการ พฤติกรรม และการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของตำรวจที่มีต่อสังคม

1. ทศนะต่อการบริหารและการจัดการงานตำรวจ

วิสิษฐ เดชกุญชร มองว่า ภารกิจของตำรวจเป็นงานหนักและต้องอาศัยความรับผิดชอบค่อนข้างสูง ตำรวจทุกคนต้องเสียสละและทุ่มเทและต้องทำให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจ ด้วยเหตุนี้กรมตำรวจจึงต้องผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพขึ้นมาเพื่อให้การปฏิบัติภารกิจอันหนักอึ้งเป็นที่พึงใจของประชาชน แต่สิ่งที่ผู้เขียนมองเห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานตำรวจของไทยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรก็คือ กรมตำรวจไทยไม่มีกระบวนการคัดสรรและคัดเลือกคนเข้ามาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เขียนยังมองอีกว่าการที่ภาพลักษณ์ของตำรวจไทยยังคงติดลบในสายตาของประชาชน ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากกรมตำรวจซึ่งมีหน้าที่คัดสรรบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ “พิทักษ์สันติราษฎร์” นั้นทำงานโดยปราศจากแบบแผน และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ “กรมตำรวจไม่ต้องการเครื่องวัดความสามารถของตำรวจ แต่ต้องการเครื่องวัดความภักดีที่ตำรวจมีต่อนายแต่ละคนแต่ละยุคสมัยเท่านั้น” (เบี้ยล่าง, 2542 : 17) นอกจากนี้ยังมองอีกว่า “การบริหารงานบุคคลยังเป็นจุดบอดที่สำคัญจุดหนึ่งในกรมตำรวจ เพราะมีแผนพัฒนาที่เขียนไว้อย่างเพราะหวังและสวยงาม แต่ขาดข้อระเบียบบังคับที่รัดกุม ทันสมัยและสมเหตุสมผล ตำรวจทุกคนจึงเติบโตมาในกรมตำรวจตามยถากรรมและอย่างไร้จุดหมาย” (เบี้ยล่าง, 2542 : 394)

หรือในช่วงเวลาที่มีการแต่งตั้ง โยกย้าย หรือเลื่อนตำแหน่งของนายตำรวจจะดับต่างๆ ผู้เขียนมองว่า แทนที่กรมตำรวจจะนำหลักเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่อจะได้จัดวางคนให้เหมาะกับงาน เหมาะกับความสามารถ ดังคำกล่าวที่ว่า “Put the right man in the right job.” กรมตำรวจกลับใช้ หลักความถูกต้อง ความเห็นแก่หน้าหรือความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า ซึ่งวิธีการเช่นนี้ก็ถูกมาใช้นานและไม่มีใครไม่ว่าจะในหรือนอกกรมตำรวจสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเลย ยิ่งไปกว่านั้นยังปล่อยให้มีการแทรกแซงจากบุคคลภายนอกด้วย ด้วยเหตุนี้งานด้านบุคลากรของกรมตำรวจจึงยากจะพัฒนาได้ ซึ่งผู้เขียนก็ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ผ่านความคิดของอธิบดีกรมตำรวจในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ตำรวจทุกคนตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไปจนถึงนายพลตำรวจเอกต่างรู้ตัวดีว่า วันสุดท้ายในราชการตำรวจของตนคือวันใด ของเดือนใด และปีใด และแม้จะยังไม่มีการสั่งเป็นทางการให้แต่ละหน่วยตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาที่รู้อยู่ในใจแล้วและมีสิทธิ์ที่จะพิจารณาโดยไม่เป็นทางการไปก่อนว่า จะควรแต่งตั้งผู้ใดให้ดำรงตำแหน่งแทนผู้ที่ถึงแก่อนิจกรรมราชการ

การที่ผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งเห็นสมควรที่จะแต่งตั้งผู้ใด แต่ผู้บัญชาการอีกคนหนึ่งอาจเห็นว่าไม่สมควรนั้นมิใช่ปัญหาใหญ่ ปัญหานั้นเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องสันนิษฐานว่า จะเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อถึงเวลาที่มีการพิจารณาโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ผู้บัญชาการก็ต้องร่วมกันพิจารณาอยู่แล้ว และอาจจะตกลงตรงกันให้ได้ผู้ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นหรือยอมรับว่าเหมาะสม

แต่ที่ทำให้ปัญหาการแต่งตั้งเป็นเรื่องยากกลับซับซ้อนขึ้น คือการแทรกแซงจากบุคคลภายนอกกรมตำรวจ ซึ่งกระทำได้เพราะกรมตำรวจยังขาดเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนและรัดกุม ขาดมาตรฐานที่จะวัดคุณภาพของตำรวจแต่ละคนว่าเหมาะสมกับตำแหน่งหรือไม่ และอย่างไร

กรมตำรวจยังใช้กฎหมาย ระเบียบและข้อกำหนดต่างๆ ที่วางหลักเกณฑ์นั้นไว้อย่างหละหลวมและเลื่อนลอย เปิดช่องให้การต่อรอง เมื่อก่อนเป็นเรื่องภายในระหว่างผู้บังคับบัญชาตำรวจเองลูกหลานกว้างขวางออกไปนอกกรม

เมื่อนึกถึงคำว่า “ต่อรอง” และ “เหมาะสม” แล้ว อธิบดีกรมตำรวจก็ต้องยอมรับว่า ทั้งสองคำนั้นกลายเป็นมนต์คาถาที่นับวันจะมีความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นในการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งของตำรวจ

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมองเห็นอีกว่า “ถ้าหากกรมตำรวจมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและรัดกุม ตำรวจที่มีความรู้ความสามารถก็คงจะมีโอกาสได้เลื่อนหรือย้ายไปดำรงตำแหน่งสำคัญ และทำประโยชน์ให้ประชาชนในท้องที่ตนรับผิดชอบบ้าง แต่ตราบใดที่การแต่งตั้งยังกระทำโดยใช้อารมณ์ของผู้บังคับบัญชาเป็นเกณฑ์แต่อย่างเดียว ตราบนั้นก็คงจะไม่มีใครประกันคุณภาพของตำรวจได้ว่าจะดีหรือเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนเพียงใดหรือไม่” (เบี้ยล่าง. 2542 : 420)

วสิษฐ เดชกุญชร ไม่เพียงแต่มองเห็นและเข้าใจปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากรของกรมตำรวจอย่างลึกซึ้งแล้วแสดงทัศนะออกมาเท่านั้น แต่ยังได้มองถึงปัญหาที่จะพอกพูนในอนาคตด้วย ตราบเท่าที่กรมตำรวจยังคงเลื่อนยศและตำแหน่งให้แก่ตำรวจอย่างไม่เป็นธรรม

ถ้าหากว่าระบบบุคลากรของตำรวจได้รับการพัฒนา และการเลื่อนตำแหน่งเลื่อนยศเป็นไปด้วยความเป็นธรรม มีการนำเอาผลการศึกษาอบรมของแต่ละหลักสูตรแต่ละโรงเรียนมาพิจารณา มีการเก็บรวบรวมผลงานมาประเมินโดยผู้ที่เป็นกลางและปราศจากอคติ บทบาทในการพิจารณาแต่งตั้งของผู้บังคับบัญชาก็จะไร้ความหมาย อำนาจและอำมิสอนมหาศาลอันเนื่องจากการแต่งตั้งโยกย้ายตำรวจจะเป็นอันยุติ ผู้บังคับบัญชาแทบทุกระดับจึงยอมไม่ได้ที่จะใช้วิธีการเช่นนั้นเกิดขึ้นในกรมตำรวจ เพราะมันหมายความว่าโดยตรงถึงการเสื่อมสลายอำนาจวาสนาบรรดามีและอำมิสของตน

(เบี้ยล่าง. 2542 : 616)

เมื่อสาเหตุเป็นเช่นนี้ การจัดให้มีการศึกษาอบรมหลักสูตรต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศจึงไม่ได้ช่วยให้กรมตำรวจมีบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วเข้ามาทำงานเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากตราบใดที่ใหญ่ในกรมตำรวจยังถือหลักความเหมาะสมมาใช้ในการพิจารณาเพียงอย่างเดียว และปล่อยให้มีการต่อรองขณะที่มีการแต่งตั้งพิจารณาโยกย้าย และความคิดของนายพันตำรวจตรี ดร.เบญญา ในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็จะช่วยย้ำให้เห็นความคิดของผู้เขียนได้อย่างชัดเจน

กองบัญชาการศึกษาของกรมตำรวจมีหลักสูตรการฝึกอบรมอยู่หลายหลักสูตร ซึ่งตามหลักการตั้งขึ้นมาเพื่อเพิ่มพูนหรือทบทวนความรู้ให้ตำรวจในระดับต่างๆ ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไปจนถึงนายพลตำรวจ แต่ภายหลังการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตร แม้จะมีการสอบกรมตำรวจไม่เคยให้ความสำคัญแก่การฝึกอบรมเลยไม่ว่าในหลักสูตรใด กรมตำรวจไม่เคยนำเอาผลการสอบมาเป็นมาตรฐานในการพิจารณาแต่งตั้งนายตำรวจไม่ว่าจะชั้นยศใดตำแหน่งใด

เพราะความหละหลวมอันเนื่องมาจากความไร้หลักเกณฑ์นั้น การแต่งตั้งตำรวจจึงกระทำมาทุกยุคทุกสมัยด้วยการพิจารณาแต่ความ “เหมาะสม” ของผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเปิดช่องให้การแต่งตั้งกระทำได้ด้วยการต่อรองระหว่างผู้บังคับบัญชาตำรวจด้วยกันเองหรือ ระหว่างผู้บังคับบัญชาตำรวจกับบุคคลภายนอกที่มีอิทธิพลหรืออำนาจวาสนา

(เบี้ยล่าง. 2542 : หน้า 37)

นอกจากนี้ วสิษฐ เดชกุญชร ยังได้ยกตัวอย่างความไม่ใส่ใจของกรมตำรวจต่อการจัดให้มีการศึกษาอบรมต่างๆ ด้วย ดังที่ได้เสนอผ่านคำพูดของนายร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรคพยาพร ในเรื่อง เบี้ยล่าง โดยมองว่า ความจริงแล้วประกาศนียบัตรและความรู้ต่างๆ ที่นายตำรวจแต่ละคนไปรับการฝึกอบรมมาแล้วล้วนเป็นสิ่งที่แสดงถึงศักยภาพและความสามารถของนายตำรวจเหล่านั้น แต่กรมตำรวจกลับไม่เคยใส่ใจที่จะเอามาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา แต่งตั้ง หรือเลื่อนขั้นนายตำรวจเลย ความคิดของพลศักดิ์ สะท้อนให้เห็นความคิดเช่นนั้นของนักเขียนผู้นี้ได้เป็นอย่างดี

“นายตำรวจบางคนไปเรียนและจบวิชาประหลาดๆ ที่มีประโยชน์จำกัดเช่นวิชาดำน้ำ และถ้ากรมไม่แต่งตั้งให้ตาม “นโยบาย” ที่กองตำรวจน้ำเป็นผู้ร่าง หรือถ้าเจ้าตัวไม่วิ่งเต้นขอรับการแต่งตั้งไปอยู่ในกองตำรวจน้ำ นายตำรวจผู้นั้นก็คงไม่มีโอกาสได้ใช้วิชานั้นเลยตลอดชีวิตราชการ”

ในขณะที่ “ตำรวจที่แทบจะไม่เคยผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมชนิดใดเลย แต่เป็น “มือปราบ” หรือติดสอยห้อยตามรับ ใช้นายอย่างทันใจ โกลีตและลมาเสมอ กลับได้รับการแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ด้วยอัตราเร็วที่แม้แต่ตนายตำรวจรุ่นก่อนหรือที่มีอาวุโสกว่าก็ตามไม่ทัน”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 631)

หรือแม้ว่าในหลักสูตรของนายร้อยตำรวจเองจะกำหนดให้มีวิชาบริหารงานบุคคล แต่เมื่อจบกลับมา ผู้เขียนมองว่า ก็ไม่เห็นมีใครนำสิ่งที่ได้รับจากวิชานั้นมาใช้พัฒนาและปรับปรุงองค์กรแต่อย่างใด ยังคงใช้หลักเกณฑ์ความถูกต้องเช่นเคย

ในวิชาการบริหารงานบุคคลที่เขาเคยเรียนในโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้น อาจารย์เคยสอนว่า องค์กรใดจะก้าวหน้าไปด้วยความมั่นคงได้ องค์กรนั้นก็ต้องมีการวางแผนพัฒนาบุคคลกรอย่างชัดเจนเป็นขั้นบันได และดำเนินการตามแผนนั้นอย่างต่อเนื่อง ถ้าหากปรากฏว่ามีอุปสรรคดำเนินการตามแผนไม่ได้ ก็ต้องมีการปรับแผนใหม่เพื่อให้สอดคล้องหรือรับกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

อาจยกตัวอย่างส่วนราชการและบริษัทเอกชนที่ก้าวหน้าในต่างประเทศซึ่งผู้บริหารเตรียมแผนพัฒนาบุคลากร และรู้ว่าข้าราชการหรือพนักงานในบังคับบัญชาของตนควรจะก้าวหน้าไปอย่างไรและเมื่อใด ใช้แต่เท่านั้นก่อนหรือหลังเวลาองค์กรเหล่านั้น ยังมีการให้การอบรมศึกษาเพิ่มเติมแก่ผู้ที่จะได้เลื่อนตำแหน่ง ให้มีความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้งานใหม่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

แต่ผลก็คือ ไม่เห็นมีอะไรที่ถือว่า กรมตำรวจมีแผนพัฒนาบุคลากรเช่นนั้น ตัวเขาเองเป็นตัวอย่างของความเฉื่อยไถ่ที่ปราศจากแผน กรมตำรวจย้ายเขาเข้าออกกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอย่างปราศจากเหตุผลและหลักเกณฑ์ เหมือนกับว่าเป็นเกมหย่อนใจของผู้บังคับบัญชา

และเมื่อมองห่างออกจากตัวเขาไป ประจักษ์พยานของความไร้แผนก็มีให้เห็นโดยทั่วไปทั้งใกล้และไกล เขาเห็นนายตำรวจรุ่นพี่วิ่งเต้นเข้าหาผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ตนได้เข้าศึกษาในหลักสูตรสารวัตรบ้าง หลักสูตรผู้กำกับบ้าง แต่เขาไม่แน่ใจว่าเพื่ออะไร เขาไม่เข้าใจว่าเหตุใดกรมตำรวจจึงไม่ให้นายตำรวจเหล่านั้นสอบแข่งขันกันเพื่อรับการคัดเลือกไปเรียนในหลักสูตรเหล่านั้น

เขารู้ด้วยว่า การเรียนในหลักสูตรเหล่านั้น แม้จะมีการสอบไล่ในคอนจบหลักสูตร แต่ผลการสอบเหล่านั้น กรมตำรวจก็ไม่เคยนำเป็นหลักการในการพิจารณาความรู้ความสามารถของนายตำรวจในเวลาเลื่อนตำแหน่งเลย ทั้งๆที่มันเป็นมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่สุด

(เบี้ยล่าง. 2542 : 813 – 814)

จากความคิดของพลศักดิ์ข้างต้น สะท้อนความคิดของผู้เขียนได้เป็นอย่างดีว่า ประกาศนียบัตรและความรู้ต่างๆที่นายตำรวจแต่ละคนได้รับจากการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆมาล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่สามารถแสดงและยืนยันถึงศักยภาพและความสามารถของนายตำรวจเหล่านั้น แต่กรมตำรวจไม่เคยใส่ใจนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา แต่งตั้ง หรือเลื่อนขั้นนายตำรวจ สิ่งให้เห็นและเป็นอยู่ทุกวันนี้ก็คือ ประกาศนียบัตรเหล่านั้นกลายเป็นเพียงกระดาษแผ่นหนึ่งที่ไม่มีความสำคัญเพียงแต่เป็นเรื่องประดับบ้าน หรือสำนักงานเท่านั้น ดังที่ได้เสนอผ่านความคิดพลตำรวจเอกประพจน์ อธิบดีกรมตำรวจจากเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ประพจน์เองตระหนักดีว่าในความสำคัญของการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตร ตั้งแต่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เขาผ่านหลักสูตรต่างๆ ทั้งสิ้นและยามาอีกหลายหลักสูตร อาทิ หลักสูตรโรงเรียนสืบสวนโรงเรียนสอบสวนหลักสูตรสารวัตร หลักสูตรผู้กำกับฯ และหลักสูตรผู้บังคับการ ยิ่งกว่านั้นเขายังเคยได้รับการฝึกอบรมมาจากหลายหน่วยราชการนอกกรมตำรวจ รวมทั้งหลักสูตรนักบริหารชั้นสูงของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือ ก.พ. วิทยาลัยทัพบก และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และหลักสูตรการตำรวจของกรมตำรวจอังกฤษและสหรัฐ บ้านและสำนักงานของเขาเต็มไปด้วยประกาศนียบัตรที่แสดงว่าเขาศึกษาจบหลักสูตรเหล่านั้น

แต่นอกจากจะเป็นเครื่องประดับบ้านและสำนักงานแล้ว ประกาศนียบัตรเหล่านั้นไร้ประโยชน์สำหรับเขาโดยสิ้นเชิง ที่แน่นอนที่สุดก็คือ กรมตำรวจไม่เคยแสดงความสนใจว่าเขาจะผ่านหลักสูตรใดมาหรือไม่มากนักน้อยปานใด รายงานการศึกษาอบรมในหลักสูตรตำรวจต่างประเทศที่เขาฝากเพียรเรียบเรียงเสนอหลังจากจบหลักสูตรนั้นๆ เป็นเอกสารที่ผู้บังคับบัญชาฯ เลื่องลืออย่างเลื่องไม่ได้ ก่อนที่จะเกษียณแล้ว “ทราบเก็บ” แล้วมันก็กลายเป็นเศษกระดาษปิดผนึกที่ทุกคนลืม ไม่เคยมีผู้บังคับบัญชาหรือกรรมการของกรมตำรวจคนไหนจะแตะที่หยิบเอา “วุฒิ” ของเขาขึ้นมาใช้ในการพิจารณาแต่งตั้ง

ประพจน์รู้ดีด้วยว่า ที่เขาได้มีโอกาสไปศึกษาและรับการอบรมในโรงเรียนและหลักสูตรต่างๆ ได้มากมาย ถึงเพียงนั้นก็เพราะการทะนุถนอมของเขาเอง ผู้บังคับบัญชาไม่เคยสนใจกับตัวเขา ไม่เคยคิดว่าด้วยความรู้ที่ได้จากหลักสูตรต่างๆ เหล่านั้น เขาควรทำงานชนิดไหนและดำรงตำแหน่งอะไร

(เบี้ยล่าง. 2542 : 631 – 632)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การที่นายตำรวจผู้นี้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงสุดในกรมตำรวจ ประกาศนียบัตรที่ได้รับจากการอบรมหลักสูตรต่างๆ ไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาแต่อย่างใด ประพจน์เองก็รู้ดีว่าการที่กรมตำรวจมองข้ามคุณสมบัติต่างๆ เหล่านั้นของเขาไปก็เพราะกรมตำรวจไม่มีแผนพัฒนาบุคลากร ยิ่งไปกว่านั้น “หาได้เป็นเพราะวุฒิหรือประกาศนียบัตรเหล่านั้นไม่ หากเป็นเพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างเขากับพลเอกติเทพที่เกิดงอกงามขึ้นในสนามกอล์ฟแท้ๆ” (เบี้ยล่าง. 2542 : 161 – 162) จากความคิดของพลตำรวจเอกประพจน์ นอกจากจะได้เห็นภาพความจริงที่เกิดขึ้นในกรมตำรวจในเวลาที่มีการแต่งตั้งหรือโยกย้ายนายตำรวจแล้ว ยังทำให้มองเห็นถึงความอยุติธรรมที่ตำรวจหรือนายตำรวจดี ๆ อีกหลายคนได้รับด้วย และการที่นายพลตำรวจเอกผู้นี้เคยฝันว่า หากได้เป็นอธิบดีเขาจะปรับปรุงการแต่งตั้งเสียใหม่ ให้ทันกรมตำรวจในต่างประเทศอย่างที่เขาเคยเห็นและเคยศึกษามา แต่ครั้นพอมมาเป็นอธิบดีกรมตำรวจเข้าจริงๆ เขาก็ทำไม่ได้ทั้งนี้เพราะเขาได้ค้นพบความจริงที่ว่า “การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลตรงนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย” (เบี้ยล่าง. 2524 : 161 – 162) และนี่ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ภาพของความไม่พัฒนางานด้านบุคลากรตามความคิดของผู้เขียนมีความเด่นชัดมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนยังมองว่า เมื่อความรู้และความสามารถที่แท้จริงของบุคลากรถูกกรมตำรวจมองข้าม การบริหารบุคลากรเป็นไปโดยปราศจากระบบหรือกฎเกณฑ์ปล่อยให้การวิ่งเต้นเพื่อเงินเดือนและตำแหน่งกลายเป็นประเพณีที่ยอมรับกันทุกระดับตั้งแต่นายพลตำรวจลงไปจนถึงพลตำรวจ ก็จะมีผลให้นายตำรวจเติบโตขึ้นมาโดยตากรรม “ระบบคุณธรรมหรือ merit system เป็นแต่เพียงคำในตำราที่มีไว้สำหรับอ้างอิง แต่ไม่ประยุกต์” (บ่วงบาต. 2543 : 754) ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า “ถ้าหากยังปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป ในที่สุดประชาชนจะได้ใครเป็นที่พึ่งที่อาศัยให้พ้นจากการข่มเหงรังแกของอาชญากรรม” (บ่วงบาต. 2543 : 754)

จากความคิดของนายพันโทวีร บุญแดง ในเรื่อง ลว. สุดท้าย สะท้อนให้เห็นทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อระบบการพิจารณาความดีความชอบเรื่องขั้นและตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมได้อีกทางหนึ่ง

วันหนึ่งที่เหลือทั้งวันวีร์ทำงานโดยปราศจากสมาธิ เขาคิดถึงเรื่องการได้รับแต่งตั้งเป็นว่าที่นายพันตำรวจโทเป็นรองผู้บังคับการตำรวจภูธรฝ่ายชายแดนและเรื่องประภัสสร เขาพอจะเดาได้ว่าการเลื่อนยศนั้น คงจะเป็นบำเหน็จของการที่เขาเกือบจะเอาชีวิตไปทิ้งเสียกลางป่าเมื่อคราวเฮลิคอปเตอร์ตก

ส่วนตำแหน่งรองผู้บังคับการนั้นก็จำเป็นจะต้องควบคู่กันมาเป็นธรรมเนียมของราชการตำรวจ ที่ยศและตำแหน่งจะต้องเห็นยวรั้งกันขึ้นหรือลงเช่นนั้นเสมอ วีร์รู้จักเพื่อนตำรวจจำนวนมากที่รับราชการที่ได้รับเงินเดือนสูงสุด สำหรับยศหนึ่งแล้วเงินเดือนก็ติดขึ้นและยศก็ชะงักอยู่เป็นเวลาปีหนึ่งหรือหลายปีเพราะ “ไม่มีตำแหน่ง” ทั้งๆที่ตั้งอกตั้งใจรับราชการด้วยความขยันขันแข็ง ตรงกันข้ามกับเพื่อนร่วมงานบางคนที่พอเงินเดือนพอจะเต็มขั้นหรือใกล้ระดับสูงสุดของยศแล้วก็ได้รับตำแหน่งให้สูงขึ้นก่อน พอเงินเดือนเต็มขั้น กรมตำรวจก็ขอเลื่อนทั้งเงินเดือนและยศให้ตามตำแหน่งหน้าที่

(ลว. สุธาชัย. 2522 : 300 – 301)

หรือความคิดของวีร์ บุญแดงในอีกตอนหนึ่ง ก็สะท้อนให้เห็นความไม่ใส่ใจของกรมตำรวจต่อความสามารถของตำรวจได้

วีร์เชื่อว่า ความรู้หรือวิชาต่างๆที่เขาได้รับมาจากการศึกษาทั้งลึ้นนั้น ต้องมีคุณประโยชน์อยู่ไม่มากก็น้อย ไม่ในขณะใดก็ขณะหนึ่ง และกรมตำรวจนั่นเองเป็นผู้รับรองหรือรับรู้ในคุณประโยชน์ของวิชาความรู้นั้นหาไม่แล้วก็คงไม่ลงทุนส่งเสียให้เขาได้ไปศึกษาในสถาบันเหล่านั้น ด้วยค่าใช้จ่ายอันสูงรวมแล้วเป็นเงินเรือนแสน

ถ้าเช่นนั้น กรมตำรวจก็ควรจะแสวงผลประโยชน์จากวิชาความรู้ของเขาบ้าง แทนที่จะทำการประหนึ่งว่า นายพันตำรวจวีร์ บุญแดง เป็นคนป่าเถื่อนที่ไร้การศึกษา และการแสดงความคิดเห็นหรือการเสนอแนะของเขานั้นไร้ค่าหรืออาจจะเป็นอันตรายต่อการบริหารราชการของกรมตำรวจ

(ลว. สุธาชัย. 2522 : 795 – 796)

การปฏิบัติงานของข้าราชการในเมืองไทยนั้น นอกจากจะหาข้าราชการที่ทุ่มเททำงานเพื่อชาติบ้านเมืองได้น้อยมากแล้ว วิธีการทำงานก็ยังคงเป็นแบบถือพรตถือพวกอยู่ ยิ่งไปกว่านั้นการบริหารงานก็ยังทำแบบ “เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง” ตามอย่างประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการบริหารโดยใช้วิธีหลังนี้เองที่ผู้เขียนมองว่า นอกจากจะทำให้การบริหารงานเปล่าประโยชน์ยิ่งขึ้น ยังเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาติบ้านเมืองไม่พัฒนา ซึ่งในที่นี้ก็รวมถึงงานตำรวจด้วย และผู้เขียนก็ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ผ่านความคิดของวีร์ บุญแดง ในเรื่องเดียวกันว่า

วีร์รู้โดยประสบการณ์และการสดับรับฟังว่าข้าราชการไทยไม่เฉพาะตำรวจ มาสู่ราชการได้จะด้วยความสามารถทั้งหมดก็หาไม่ หลายคนเข้ามาและอยู่ด้วยเหตุผลอื่นและที่วีร์เห็นว่าร้ายแรงและกระทบกระเทือนต่อความดำรงอยู่ของบ้านเมืองที่สุดก็คือการถือพรตถือพวก เพราะพฤติกรรมที่เกือบจะกลายเป็นประเพณีนี้ในบางวงการนอกจากจะเป็นอุปสรรคกันทางมิให้วงการนั้นเองได้มีผู้มีความรู้ความสามารถไปใช้แล้ว ยังบั่นทอนกำลังใจของผู้มีความรู้ความสามารถของบ้านเมืองและผลักดันให้คนเหล่านั้นทิ้งเจตนาอันสูงส่งของตนด้วย เมื่อคิดว่บ้านเมืองกำลังเผชิญกับสงครามเจียบอยู่ วีร์ก็คิดต่อไปอย่างทะลุสุดตันว่าการถือพรตถือพวกในยามนี้มัน เป็นการขัดขวางการต่อสู้กันของคนไทย สมควรจะต้องเป็นการละเมิดกฎอัยการศึก และสมควรที่ผู้ปฏิบัติจะได้รับโทษฐานนั้น

เมื่อคิดเช่นนั้นแล้ว วีร์ก็รู้สึกท้อใจในวิชาเซนาธิการที่ตนกำลังจะศึกษา ทั้งๆที่ยังเดินทางไปไม่ถึงโรงเรียน เขาเริ่มไม่เชื่อว่าความรู้ที่จะได้รับจากโรงเรียนเซนาธิการอเมริกันที่ฟอร์ท เลเวนเวอร์ธ จะนำมาใช้กับเมืองไทยได้ ถึงแม้โรงเรียนนั้นจะมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกก็ตาม สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุอย่างล้นพ้น เพราะฉะนั้นการเซนาธิการของประเทศนั้นก็น่าจะเป็นไปโดยอาศัยความเจริญนั้นเป็นหลัก เมืองไทยเป็นเมืองที่อยู่ระหว่าง “พัฒนา” ความเจริญทางวัตถุยังด้อยกว่า การวางแผนและการบริหารไม่ว่าจะเป็นทางทหารหรือพลเรือน ถ้า

หากจะยึดเอาวัตถุเป็นหลักอย่างอเมริกาก็คงจะเข้าทำนองเห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง และผลก็จะได้แก่ความเปล่าประโยชน์และความอ่อนกำลังอย่างไม่มีปัญหา

(ลว.สดท่าย. 2522 : 204 – 205)

จากความคิดของพันตำรวจโทสนุคุตต์ เอกอภิฤกษ์ยานนท์ในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็ตอกย้ำให้เห็นว่า แม้กรมตำรวจจะมีความเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้นมากมาย แต่รากของปัญหาการเล่นพรรคเล่นพวกการแสวงหาอำนาจก็ยิ่งลึกเกินกว่าจะถอนได้

เขายอมรับว่าช่วงเวลา 37 ปี นับแต่เขาจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจมา กรมตำรวจได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย.....

ที่ทำให้เขารู้สึกเบื่อหน่ายนั้น มิใช่เพราะเขากำลังจะเกษียณอายุราชการ แต่เพราะเขาตระหนักว่ากรมตำรวจเปลี่ยนแปลงไปก็แต่เปลี่ยนนอกอันเป็นวัตถุเท่านั้น จิตวิญญาณภายในของกรมตำรวจอันเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นนั้น ยังคงจมอยู่ในปลักของกิเลสตัณหาโดยเฉพาะผู้บริหารแทบทุกระดับ ซึ่งทำให้หลายต่อหลายครั้งงาน “พิทักษ์สันติราษฎร์” กลายเป็น “พิฆาตสุจริตชน” ไป

(เบี้ยล่าง. 2542 : 166– 167)

การจะพัฒนากรมตำรวจไทยให้ทันสมัยและทัดเทียมอารยะประเทศ นอกจากควรจะเริ่มต้นพัฒนาที่การบริหารงานด้านบุคคลแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ผู้บริหารคือนายตำรวจผู้ใหญ่ก็ควรจะต้องยอมรับความคิดของนายตำรวจรุ่นใหม่ เพราะบุคลากรเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มาช่วยพัฒนางานตำรวจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะนอกจากนายตำรวจรุ่นใหม่นี้จะถูกปฏิเสธให้แสดงความคิดเห็นต่างๆแล้วยังถูกมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสมให้ทำอีกด้วย ดังที่ผู้เขียนได้เสนอทัศนะผ่านความคิดของผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจนที่สุดได้แก่ตัวเขาเอง เมื่อจบการศึกษาจากอเมริกามาแล้ว เขารู้ว่าขาดความรู้และประสบการณ์ จึงอยากจะไปทำงานอยู่ในสถานีตำรวจก่อน เขาไม่เกี่ยวว่าจะเป็นสถานีตำรวจนครบาลหรือภูธร แต่กรมตำรวจก็ไม่ยอมตามความปรารถนา เขาได้รับการแต่งตั้งไปอยู่กองกำลังพลทันที ด้วยเหตุผลที่ว่าเขามีปริญญาและวุฒิทางการบริหารงานบุคคล สมัยนั้นกองกำลังพลมีฐานะเป็นเพียงกองบัญชาการ

แล้วการณก็เป็นไปดังที่เขาคาดหมาย เพราะอาวุโสของเขาจึงไม่มีผู้ใดสนใจหรือยอมให้เขาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะความคิดใหม่ๆที่ได้มาจากต่างประเทศ และถึงอย่างไรเขาก็ไม่กล้าเพราะรู้สึกตัวว่ารู้ปัญหาในกรมตำรวจแต่เพียงผิวเผิน ยังไม่กว้างขวางและลึกซึ้งพอ

เขาได้รับมอบหมายให้ทำงานเยี่ยงเสมียน เทคนิคหรือความคิดใหม่ๆที่เขาพยายามยึดเยียดเข้าไปในงานที่เสนอถูกเมินหรือถูกตัดออก โดยผู้บังคับบัญชาเหนือเขาขึ้นไปแทบทุกชั้น

(เบี้ยล่าง. 2542 : 394)

ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ นอกจากความคิดเห็นต่างๆจะได้รับการปฏิเสธจากนายตำรวจผู้ใหญ่แล้ว การเป็นนายตำรวจรุ่นใหม่ มีความคิดเห็นใหม่ๆอย่างผู้บังคับบัญชาคนนี้ ยังถูกนายบางคนสั่งสอนเชิงประชดและสบประมาทเสียด้วยซ้ำไปว่า เขาเป็นพวก “หัวรุนแรง หลงตำรา ก้าวหน้า หรือ ไม่ลืมหูลืมตาโลก...” (เบี้ยล่าง. 2542 : 394)

ผู้เขียนมองว่า ข้าราชการตำรวจ เป็นอาชีพที่ออกง่ายกว่าเข้า ซึ่งเขาเองก็ไม่เห็นด้วยกับการที่กรมตำรวจลงทุนส่งนายตำรวจหลายๆคนไปศึกษาวิชาการต่างๆเสียงบประมาณไปมากมาย แทนที่กรมตำรวจจะเห็นประโยชน์ของสรรพวิชาเหล่านั้น และใช้ประโยชน์จากความรู้ที่นายตำรวจเหล่านั้นไปร่ำเรียนมาอย่างเต็มที่ กลับเซ็นอนุมัติให้นายตำรวจเหล่านั้นลาออกไปโดยง่าย และเหตุการณ์ในนวนิยายเรื่อง ลว.สุดท้าย ตอนที่ วีรตั้งใจไปพบเพื่อนร่วมรุ่นเพื่อหวังจะขอคำปรึกษาปัญหาต่างๆ แต่กลับได้รับข่าวว่า กรมได้อนุมัติให้นายตำรวจผู้นั้นลาออก ผู้เขียนได้ใช้เหตุการณ์ตอนนี้สะท้อนทัศนะเกี่ยวกับความไม่ตระหนักในคุณค่าของบุคลากรของกรมตำรวจไว้ดังนี้

“ผู้กำกับลาออกแล้วครับ”

“ลาออก?” วีรรู้สึกเหมือนถูกโกหก “ลาออกไปทำอะไรที่ไหน”

“ลาออกไปทำงานอยู่กับบริษัท...” นายตำรวจผู้นั้นออกชื่อบริษัทหนึ่งซึ่งคุ้นหูวีร “เขาว่าได้เงินเดือนตั้งเกือบสองหมื่นแน่ครับ”

“กรมตำรวจอนุมัติให้ลาออกหรือ?” วีรย้อนถามอย่างไม่แน่ใจ

“อนุมัติครับ ก็ไม่มีอะไรที่จะต้องไม่อนุมัติครับ – รอง” วีรออกจากห้องนั้นด้วยความรู้สึกที่ตนเองก็เรียกไม่ถูก ว่าจะไม่มี “อะไร” ที่จะต้องไม่อนุมัติ? ผู้กำกับการคนนั้นเป็นเพื่อนร่วมรุ่นของวีร เขาสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ – นั่นอย่างหนึ่งละ เขาเคยไปศึกษาวิชาการแบบกองโจรนอกประเทศ-นั่นอีกอย่างหนึ่ง เขาเป็นพลร่มโดยฝึกจากค่ายนเรศวร นั่นก็อีกอย่างหนึ่ง เขาเคยเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เคยไปเรียนการรบพิเศษจากฟอร์ทแบรกก์ที่สหรัฐอเมริกา ทั้งหมดนั้นกรมตำรวจและรัฐบาลไทยต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและฝึกอบรมเขา (ถ้าหากใครจะสนใจคำนวณ) เป็นเงินเรือนแสน !

แต่กรมตำรวจก็ “อนุมัติ” ให้เขาลาออกไป “อนุมัติ” ให้ฝรั่งมาแย่งตัวเขาไป กรมตำรวจเป็นผู้วางรากฐาน ก่อโครงมุงหลังคา ติผ้า ทาสี ฯลฯ เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ “อนุมัติ” ให้ผู้อื่นมานั่งครอบครองเป็นเจ้าของสิ่งก่อสร้างของตนเสียอย่างทองไม่รู้ร้อน

(ลว. สุดท้าย. 2522 : 317)

หรือตอนที่พันตำรวจตรีวีร บุญแดง ขอยื่นใบลาออกเอง ในตอนนี้ผู้เขียนไม่เพียงย้าให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า กรมตำรวจไม่ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของนายตำรวจที่มีทั้งความรู้และความสามารถ แต่ยังย้าอีกว่า การลาออกของนายตำรวจในบางครั้งกรมตำรวจเองไม่มีแม้แต่การขอทราบเหตุผลด้วยซ้ำ

ในที่สุด อดีตผู้บังคับค่ายพระยอดเมืองขวางจึงคิดถึงเรื่องเฉพาะหน้าที่จะต้องปฏิบัติ วีรคิดว่าในอีก 2 - 3 ชั่วโมงข้างหน้า เมื่อเวลาราชการเริ่มแล้ว เขาจะไปที่กองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดนเพื่อยื่นใบลาออก การลาออกของเขาจะไม่เป็นผลทันที จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากทางราชการก่อน ฉะนั้นเมื่อยื่นใบลาออกไว้เรียบร้อยแล้ว เขาก็จะเดินทางกลับไปได้ และปฏิบัติหน้าที่ของตนไปจนกว่าคำสั่งอนุญาตจะไปถึง วีรเชื่อมั่นว่า จะไม่มีใครอาศัยอาวรณ์ในตัวเขาหรือยับยั้งการลาออกของเขา เขาเป็นตำรวจมานานพอที่จะรู้ว่า กรมตำรวจนั้น ออกง่ายกว่าเข้า นายตำรวจบางคนนั้น กรมตำรวจลงทุนให้ไปศึกษาวิชาการสาขาต่างๆ เป็นเวลารวมกันหลายปี สิ้นเงินหลวงเป็นเรือนแสน แล้วก็อนุญาตให้นายตำรวจเหล่านั้นลาออก เอาความรู้ไปหาประโยชน์ให้ฝรั่ง จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ โดยไม่มีแม้แต่การทราบเหตุผล เพราะฉะนั้นในกรณีของเขา วีรจึงมั่นใจเอาทีเดียวว่าการลาออกของเขาจะต้องเป็นไปด้วยความราบรื่นปราศจากอุปสรรค

(ลว. สุดท้าย. 2522 : 903)

นอกจากนี้ ในเรื่องของกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรให้นักเรียนนายร้อยตำรวจ ผู้เขียนมองว่า บางหลักสูตรนั้นนอกจากตำรวจจะไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้ ชำนาญบางวิชายังเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ไม่ดีอันมีส่วนทำให้นักเรียนนายร้อยเหล่านั้น “ลืมหัด” ด้วย ดังนั้นเมื่อนักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นพลศักดิ์ได้รับการเน้นหนักให้เรียนวิชาเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีการกำหนดให้ตำรวจได้เข้าไปคลุกคลีและอยู่กับประชาชนอย่างญาติพี่น้อง คำอธิบายที่พลศักดิ์มีให้แก่ภาณิน ในเรื่อง เบียดเบียน จึงเป็นการย้าทศนะของผู้เขียนที่มีต่อการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้แก่นายร้อยตำรวจของกรมตำรวจได้อีกทางหนึ่ง

“มันจะได้ประโยชน์ยังไฉน?” ภาณินเคยได้ยินกิตติศัพท์เกี่ยวกับโครงการนั้นมาบ้าง แต่ไม่ได้สนใจ “ก็นักเรียนนายร้อยตำรวจส่วนมากไม่ได้เป็นลูกชาวบ้านอยู่แล้วหรือคะ?”

“เป็นลูกชาวบ้านครับ แต่พอเข้าไปอยู่ในโรงเรียนแล้ว ส่วนใหญ่ลืมหัดตัวเองเกือบหมด เพราะการฝึกอบรมในโรงเรียนนายร้อยตำรวจสอนให้กลายเป็นคนอื่น การปลูกฝังระเบียบวินัยแบบทหาร และการสอนให้รู้จักกำลังอาวุธ และยุทธวิธีในการจับกุมปราบปรามล้วนแต่ทำให้นักเรียนตำรวจกร้าวและใจเหี้ยม และถ้าเผชิญออกไปเจอรุ่นพี่ที่ช่วยปลูกฝังความรู้สึกที่ว่า ตัวอยู่เหนือชาวบ้านและชาวบ้านต้องกลัว เคารพ และเชื่อฟังตำรวจเข้าด้วยแล้ว ตำรวจก็จะกลายเป็นคนอื่นโดยสิ้นเชิง และไม่มีวันที่จะเข้ากันได้กับประชาชน”

(เบียดเบียน. 2542 : 124)

ความคิดของร้อยตำรวจตรีพันแสง อัศวโกวิทวัฒน์ในเรื่อง เลือดเข้าตา สะท้อนทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับการกำหนดวิชาเรียนที่ไม่ค่อยเหมาะสมได้เช่นเดียวกัน

ในบรรดาวิชาต่างๆ ที่สอนอยู่ในค่ายพระองค์ดำ ระหว่างที่พันแสงไปรับการฝึกหลักสูตรผู้นำหน่วยนั้น มีอยู่วิชาหนึ่งที่พันแสงเรียนไปพลาญแล้วก็รู้สึกซ้ำและงงไปพลาญ ที่ซ้ำและงงก็เพราะนายตำรวจหนุ่มและเพื่อนร่วมรุ่นไม่เชื่อไว้ในชีวิตราชการของตำรวจแต่ละคนจะมีโอกาสได้ใช้ความรู้ที่ได้จากวิชานั้น

วิชานั้นคือวิชาที่ว่าด้วยการหลบหนีเมื่อถูกจับและตกเป็นเชลย

พันแสงเหมือนกับนายตำรวจอื่นๆ โดยทั่วไปโดยสำคัญตนว่า ในฐานะที่เป็นผู้รักษากฎหมาย และได้รับอภิสิทธิ์ให้ใช้กำลังอาวุธรักษากฎหมายเขาแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นที่จะมีโอกาสจับกุมคุมขังผู้อื่น โอกาสที่นายตำรวจอย่างเขาจะเป็นฝ่ายที่ถูกจับกุมเป็นเชลยนั้น พันแสงมองไม่เห็นและไม่เคยนึกฝัน แต่เมื่อมีวิชานั้นอยู่ในหลักสูตรพันแสงก็เรียนไปตามระเบียบโดยมิได้ตั้งอกตั้งใจหรือชื่นชมเป็นพิเศษ เพื่อนนายตำรวจร่วมรุ่นหลายคนวิพากษ์และพันแสงก็เห็นด้วยว่า กองบัญชาการตำรวจชายแดนกำหนดวิชานั้นไว้ในหลักสูตรโดยมิได้คำนึงถึงภารกิจของตำรวจภูธรผู้รับการฝึก ซึ่งมีลักษณะทหารน้อยกว่าตำรวจตระเวนชายแดน ไม่มีโอกาสตกเป็นเชลยใคร และไม่จำเป็นจะต้องใช้วิชาหลบหนี

(เลือดเข้าตา. 2532 : 241-242)

การแสดงทัศนะและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของกรมตำรวจ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของงานด้านการบริหารงานบุคคล การแต่งตั้งโยกย้าย และการกำหนดหลักสูตรเท่านั้น ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่า กรมตำรวจของไทยยังมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมทั้งในส่วนของค่าตอบแทนที่ตำรวจควรจะได้รับ และค่าใช้จ่ายในการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยในการปฏิบัติงาน จากบทสนทนาระหว่างพันตำรวจโทกระบานกับसारวัตรใหญ่ในเรื่อง सारวัตรใหญ่ สะท้อนทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

นายพันตำรวจโทกระบวรพันธ์ จตุสรวัดตำรวจร่างใหญ่ ครู่ต่อมาเขาจึงบอกด้วยเสียงนุ่มนวลเป็นคนละคนว่า “คุณใหญ่” ผมทราบว่าคุณเพิ่งจะย้ายมาจากตำรวจตระเวนชายแดน คุณเป็นตำรวจที่มีประวัติสะอาดและผมได้ข่าวด้วยว่างานพัฒนาตำรวจอย่างที่คุณกำลังทำอยู่นี้ กรมตำรวจให้งบประมาณสนับสนุนอย่างจำกัดจำเขี่ยแค่ไหน นายตำรวจอย่างคุณต้องควักกระเป๋าเองทั้งนั้น และนอกจากงานพัฒนาหรืองานในโรงพักแล้ว คุณจะต้องมีรายจ่ายอย่างอื่นอีก ปากะไหนจะต้องดูแลลูกน้อง ไหนจะต้องรับรองผู้บังคับบัญชา ตำรวจอย่างคุณอย่างผมจะเอาเงินที่ไหนมาจ่าย? เงินเดือนของเราเรี? เบี้ยเลี้ยงรี?

ใหญ่จับตามุขนายพันตำรวจโทนอกเครื่องแบบผู้นั้นอยู่ตลอดเวลา และเริ่มเคาะเจตนาของเขาออก “ถ้าคุณจะบอกผมว่า คุณจำเป็นต้องได้รับความสนับสนุนจากก้านั้นตลอดไซ้ และเสียทรัพย์สินเพื่อให้คุณสามารถดำเนินงานพัฒนาของคุณ เพื่อคุณจะได้เลี้ยงดูลูกน้องของคุณและต้อนรับขับสู้ผู้บังคับบัญชาของคุณ ผมก็จะเข้าใจเพราะผมก็ตกอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับคุณ อันที่จริงตำรวจที่กรมก็ไม่แตกต่างอะไร ต้องเผชิญเคราะห์กรรมอย่างเดียวกับที่คุณกำลังได้รับอยู่แปลกไหม? กรมตำรวจให้เราต่อสู้และปราบปรามอาชญากรรม แต่ไม่ได้ให้เครื่องมือเครื่องมือ สิ่งอุปกรณ์และความสนับสนุนที่เพียงพอแก่เราเลยกลับปล่อยให้เราต้องปากกัดตีนถีบแต่ลำพังตนเอง เมืองไทยและคนไทยอยู่ได้เพราะเหตุนี้เพราะตำรวจอย่างคุณอย่างผม แล้วก็ตามจริง ๆ อะ จะให้เราเอามาจากไหน หากไม่ใช่เอามาจากบ่อนและจากช่อง

(สารวัตรใหญ่. 2537 : 311-312)

จากคำพูดของพันตำรวจโทกระบวรพันธ์ นอกจากสะท้อนการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอของกรมตำรวจแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าเป็นช่องที่ทำให้จำเป็นต้องรับเงินสนับสนุนเพื่อพัฒนางานจากเอกชนซึ่งมอบโดยสุจริต ทั้งที่เอกชนผู้ให้อาจได้รายได้มาโดยทุจริตก็ตาม

หรือแม้แต่ความคิดของสารวัตรใหญ่ เวโรจน์เองในเรื่อง ก็ช่วยย้ำให้เห็นภาพของการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เหมาะสมของกรมตำรวจได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

ใหญ่จำได้ว่า เมื่อครั้งที่เขายังเป็นนายตำรวจชั้นประทวนปฏิบัติหน้าที่สนามปราบปรามผู้ก่อการร้ายในหลายภาคสถานการณ์หาเป็นเช่นนี้ไม่ เบี้ยเลี้ยงที่ตำรวจได้รับจากกรมตำรวจนั้นทางราชการตั้งงบประมาณไว้น้อยไม่เพียงพอตำรวจต้องออกปฏิบัติหน้าที่โดยต้องควักกระเป๋าตนเองสำรองจ่ายไปก่อน สถานีตำรวจเกือบทั้งประเทศไม่มีเครื่องมือสื่อสารชนิดใดใช้นอกจากสถานีตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธรอำเภอใหญ่ ๆ บางสถานีใหญ่ ๆ บางสถานีเท่านั้น การที่เมืองไทยประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สำหรับใหญ่จึงออกจะเป็นปาฏิหาริย์อย่างหนึ่งที่ยอมรับได้ยาก

(สารวัตรใหญ่. 2537 : 274)

นอกจากการเสนอปัญหาในด้านการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอแล้ว ผู้เขียนยังให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเงินเดือนของตำรวจ ผ่านความคิดของสาธิตา ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

...ถ้าเราจ่ายเงินน้อยก็ได้ของถูกที่คงจะมีคุณภาพต่ำ อยากได้ของดีก็ต้องใช้เงินให้มากขึ้น เงินเดือนตำรวจทุกวันนี้มากแค่ไหน? เมื่อเทียบกับบริษัทห้างร้านเอกชนเขาแล้วเป็นยังไง? ถ้าให้เงินเดือนอย่างนี้ เพียงแค่นี้ จะได้คนประเภทไหนเข้าไปเป็นตำรวจ? กระทรวงมหาดไทยยุคไหนสมัยไหนบ้างที่เคยทบทวนปัญหานี้แล้วคิดแก้ไขอย่างจริงจัง? สาธุว่าถ้าไม่สามารถจะปรับอัตราเงินเดือนให้สมเหตุสมผลได้ ก็คงต้องหันไปเพิ่มพรีนจ์เบนเฟ็ด เอ้อ - ภาษาไทยคงหมายถึงประโยชน์ทาง เอ้อ - สวัสดิการนะ พวกบ้านพัก ที่อยู่อาศัยและรถยนต์ เป็นต้น ถ้าลงเงินเดือนน้อยแล้วยังต้องกู้เงินเขามาผ่อนบ้าน ผ่อนรถเอง ราชการก็คงจะเป็นอาชีพที่หวังพึ่งอะไรไม่ได้ อยู่ต่อไปอย่างนี้แหละ คนที่มีความรู้ที่ไหนเขาอยากจะอยู่เป็นข้าราชการต่อไปจนแก่ นอกจากกินอุ้มคิตี ซึ่งมีอยู่กี่คนละ? แล้วสมมอื่ก็คงจะไหลออกจากกรมตำรวจ

ไปเรื่อย ที่ยังเหลืออยู่จะเป็นอะไรก็ไม่รู้

(เบี้ยล่าง. 2542 : 818)

และประโยคสุดท้ายที่สาธิตการพูดกับพลศักดิ์นี้เอง ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเข้าใจปัญหาสมองไหลในวงราชการโดยเฉพาะงานตำรวจอย่างลึกซึ้งจึงได้เสนอผ่านความคิดสาธิตา ยิ่งเมื่อพลศักดิ์รู้สึกว่าการพูดนั้นแทงใจดำเขา และทำให้เขาอยากจะทำแตกต่างแทนกรมตำรวจ แต่เขาก็ “หาคำแก้ต่างไม่ได้” (เบี้ยล่าง. 2542 : 818) ก็ยิ่งย่ำให้เห็นว่าปัญหาสมองไหลในกรมตำรวจนั้นมีอยู่โดยตลอด และยากจะกำจัดให้หมดไป

นอกจากวลีขลุ่ย เดชกุญชร จะได้เน้นย้ำการให้เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง และสวัสดิการที่ไม่เหมาะสมแล้ว การไม่ใส่ใจในเรื่องเงินบำเหน็จของนายตำรวจที่ต้องออกจากราชการ เนื่องจากได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่า ยังเป็นปัญหาที่กรมตำรวจต้องรีบแก้ไขโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบาดเจ็บและล้มตายของตำรวจตระเวนชายแดน และภาพของจ่านายสิบตำรวจคนหนึ่งที่ถูกยิงจนขาหักจนถึงขั้นต้องออกจากราชการ กำลังพาร่างกายที่พิการมาขอเงินบำเหน็จที่ทางการทำให้อย่างล่าช้าในเรื่อง ลว.สุดท้าย ก็เป็นตัวอย่งให้เห็นความหละหลวมและความไม่ใส่ใจชีวิตของตำรวจผู้นั้นอย่างเด่นชัด และคำพูดของพันตำรวจตรีวีร์ บุญแต่ง (ผู้ที่เห็นภาพของจ่านายสิบตำรวจผู้นั้น) ที่พูดกับผู้บัญชาการตำรวจภูธร สามารถสะท้อนความคิดของผู้เขียนที่มีต่อการแก้ไขปัญหาเรื่องค่าตอบแทนให้แก่ตำรวจของกรมตำรวจอย่างชัดเจน

“คุณจะทำหรือยัง?” ผู้บัญชาการตำรวจภูธรแผดเสียงจนเสียงหลง “จ่านายสิบตำรวจถูกยิงขาหักคนเดียวเจ้าหน้าที่ทำเรื่องขอบำเหน็จให้ล่าช้า เพียงเท่านั้นคุณตีโพยตีพายว่าความฉิบหายกำลังจะเกิดแก่กรมตำรวจ”

“ท่านผู้บัญชาการครับ” เสียงของวีร์อ่อนลงแต่สิ้นสะท้าน เขาค่อยๆนั่งลงพลงพูดช้าๆ ตาของเขามองทะลุผ่านนายพลตำรวจโทผู้นั้นออกไปไกลจนไม่รู้จุดหมาย “เรากำลังรบกันอยู่นะครับ ตำรวจชายแดนของผม ตำรวจภูธรของท่าน ทหาร อาสาสมัครดินแดน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ คนไทยทั้งผู้หญิงผู้ชาย ในเวลาสงครามอย่างนี้ ขวัญหรือกำลังใจสำคัญยิ่งกว่าอาวุธชนิดใดๆ ท่านผู้บัญชาการลองคิดดูเถิดครับว่า ถ้าตำรวจที่ยังหาแข้งตีๆ ยังไม่ได้เคยปะทะต่อสู้ ไม่เคยเจ็บ เดินผ่านมามาเห็นจ่านายสิบตำรวจเอื่อนั่งอยู่ข้างล่างแล้วรู้ด้วยว่าแกมาทำไม ตำรวจที่ไหนจะอยากเสี่ยงชีวิต? ตำรวจที่ไหนมันจะอย่างออกไปรบ?”

“และในท่านองเดียวกัน ตำรวจที่อยู่ในสนามที่หนึ่งนอนกอดปืนอยู่ตามฐาน ตามชุดคุ้มครอง ตามโรงพัก ถ้าเขารู้ว่าเขาได้รับบาดเจ็บจะไม่มีใครเป็นธุระช่วยเร่งรัดเรื่องบำเหน็จความชอบหรือค่ารักษาพยาบาลของเขาเลยแต่เขาจะต้องตะเกียกตะกายติดตามเรื่องด้วยตัวเอง ทั้งๆที่เป็นคนเกือบพิการ เขามีแต่ใจต่อสู้เพียงไหน?”

“ภาพอย่างจ่านายสิบตำรวจสิบเอื่อนั้นนั่นแหละครับคือสางของความฉิบหายอย่างหนึ่งของกรมตำรวจ ยังมีภาพอย่างนี้มากเท่าไร? เราใกล้ความพ่ายแพ้เข้าไปมากเท่านั้น ตราบใดที่คนที่อยู่ข้างหลังเอาแต่สุขเอาแต่สบาย ทำงานแต่พอให้พ้นๆตัวไม่กระตือรือร้น หรือคิดหาประโยชน์หากำไรจากราชการในหน้าที่ของตน ตราบนั้นคนที่ถือปืนอยู่ในป่าหรือบนเขา จะไม่มีวันชนะเป็นอันขาดและถ้าคนพวกนั้นแพ้ ความปราชัยจะมาถึงเราไม่ช้าก็เร็ว”

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 817)

จากสถานการณ์และคำพูดของวีร์ ทำให้มองเห็นว่า ผู้เขียนไม่เพียงแต่มองว่าปัญหาเรื่องการที่กรมไม่ใส่ใจในเรื่องค่าตอบแทนจะทำความเดือดร้อนให้แก่นายตำรวจผู้เคราะห์ร้ายเช่นจ่านายสิบตำรวจผู้นั้น หรือตำรวจคนอื่นๆที่ได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น แต่มันหมายถึง “ความฉิบหายที่กำลังจะเกิดแก่กรมตำรวจ” (ลว.สุดท้าย. 2522 : 816) เลยทีเดียว

ด้วยประสบการณ์อันยาวนานในสายงานตำรวจ มีส่วนทำให้วิสิษฐ เดชกุญชร มองปัญหาที่เกิดขึ้นในกรมตำรวจได้อย่างถึงแก่น และรู้ว่าปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหาใหญ่ที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เพราะหากยังเป็นเช่นนี้อยู่ ก็จะเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้ปัญหาทั้งในวงแคบและกว้างของตำรวจและกรมตำรวจไทยเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะตราบไคที่ฝ่ายวางแผนและวางกรอบนโยบายต่างๆ ยังทำงานอย่างหละหลวม ตราบนั่นงานตำรวจก็คงยังคงเป็นแบบเก่าๆ ตลอดไป คนดีคนมีความสามารถก็จะถูกมองข้าม หรือหมดกำลังใจในการทำงาน คนเลวๆ ก็คงยังทำงานและมีอำนาจมากกว่าคนดี ดังที่พันตำรวจตรีวีร์ บุญแดง ได้เขียนในใบร่างขอลาออกจากราชการว่า

...ราชการตำรวจมิได้เป็นไปอย่างที่ผมนึก แทนที่จะเป็นที่รวมของตำรวจอาชีพ ผู้ที่มุ่งจะสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อปัดทุกข์บำรุงสุขอย่างแท้จริง กรมตำรวจกลับเต็มไปด้วยผู้ที่อาศัยเครื่องแบบ ตำแหน่ง และหน้าที่หาประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง หรือสร้างบารมีทางการเมืองให้แก่ตนเองหรือสมัครพรรคพวกคน เหล่านี้เป็นอุปสรรคของการพิทักษ์สันติราษฎร์ และทำลายวัตถุประสงค์อันแท้จริงของราชการตำรวจ กรมตำรวจกลายเป็นองค์กรที่พวกมิจฉาชีพมีอิทธิพลเหนือ...

(ลว.สุตท้าย. 2522 : 899)

ข้อความในใบร่างจดหมายลาออกของของวีร์ เหมือนว่าผู้เขียนจงใจจะตอกย้ำให้เห็นปัญหาต่างๆ ในกรมตำรวจไทย ที่ได้หยั่งรากฝังลึกลงไปในทุกหน่วยงานตำรวจจนยากจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้

หรืออีกตอนหนึ่งในเรื่องเดียวกัน คำพูดของพ่อเลี้ยงสมพงษ์ที่กล่าวกับวีร์ ตอนที่รู้ว่าวีร์ไม่สามารถจะทิ้งงานตำรวจ ทั้งประชาชนมาทำธุรกิจร่วมกับเขาและมาเป็นลูกเขยของเขาได้ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นทัศนคติอย่างกว้างๆ ที่วิสิษฐ เดชกุญชร ที่มีต่อวงการตำรวจไทยและกรมตำรวจไทยว่า ทำไมจึงไม่พัฒนาเสียที

คุณเป็นลูกเขยผมไม่ได้ ผมไม่ตำหนิคุณเลยนะวีร์ อย่าเข้าใจผมผิด ผมนิยม นักร้อง และสรรเสริญความยึดมั่นในอุดมคติของคุณเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเมืองไทยมีข้าราชการอย่างคุณมากๆ เมืองไทยจะเป็นเมืองสวรรค์ และคนไทยจะมีแต่ความสุข

“แต่คุณก็รู้ว่าเมืองไทยมีข้าราชการอย่างคุณไม่ถึงหยิบมือ และที่มีอยู่ก็เป็นข้าราชการระดับเดียวกับคุณหรืออาจจะต่ำกว่าเสียด้วยซ้ำ สูงขึ้นไป ที่นั่งเก้าอี้ตัวใหญ่กันในขณะนี้ มีใครบ้างที่คนที่เขาคิดถึงชาติบ้านเมือง คิดถึงประชาชน และยอมสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อบ้านเมืองและราษฎร? ร้ายยิ่งกว่านั้นคนเหล่านั้นอยู่ในตำแหน่งสำคัญ ตำแหน่งที่วางนโยบายตำแหน่งที่บังคับบัญชาคุณ และบันดาลให้คุณสูงให้คุณต่ำ ให้คุณสุขและให้คุณทุกข์ การทำงานอยู่ใต้คนเหล่านั้นจะทำให้คุณหมดโอกาสไม่สามารถจะใช้ความรู้ความสามารถ ใช้สติปัญญาเพื่อประเทศชาติบ้านเมืองอย่างที่คุณปรารถนา

“ลงท้าย คุณก็จะได้แต่หวัง ได้แต่ฝัน ฝันว่าสักวันหนึ่งเถอะ เมื่อฉันได้เป็นผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการ ฉันจะทำไฉนนั้นไฉนนี้ตามอุดมคติของฉัน แต่พอคุณได้เป็นผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการเข้าจริงๆ คุณก็จะเห็นว่าเหนือคุณขึ้นไปยังมีคนอื่น ๆ อีก ในตำแหน่งหน้าที่และอำนาจที่ยังสูงกว่าคุณ และซึ่งมีจุดหมายปลายทางหรือเจตนารมณ์ในการทำราชการที่ผิดแผกแตกต่างกันอยู่โดยสิ้นเชิง ตกลงคุณก็ต้องยับยั้งการกระทำตามอุดมคติของคุณเอาไว้อีก และนั่งหวังนั่งฝันอีกต่อไป คุณรู้ไหมวงการราชการในเมืองไทยเวลานี้ มีคนอยู่สองจำพวกเท่านั้น พวกหนึ่งแอบแฝงราชการเพื่อสร้างและหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง พวกพ้องและญาติมิตร อีกพวกหนึ่งนั่งคอยนอนคอยที่จะทำความดี ผมต้องบอกคุณด้วยใหม่ว่า พวกไหนที่เจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจวาสนาเป็นที่ยกย่องนับถือและเกรงกลัว?”

(ลว.สุตท้าย. 2522 : 215-216)

กรมตำรวจเป็นองค์กรใหญ่ ในแง่ของการบริหารจัดการจึงย่อมต้องมีผู้บริหารที่นอกจากจะมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลแล้วยังต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะนำพาองค์กรให้พัฒนาทัดเทียมอารยะประเทศได้ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันการบริหารงานตำรวจก็ยังคงเป็นแบบเดิมคือไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควรที่เป็นเช่นนี้ผู้เขียนมองว่า เป็นเพราะนายตำรวจระดับสูงเหล่านั้นไม่พยายามจะนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่มาใช้ในการปฏิรูปโครงสร้างที่เก่าและเหอะทะของกรมตำรวจให้ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบการบริหารบุคลากรที่เก่าและไร้ความหมาย โดยมองว่านอกจากนายตำรวจเหล่านั้นจะไม่พยายามจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแล้ว คนพวกนี้กลับยินดีในความล้าหลังของระบบบริหารการตำรวจ ยิ่งกว่านั้นยังพากันฉกฉวยหาประโยชน์เอาลามากทั้งที่ชอบและมีชอบอันเกิดจากความล้าหลังนั้นกันอย่างมูมมามตะกละตะกลาม (เบี้ยล่าง. 2542 : หน้า 395-396)

วลิสฐ เดชกุญชร ให้เหตุผลว่า “เพราะกรมตำรวจเป็นสำนักงานที่มีอิทธิพลและความสำคัญล้นแผ่นดิน” (เบี้ยล่าง. 2542 : 12) ดังนั้นนายตำรวจระดับสูงหลายคนจึงปรารถนาที่จะอยู่ในตำแหน่งเหล่านั้น แต่เมื่อขึ้นไปอยู่ตรงนั้นจริงๆแล้วเห็นว่า นอกจากนายตำรวจเหล่านั้นบางคนจะไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาองค์กรให้สมกับความรู้ความสามารถและเงินงบประมาณที่ทางกรมส่งเข้าไปศึกษาอบรมในสาขาต่างๆแล้ว นายตำรวจเหล่านั้นยังเป็นโรค “หวงและหวงเก้าอี้” ด้วย ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ไม่เป็นผลดีต่อตำรวจเลยเพราะแทนที่กรมจะได้นายตำรวจรุ่นใหม่ไฟแรงเข้าทำงานแต่พวกเขาเหล่านั้นก็ไม่มีโอกาส และจากคำพูดของวีรที่พูดกับนายตำรวจระดับสูงคนหนึ่งว่า “เดี๋ยวนี้อะไรๆเปลี่ยนไปหมดแล้วที่สำคัญที่สุดคือเก้าอี้ของเสธ.เดี๋ยวนี้เก้าอี้ของเสธ. ตัวโตกว่าแต่ก่อนนั่งสบาย - อบอุ่นกว่าแต่ก่อน เพราะฉะนั้นเสธ.จึงต้องหวงมันมากกว่าแต่ก่อน คนไทยเราป่วยเป็นโรคนี้กันมากครับ โรคหวงเก้าอี้ และถ้าจะต้องเสียอะไรๆเพื่อแลกกับเก้าอี้ของตัวเองก็ยอมแม้แต่ชีวิตของคนอื่น” (ลว.สุตท้าย. 2522 : 805-806) แสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้เขียนที่มีต่อนายตำรวจที่เป็นโรคหวงเก้าอี้ได้เป็นอย่างดี

หรือในเรื่องเดียวกันตอนที่วีรที่พูดกับพันตำรวจเอกแห่งกองบัญชาการคณะปฏิวัติว่า “ในขณะที่เหตุการณ์บ้านเมืองกำลังมีอันตราย คอมมิวนิสต์กำลังไหลตัว บ้านใกล้เรือนเคียงก็แสดงน้ำใจเข้ามาร่วมก่อตั้งองค์กรซีไอเอ็นเพื่อช่วยป้องกันไทย คนไทยเองกลับไม่สนใจ ห่วงแต่อำนาจและบุญวาสนาสวนตัว พวกหนึ่งพยายามแย่งชิงอำนาจ อีกพวกหนึ่งพยายามป้องกันการแย่งชิง - ป้องกันเก้าอี้” (ลว.สุตท้าย. 2522 : 50) ก็สะท้อนความคิดของผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นเดียวกัน

นอกจากโรคหวงเก้าอี้แล้ว พฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนมองว่ามีส่วนทำให้งานตำรวจไม่มีการพัฒนาก็เพราะยังมีนายตำรวจหลายคนที่ใช้องค์กรของตนเป็น “สังเวียนแห่งการแย่งชิงตำแหน่ง” (บ่วงบาต. 2543 : 636) ซึ่งเขาเองก็ยอมรับว่า แม้พฤติกรรมเช่นนี้เป็นเรื่องธรรมดาของทางราชการไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรมใด แต่ก็ไม่ควรจะให้เกิดขึ้นในกรมตำรวจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเห็นว่าในบางครั้ง “โดยเฉพาะนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่บางคนได้เข้าไปพัวพันกับการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองโดยตรงและเจตนา อาจเพราะมุ่งหวังความก้าวหน้าทางตำแหน่งและยศในภายหลัง หรือเพราะหวังจะได้ผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างตอบแทนโดยทางตรงหรือทางอ้อม และความทะเยอทะยานของนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่เหล่านั้นนั่นเองที่ให้นายตำรวจนั้นๆเกิดความไม่พอใจ ที่ร้ายแรงกว่านั้นอาจเป็นเหตุให้มีการ ‘คิดบัญชี หรือ แก้งลา’ ในภายหลัง และในท้ายที่สุดแล้ว ตำรวจที่อาจจะไม่มีส่วนรู้เห็นในพฤติกรรมของผู้ใหญ่ต้องได้รับเคราะห์ไปด้วย” (สันติบาล. 2539 : 181)

วลิสฐ เดชกุญชรเห็นว่า งานในกรมตำรวจเป็นงานที่มีความหลากหลาย กว้างขวางและหนักหน่วง หรือที่ผู้เขียนเองเรียกว่าเป็น “มรดกตกทอดแห่งภารกิจที่ดูเหมือนจะไม่มีวันใช้หมด” (เบี้ยล่าง. 2542 : 310)

แต่เขาก็มองว่า ปัญหาตรงจุดนี้น่าจะสามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ เพราะกรมตำรวจก็มีส่วนราชการอยู่มากมาย หลายระดับที่สามารถจะสักระหว่างกันต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ก็มีหลายชั้นหลายระดับ ซึ่งก็ควรจะรับผิดชอบงานบางอย่างแทนอธิบดีกรมตำรวจได้แต่ที่ปัญหาเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นซ้ำอีกอยู่เช่นนั้นก็เพราะว่า “นายตำรวจหลายคนทำงานกันแบบเอาตัวรอดไปวัน ๆ และมักเอาเวลาไปวิ่งเข้าวิ่งออกบ้านของนักการเมืองคนสำคัญ ๆ ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตั้งแต่บ้านนายกรัฐมนตรีไปจนถึงบ้านเลขานุการรัฐมนตรี” (เบี้ยล่าง. 2542 : 311) มากกว่าจะเอาเวลามาท่วมเทให้กับงานที่รับผิดชอบ บางคนก็ทำงานแบบไร้แผน ปิดสวาทให้พ้นตัว และมุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าราชการ แต่ที่สำคัญที่สุดที่ผู้เขียนเน้นย้ำ มีส่วนทำให้งานในกรมตำรวจยังเป็นปัญหาอยู่ที่เพราะเมืองไทยเรายังขาดผู้นำที่มีความสามารถ ดังที่ได้สะท้อนผ่านความคิดของวีร บุญแดง ในเรื่อง ลว.สุดท้าย ตอนหนึ่งว่า

วีรต้องยอมรับว่า คำถามของเว่ยณคำนั้น ตอบได้ยากอย่างยิ่ง เขาไม่เถียงว่าในเมืองไทยมี “ผู้บังคับบัญชา” อยู่เป็นจำนวนมากที่สามารถอำนวยความสะดวกงานของกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนกองและแผนกให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น

แต่คำว่า “ความสามารถ” มิได้หมายถึงแต่ความราบรื่นเท่านั้น ผู้บังคับบัญชาที่มี “ความสามารถ” จะต้องเป็นผู้ที่บันดาลให้ภารกิจเสร็จสิ้นลงโดยเร็วที่สุด ด้วยแรงงานค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด เกิดประโยชน์แก่คนจำนวนมากที่สุด และในขณะเดียวกันโดยผู้บังคับบัญชามีความชื่นใจ เต็มใจ และรู้สึกว่าการที่เสร็จสิ้นลงนั้นเป็นผลของน้ำพักน้ำแรงของตนเองเท่า ๆ กับของผู้บังคับบัญชา

ถ้าความหมายว่าอย่างนั้น เมืองไทยก็ยังขาดแคลน “ผู้นำที่มีความสามารถ” อยู่อีกมากและร้ายยิ่งกว่านั้น วีรยังแลไม่เห็นว่าจะบำบัดความขาดแคลนนี้อย่างใด

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 50 – 51)

ทัศนะประการสุดท้าย เป็นทัศนะเกี่ยวกับ “ตำรวจหญิง” โดยผู้เขียนสะท้อนผ่านความคิดของอธิบดีประพทธี ในเรื่องเบี้ยล่าง ว่า

ประพทธีรู้สึกว่ ผู้หญิงอ่อนแอตามธรรมชาติและกระด้างกระเดื่องเกินไปสำหรับงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

เมื่อยังดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษนั้น เขาได้รับมอบหมายให้ดูแลงานของตำรวจตระเวนชายแดนด้วย และจำได้ว่าได้เคยเห็นตำรวจพลร่มหญิง ซึ่งยอมรับกันว่าทำงานที่สมบุกสมบันและเสี่ยงอันตรายไม่แพ้ตำรวจพลร่มชาย แต่ประพทธีก็ไม่เคยได้เห็นการปฏิบัติงานของตำรวจพลร่มหญิงเหล่านั้นใกล้ชิด นอกจากในการสาธิตการโดดร่ม ซึ่งประพทธีไม่รู้สีกว่าจะต้องใช้ไหวพริบและความแข็งแกร่งเป็นพิเศษอย่างใด

ยิ่งไปกว่านั้นในงานสโมสรและรื่นเริงภายในของตำรวจตระเวนชายแดน เขายังเคยเห็นตำรวจพลร่มหญิงถูกใช้ให้ปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงพนักงานบริการรับใช้ ทำให้คำของตำรวจหญิงยังต่ำลงไปอีกในความรู้สึกของเขา

(เบี้ยล่าง. 2542 : 79)

ความคิดของประพทธีสะท้อนทัศนะของวลีษฐ เดชกุญชรว่า แม้เขาชื่นชมความสามารถของตำรวจหญิงมากเพียงใดแต่ก็ไม่สนับสนุนให้กรมตำรวจกำหนดให้ผู้หญิงเป็นข้าราชการตำรวจได้ เพราะนอกจากจะด้วยเหตุผลเรื่องลักษณะงานไม่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้หญิงอย่างหนึ่งแล้ว ในบางสถานการณ์เขาเห็นว่าตำรวจหญิงถูกใช้ให้ไปปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมเช่น ถูกใช้ให้ทำงานเยี่ยงบริการในงานเลี้ยงต่างๆที่ทางองค์กร

การจัดขึ้นนั้นจะทำให้คุณค่าของตำราวจหญิงนั้นๆต่ำต้อยลงไป ทั้งๆที่ความเป็นจริงตำราวจหญิงหลายๆคนควรจะ
มีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถตามความรู้ความสามารถจริง ซึ่งบางคนก็อาจมีเทียบเท่าตำราวจชายแต่
โอกาสนั้นก็หมดไป ซึ่งหากตำราวจหญิงได้รับการจัดสรรงานที่เหมาะสมจากผู้บังคับบัญชา พวกเธอคงจะได้
แสดงความสามารถเต็มที่และอาจจะทำได้ดีกว่าตำราวจชายบางคนด้วยซ้ำไป เหมือนเช่นร้อยตำราวจเอก(หญิง)
ลำเพา สายสัททูลในเรื่องแม่ลาวเลือด หักลิ้นช้าง และปวงบาทที่ผู้เขียนจงใจสร้างขึ้นมา ซึ่งอาจจะไม่ได้มีเป้า
หมายเพื่อให้องค์กรประกอบของนวนิยายมีความสมบูรณ์แบบเพียงอย่างเดียว แต่คงต้องการให้องค์กรตำรวจ
และสังคมได้มองเห็นและตระหนักในคุณค่าของตำราวจหญิงมากขึ้น

ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกรมตำรวจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง แต่คงเป็นเพราะ
ผู้เขียนเองไม่ใช่ผู้ที่แก้ปัญหามาหรืออยู่ในฐานะที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้นในฐานะที่เป็นนักเขียน
วสิษฐ เดชกุญชรจึงทำได้เพียงการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นปัญหา โดยอาจ
จะตั้งความหวังไว้ลึกๆว่า หากวันใดที่กรมตำรวจมีผู้บริหารที่มีศักยภาพ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และสามารถ
มองเห็นว่าต้นตอที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในกรมและในสายงานตำรวจอยู่ที่ใดแล้วค่อยๆแก้ไขให้ถูกจุด วัน
นั้นปัญหาที่เรื้อรังเหล่านี้ก็อาจจะบรรเทาเบาบางลงได้

2. ทศนะต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

วสิษฐ เดชกุญชร ไม่เพียงแสดงทัศนะของตนที่มีต่อการบริหารและการจัดการงานตำรวจของกรม
ตำรวจไทยอันเป็นเรื่องของระบบเท่านั้น แต่ยังแสดงทัศนะในเรื่องพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่ไม่ถูกต้อง
เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย อันเป็นเรื่องตัวบุคคลด้วย

วสิษฐ เดชกุญชร ยอมรับและมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทุกวันนี้ส่วนหนึ่งก็มาจากการพฤติกรรม
ส่วนตัวและการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้รักษากฎหมาย ซึ่งเขาเองก็ไม่ได้ปฏิเสธ
ว่าการที่สัมพันธภาพระหว่างตำรวจกับประชาชนไม่สู้ดีนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชาชนไม่พึงพอใจพฤติกรรม
ที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งส่วน
ใหญ่ก็มาจาก พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับล่างๆ ผู้เขียนเองยอมรับตรงจุดนั้นแต่ก็ไม่เห็นว่า
เป็นความจริงทั้งหมด เพราะเห็นว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ทางด้านลบแก่ตำรวจทุกวันนี้ไม่ได้มีที่มา
หรือมีผลมาจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับล่างแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่มองว่านายตำรวจระดับผู้บังคับ
บัญชาและนายตำรวจระดับสูงก็มีส่วนทำให้เกิดภาพลักษณ์ทางด้านลบเช่นเดียวกันนั่นคือ นายตำรวจระดับผู้
บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูงบางคนประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ตำรวจชั้นผู้น้อย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งพฤติกรรมส่วนตัว ดังที่สะท้อนผ่านทางความคิดของวีร บัญแด่ง ในเรื่อง ลว.สุดท้าย ว่า

เขาอยู่มากในกรมตำรวจนานพอที่จะตระหนักว่ากรมตำรวจในยุคนี้กำลังบ้ายหน้าไปสู่นาคคตที่ขมุกขมัว นาย
ตำรวจผู้ใหญ่ที่ น่าจะเป็นหลักของกรมตำรวจจำนวนมากดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสะดักสะบายนี่ไม่สมฐานะ เพลิดเพลิน
อยู่กับความสำราญและการหย่อนใจที่น่าจะเป็นของนายวานิชหรือ นายธนาคาร ส่วนนายตำรวจหนุ่มที่เพิ่งจะได้รับการ
บรรจุแต่งตั้ง ก็ดูเหมือนจะมีจุดหมายอยู่อย่างเดียวกันคือ เดินตามรอยเท้าของผู้ที่มีอาวุโสกว่าเหล่านั้น ส่วนมากแข่งขันกัน
ว่าใครจะนั่งรถยนต์คันงามและราคาแพงกว่ากัน แทนที่จะแข่งขันกันว่าใครจะทำสำนวนการสอบสวนได้เสร็จก่อนและ
เรียบร้อยเป็นธรรมกว่ากัน แม้แต่การแต่งเครื่องแบบ นายตำรวจหนุ่มเหล่านั้นก็สะท้อนให้เห็นความรู้สึกที่แตกต่างกับ
นายตำรวจอย่างวีร ส่วนใหญ่ดูเหมือนจะพยายามใช้ผ้านอกดี ๆ สีสวยๆ ราคาแพง และการตัดเย็บก็จะเห็นชัดว่า
กระเดียดไปทางเสื้อผ้าที่เหมาะสมสำหรับสวมใส่ในคัลคลับมากกว่าในการปราบปรามอาชญากรรม ทรงผมของนาย

ตำรวจหนุ่มเหล่านั้นชวนให้วิีรคิดถึงดารารภาพยนตร์ฝรั่ง ญี่ปุ่น หรืออินเดีย เช่นเดียวกันกับสันรองเท้าที่เริ่มสูงขึ้น จนกระทั่งถ้าไม่มองสูงเลยข้อ

เท้าขึ้นไป ผู้ที่แลเห็นจะไม่คิดเป็นอันขาดว่าผู้สวมรองเท้านั้นคือ นายตำรวจ แต่คงจะเป็นหนุ่มลักเพศแถวๆ โรงภาพยนตร์ ในดัลลัส หรือตาม “ศูนย์การค้า” ทันสมัยต่างๆ

(ลว.สุตท่าย. 2522 : 831 – 832)

ความวิปริตทั้งหลายเหล่านี้ ผู้เขียนยอมรับว่าส่วนหนึ่งก็สืบเนื่องมาจากระสนิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนไทย แต่นั่นเป็นสาเหตุเพียงส่วนหนึ่งที่อาจป้องกันหรือยับยั้งไว้ได้ และผู้ที่สามารถป้องกันและยับยั้งไว้ได้นั้นผู้หนึ่งก็คือ ผู้บังคับบัญชาของตำรวจเองซึ่งความคิดของพันตำรวจตรีวิีร บุญแดงในเรื่อง เบี้ยล่าง ช่วยช่วยให้เห็นความคิดของผู้เขียนอย่างเด่นชัด

“ถ้าหากจะเอาใจใส่กันเสียบ้าง แล้วช่วยกันว่ากล่าวตักเตือน และถ้าขัดขืนไม่เชื่อฟังก็ลงโทษ ภาพของกรมตำรวจก็คงจะไม่เป็นภาพที่ไร้ระเบียบ และไม่น่าดูเช่นนั้น ถ้าหากผู้บังคับบัญชาคอยสอดส่องดูแลแม้แต่เรื่องของคนทั่วไปเห็นว่าหยาบหยาบเข่น คอยกำชับตำรวจให้ขัดคุ่มือมือเสื้อ ดัดผมให้สั้น วางท่าทางให้ผึ่งผายอยู่เสมอ พุดจากับราษฎรด้วยความสุภาพไม่ว่าจะโชคโชนออก วิีรเชื่อว่า การกำชับกำชาเช่นนั้น จะทำให้ตำรวจตื่นตัวในเรื่องความประพฤติ ระเบียบ และวินัย ซึ่งจะส่งผลทำให้จิตใจของตำรวจบริสุทธิ์สะอาดและมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อภาพเย้ายวนต่างๆ ซึ่งจะต้องประสบในการปฏิบัติหน้าที่”

(ลว.สุตท่าย. 2522 : 831 - 832)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมองอีกว่าตำรวจมีรายได้ต่ำและงานหนัก หน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดสันโดษพึงเพื่อและปล่อยตัวปล่อยใจ ดังนั้นการทำตัวเช่นนี้จึงเห็นว่า เป็นการหาภาระเพิ่มให้แก่ตนเองโดยไม่จำเป็น และจากความคิดของอธิบดีกรมตำรวจในเรื่อง เบี้ยล่าง นอกจากสะท้อนให้เห็นภาพของตำรวจที่ทำตัวฟุ้งเฟ้อเกินฐานะแล้ว ยังมองเห็นทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อพฤติกรรมดังกล่าวของตำรวจด้วย

ไม่ต้องมีใครบอกประพทุรก็เห็นและรู้จากการสังเกตจากนายตำรวจทั้งน้อยใหญ่และใกล้ชิดว่า แทบทุกคนขบิรทนยัรราคาแพง และมีข้าวของเครื่องใช้ทันสมัยและราคาสูง ในสนามกอล์ฟออริบติกรมตำรวจคนนายพันตำรวจและนายร้อยตำรวจเดินตามและเดินสวนเล่นกีฬาารราคาแพงนั้นแกว่แทบทุกสนาม และในภัตตาคารชั้นหนึ่ง ในสถานเริงรมย์ที่เรียกค่าบริการแพง เขาก็พบเพื่อนร่วมงานทั้งน้อยและใหญ่กำลังอิมหน้าและสำราญอยู่เช่นเดียวกัน

ประพทุรก็ไม่รู้สึกว่า การที่เขามีความสุขเพราะการเล่นกีฬา กินอาหาร หรือ หาความบันเทิงเริงรมย์ราคาแพงได้นั้น เป็นเรื่องผิดปกติหรือเหลือวิสัย เป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปในสังคมว่าทองกรภรรยาของเขาเป็นบุตรีมหาเศรษฐีนายธนาคารฐานะของหล่อนหมายถึงฐานะของเขา ในฐานะเช่นนั้นเขามีสิทธิที่จะเล่น จะกิน จะดื่มหรือแสวงสุขในราคาใดก็ได้

แต่สำหรับนายตำรวจคนอื่นๆ ที่รู้จักว่ามีรายได้แต่จากเงินเดือนเท่านั้น การตะเกียกตะกายที่จะให้มีกินมีใช้อย่างออริบติกรมตำรวจเป็นเรื่องตลกและน่าสมเพช

(เบี้ยล่าง. 2542 : 518)

พฤติกรรมต่างๆของนายตำรวจระดับสูงไม่ว่าจะเป็น การทำตัวฟุ้งเฟ้อใช้ชีวิตอย่างมหาเศรษฐี มีชีวิตอยู่อย่างสบาย ยามว่างก็อยู่สโมสรต่างๆ หรือไม่กี่สนามกอล์ฟ การพบปะสังสรรค์กันกับข้าราชการทั้งในและนอกกรมตำรวจ นักการเมือง ชาวต่างประเทศที่มีธุรกิจหรือราชการที่สำคัญอยู่ในเมืองไทยที่เอื้อประโยชน์ส่วน

ตัวให้บรรดาตำรวจเหล่านั้น หรือซื้อสมาชิกภาพของราชกริหาสโมสร หรือสปอร์ตคลับต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นการใช้เงินก้อนข้างสูง แต่เป็นการลงทุนเพื่อ “หน้าตา” และ ความเป็นที่รู้จักของบรรดาคนใหญ่คนโตเหล่านั้น อันจะนำมาซึ่งผลตอบแทนอันคุ้มค่าในอนาคต

ด้วยเหตุที่ ตำรวจเป็นผู้ที่มีอำนาจอยู่ในมือในฐานะผู้รักษากฎหมาย จึงมีช่องที่จะให้ตำรวจสามารถจะนำมาแสวงหาผลประโยชน์ได้โดยง่าย โดยเฉพาะนายตำรวจระดับสูงที่มีทั้งอำนาจและอิทธิพล องค์ประกอบ 2 ส่วนนี้ จึงเอื้อให้นายตำรวจเหล่านั้นมีฐานะอันมั่นคงขึ้นได้ เพราะอำนาจและอิทธิพลดังกล่าวจะทำให้เป็นที่เกรงขามของคน ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้มีผู้ที่พร้อมจะค้อมหัวและอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่างๆ ให้ อันเป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนให้บรรดานายตำรวจเหล่านั้นกลายเป็นเสียโดยสมบูรณ์ในสายตาของสังคม ดังที่ผู้เขียนได้สะท้อนผ่านความคิดของพลศักดิ์หลังจากได้เห็นพฤติกรรมดังกล่าวของนายตำรวจที่ชื่อยอแสง ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ยอแสงได้พิสูจน์ตนเองแล้วว่า เขามีได้แตกต่างอะไรไปจากนายตำรวจอีกหลายคนที่พลศักดิ์รู้จักหรือเคยได้ยินพฤติกรรม เพราะอำนาจที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเกรงขามตำรวจเหล่านั้นจึงมีผู้ค้อมหัวให้ และเอาใจปรนเปรอด้วยลาภแบบต่างๆ อย่างเหลือเฟือ แทนที่จะปฏิเสธตำรวจเหล่านั้นกลับอ้าแขนรับอย่างไม่อายและไม่อั้น ด้วยเหตุนี้ตำรวจจำพวกนั้นจึงกินดีอยู่ดีเกินอัตราภาพ มีเงินทองใช้จ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือย และมีฐานะความเป็นอยู่อย่างเศรษฐี

พลศักดิ์ไม่ประหลาดใจเลยที่หนังสือพิมพ์หลายฉบับให้ฉายา “เสีย” แก่นายตำรวจหลายคน เพราะนายตำรวจเหล่านั้นประพฤติตัวเหมือนพ่อค้าวานิชที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจยิ่งกว่าที่จะเหมือน “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” และดูเหมือนนายตำรวจเหล่านั้นก็จะเต็มใจหรือ “หน้าด้าน” รับตำแหน่ง “เสีย” ที่หนังสือพิมพ์ตั้งให้โดยไม่คัดค้านหรือทักท้วง

(เบี้ยล่าง, 2542 : หน้า 676)

คำว่า “หน้าด้าน” ที่ผู้เขียนนำมาใช้ดูเป็นการกล่าวตำหนิอย่างรุนแรงต่อการทำตัวฟุ้งเฟ้ออย่างมหาเศรษฐีของนายตำรวจบางคน อีกตอนหนึ่งของเรื่องเดียวกันความคิดของพลศักดิ์ช่วยย้ำให้เห็นพฤติกรรมของตำรวจที่ทำตัวหุรหุราฟุ่มเฟือยเกินฐานะได้เช่นกัน

อีกสิ่งหนึ่งที่รบกวนจิตใจของนายตำรวจหนุ่มอย่างหนึ่งอยู่ตลอดเวลา คือ การประพฤติดนของนายตำรวจจำนวนมาก ทั้งที่รุ่นราวคราวเดียวกับเขาและที่ยศตำแหน่งสูงกว่าเขา พลศักดิ์สังเกตเห็นว่านายตำรวจเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ที่หุรหุราฟุ่มเฟือยเกินฐานะ มีเงินใช้จ่ายใช้สอยเหมือนกับว่าทุกคนเป็นเศรษฐี หรือเป็นลูกมหาเศรษฐี ได้ะทำงานของนายตำรวจเหล่านั้นว่างเปล่า มีแต่ป้ายชื่อของตงวางประกาศสิทธิ์ครอบครองเอาไว้ เจ้าของโต๊ะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกที่ทำงาน ด้วยเหตุผลอย่างเดียวกันคือ “ปฏิบัติภารกิจสืบสวน” ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา แต่พลศักดิ์รู้ร่ำเวลาบ้าย เขาอาจพบบางคนในสนามกอล์ฟ ตกกลางคืนที่ที่จะพบคนเหล่านั้นแน่นอนคือสถานเริงรมย์ชั้นดีราคาแพงของมหานคร ที่เหล้าแต่ละถ้วยราคาไม่ต่ำกว่าร้อยบาท

และเมื่อมีสุราที่ต้องมีนารี นารีของนายตำรวจกองปราบปรามนั้นมักจะเป็นหญิงสาวอายุใกล้หรือเพิ่งจะพ้นนิติภาวะรูปงาม กลิ่นหอม เสียงเพราะ ชวนให้คิดว่าจะให้ทั้งรสและสัมผัสที่ต้องใจและถึงใจ พลศักดิ์จำได้ว่าเคยเห็นบางคนในรายการบันเทิงทางวิทยุโทรทัศน์ บางคนเป็นนางแบบที่กำลังเป็นที่นิยมในวงการแฟชั่นสตรี เพื่อนนายตำรวจหนุ่มบางคนบอกพลศักดิ์ว่า ผู้หญิงระดับนั้น ราคาเช่าเป็นเพื่อนนอนคืนละหลายพันบาท

ไม่เป็นการยากอะไรที่จะเดาว่า รายได้ที่ทำให้นายตำรวจเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเศรษฐีมาจากไหน โดยหน้าที่ความรับผิดชอบ กองปราบปรามได้รับมอบหมายให้สืบสวนสอบสวนเฉพาะคดีสำคัญๆ ที่เจ้าทุกข์ผู้เสียหายมีชื่อเสียงหรือมีฐานะทางการเงินดี และถ้าหากเป็นคดีเกี่ยวกับเงินทองๆ เช่น คดียักยอกฉ้อโกง จำนวนเงินก็สูงหรือมหาศาล ในคดีเช่นนั้นเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายไม่รังเกียจแต่เต็มใจที่จะจ่ายเงินค่าบ่วยการให้แก่ตำรวจเพื่อให้ได้เงินของ

คนคืน แต่ในเวลาเดียวกัน ผู้ต้องหาที่ไม่รังเกียจแต่เต็มใจที่จะจ่ายเงินให้แก่ตำรวจเจ้าของสำนวน เพื่อเลี้ยหรือถ่วงเวลา การจับกุม ประโยชน์ที่ตำรวจได้รับมาจากครั้งนี้

(เบี้ยล่าง. 2542 : 791 – 792)

จากตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนแสดงทัศนะถึงที่มาของรายได้ที่เพียงพอที่จะใช้เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างหรูหราของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนว่าไม่มีทางคิดเป็นอื่นไปได้นอกจากการได้มาในทางไม่ชอบ โดยแสดงความเห็นผ่านความคิดของพลศักดิ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการหารายได้พิเศษของตำรวจฝ่ายปราบปรามบางคนว่า

บริการของกองปราบปรามนั้นเป็นบริการของทางราชการ ย่อมมีค่าตอบแทนคือเงินเดือนที่ประชาชน(รวมทั้งบริษัท ห้างร้านเหล่านั้น)จ่ายให้ในรูปของภาษีอากรอยู่แล้ว ถ้าประชาชนยังต้องชำระค่าบริการเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากนั้นอีก ก็เป็นเรื่องนอกกฎหมาย เป็นเรื่องนอกพิเศษที่อาจทำให้เกิดความเคลือบแคลงในการให้บริการ ทำให้ตำรวจเลือกปฏิบัติโดยให้บริการแก่ผู้ที่ยจ่ายเงินอุดหนุนก่อน ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็หมายความว่า สามัญชนคนธรรมดาที่ซัดสนยากไร้ จะไม่ได้รับความเหลียวแลจากตำรวจ หรือได้รับความเหลียวแลภายหลัง

(เบี้ยล่าง : หน้า 792 – 793)

ตัวอย่างนี้ นอกจากจะเห็นน้ำเสียงที่แสดงถึงความไม่พึงพอใจต่อพฤติกรรมการหาเงินพิเศษของนายตำรวจบางคนแล้ว ยังทำให้เห็นอีกว่าผู้เขียนนั้นมีความเห็นอกเห็นใจประชาชนซึ่งเป็นผู้ยากไร้และขัดสนที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากตำรวจ เนื่องด้วยไม่มีปัจจัยมาแลกเปลี่ยนกับการได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ยิ่งกว่านั้นผู้เขียนยังมองอีกว่า ค่านิยมการใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือยดังกล่าวก็มีส่วนทำให้ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงยังหยั่งรากลึกลงไปในวงการตำรวจ เพราะทำให้เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบทั้งวงการตำรวจ ดังที่สะท้อนทัศนะผ่านคำสอนของอาจารย์คนหนึ่งซึ่งพลศักดิ์ระลึกถึงในเรื่อง เบี้ยล่าง

“ขอให้จำไว้” “ว่าถ้าในกรมตำรวจมีเศรษฐกิจในเครื่องแบบตำรวจมากเท่าใด การคอร์รัปชันในกรมตำรวจจะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น และจะไม่เว้นปราบได้ กรมตำรวจไม่มีกฎหมายห้ามเศรษฐกิจสมัครเป็นตำรวจ แต่เมื่อมาเป็นตำรวจแล้วไม่ว่าใครผู้ใดก็ตามจะต้องสั่งวรในความเป็น “ผู้รับใช้ประชาชน” ของตน และจะต้องมีสันโดษ สามารถเสียสละและมีชีวิตอยู่ตามฐานะผู้รับใช้ ไม่ใช่ว่าแสดงความเป็นเศรษฐกิจอยู่ในกรมตำรวจ การที่ผู้บังคับบัญชามีความเป็นอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือยอย่างเศรษฐกิจนั้น แม้จะไม่ผิดกฎหมาย และทรัพย์สินเงินทองของตนเองจะได้มาโดยสุจริต หรือเป็นของพ่อแม่หรือของเมียอย่างที่มีจะอ้างกัน แต่ก็จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาจนๆ หวันไหว และอยากจะรวยตามนายไปด้วย ผู้บังคับบัญชาตำรวจที่ทำตามเป็นเศรษฐกิจจึงมีความผิด อย่างน้อยก็ทางอ้อม เพราะทำให้ลูกน้องทำตัวเห่อเหิมตาม ในที่สุดเมื่อหาโดยชอบไม่ได้หรือไม่พอ ลูกน้องก็จะหันไปหาโดยมิชอบคือ รีดไถเขา เพื่อให้ตัวเองรวยตามนายหรือรวยอย่างนาย”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 470 – 471)

คำสอนที่สะท้อนผ่านความคิดคำนึงของพลศักดิ์ทำให้เห็นว่า การทำตัวหรูหราฟุ่มเฟือยอย่างเศรษฐกิจของตำรวจยังคงอยู่และมีที่ท่าว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นั้น ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากการเลียนแบบ เพราะตราบไคที่นายยังประพฤติดนเช่นนั้นอยู่ ลูกน้องก็ต้องอนุমানว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม: จึงทำให้เกิดการเอาอย่างตามมา

นอกจากการทำตัวหุหุพุ่มเฟื่อยแล้ว พฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งของนายตำรวจผู้บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูงที่ผู้เขียนตำหนิก็คือ การนำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ ซึ่งหลายครั้งก็สร้างความเสียหายให้แก่งานตำรวจ ยิ่งกว่านั้นในบางสถานการณ์ก็เสียหายถึงชีวิตและทรัพย์สินของทางราชการด้วย ดังเช่นที่ได้นำเอาตัวอย่างของนายตำรวจที่เอาโทรศัพท์มือถือที่ทางกรมจัดสรรให้ตามสถานีตำรวจต่างๆไปใช้ทำให้เวลาเกิดเรื่องเดือดร้อนเช่น กรณีไฟไหม้ กระแสไฟฟ้าและการสื่อสารจะถูกตัดขาด และวิทยุของกรมตำรวจก็ไม่สามารถจะรายงานความเดือดร้อนได้ ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ “โทรศัพท์แบบมือถือ” นับเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะโดยคุณสมบัติของความเป็นโทรศัพท์ที่ไร้สายนั้น สามารถที่จะรายงานความเสียหายเข้าสู่ส่วนกลางได้ แต่เหตุการณ์ไม่เป็นเช่นนั้นเพราะเมื่อถึงสถานการณ์จริงบางครั้งตำรวจชั้นผู้น้อยที่อยู่ประจำการไม่สามารถจะติดต่อกับส่วนกลางได้เลย สาเหตุก็มาจากนายเอาเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้นไปใช้ส่วนตัว และคำพูดของผู้รักษาการตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจที่พูดกับตำรวจผู้รับคำสั่งคนหนึ่งเมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ห้องสื่อสารที่กองสถานีตำรวจภูธรแห่งหนึ่งในเรื่อง เบียดเบียน ว่า “ให้ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 4 ชี้แจงมาโดยด่วนภายใน 3 วันว่าทำไมจึงรายงานเหตุการณ์ล่าช้า ไฟไหม้ห้องสื่อสารไม่ได้หมายความว่าสถานีตำรวจจะต้องถูกตัดขาด ติดต่อกับโลกภายนอกไม่ได้ กรมจ่ายให้ไปแล้วทุกโรงพัก ทั้งเครื่องรับส่งวิทยุ และโทรศัพท์แบบมือถือ ขอทราบว่าเขาไปไว้ที่ไหน หรือว่านายเอาไปใช้ส่วนตัวกันหมดปล่อยให้ลูกน้องมีแต่มือถือเปล่าๆ” (เบียดเบียน. 2542 : 53) ก็เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด

บรรดายุทธปัจจัยต่างๆที่ใช้ในกรมตำรวจผู้เขียนเห็นว่า เป็นอยู่ทุกวันนี้นอกจากจะมีอยู่อย่างจำกัด บางอย่างก็จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และทั้งๆที่มีอยู่อย่างจำกัดเช่นนั้นความช่วยเหลือดังกล่าวก็ยังอดสำหรับถูกเบียดเบียนด้วยการนำไปใช้ส่วนตัวบ้าง นำไปใช้ในราชการที่สำคัญน้อยกว่าบ้าง ยิ่งกว่านั้นในสถานการณ์ที่ถูกเงินดั่งเช่น ในยามศึกสงคราม ยุทธปัจจัยที่สำคัญเช่นเฮลิคอปเตอร์ที่ถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะใช้ในการลำเลียงอาวุธยุทธโธปกรณ์และปัจจัยต่างๆที่จำเป็นสำหรับตำรวจและทหารแล้ว ยังจะใช้ในการลำเลียงตำรวจหรือทหารที่บาดเจ็บและล้มตายกลับมาส่วนกลางด้วย แต่เขาเห็นว่า เมื่อถึงสถานการณ์ถูกเงินดั่งเช่นนั้นจริงๆกลับปรากฏว่า ไม่สามารถจะหาเฮลิคอปเตอร์มาใช้ช่วยเหลือชีวิตของทหารที่ได้รับบาดเจ็บได้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะมีผู้บังคับบัญชาบางคนเอาเฮลิคอปเตอร์ของทางราชการไปใช้ธุระส่วนตัวปล่อยให้บรรดาตำรวจที่ได้รับบาดเจ็บต้องนอนรอความตายอย่างทุกข์ทรมาน และในเรื่อง ลว.สุดท้าย ผู้เขียนวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมเช่นนี้ของนายตำรวจบางคนผ่านความคิดของพันตำรวจตรีวีร์ บุญแดงว่า

ระหว่างทาง ความท้อแท้เกิดขึ้นกับวีร์อย่างมากมาย เป็นครั้งแรกสำหรับวีร์ เมืองไทยในขณะนั้นกำลังอยู่ในภาวะสงครามเย็นที่ใคร ๆอาจจะไม่ตระหนัก แต่นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่อย่างนายพันตำรวจเอกดนัย ผู้ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการระงับรักษาความปลอดภัยของชาติ ผู้ซึ่งได้อ่านรายงานข่าวกรองและฟังรายงานสถานการณ์จากเจ้าหน้าที่อยู่เป็นประจำ น่าจะทราบดีว่าใคร ๆทั้งหมดว่าสถานการณ์ร้ายแรงเพียงไหน และในภาวะเช่นนั้นทั้งกำลังคนและกำลังของอาวุธควรจะมุ่งไปเพื่อเอาชนะข้าศึกก่อนเป็นอันดับแรก

แต่การณึกหาเป็นเช่นนั้นไม่ ในขณะที่ตำรวจยศชั้นต่ำๆ กำลังเผชิญกับอันตรายจากกระสุนปืนและลูกระเบิดของศัตรู เผชิญกับความโดดเดี่ยวและว่าเหวในสนาม ผู้บังคับบัญชากลับไปสำราญอยู่กับภรรยาในเมืองชายแดน และด้วยพาหนะของทางราชการที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับตำรวจในสนาม โดยเฉพาะตำรวจที่หิวและบาดเจ็บ นายพันตำรวจเอกดนัยประพาดดินเหมือนกับว่าบ้านเมืองกำลังสงบและปราศจากโจรผู้ร้าย ตำรวจไม่มีภารกิจหนักหนาเป็นพิเศษอย่างใด

สมมุติว่า - เช้าวันก่อนนั้นไม่มี “อ. ๔” เครื่องนั้น สมมุติว่ากองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจ และทหารไม่มีเฮลิคอปเตอร์เหลืออยู่เลยแม้แต่เครื่องเดียว จะเกิดอะไรขึ้น? ศพของตำรวจนั้นก็ข้างเกิด เมื่อสิ้นชีวิตเสียแล้วก็ไม่มี

ความสาหัสสากรรจ์ใดๆ ที่จะต้องเผชิญหรือต้องทนต่อไปอีก แต่คนที่บาดเจ็บสาหัสและมีชีวิตอยู่นั้น จะต้องทรมานไป อีกเพียงใดและเท่าใด? จะต้องกลายเป็นศพไปอีกหรือไม่?

(ลว.สุตทัย. 2522 : 315 - 316)

น้ำเสียงที่ผู้เขียนถ่ายทอดผ่านความคิดคำนึงของวีร นอกจากจะทำให้ผู้อ่านรู้เห็นความจริงที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นแล้ว ยังสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้แก่ผู้อ่านเมื่อนึกถึงภาพบรรดาเหล่าตำรวจทหารที่อาจจะต้องทนทุกข์ทรมานกับอาการบาดเจ็บ หรือบางคนอาจจะต้องตายลงก่อนเวลาอันควรทั้งๆ ที่เขาน่าจะมีโอกาสรอด ทั้งนี้ก็เพราะความเห็นแก่ได้ และเห็นแก่ความสุขส่วนตัวของนายตำรวจบางคน

การนำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว ไม่ได้ปรากฏผ่านพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาและนายตำรวจระดับสูงเท่านั้น แม้แต่ครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดนายตำรวจระดับสูงบางครั้งก็ยังอาศัยบารมีของคนในครอบครัวไปเบียดเบียนสมบัติของทางราชการด้วย ไม่ว่าจะเป็นคนหรือวัตถุสิ่งของเช่นที่ขุนนายทองกรในเรื่อง เบี้ยล่าง มีนายตำรวจรับใช้ส่วนตัวหรือ มีการนำเฮลิคอปเตอร์ของกรมตำรวจไปใช้ในงานสมาคมของตน เป็นต้น

พฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่วิษณุ เดชกุญชรเห็นว่าเป็นจุดเสียของนายตำรวจระดับสูงก็คือ “การเห็นแก่หน้า” และ “เห็นแก่ภาพพจน์” ของตนเองมากเกินไป ในยามที่มีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นจริงๆ การที่นายตำรวจระดับสูงและนายตำรวจระดับรองๆบางคนรีบรุดไปยังที่เกิดเหตุ บางครั้งไม่ใช่เพราะห่วงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเลยแต่ที่ห่วงมากกว่ากลับเป็นภาพพจน์ตัวเองและพฤติกรรมของอธิบดีกรมตำรวจและนายตำรวจระดับรองๆลงมาที่รีบรุดไปที่เกิดเหตุ ตอนที่มิสเตอร์เบิดหน้าศาลากลางจังหวัดกำแพงเพชร ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ก็เป็นตัวอย่างที่ผู้เขียนได้นำมาสะท้อนให้เห็นภาพของนายตำรวจที่ทำงานแบบเห็นแก่หน้าตัวเองไว้อย่างชัดเจน และความคิดของนายพลตำรวจโทผู้บัญชาการตำรวจภาคเหนือที่มีต่อการทำงานของอธิบดีกรมตำรวจก็เป็นการย้ำให้เห็นความคิดของเขาที่มีต่อนายตำรวจระดับสูงซึ่งมีพฤติกรรมเช่นนี้

เขาค้นเคยกับการทำงานของอธิบดีกรมตำรวจพอที่จะรู้ว่าในกรณีเช่นนี้ สิ่งที่อธิบดีเป็นห่วงยิ่งกว่าคดีคือ “ภาพพจน์” ของตนเอง เขาจะต้องรีบออกไปที่เกิดเหตุเพื่อเคลียร์ทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นระเบียบเรียบร้อยก่อนที่จะรีบไปถึง และถ้าหากเป็นไปได้ เขาจะต้องจับกุมผู้ต้องสงสัยไว้ก่อนสักรายหนึ่งหรือสองราย เพื่อให้สื่อมวลชนได้ตระหนักในความฉับไวและสมรรถภาพในการสืบสวนของตำรวจ เขาไม่ต้องเห็นก็รู้ว่าขณะนั้นนายตำรวจฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกรมตำรวจจะต้องกำลังวุ่นวายอยู่กับการเชิญผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ และวิทยุโทรทัศน์ให้ร่วมทางไปกับอธิบดีกรมตำรวจ และเมื่อถึงจุดหมายปลายทางคือที่เกิดเหตุแล้ว แทนที่เขาอธิบดีกรมตำรวจเองจะเป็นผู้แถลงรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยคำมั่นสัญญาที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 565)

พฤติกรรมอีกประการหนึ่งของนายตำรวจระดับสูงที่ผู้เขียนสะท้อนและแสดงทัศนะไว้ด้วยก็คือ การรักษาหน้าตาของตนเองโดยการตรวจสอบที่เกิดเหตุทุกครั้ง ซึ่งผู้เขียนมองว่าการกระทำเช่นนี้มีใช้จะเป็นผลดีเสมอไป ทั้งนี้เพราะในทางปฏิบัติการกระทำดังกล่าวกลับเป็นการสร้างภาระและความลำบากให้แก่ตำรวจชั้น

¹ ภาพพจน์ในที่นี้ วิษณุ เดชกุญชรใช้ในความหมายเดียวกันกับคำว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดจากความคิด หรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น

รองๆ ที่ดูแลสถานที่เกิดเหตุอยู่แล้ว โดยมองปัญหาตรงจุดนี้อย่างเข้าใจและเห็นใจตำรวจชั้นรองๆ ว่าเพราะไหนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ยามที่มีภาวะวิกฤต ไหนจะต้องพะวงกับการรับรองผู้บังคับบัญชา

ดูเหมือนจะเป็นธรรมเนียมสำหรับเมืองไทยเสียแล้วที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จะต้องออกไปยังที่เกิดเหตุทุกครั้งที่มีเหตุจริงอยู่ เหตุเกิดขึ้นในท้องที่ท่านเหล่านั้นรับผิดชอบ แต่ก็ได้มีการมอบหมายอำนาจและหน้าที่ให้แก่ราชการชั้นรองลงไปแล้วมิใช่หรือ? และถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ควรจะมอบความไว้วางใจ และอิสรภาพในการปฏิบัติงานแก่ข้าราชการชั้นรองเหล่านั้นมิใช่หรือ? ข้าราชการชั้นรองเหล่านั้นก็ควรจะเป็นผู้รับผิดชอบและได้รับโทษทัณฑ์ไปตามระเบียบวินัย การที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่แห่แหนกันออกไปยังที่เกิดเหตุเช่นนั้น วิธีไม่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์อย่างไร นอกไปจากท่านเหล่านั้นจะได้นำบทความมอญหรือยากเห็นของตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกัน ยังเพิ่มปัญหาแก่ข้าราชการชั้นรองผู้ปฏิบัติงานแท้จริงซึ่งจะต้องสาละวนรับรองผู้ใหญ่และบางครั้ง ยังต้องปรับการปฏิบัติงานของตน ซึ่งเชื่อว่าถูกต้องเหมาะสมอยู่แล้ว ให้สอดคล้องกับทัศนคติของผู้ใหญ่เสียด้วย งานที่ควรจะเสร็จสิ้นไปโดยเร็วจึงมักจะยืดเยื้อไปด้วยเหตุนี้

(ลว.สุตท่าย. 2522 : 257 – 258)

แต่กรณีนี้ไม่รวมถึงการสอดส่องการปฏิบัติงานของลูกน้องอันเป็นหน้าที่ของนาย

หรือในกรณีที่มีศึกสงครามผู้เขียนมองว่า ถ้าผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสั่งการแล้วไม่ละเลยหรือทอดทิ้ง แต่คอยติดตามตรวจตราเป็นครั้งคราว ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชาชั้นรองลงไปก็คงจะตั้งอกตั้งใจ หรือพยายามปฏิบัติตามคำสั่งซึ่งเป็นผลทำให้ความประมาทหรือพลังผลลดน้อยลง แต่ในความเป็นจริงกลับกลายเป็นว่า

ความประมาทหรือพลังผลของตำรวจในสนามนั้นได้กลายเป็นความจำเจหรือความเคยชินเสียแล้ว เมื่อแรกทุกคนตื่นตัวและคอยระมัดระวังภัยอันตรายรอบตัวอยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อภัยอันตรายมิได้เกิดขึ้น หน้าที่ของผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปยังละเลยหรือทอดทิ้งมิได้มีการตรวจตราเอาเสียเลย ความตื่นตัวหรือความระมัดระวังนั้นก็จะค่อยๆ ลดน้อยถอยลง จนกระทั่งเมื่อเกิดอันตรายขึ้น ตำรวจก็ไม่สามารถจะป้องกันต่อสู้ได้อย่างเต็มภาคภูมิ เป็นเหตุให้ถึงชีวิตหรือบาดเจ็บมาก

(ลว.สุตท่าย. 2522 : 713)

รวมไปถึงการรับผิดชอบสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีความจำเป็นซึ่งวิสัยเดชกุญชร มองว่า นายตำรวจระดับสูงที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็ปล่อยปละละเลย ทำงานแบบสุกเอาเผากิน ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านั้นมีจำนวนมากและมีราคาค่อนข้างแพง หน้าที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องใช้ความพินิจพิจารณาอย่างระมัดระวัง และรอบคอบทุกขั้นตอน แต่ที่ยังเป็นอยู่ทุกวันนี้ผู้เขียนได้ให้เหตุผลว่ามีสาเหตุมาจาก "นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หลายคนทำงานสะเพร่า หละหลวมหรือสุกเอาเผากิน และในที่สุดก็ผิดพลาดบกพร่อง จนปรากฏว่าตำรวจได้สิ่งของเครื่องใช้ที่มีคุณภาพต่ำมาใช้โดยไม่สมกับราคา" (ลว.สุตท่าย. 2522 : 199)

พฤติกรรมบางอย่างของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผู้เขียนสะท้อนภาพออกมา บางครั้งก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากนิสัยหรือวิธีการทำงานที่เกิดโดยส่วนตัวเท่านั้น วิธีการทำงานบางอย่าง พฤติกรรมบางอย่าง ก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องไปกับองค์กรระดับสูงนั่นก็คือ กรมตำรวจ ดังนั้นความบกพร่องบางอย่างที่มองเห็นจึงไม่ใช่การโทษตำรวจที่ต้องรอรับคำสั่งปฏิบัติเหล่านั้นเพียงอย่างเดียว แต่ได้โยงไปถึงนายตำรวจระดับสูงที่มีหน้าที่บริหารและจัดการด้วยเช่น กรณีของการจัดสรรงานที่ซับซ้อนซึ่งก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนได้นำมาวิพากษ์วิจารณ์โดยตลอด โดยมองว่า การที่กรมตั้งหน่วยพิเศษขึ้นมาทำหน้าที่ซับซ้อนกันกับตำรวจที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่แล้ว

ตามปกติเช่น การตั้งหน่วยปราบปรามไปทำงานจับข้อกับตำรวจท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ทำให้ดูเหมือนเป็นการแข่งขันกันเพื่อทำอะไรสักอย่าง ดังนั้นจึงได้มองการจัดสรรงานแบบนี้ว่า “ถ้าเป็นการแข่งขันกันทำความดีก็น่าจะเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนและน่าชื่นชม แต่ถ้าหากเป็นการแข่งขันกันใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบให้ตนเอง เป็นการแข่งขันกันเก็บ ‘ส่วย’ ส่งนายเหนือขึ้นไป...อาชญากรรมทั้งใหญ่ และน้อยก็คงจะเฟื่องฟูต่อไปอีก ด้วยความยินยอมหรือความรู้เห็นเป็นใจของตำรวจ และสังคมก็คงพิจารณาต่อไปอีกไม่มีวันสิ้นสุด” (เบี้ยล่าง. 2542 : 737)

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังมองเห็นอีกว่า การจัดสรรงานที่จับข้อบนถนนนั้นยังสามารถทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหลายคนสามารถใช้อำนาจที่มีอยู่มาหาประโยชน์ให้แก่ตนเองได้อย่างมากมายมหาศาล เช่นกรณีของการออกปราบปรามสถานบริการที่จำหน่ายบุหรี่ และเหล่าที่ไม่ได้ชำระอากรตามกฎหมาย หรือ สถานบริการอื่นๆที่ผิดกฎหมาย ผู้เขียนมองว่าตรงนั้นเองที่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ตรวจสามารถพลิกแพลงใช้ให้เกิดประโยชน์โดยมิชอบแก่ตนเอง ด้วยการเสนอแก้มบังคับให้เจ้าของธุรกิจผิดกฎหมายเลือกเอาว่าจะให้ตำรวจจับเป็นผู้ต้องหาไปดำเนินการตามกฎหมาย หรือจะชำระค่าปรับเดือนให้แก่ตำรวจ ซึ่งค่าปรับเดือนนั้นอาจจะชำระเฉพาะครั้งนั้นครั้งเดียว หรือตามช่วงเวลาที่ยตกลงกันได้ สำหรับเจ้าของสถานบริการ การชำระประจํานั้นก็ดีกว่าเพราะเป็นการประกันว่าตำรวจจะไม่วกมาจู่โจมอีก นอกเสียจากจะเป็นหน่วยพิเศษอีกหน่วยหนึ่งที่ขึ้นตรงต่ออำนาจเหนือขึ้นไปอีกเท่านั้น

ในกรณีที่มีการออกไปอำนวยการของผู้บังคับบัญชา เมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินของทางราชการก็เป็นผลเสียอีกประการหนึ่งที่มีที่มาจากการทำงานที่ซ้ำซ้อน ผู้เขียนมองว่า ทุกครั้งที่เกิดการปะทะต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายและประสบกับความสูญเสีย หรือทรัพย์สินของทางราชการเสียหาย นายตำรวจทั้งหลายตั้งแต่ระดับผู้บัญชาการก็ต้องเข้าแถวกันออกไปอำนวยการ ตรงนี้แม้ว่าจะเป็นหน้าที่ที่คนเหล่านั้นจะต้องกระทำเช่นนั้นแต่ความสงสัยและความไม่เข้าใจของผู้เขียนก็ยังคงมีอยู่เสมอ ดังที่สะท้อนผ่านความคิดของสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ ผู้ที่เห็นเหตุการณ์เช่นนี้อย่างชัดชัดและจำเວว่า “เหตุใดผู้บังคับบัญชาจะต้องทำ ‘หน้าที่’ อย่างซ้ำซ้อนกันเช่นนั้น และทำไมจึงไม่กำหนดหรือมอบหมายใครคนใดคนหนึ่งหรือสองคนให้ทำหน้าที่ เพื่อประหยัดเวลาและรายจ่ายของทางราชการ” (สารวัตรใหญ่. 2540 : 254) ในสถานการณ์เดียวกันนี้ ผู้เขียนยังแสดงความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า

การที่ผู้บังคับบัญชาระดับต่างๆออกไปในการกิจแต่ละครั้งนั้น สิ่งที่เขาเจอเหมือนจะไม่เคยตระหนักเอาเสียเลยก็คือ เมื่อแหกกันออกไปเป็นจำนวนมาก และจำเป็นต้องมีผู้ติดตามเป็นขบวนใหญ่เช่นนั้น เจ้าของท้องที่ก็มีภาระต้องต้อนรับและหาข้าวปลาอาหารหรืออย่างน้อยก็เครื่องดื่มมาเลี้ยงดู แม้ผู้บังคับบัญชาบางคนแสดงน้ำใจด้วยการปฏิเสธไม่ยอมให้ต้อนรับหรือเลี้ยงดู บางคนกลัวกระเป๋าทะเงินให้เจ้าของท้องที่เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม แต่ส่วนใหญ่ดีซุ่ม นอกจากจะไม่ปฏิเสธหรือแบ่งเบาราคาแล้ว ยังเพิ่มภาระให้ด้วยการเรียกร้องหรือเจาะจงอาหารหรือเครื่องดื่มอย่างดีราคาแพงอีกด้วย

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 254)

แต่ในกรณีของพฤติกรรมของนายตำรวจบางคนหรือที่ผู้เขียนเรียกว่า “การเลี้ยงดูปูเสื่อ” ที่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนมากมาย เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านทัศนะของใหญ่ เวโรจน์ ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ว่า

ใหญ่ไม่พอใจพอที่จะไม่รู้ว่าการผิดการณ์ของนายพลตำรวจตรึงผู้บัญชาการผู้นั้น แม้จะแสดงประทับใจและผู้อื่นแสดงท่าทีชื่นชมหรือสรรเสริญเพียงใด แต่ก็เป็นการทำลายประเพณีเก่าแก่ในกรมตำรวจโดยตรง และจะต้องมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยอยู่ในใจเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ไหนแต่ไรมาเป็นหน้าที่ของผู้น้อยที่จะต้องเลี้ยงดูปู่เสื่อผู้ใหญ่ที่ “กรุณา” ไปเยือน หรือ “ตรวจเยี่ยม” และผู้ใหญ่ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องรู้ว่าผู้น้อยเลี้ยงดูปู่เสื่อให้ตนได้อย่างไร เอาเงินที่ไหนมาซื้ออาหาร เครื่องดื่ม และเครื่องอำนวยความสะดวก ใครที่สามารถเลี้ยงดูปู่เสื่อได้อย่างถึงอกถึงใจเพียงใด คนนั้นก็ได้รับความยกย่องขึ้นมากเท่านั้น

ทุกคนอนุมานว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าของบ้านที่จะต้องรับรองแขกโดยไม่มีการอาทราว่าปริมาณการ “รับรอง” จะเป็นภาระมากน้อยเพียงใดแก่เจ้าบ้านผู้เคราะห์ร้ายนั้น

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 257)

วิธีการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้กล่าวไปบ้างแล้ว เมื่อพูดถึงที่มาของรายได้มหาศาลอันมิชอบด้วยการเลือกปฏิบัติหน้าที่ตามผลประโยชน์ที่ได้รับ มิได้จำกัดอยู่ในตำรวจระดับใดระดับหนึ่งหรือสถานีตำรวจสถานีใดสถานีหนึ่งเท่านั้น แต่มีให้เห็นได้โดยทั่วไป พฤติกรรมการแสวงหาผลประโยชน์ก็มีให้เห็นได้หลายลักษณะนับตั้งแต่การอาศัยตราประทับว่า “ด่วนที่สุด” ของทางราชการ ดังที่ผู้เขียนเสนอผ่านความคิดของวีร บุญแดง ในเรื่อง ลว.สุดท้าย ว่า “เขารู้นิสัยของหน่วยราชการบางหน่วยดีว่ามักจะรออยู่จนกระทั่งกำหนดเวลาเพื่อจะปฏิบัติสิ่งที่ควรจะได้ปฏิบัติเสียแต่เนิ่นๆ ครั้นแล้วเพื่อบังคับผู้อื่นให้รีบกระทำ (เพื่อประโยชน์ของตนเอง) ก็ฉวยตราชายมาประทับคำว่า ‘ด่วนที่สุด’ ลงที่หัวกระดาษที่บรรจุคำสั่ง” (ลว.สุดท้าย. 2522 : 309)

นอกจากนั้น วิธีหาแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจแบบอื่นๆ ผู้เขียนก็ได้นำมาสะท้อนและแสดงทัศนะไว้เช่นกันเช่น การเกณฑ์ตำรวจให้ช่วยหาเงินการกุศลในรูปแบบต่างๆ ดังปรากฏในเรื่อง เลือดเข้าตา ผ่านคำพูดของสารวัตรก่อนเล่าที่พูดกับพันแสง

“คุณพันแสง...“คุณบอกผมมาซิว่าใคร – ไอ้หน้าไหน ที่อย่างจะเห็นบ้านเมืองสงบราบคาบไม่มีโจรผู้ร้าย? ปากมันถือศีลแต่มือมันถือสากันแทบทุกคนแหละ ผู้บังคับบัญชาของเราเนะกำชับตำรวจไม่ให้รีดไถชาวบ้าน แต่แล้วใครล่ะที่เกณฑ์ตำรวจให้หาเงินไปช่วยงานการกุศลที่โน่นที่นี่ตลอดทั้งปี? ตำรวจทำแบงก์ก็ได้เองหรือไง? นักการเมืองนะ คนไหนก็คนนั้น เวลาหาเสียงลงตำรวจย้อยยับเหมือนเป็นสัตว์เดรัจฉานพอได้เข้าสภา นั่งเก้าอี้เป็นรัฐมนตรีแล้วไอ้ใครล่ะที่ทั้งขอและทั้งฝาก? แล้วไอ้บ่อนใหญ่ๆ ที่มันเต็มบ้านเต็มเมืองอยู่นั้นะ ของใคร? ซ่องโจรๆ หัวเมืองไทยนะ ใครอุดหนุนใครเป็นลูกค้า? คุณเคยได้ยินไหม เวลาหาเสียงหรือให้สัมภาษณ์ใครๆ ก็เห็นใจตำรวจชั้นผู้น้อย? เหน็ดเหนื่อย เสียสละแล้วก็ใครล่ะที่ดัดงบประมาณตำรวจ เพื่อให้ไอ้ตำรวจชั้นผู้น้อยที่เหน็ดเหนื่อยและเสียสละมันจะได้จนตรอกและไถชาวบ้านกินเพราะขาดงบประมาณสนับสนุน?”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 285)

จากตัวอย่างนี้ นอกจากจะเห็นวิธีการหาผลประโยชน์ของนายตำรวจระดับผู้บังคับบัญชาแล้ว ยังเห็นที่มาของพฤติกรรมการรีดไถของตำรวจชั้นผู้น้อยด้วย

พฤติกรรมการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนายตำรวจที่แม้จะมีคุณวุฒิมากกว่าแต่มีวัยวุฒิต่ำกว่าของนายตำรวจระดับสูงก็เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่วิเศษ เดชกุญชรเห็นว่า มีส่วนทำให้งานตำรวจไม่มีการพัฒนา โดยมองว่า ในแต่ละปีกรมตำรวจลงทุนเป็นเงินจำนวนมหาศาลให้บรรดานายตำรวจต่างๆ ไปศึกษาหาความรู้ไม่ว่าจะในหรือต่างประเทศ แต่สุดท้ายเมื่อตำรวจเหล่านั้นกลับมาบางคนกลับไม่รับฟังความคิดเห็น

ของนายตำรวจเหล่านั้นเลย วีร บัญแต่งเป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างเพื่อให้กรมตำรวจ และนายตำรวจระดับสูงบางคนได้มองเห็นถึงปัญหานี้กระจ่างชัดขึ้น กรมตำรวจลงทุนเป็นเงินจำนวนหมื่นให้เขาได้ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ส่งเขาไปเรียนต่างประเทศ ส่งเขาไปเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ก็เพื่อให้เขามีความรู้มีประสบการณ์ สามารถที่จะตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่ได้โดยผิดพลาดน้อยที่สุดและได้ผลดีที่สุด แต่ผลกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น เมื่อไหร่ก็ตามที่เขาชี้แจงแสดงเหตุผล ซึ่งในที่ประชุมก็ดูเหมือนจะเห็นว่าถูกต้องสมควร แต่แล้วก็ไม่มีใครใคร่ที่จะทำตามคำชี้แจงนั้น วีร บัญแต่ง จึงไม่เข้าใจว่า “เหตุใด คนเหล่านั้นจึงต้องเดินตะแคงในเมื่อเป็นที่ยอมรับกันว่าการเดินตรง ๆ นั้นเป็นวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้นกว่าการเดินถอยหลัง? หรือว่านั่นเป็นวิธีปฏิบัติราชการของเมืองไทย?” (ลว.สุตหทัย. 2522 : 174 -175) และการที่นายตำรวจระดับสูงบางคนยึดมั่นในความคิดของตนมากเกินไปจนไม่ยอมที่จะเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ บ้างผู้เขียนเห็นว่า มีส่วนทำให้งานบางอย่างไม่สามารถกระทำให้บรรลุผลไปได้

นอกจากนั้น ผู้เขียนยังแสดงทัศนะผ่านความคิดของพันตำรวจตรีวีร บัญแต่งในเรื่องเดียวกันไว้อีกว่า

เหตุผลที่ทำให้คนอย่างวีรเป็นไม้เบื่อไม้เม่าสำหรับผู้อื่น เหตุผลที่สำคัญที่สุดก็คือ ความอ่อนทั้งวัยและตำแหน่ง ในสายตาของตำรวจชั้นผู้ใหญ่หลายคน เขาจึงเป็นเพียงนายพันตำรวจตรี และแม้จะเป็นผู้กำกับกับการตำรวจ แต่เงินเดือนและอายุของการเป็นผู้กำกับการยังน้อยกว่าผู้กำกับการด้วยกันส่วนมาก ส่วนวุฒิประกาศนียบัตรโรงเรียนนายร้อยตำรวจก็ดี โรงเรียนเสนาธิการทหารบกก็ดี มันไม่ได้เป็นคุณสมบัติโดยสมบูรณ์แก่เขาเลย กลับจะเป็นโทษเพราะอาจทำให้ผู้ที่ไม่มีวุฒิเช่นนั้น ไม่มีประกาศนียบัตรเช่นนั้น เกิดความรู้สึก “ด้อย” ซึ่งอาจนำไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรงได้ด้วย

(ลว.สุตหทัย. 2522 : 175)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เรียกนายตำรวจระดับสูงที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ผ่านความคิดของวีร บัญแต่งว่าเป็นพวกผู้ใหญ่มีปมด้อย

หรือในยามที่มีการถกเถียงกันในที่ประชุม ภาพอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนน่าจะอยากให้มีอย่างย้งก็คือ การแสดงทัศนะอย่างกว้างขวางของผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพื่อที่จะได้เป็นการเผยแพร่แนวความคิดใหม่ๆ ที่ทันสมัยซึ่งอาจจะเคยพบเห็นหรือศึกษามา และผู้เขียนคงรู้สึกผิดหวังที่ภาพเช่นนั้นไม่ค่อยจะปรากฏให้เห็นมากนัก ดังนั้นจึงได้ถ่ายทอดความรู้สึกผิดหวังผ่านทางความคิดของร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพญาพร ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

พลศักดิ์รู้สึกผิดหวังในตัวผู้บังคับบัญชาแทบทุกคน เขาเคยคิดว่านายตำรวจที่มียศและตำแหน่งเป็นถึงผู้กำกับการหรือรองผู้กำกับการ ซึ่งมีตนนายพลตำรวจตรีและตำแหน่งผู้บังคับการอยู่ใกล้แค่เอื้อม ควรจะมีความมั่นใจในตัวเองและกล้าหาญพอที่จะแสดงความมั่นใจนั้นให้เป็นที่ประจักษ์

เขาเชื่อว่าด้วยวิธีนั้นเท่านั้นที่ความคิดสร้างสรรค์หรือความฝันที่จะปฏิรูปราชการตำรวจจะกลายเป็นความจริงขึ้นมาได้ คนเหล่านั้นมีระดับการศึกษาสูงและมีประสบการณ์มากนอกจากปริญญาบัตรของโรงเรียนนายร้อยตำรวจหรือมหาวิทยาลัยแล้ว หลายคนยังได้ศึกษาต่อในประเทศ หรือต่างประเทศ จนได้ปริญญาโท ปริญญาเอก และได้รับการอบรมหลักสูตรต่างๆ ของกรมตำรวจ หรือได้ไปดูงานต่างประเทศกันหลายครั้ง เวลาสนทนากันเป็นส่วนตัว นายตำรวจผู้ใหญ่เหล่านั้นมักถกเถียงแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และบางทีก็รุนแรงทำให้นายตำรวจใหม่และหนุ่มอย่างเขารู้สึกเสื่อมใสในความคิดอ่านของนายตำรวจรุ่นพี่เหล่านั้นและมีหวัง

แต่พอมีโอกาสและอยู่ในสถานที่ที่ควรแสดงทัศนะอันหลักแหลมปราดเปรื่องให้ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงขึ้นไปได้รับฟังรับรู้และพิจารณา คนเหล่านั้นกลับอ้อมพะน้าหรือคล้อยตามผู้บังคับบัญชาไปหมด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ใหม่หรือแหวก

แนว แม้ว่าความคิดนั้นอยู่ในตำรา หรือ เคยได้รับการทดลองใช้แล้วโดยได้ผลในต่างประเทศ

(เบี้ยล่าง. 2542 : 271)

สิ่งที่น่าสลดใจอย่างยิ่งก็คือ แทนที่นายตำรวจเหล่านั้นจะยอมรับความคิดเห็นที่แสดงออกอย่างซึ่งหน้าและเปิดเผย กลับแสดงความคิดเห็นลับหลังถึงขั้นใส่ร้ายป้ายสี ผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ผ่านความคิดของวีร์ว่า “การใส่ร้ายป้ายสีกันระหว่างข้าราชการตำรวจนั้น เป็นเรื่องเอิกเกริกเกรียวกราว และวีร์ก็แลเห็นว่าการที่ตำรวจที่เป็นใหญ่ทำสงครามให้กันนั้น ก็เพื่อความก้าวหน้าของตนเองทั้งสิ้น วีร์จึงมองพฤติกรรมของนายตำรวจเหล่านั้นด้วยความสมเพช” (ลว.สุตท้าย. 2522 : 828) และอาจด้วยความแลไม่เห็นประโยชน์ใดๆจากการทำเช่นนั้น ผู้เขียนจึงเรียกการกระทำเช่นนั้นของนายตำรวจผู้ใหญ่บางคนผ่านความคิดของวีร์ว่าเป็น “สงครามวิกิลจรีต” (ลว.สุตท้าย. 2522 : 825)

วิธีการหารายได้พิเศษของตำรวจเป็นพฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนพูดถึงอยู่ตลอดเวลา และวิธีการหารายได้ที่เรียกว่า “ยุทธการตีเมืองขึ้น” ก็มักนำมาพูดถึงบ่อยครั้ง โดยผู้เขียนได้ให้ความหมายของ ยุทธการดังกล่าวไว้ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่าหมายถึง การส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสืบสวน และเมื่อพบความผิดแทนที่จะจับกุมก็เรียกเอาเงินจากผู้กระทำความผิดแทน (เบี้ยล่าง. 2542 : 607) และผู้เขียนได้สะท้อนภาพพร้อมแสดงทัศนะของตนต่อวิธีการหารายได้พิเศษของตำรวจด้วยวิธีนี้ ผ่านความคิดของผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

จากประสบการณ์อันยาวนาน ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางรู้ดีโดยไม่ต้องมีพยานหลักฐานยืนยันว่า เจ้าหน้าที่ของเขาหลายคนหลายชุด กำลังถูกใช้ไปในยุทธการ ทั้งในและนอกกรมตำรวจนานานานว่า “ตีเมืองขึ้น” นั่นก็คือ จ้องจับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายรายใหญ่และสำคัญๆ แต่มิใช่ด้วยเจตนาที่จะปราบปรามอาชญากรรม หากเพื่อเป็นการลงโทษที่อาชญากรรมรายนั้นๆดื้อถึงไม่ยอมร่วมมือจัดสรรและแบ่งผลประโยชน์ให้ตามบัญชา

ในสายตาของคนนอก อธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้ที่ห่วงใยสวัสดิภาพของประชาชน และคอยกำชับตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับ ให้ชวนเขาใจใส่ต่อหน้าที่

ยิ่งกว่านั้น ผู้บังคับบัญชาคนใดที่ย่อหย่อนหรือปล่อยปละละเลย ทำให้อาชญากรรมในท้องที่ทวีขึ้นหรือยังคงระบาคอยู่ โดยเฉพาะป้อนการพนันและช่องโสเภณี ซึ่งอธิบดีประมาณอย่างเปิดเผยว่าเป็นที่ “เพาะอาชญากรรม” ผู้บังคับบัญชาคนนั้นยังถูกอธิบดีลงโทษอย่างไม่ไยหน้า ด้วยการโยกย้ายไปดำรงตำแหน่งที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า หรือมิฉะนั้นก็ถึงกับตั้งคณะกรรมการสอบสวนและสำรอนราชการเลย อันเป็นมาตรการลงโทษทางบริหารชนิดหนึ่งที่ตำรวจหัวนเกรงเป็นที่สุด

แต่เพราะเป็นนายตำรวจอาวุโสสูงและมีประสบการณ์มาก ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางจึงรู้ว่า อธิบดีกรมตำรวจกำลังแสดงละครเรื่องใหญ่ตบตาประชาชนอยู่

อธิบดีฉลาดพอที่จะไม่ลงมือหรือสั่งการด้วยตนเองแต่ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นรองๆลงไปทำกลลวงและวางใจเป็นผู้ดำเนินการใน “ยุทธการตีเมืองขึ้น” ครั้งแล้วครั้งเล่าที่เขาและนายตำรวจผู้ใหญ่อื่นๆ ต้องปฏิบัติตามคำขอร้องถึงบังคับให้ต้องเอาหูไปนาเอาตาไปไว้กับการกระทำที่ผิดกฎหมาย และต้องช่วยเหลือผู้ที่กระทำผิดเพื่อให้พ้นการถูกจับกุม หรือได้รับการตั้งข้อหากรณีน้อยกว่า เพราะเป็นความต้องการของ “นาย”

เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ผู้บังคับบัญชาตำรวจสอบสวนกลางไม่กล้าที่จะขอให้อธิบดีกรมตำรวจยืนยันว่าต้องการอย่างนั้นจริงหรือไม่ เพราะเกรงว่าจะไม่สบายอารมณ์อธิบดี และเกรงว่าในบัญชีแต่งตั้งปีต่อไปจะมีชื่อตนปรากฏรวมอยู่ในชื่อของผู้ที่ถูกโยกย้ายไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญน้อยกว่า

(เบี้ยล่าง. 2542 : 169 - 170)

หรืออีกวิธีหนึ่งซึ่งไม่ต่างกับวิธีการที่เรียกว่า ยุทธการตีเมืองขึ้นดังกล่าว และตำรวจก็นิยมทำกัน เพื่อให้ตนมีรายได้พิเศษเพิ่มขึ้นคือ "การเรียกเอาเงินจากตำรวจห้องที่ ที่รู้ว่าจะปกป้องคุ้มครองความผิดนั้นอยู่ เพื่อแลกกับการไม่รายงานฟ้องผู้บังคับบัญชา" (เบี้ยล่าง. 2542 : 607) นอกจากนี้ผู้เขียนยังย้ำอีกว่า "ตราบไคที่ผู้บังคับกองปราบปรามยังป่วยเป็นโรค "หิว" อยู่ หรือยังจำเป็นต้องหา "ส่วย" ส่งผู้ที่มีอำนาจ เป็นผู้บังคับบัญชาในและนอกกรมตำรวจ ตรานั้น "ยุทธการตีเมืองขึ้น" ก็ยังเฟื่องฟูต่อไป (เบี้ยล่าง. 2542 : 107) และคำบรรยายในวิชาป้องกันและปราบปรามที่ว่า "ช่องโสเภณี และบ่อนการพนันเถื่อน เงินที่รวบรวมจากแหล่ง และพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายเหล่านั้นนั้นเองที่เข้าไปอยู่ในกระเป๋าหรือบัญชีธนาคารของนายตำรวจใหญ่ๆบางคน มีส่วนทำให้นายตำรวจเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเศรษฐกิจ" (เบี้ยล่าง. 2542 : 470) ซึ่งพลศักดิ์ระลึกได้อยู่เสมอ น่าจะเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นว่าโรคหิวจะยังคงมีอยู่ตราบไคที่นายยังไม่เลิกเห็นแก่ประโยชน์และความสุขส่วนตัว

หรือในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ผู้เขียนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ผ่านความคิดของสารวัตรใหญ่ เวจโรจน์ ไวเช่นกันว่า

การที่สารวัตรเจ้าของห้องที่หลายคนสามารถที่จะพาดำคันตุกะจำนวนสิบหรือจำนวนร้อยไปรับประทานอาหารยังภัตตาคารชั้นนำในอำเภอของตนโดยไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะทางการเงินของตน เทคนิคก็คือ ผลักภาระในการจ่ายค่ารับรองไปให้แก่เอกชนในห้องที่ ซึ่งก็หนีไม่พ้นเอกชนที่จะต้องพึ่งตำรวจไม่ว่าวันนี้วันหน้าตามปกติ พ่อค้าวาณิชในอำเภอซึ่งมีฐานะดีแม้จะไม่เต็มใจก็ตาม แต่ถ้าการรับรองถี่และจำนวนผู้รับรองมีมากการรวบรวมพ่อค้านักธุรกิจผู้ประกอบสัมมาชีพอาจจะเกิดปัญหา สารวัตรตำรวจห้องที่ก็ยกย้ายไปหา "รายได้พิเศษ" อย่างอื่นด้วยตนเอง "รายได้พิเศษ" เหล่านั้นหาได้ง่ายที่สุดและมีปริมาณล้นเหลือก็คือ รายได้จากบ่อนการพนันเถื่อน ช่องโสเภณี ทั้งที่เป็นช่องเปิดเผย และที่แอบแฝงมาในรูปของสถานบริการอาบอบนวด คลับ ดิสโก้เธค ฯลฯ

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 258)

และอาจเป็นด้วยประสบการณ์ที่วิไลฐ เดชกุญชร เคยประสบจึงสามารถจะถ่ายทอดผ่านความคิดของสารวัตรใหญ่เพื่อให้ผู้อ่านเห็นที่มาและวิธีการหารายได้พิเศษของนายตำรวจบางคนไว้ว่า

สมัยเมื่อใหญ่ยังรับราชการสังกัดกองบัญชาการทหารตำรวจตระเวนชายแดนผืนนั้น ใหญ่รู้ว่า นายตำรวจภูธรในห้องที่เดียวกันหลายคนหา "รายได้พิเศษ" เช่นนี้ และเมื่อสามารถหารายได้โดยเสรีตลอดเวลา นายตำรวจประเภทนี้จึงมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่านายตำรวจระดับเดียวกัน และมีเงินสำหรับใช้จ่ายสอยทั้งนอกและในราชการมากกว่า เมื่อมีราชการสำคัญพิเศษอันใดที่ไม่มีงบประมาณตามปกติตั้งเอาไว้เพื่อราชการชนิดนั้น นายตำรวจพวกนี้ก็สามารถควักกระเป๋าเอาเงินส่วนตัวออกมาใช้สอยได้ทันที โดยไม่ต้องงอนง้อหรือขอเบิกจากทางราชการ เพราะฉะนั้นนายตำรวจพวกนี้จึงมักจะประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการปฏิบัติราชการด่วนและสำคัญๆที่ต้องการเห็นผลโดยฉับพลัน ต่างกับตำรวจที่ขาด "รายได้พิเศษ" เมื่อถึงฤดูพิจารณาบำเหน็จความชอบนายตำรวจที่มีผลงานงดงามเหล่านี้จึงมักจะได้รับการพิจารณาจากผู้บังคับบัญชาก่อน ราชการด่วนและสำคัญอย่างหนึ่งที่นายตำรวจจำพวกนี้ทำสำเร็จได้ผลก่อนผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้บังคับบัญชายกย่องและปูนบำเหน็จเป็นกรณีพิเศษให้เสมอๆก็คือ การสืบสวนปราบปรามโจรผู้ร้าย นายตำรวจ "มือปราบ" ของกรมตำรวจหลายคนมีประวัติความเป็นมาเช่นนี้

นอกจากนายตำรวจประเภทนี้ ยังมีความสามารถพิเศษอีกอย่างหนึ่งคือ สามารถสมาคมกับผู้บังคับบัญชาได้ทุกชั้นได้อย่างใกล้ชิดสนิทสนม เพราะ "รายได้พิเศษ" ทำให้สามารถชำระค่าผ่านประตูสังคมชั้นสูงที่มักจะแพงลิบลั้ได้สบายๆ ความสัมพันธ์ส่วนตัวอันใกล้ชิดที่มีกับผู้บังคับบัญชา จึงยิ่งส่งนายตำรวจที่มี "รายได้พิเศษ" เหล่านี้ ให้ยิ่งเจริญก้าวหน้า

ในราชการสูงและเร็วยิ่งขึ้นไปอีก

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 257)

นอกจากนี้ วสิษฐ เดชกุญชร ยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า การที่ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ทั่วประเทศไม่มีที่ท่าว่าจะลดน้อยถอยลงส่วนหนึ่งเป็นเพราะ “การประชุมที่ผ่านไปแต่ละครั้งเป็นแต่เพียง “โอษฐ์บริการ” ที่อธิบดีกรมตำรวจแสดงเพื่อสื่อมวลชนจะได้รับเอาไปโฆษณาให้รู้สึกว่ กรมตำรวจกำลังเอาจริงเอาจังกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่กำลังลุกลามไปทั่วประเทศเท่านั้น” (เบี้ยล่าง. 2542 : 170)

ในส่วนของการทำงานของอธิบดีกรมตำรวจและตำรวจในกองบัญชาการต่างๆ ผู้เขียนนำมาวิพากษ์วิจารณ์ไว้เช่นเดียวกัน ดังที่สะท้อนผ่านความคิดของผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

เขาผ่านการประชุมแบบนี้มาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน อธิบดีสั่งด้วยเสียงเกรี้ยวกราดและสีหน้าเคร่งขรึม ให้ทุกกองบัญชาการ “กวาดล้าง” อาชญากรรมทุกรูปแบบ และคาดโทษอย่างหนักหากการกวาดล้างล้มเหลว เป็นไปอย่างเหลวและหละหลือหรือล่าช้าไม่ทันเวลาที่อธิบดีกำหนด หรือหากมีอาชญากรรมสำคัญหลงเหลืออยู่ในเขตรับผิดชอบ

นายพลตำรวจโทผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางฟังอธิบดีสั่งแล้วก็หลับตาทำนายได้เลยว่า หลังการประชุมวันนั้น จะเกิดอะไรขึ้นที่หน่วยตำรวจน้อยใหญ่ทั่วประเทศ รวมทั้งที่กองบัญชาการของเขาเอง หัวหน้าหน่วยทุกคนจะรุดหน้ากลับไปสั่งฝ่ายอำนาจการ แล้วฝ่ายอำนาจการก็จะตาสีดาลานหยิบแผน “กวาดล้าง” ที่เคยใช้มาครั้งแล้วครั้งเล่าออกมาปิดฝุ่น แล้วก็รีบแก้ไขเล็กน้อยพอเป็นพิธี ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ต่อจากนั้นไม่นาน ผู้ชมรายการวิทยุทั่วประเทศและอ่านหนังสือพิมพ์ก็จะเห็นข่าว “การกวาดล้าง” อาชญากรรมอันอีกทีก็เอิกเกริกของตำรวจทั่วประเทศ

ตัวเขาเองจะต้องสวมเครื่องแบบนายพลตำรวจโทเพื่อไปยืนดูรถยนต์และจักรยานยนต์ของเจ้าหน้าที่ในบังคับบัญชาที่กำลังเร่งเครื่องแข่งกันเสียงกระหึ่มแล่นเปิดสัญญาณวับวับออกจากกองบัญชาการไปในยุทธการ “ชี้ข้างจับตักแตน” นั้น หลังจากนั้นภายในช่วงเวลาที่ยี่สิบปีที่ผ่านมา ก็น่าจะมีข่าวอันน่าภาคภูมิใจและน่ายินดีว่าตำรวจหน่วยนั้น “กวาดล้าง” จับกุมคนร้ายได้เป็นจำนวนมากและตำรวจหน่วยนี้ “กวาดล้าง” ได้ของกลางเป็นจำนวนมากมหาศาล อธิบดีจะไปปรากฏตัวและแถลงข่าวอย่างภาคภูมิใจและมั่นใจด้วยตนเองแก่สื่อมวลชนที่กองบัญชาการสารนิเทศระดมให้ไปรับรู้ อย่างพร้อมเพรียง

อธิบดีไม่รู้เสียด้วยซ้ำไปว่า ของกลางที่ตั้งแสดงเป็นกองพะเนินอยู่นั้นเป็นของกลางที่เพิ่งจับได้ใหม่ หรือเป็นของกลางเก่าที่ตกค้างอยู่ยังมิได้จำหน่าย แต่นำมาสมุ่รวมกันเข้าเพื่อให้ประทับใจอธิบดีเอง และผู้ฟังการแถลงข่าวนั้น

แล้วในไม่ช้าข่าวการ “กวาดล้าง” ก็จะค่อยๆ ซาลงและในที่สุดก็ดับสนิทเหมือนไฟไหม้ฟาง ในขณะที่อาชญากรใหญ่น้อยยังคงล้นกลุ่กันอยู่ต่อไป กับการแลเนื้อเถื่อนหนึ่งสุจริตชน

(เบี้ยล่าง. 2542 : 169 – 170)

ตัวอย่างนี้ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นวิธีการทำงานและเหตุผลที่มาของวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนได้

วสิษฐ เดชกุญชร แสดงทัศนะอยู่ตลอดเวลาว่า การที่นายตำรวจระดับล่างยังต้องรัดไถ หรือแสวงหารายได้พิเศษตามอย่างนายนั้นเป็นปัญหาที่ไม่มีวันแก้ไขได้เลย ครอบครัวยังคงมีปัญหาระดับสูงยังยึดติดอยู่กับผลประโยชน์และความสุขส่วนตัวที่สังคมเช่นสรวงสังเวศให้อย่างท่วมท้น จนผู้รับลืมหูลืมตาไม่ขึ้น โดยได้ยกเอาพฤติกรรมของพันตำรวจเอกหัวหน้าตำรวจภูธรในเรื่อง สารวัตรใหญ่ มาให้เห็น และมองปัญหาเหล่านี้ผ่านความคิดของใหญ่ว่า “นายพันตำรวจเอกหัวหน้าตำรวจภูธรมิใช่แต่เพียงผู้เดียวในกลไกอันมหึมาและสลับ

ซับซ้อนของราชการตำรวจเท่านั้น ที่กำลังเป็นเหยื่อของการเซ็นสรวงสังเวออันมโหฬารพันลึกลงนั้น แต่นายตำรวจใหญ่น้อยอื่นๆอีกหลายระดับ และหลายร้อยหลายพันคนก็กำลังหลงระเริงจำหุดตัวว่ายอยู่ในปลักอันโสมมของอำิสันด้วย" (สารวัตรใหญ่ : หน้า 354 – 355) ที่เป็นเช่นนี้ผู้เขียนก็ไม่ได้โทษนายตำรวจเหล่านั้นอย่างเดียวที่ไม่รู้จักประมาณตนไม่รู้จักความพอดี เพราะหากจะโทษผู้เขียนก็เห็นควรว่า

จะต้องโทษผู้ที่มีอำนาจในกรมตำรวจที่ได้ปลุกฝังมโนธรรมให้แก่ตำรวจ แต่กลับเป็นตัวอย่างของความฟุ้งเฟ้อสุราย ร่วย ชาติอันโสม และความเป็นอยู่ที่เกินฐานะ ซึ่งนำไปสู่การไขว่คว้า และในที่สุดรับหรือเรียกร้องเอาประโยชน์ที่มีขอบใหญ่เสียดายที่ดูเหมือนว่า ทุกคนจะพากันลืมนึกเสียหมดแล้วว่า ก่อนที่จะมาเป็นตำรวจกันนั้น ตนเป็นใครมาจากไหน ดูเหมือนจะไม่มีใครเลยที่ระลึกได้ว่าก่อนที่จะมาสวมเครื่องแบบตำรวจกันนั้น ทุกคนรู้จักสุขรู้จักทุกข์ และรู้ร้อนรู้หนาว เช่นเดียวกับสามัญชนคนไทยธรรมดาทั่วไป แต่บัดนี้หลังจากที่ได้สวมเครื่องแบบตำรวจ และได้มีตำแหน่งมีอำนาจอันเนื่องมาจากตำแหน่งแล้วทุกคนดูเหมือนจะได้เสวยชาติและรูปกลายเป็นโอปปาติกะชนิดใหม่ที่รู้จักเสพแต่สุขและสุขของตนผู้เดียวโดยไม่คำนึงว่าคนอื่นจะกำลังทุกข์ทวยอย่างไร

เขาไม่รู้จักกันเสียเลยดอกหรือว่า เขากำลังเป็นตำรวจ และกำลังสวมเครื่องแบบตำรวจกันอยู่ และเพราะฉะนั้นจึงอยู่ภายใต้ข้อผูกพันที่จะต้องอุทิศตนเพื่อความสุขของผู้อื่น ไม่ใช่ให้ผู้อื่นอุทิศตนเพื่อความสุขของเขาเอง

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 354- 355)

ผู้เขียนคงผิดหวังกับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยหลาย ๆ คนมาก ไม่ว่าจะเป็นนายตำรวจระดับสูงหรือระดับล่าง ดังนั้นจึงนำเอาความผิดหวังทั้งหมดมาสะท้อนและย้ำให้เห็นบ่อยครั้ง โดยสอดแทรกผ่านทั้งความคิด คำพูดและพฤติกรรมของตัวละครหลายๆตัว ดังเช่นรู้สึกผิดหวังกับตำรวจที่ลืมนึกและไม่รู้จักหน้าที่รับผิดชอบของตน จึงได้สะท้อนผ่านความคิดของร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพยาพร ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ที่เขาผิดหวังมากอย่างหนึ่งนั่นก็คือ ความไม่แยแสที่เกือบจะเป็นการทอดทิ้งที่ตำรวจแสดงต่อประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือ โรงเรียนนายร้อยตำรวจได้ปลูกฝังความรู้สึกที่ว่า ตำรวจเป็นผู้รับใช้ประชาชนให้แก่เขาอย่างลึกซึ้ง และแนแน่นแต่พอพ้นโรงเรียนมาแล้วก็ดูเหมือนเลือดของ "สามพราน" จะเข้มข้นลงๆ จนกระทั่งใสเหมือนน้ำ

นายตำรวจรุ่นพี่และรุ่นเดียวกันเป็นจำนวนมากกระเริงอยู่กับลากรูปต่างๆที่มาสู่ตน ชั้นแรกโดยไม่ดิ้นรนหรือร้องขอ แต่หนักเข้าเมื่อได้ลิ้มรสและตระหนักในความโอชะและเหลือเฟือของมัน แทบทุกคนก็เลิกคอยลากรูปอยู่กับที่ แต่ออกไขว่คว้าล่าลาโดยใช้อำนาจที่มาจากตำแหน่งหน้าที่เป็นเครื่องมือกันอย่างหน้าด้านหรือลืมนึก

ที่ทำความทอดอ้อยและทอดทิ้งให้แก่พลศักดิ์มากก็เพราะว่า ผลของการไขว่ควาล่าลากรูปนั้น ทำให้ทุกคนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นทันตาเห็นเสียด้วย หลายคนซื้อรถยนต์ส่วนตัวราคาแพงๆ และเริ่มผ่อนชำระค่าน้ำบ้านหลังใหญ่ราคาหลังละเป็นล้าน ทั้งๆที่ด้วยเงินเดือนที่ได้รับจากราชการไม่มีใครสามารถจะแบกหนี้ก้อนมหึมาเช่นนี้ได้

ชีวิตตำรวจกลายเป็นการเก็งกำไรอย่างบ้าคลั่ง

พลศักดิ์แน่ใจว่าหากการเก็งกำไรนั้นเกิดผิดพลาดเสียหายเข้า อย่างไม่เสียตำรวจก็คงจะไปออกตัวกับเหยื่อรายเก่าที่เคยบันดาลความสุขแทบทันตาเห็นให้ตน เหยื่อรายนั้นก็คือ ประชาชนคนทุกข์ ที่หวังพึ่งตำรวจนั่นเอง

(เบี้ยล่าง. 2542 : 270)

หรือสะท้อนผ่านความคิดของพันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์ ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ตอนหนึ่งว่า

ความผูกพันที่ตำรวจมีต่อเครื่องแบบและส่วนประกอบรวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์นั้น เมื่อผสมกับการฝึกแบบทหารซึ่งใช้นัยอย่างเด็ดขาด และการอบรมให้รู้จักใช้อำนาจตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ตำรวจส่วนใหญ่ห่างเหินกับประชาชน ความแข็งแกร่งและความระมัดระวังอันตราย ซึ่งกลายเป็นความระแวงเข้าครอบงำตำรวจในที่สุด

และเมื่อออกจากโรงเรียนไปเป็นตำรวจสมบูรณ์แบบแล้ว ได้สัมผัสและรับรู้ของอำนาจอย่างแท้จริง รู้ว่าอำนาจนำมาซึ่งความเกรงใจและความเกรงกลัวทั้งจากทหรชนและทุจริตชน ตำรวจในจำนวนไม่น้อยก็ลืมการ “พิทักษ์สันติราษฎร์” อันเป็นปณิญาตั้งเดิมของตน หลายคนหันหลังให้ประชาชนอย่างสิ้นเชิงและใช้อำนาจตามกฎหมายของตนนั้นเองเป็นเครื่องมือหาประโยชน์สร้างความมั่งคั่งและมั่นคงให้แก่ตนเอง

(สารวัตรใหญ่ : หน้า 171 – 172)

จากทั้งสองตัวอย่างที่ยกมา นอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความรู้สึกที่แท้จริงของผู้เขียนที่มีต่อพฤติกรรมตำรวจที่เขาได้พบเห็นแล้ว ยังทำให้มองเห็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้สัมพันธภาพระหว่างตำรวจกับประชาชนมีห่างเหินกันด้วย

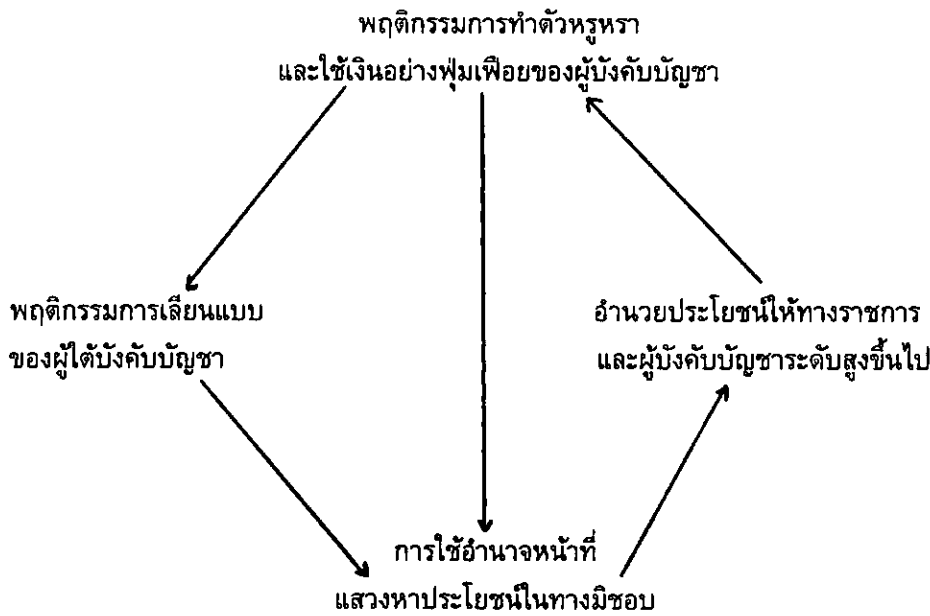
ความผิดหวังที่เกิดขึ้นในใจของผู้เขียน บางครั้งก็ไม่ได้เจาะจงว่ามีที่มาจากพฤติกรรม และการกระทำของข้าราชการตำรวจในแต่ละระดับชั้นดังที่นำเสนอให้เห็นแล้วเท่านั้น ข้าราชการอื่นๆไม่ว่าจะสังกัดหน่วยงานใดแต่ถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบประชาชน ผู้เขียนก็ได้นำมาวิพากษ์วิจารณ์ไว้ด้วย ดังที่สะท้อนผ่านคำพูดของเสี่ยทรงยศ อัครวณิชชัยอุดมในเรื่อง สารวัตรเถื่อน

คุณไม่รู้จริง ๆ หรือแกล้งทำเป็นไม่รู้ว่ามีคนอื่นอีกเยอะแยะในเมืองไทยและในโลกที่ใช้วิธีเดียวกันกับผม? บางคนในเมืองไทยนี่เอง นั่งเก้าอี้ตัวโต ตำแหน่งสูง วางท่าและตีสีหน้าว่าข้าพเจ้ายพร้อมด้วยคุณธรรม มโนธรรม จริยธรรม แต่ขาดทุนท์ของมันไม่ได้ติดกับนายทรงยศ อัครวณิชชัยอุดมเลย อาจจะต่างอยู่บ้างก็ตรงที่มันไร้ตำแหน่งทางราชการเป็นฐานอำนาจและใช้ปลายปากกาเป็นอาวุธ ดูเหมือนคุณจะปักใจเอาเสียจริงๆว่าเงินที่ผลได้จากการค้ากัญชาของผมนั้นเป็นเงินเลว เงินชั่วๆ เงินมีพิษ แต่ตามจริงๆเถอะคุณยม เงินที่ผมได้จากการขายกัญชา กับเงินที่ไอ้พวกข้าราชการตัวโตๆ ได้จากการขูดรีดเอาจากคนสุจริตที่หาเช้ากินค่ำในบ้านในเมืองนะ อย่างไหนมันจะชั่วช้าเลวกว่าและมีพิษมากกว่ากัน? แล้วคุณนึกหรือว่ามันกินกันทีละบาทสองบาท เป่ล่าเลย? มันก็จับเข้าไปงวดละสิบล้าน ยี่สิบล้าน เหมือนกันกับผมนะแหละ”

(สารวัตรเถื่อน : หน้า 50 – 51)

จากน้ำเสียงและสรรพนามที่ผู้เขียนเลือกใช้ นอกจากจะสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครแล้ว สามารถทำให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกของเขาที่มีต่อพฤติกรรมของนายตำรวจและข้าราชการระดับสูงเหล่านี้ด้วย

ทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย ทำให้สามารถสรุปสาเหตุ ที่มาที่ไป และผลพวงของปัญหาเป็นวงจรได้ดังนี้

จากแผนภูมิข้างต้น ทำให้เห็นทัศนะโดยรวมของผู้เขียนที่มีต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยได้ชัดเจนว่า ตราบใดที่พฤติกรรมการทำตัวหุหุราและใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือยของผู้บังคับบัญชายังคงอยู่พฤติกรรมการเล่นแบบของผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะยังมีให้เห็นไปตลอด เพราะลำพังเงินเดือนแค่หยิบมือคงไม่สามารถจะทำให้การใช้ชีวิตหุหุราฟุ่มเฟือยได้ ดังนั้นการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบจึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด แต่เพื่อไม่ให้เป็นการนำเกลียดเกินไปนักรายได้พิเศษเหล่านั้นก็จะถูกจัดสรรไปให้เป็นประโยชน์ของทางราชการบางส่วนหนึ่ง แต่โดยส่วนใหญ่ก็เพื่อประโยชน์ส่วนตัว และผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไปเป็นทอดๆ เมื่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงการทำไม่รู้จักกับพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาไปบ้าง ของกำนัลก็จะหลั่งไหลมาจากทุกสารทิศ ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นก็สามารถจะเอื้อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างหุหุราฟุ่มเฟือยมากขึ้นไปอีก นอกจากนั้นการทำตัวหุหุราและใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือยเกินฐานะของผู้บังคับบัญชาที่เป็นที่มาของการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ทั้งนี้ก็เพื่ออำนาจผลประโยชน์ให้กับทางราชการและผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไป อันจะนำมาสู่พฤติกรรมเดิมซ้ำๆ ซากๆ และยิ่งปริมาณของผู้บังคับบัญชาที่ทำตัวเยี่ยงเศรษฐีมีมากเท่าไร การเลียนแบบก็จะขยายวงกว้างขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งพฤติกรรมกรรมการรัดไถ่นั้นก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยวิธีการต่างๆ มาช่วย ดังนั้นการเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในมือจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถนำไปหารายได้ในปริมาณที่สูงขึ้นเรื่อยๆ และเมื่อหาได้แล้วก็ต้องจัดสรรให้เป็นสามส่วนเช่นเดิมแล้วก็ส่งต่อๆ ก็จะเป็นเช่นนั้นวนเวียนเรื่อยไปโดยผู้ที่ต้องตกเข้ามาเป็นเหยื่อของห่วงโซ่นี้แบบถาวรและไม่มีทางหนีรอดไปได้ก็คือ ประชาชน

3. ทัศนะต่อเครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

นอกจากความบกพร่องด้านการทำงานแล้ว ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ผู้เขียนแสดงทัศนะไว้อีก เช่นเกี่ยวกับเครื่องมือของใช้ของตำรวจโดยผู้เขียนมองว่า ในการปฏิบัติงานบางอย่างนั้นเครื่องมือหรือของใช้ของตำรวจนั้น ไม่ได้เหมาะสมกับการปฏิบัติการณ์ใดๆ เลย ยิ่งไปกว่านั้นบางครั้งยังจะเป็นเป้าให้ฝ่ายตรงข้ามโจมตีได้ เช่นกรณีการจัดให้มีตำรวจคุ้มกันนายตำรวจระดับสูง ผู้เขียนมองว่าการที่ปล่อยให้ตำรวจขับจักรยานยนต์คันใหญ่

การแต่งกายที่สื่อความเป็นราชการ รวมถึงการพกพาอาวุธให้สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนก็สามารถจะทำให้การปฏิบัติการกิจครั้งนั้นผิดพลาดได้ ดังที่สะท้อนผ่านความคิดของอธิบดีประพทธี ในเรื่อง เบี้ยล่าง

“ในเวลาเดียวกันนั่นเอง จักรยานยนต์ใหญ่คันหนึ่งซึ่งขับโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลหนุ่มในเครื่องแต่งกาย “ซาฟารี” สีหม่น มีเจ้าหน้าที่หนุ่มสังกัดเดียวกันและแต่งกายคล้ายกันนั่งซ้อนท้าย ก็แล่นตามรถของอธิบดีกรมตำรวจไปในระยะกระชั้นชิด ประพทธีรู้ก่อนแล้ว จากรายงานของผู้บัญชาการตำรวจสันติบาลว่า เจ้าหน้าที่ทั้งสองคนบนรถจักรยานยนต์เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของเขา ซึ่งจะติดตาม “รักษาความปลอดภัย” ให้แก่เขาทุกฝีก้าว จนกว่าเขาจะถึงบ้านหรือสำนักงาน

เมื่อเห็นการแต่งกายและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลทั้งสอง ประพทธีก็อดตั้งคำถามกับตัวเองไม่ได้ว่า หากเกิดภัยอันตรายโดยเฉพาะจากการลอบทำร้ายหรือลอบสังหารเขาดังที่เคยปรากฏมาแล้วกับบุคคลสำคัญในต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ทั้งสองจะช่วยป้องกันหรือระงับเหตุได้เพียงใด เพราะนอกจากสถานะของจักรยานยนต์คันใหญ่และการแต่งกายจะสื่อความเป็นราชการแล้ว สิ่งที่สูงเวยของแต่ละคนอยู่ใต้เสื้อซึ่งคงจะเป็นปืนพกหรือเครื่องรับส่งวิทยุ ยั่วยุถึงความสำคัญของภารกิจของเขาอย่างชัดเจนอีกด้วย ถ้าหากมีผู้ปองร้ายและมีการวางแผนปองร้าย อย่างไรเสีย เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยทั้งสองก็คงจะตกเป็นเป้าที่ฝ่ายปองร้ายจะต้องพิชิตเป็นอันดับแรก

(เบี้ยล่าง. 2542 : 40)

ในเรื่องของการใช้เวลายานพาหนะ ผู้เขียนไม่ได้มองว่ารถจักรยานยนต์จะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจเสมอไป เพราะบางครั้งบางสถานการณ์รถจักรยานยนต์ก็มีความจำเป็น ดังที่เสนอผ่านความคิดของร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ ในเรื่องเดียวกันว่า

เครื่องใช้เก๋อย่างเดียวกับพลศักดิ์ไม่ต้องเป็นห่วงเพราะมันกลมกลืนกับงานของเขาอย่างเหมาะสมนั่นคือ จักรยานยนต์ นอกจากจะใช้ขับขี่โดยลำพังตนเองด้วยความคล่องแคล่วและสะดวกแล้ว เมื่อจำเป็นพลศักดิ์ยังสามารถให้เพื่อนร่วมงานนั่งซ้อนท้ายไปกับเขาด้วยความคล่องแคล่วและสะดวกเช่นเดียวกันอีกด้วย

ในภาวะการจราจรที่เบียดเสียดและหนาแน่นอย่างกรุงเทพมหานครนั้น พลศักดิ์เคยพบมาแล้วหลายครั้งว่า การทำงานโดยใช้จักรยานยนต์ของเขามีประสิทธิภาพกว่าการใช้รถยนต์ส่วนตัว หรือของทางราชการอย่างเทียบกันไม่ได้

(เบี้ยล่าง. 2542 : 213)

นอกจากนั้น เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ของตำรวจบางอย่างเช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในหลายกองบัญชาการ ผู้เขียนมองว่า “ทั้งเก่า ล้าสมัย บางอย่างหลายประเทศเขาเลิกใช้ไปแล้ว แต่เรากียังจำเป็นต้องใช้มันอยู่ เช่นรถหุ้มเกราะของตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งซื้อมาตั้งแต่สมัยปราบปรามคอมมิวนิสต์ อายุแต่ละคันไม่ต่ำกว่า 30 ปี” (เบี้ยล่าง. 2542 : 117) ส่วนเฮลิคอปเตอร์ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่า “นอกจากที่มืออยู่เก่าแล้ว ยังบรรทุกกำลังได้น้อยด้วย” (เบี้ยล่าง. 2542 : 117 - 118)

นอกจากกองบัญชาการแล้ว กองตำรวจสันติบาลก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่จะต้องให้เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยผู้เขียนเห็นว่า ที่นี้ก็ยังขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยและครบครันหลายอย่าง ดังที่สะท้อนผ่านคำพูดของพันตำรวจเอกคนหนึ่งในเรื่อง บัวบก ว่า

“คุณคงจะคุ้นเคยกับการทำงานแบบมีเครื่องมือเครื่องใช้ทันสมัย และครบครัน แต่ที่นี่ ที่สันติบาลนี่ เราออกจะมีข้อจำกัดอยู่ละ เครื่องมือเครื่องใช้ของเราส่วนมากเก่าและล้าสมัย บางอย่างเสียแล้วหาช่างซ่อมไม่ได้ เพราะมันเป็นเครื่องมือเทคนิค ส่งไปซ่อมต่างประเทศก็ไม่ไหว ขอซื้อใหม่ก็ไม่ได้รับอนุมัติ”

“ไม่มีใครเห็นความสำคัญของงานตำรวจสันติบาล” ลำพาลีได้ยินเสียงผู้กำกับการปรารมภ์ต่อไปอีก “นายก็ดีแต่สั่งๆ แต่ไม่เคยเหลียวแล ผู้ร้ายใช้ของดีกว่าตำรวจ อย่างรถยนต์ขี้นี้ เรามีแต่รถยนต์เก่าๆ อย่างว่าแต่จะเอาไปใช้ติดตาม สังเกตพฤติกรรมของใครเลยวิ่งออกไปยังไม้ทันพันกองบัญชาการก็เสียเสียแล้ว จำนวนก็น้อยไม่พอใช้”

(บ่วงบาท. 2543 : 641)

กฏแถมมือ ก็เป็นอุปกรณ์อีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาวิพากษ์วิจารณ์ไว้ โดยสะท้อนผ่านความคิดของ ร้อยตำรวจตรีพันแสงในเรื่อง เลือดเข้าตา ว่า

“กฏแถมมือที่เห็นอยู่ส่วนใหญ่เป็นกฏแถมมือที่ทำในประเทศไทยคุณภาพต่ำและราคาถูก พันแสงเคยเห็นตำรวจใช้ลด หนีบกระดาษไขออกมาอย่างง่ายดายนมาแล้ว พันแสงเองเวลาใส่กฏแถมมือผู้ต้องหาก็ก็นึกใจไว้วางใจ หรือเชื่อถือประสิทธิภาพของเครื่องพันหนาการขึ้นนั้นเลย ”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 244 - 245)

ของใช้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนแสดงทัศนะไว้ก็คือ เครื่องแต่งกายของตำรวจ โดยได้ เสนอความคิดเกี่ยวกับการใช้เครื่องแต่งกายที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย ผ่าน ความคิดของร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

อากาศเมืองไทยร้อน ไม่มีเหตุผลที่คนไทยจะต้องสวมเสื้อเชิ้ตชั้นนอกชนิดใดๆ เขาไม่ชอบแม้จะยังจำเป็นต้องแต่ง เครื่องแบบสีทึบก็ของนายตำรวจที่ต้องใช้เสื้อชั้นนอกคอแบบ หรือเครื่องแบบสีขาวซึ่งใช้เสื้อนอกคอปิด เครื่องแบบ ตำรวจที่พลศักดิ์พอใจมากที่สุดคือ เครื่องแบบปกติดั้งประกอบด้วยเสื้อเชิ้ตคอพับและแขนสั้น เขาารู้สึกว่า เมื่อสวมแล้วมัน สบาย เหมาะกับดินฟ้าอากาศและคล่องตัว สอดคล้องกับการกิจของตำรวจ ซึ่งส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติงานในที่แจ้ง ใกล้ผู้คน และอาจต้องเผชิญอันตรายจากการต่อสู้”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 211)

4. ทัศนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการบริหารจัดการ พฤติกรรมการแสดงออก และการ ปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของตำรวจที่มีต่อสังคม

นอกจากวิสัยทัศน์ เดชกฤษจะแสดงทัศนะต่อการบริหารจัดการ พฤติกรรมการแสดงออก รวมทั้ง เครื่องมือเครื่องใช้ของตำรวจดังกล่าวแล้ว ยังแสดงทัศนะเกี่ยวกับผลกระทบที่สังคมได้รับอันเนื่องมาจากการ บริหารจัดการ พฤติกรรมการแสดงออก และการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ด้วย

ผู้เขียนมีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจปัญหาของตำรวจชั้นผู้น้อยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะปัญหาเรื่อง ความขัดสนเนื่องจากการมีรายได้และค่าตอบแทนจากราชการน้อย ดังที่สะท้อนผ่านทางคำพูดของภาณิน ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ความยากจนขัดสนของตำรวจชั้นผู้น้อย...ฉันอยู่ใกล้ชนิดพอที่จะเห็นได้ว่า ตำรวจระดับนายดาบ จ่า นายสิบ ลง ไปจนถึงพลตำรวจเขามีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ถึงแม้จะแลดูว่าทางราชการมีสวัสดิการให้ มีบ้านให้อยู่ แต่รายจ่าย อย่างอื่นก็มากจนเงินเดือนที่ได้รับไม่พอใช้ จริงอยู่ ในฐานะที่เป็นข้าราชการตำรวจ ทางราชการช่วยเหลือค่าเล่าเรียน

ลูก ค่าพยาบาลรักษาเวลาเจ็บป่วยทั้งตัวเองและลูกเมีย แต่ก็ต้องทรงจ่ายไปก่อนแล้วเอาใบสำคัญไปเบิกทีหลัง แปลว่าต้องควักกระเป๋าเองก่อนทั้งนั้น เงินในกระเป๋าไม่มีจะไปควักมาจากไหน?”

(เบี้ยล่าง. 2542 : 448)

นอกจากผู้เขียนจะเข้าใจที่มาของความขัดสน และพฤติกรรมการรีดไถของตำรวจชั้นผู้น้อยอย่างลึกซึ้งแล้ว ปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่งที่วิสิฐ เดชกุญชรมองอย่างเข้าใจและเห็นว่ามีที่มาจากแหล่งเดียวกันก็คือ มองว่าเพราะการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอจากกรมตำรวจนั่นเอง ที่เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งนำไปสู่การสร้างปัญหาต่างๆแก่ตำรวจไม่ว่าจะระดับใด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งของครอบครัวตำรวจ หรือการแก้ปัญหาไม่ได้ของตำรวจบางคนจนต้องหันไปพึ่งเหล้า ดังเช่นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของสารวัตรวราธิในเรื่อง สารวัตรใหญ่ และคำพูดของหมวดพิทยารักษ์ที่เล่าให้สารวัตรใหญ่ฟัง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของอีกหลาย ๆ ภาพที่เกิดขึ้นกับครอบครัวตำรวจไทยอย่างชัดเจน

“เป็นปรากฏการณ์ของบ้านนี้รับสารวัตร” เขามองขณะที่จู่จากรยานยนต์ออกมาเตรียมจะนำใหญ่เดินทางต่อไป

“ยายป้าเป็นลูกติดเมียคนแรกของสารวัตรวราธิ และเป็นไม้เบื่อไม้เมากับคุณนายคนนี้อยู่เป็นประจำตลอดเวลาที่จริงดูเหมือนยายป้าจะเรียนวิชาเลขานุการอยู่ที่วิทยาลัยอะไรอยู่ที่กรุงเทพฯ นะครับ แต่ผมเห็นแกกลับมามบ้านเกือบทุกอาทิตย์ มาที่ไรก็ทะเลาะกับยายแม่เลี้ยงที่นั่น คำกันบ้าง ตีกันบ้าง ส่วนมากสารวัตรวราธิจะทำเหมือนไม่รู้ไม่เห็นอะไรกับหน้ากับตาकिनแต่เหล้า ถ้ามาได้ทีแล้วเป็นต้องลุกขึ้นมาช่วยเมียแกทุกที”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 50)

ดังกล่าวแล้วววิสิฐ เดชกุญชร มองปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวตำรวจได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นเมื่อเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของสารวัตรวราธิ เขาจึงแสดงความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของปัญหาผ่านความรู้สึกของพันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์ว่า

ใหญ่ฟังรายงานนั้นด้วยความรู้สึกหดหู่ เขามีความรู้สึกเช่นนั้น ทุกคราวที่ได้ยินปัญหาในครอบครัวตำรวจไม่ว่าน้อยหรือใหญ่ ใหญ่ตระหนักในการะอันหนักอึ้งของเพื่อนร่วมงานของเขา และตระหนักด้วยว่า นอกจากราชการแล้วตำรวจยังได้รับค่าตอบแทนน้อย ความขัดสนในด้านการเงินนี่เองที่อาจกลายเป็นบ่อเกิดของปัญหาความแตกร้างภายในครอบครัว โดยเฉพาะถ้าหากหัวหน้าครอบครัวหรือพ่อบ้านแม่บ้านตามใจตัว ไม่รู้จักจัดการเงินของครอบครัวให้เหมาะสมและอดภาพ

ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา ใหญ่พยายามที่จะเตือนและอบรมสั่งสอนเพื่อนร่วมงานผู้น้อยกว่าให้ระมัดระวังในเรื่องนี้ และพยายามด้วยที่จะเป็นตัวอย่างในเรื่องความมริยสัถ์ กระหมัดกระหม่อมและสันโดษ และเขาต้องยอมรับว่าความพยายามของเขามีได้สัมฤทธิ์ผลเสมอไป หลายคนและหลายครอบครัวฟังคำเตือนและการอบรมสั่งสอนของเขาด้วยอาการไม่ยินดียินร้าย และคงดำเนินชีวิตสุรุ่ยสุร่ายและไร้แผนของตนต่อไปอย่างเปิดเผย บางคนบางครอบครัวดูเหมือนจะมีความสุขและเพลิดเพลินอยู่กับการกู้ยืมเงินมาซื้อหาของใช้ที่ราคาแพงและไม่จำเป็นชิ้นแล้วชิ้นเล่า นายตำรวจชั้นประทวนหลายคนซื้อจักรยานยนต์ขนาดแรงม้าสูงราคาหลายหมื่นมาใช้ ทั้ง ๆ ที่อาจจะประหยัดเงินได้ก่อนใหญ่ หากจะซื้อคันที่ย่อมและแรงม้าน้อยกว่านั้น บางคนผ่อนชำระค่าปิ่นปักผมอย่างดีไม่ยิ่งหย่อนกว่าจักรยานยนต์ ทั้ง ๆ ที่อาจเสียเงินผ่อนชำระเดือนละน้อยกว่านั้นหากซื้อปิ่นปักผมรุ่นเก่าแบบธรรมดา

ในขณะเดียวกัน ภรรยาของตำรวจอีกหลายคนตั้งหน้าตั้งตารอหนี้ราคาแพงมาประดับตกแต่งร่างกาย แม้ว่าจะเป็นที่รู้กันว่าเครื่องประดับเหล่านั้นแต่ละชิ้นมีราคาสูงกว่าเงินเดือนของสามีหลายเท่า

การมีชีวิตอยู่ด้วยความประมาทเช่นนี้ทำให้ตำรวจและครอบครัวขาดแคลน หาได้ไม่พอใช้ ต้องกู้และเป็นหนี้โดยไม่จำเป็น กลายเป็นเหยื่อของผู้ฉ้อโกงให้กู้เพื่อรีดดอกเบี้ยย และหนี้ค่อยๆ มีปริมาณพอกพูนเพิ่มขึ้นจนไม่เห็นทางออก และแทนที่จะหยุดเพื่อชวนขวยหาทางแก้ไข หลายคนกลับพยายามที่จะลืมหายปัญหาด้วยการเที่ยวเตร่กินเหล้าเมายา และทำให้ปัญหายิ่งทวีคูณขึ้นมากหนักลงไปอีก

แต่ใหญ่ก็รู้ว่า มีตำรวจและครอบครัวดีอีกหลายคนและหลายครอบครัวที่พยายามแก้ปัญหาด้วยสติ ด้วยการชวนขวยตะเกียกตะกาย ประหยัดกระหมัดกระหม่อม มีชีวิตอย่างสันโดษ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และประกอบสัมมาชีพข้างเคียงเพื่อแบ่งเบาภาระในครอบครัว แม้ตรงนั้น ก็ยังผิดเคืองชักหน้าไม่คอยจะถึงหลัง และบางครั้งบางฤดูกาล เช่นก่อนโรงเรียนจะเปิดภาคเรียนก็ประสบปัญหาซ้อน ไม่มีเงินที่จะชำระค่าเล่าเรียน หรือซื้อเครื่องแต่งตัวให้ลูก

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 50 - 51)

จากความคิดของสารวัตรใหญ่ เวิร์จนจะเห็นได้ว่า นอกจากนักเขียนผู้เฝ้ามองปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริงแล้ว ยังได้ถือโอกาสบอกหรือแนะหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย

หรือจากความคิดของพลศักดิ์ในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็สามารถสะท้อนให้เห็นปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นกับครอบครัวตำรวจบางครอบครัวได้

พลศักดิ์นึกถึงเพื่อนตำรวจคนอื่นๆ ที่มีครอบครัวแล้ว ทั้งที่เป็นนายตำรวจสัญญาบัตรอย่างเขาและที่เป็นนายตำรวจชั้นประทวนคือนายดาบตำรวจ จ่านายสิบตำรวจ และนายสิบตำรวจ และแม้พลตำรวจบางคนก็ตาม เขาอยากจะรู้ว่าคนเหล่านั้นทำความเข้าใจกับเมียและลูกอย่างไรจึงสามารถใช้ชีวิตครอบครัวอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีปัญหา ทั้งๆ ที่ตนเองต้องสาละวนอยู่กับงานในหน้าที่อย่างไม่เป็นเวลา แต่ในขณะที่เดียวกันเขาก็สงสัยว่า หลายครอบครัวอาจจะอยู่ด้วยกันไปตามยถากรรม เพราะเขาได้เห็นการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างภรรยา กับสามี แม้กับลูกและพ่อกับลูกในครอบครัวของตำรวจอยู่เสมอ ในบางกรณีการพิพาทบาดหมางลุกลามไปจนกลายเป็นการใช้กำลังทำร้ายกัน และจบด้วยการหย่าร้างก็หลายคู่

(เบี้ยล่าง. 2542 : 654)

จากทั้งสี่ตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ปัญหาการจัดสรรงบประมาณและค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสมสามารถทำให้เกิดผลกระทบมากมายไม่เฉพาะแต่กับตำรวจเหล่านั้นเท่านั้น แต่ลุกลามไปจนถึงครอบครัวจนกระทั่งบางครั้งก็อาจเป็นอีกสาเหตุที่นำไปสู่ความแตกร้างของครอบครัวตำรวจบางครอบครัวด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่า ด้วยความขัดสนและความไม่มีเงินเพียงพอที่จะใช้จ่ายในเรื่องที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการเอื้อให้เข้าไปสู่พฤติกรรมการรีดไถของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับล่าง อันจะนำไปสู่ความเดือดร้อนในระดับสังคมที่กว้างขึ้นไปอีก ซึ่งวิธีการรีดไถก็มีมากมายหลายวิธี ดังที่ได้เคยเสนอให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วในหัวข้อการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบในบทที่ 2 หรือจากความคิดของการุณในเรื่อง สันติบาล ที่ว่า “เขาเคยได้ยินเรื่องความทุจริตและผลประโยชน์อันมิชอบของตำรวจมานาน และหลายต่อหลายครั้ง ตำรวจจรรยาจรตั้งศาลเตี้ยข้างถนนเพื่อปรับผู้กระทำความผิดกฎหมายแล้วเอาเงินค่าปรับเข้ากระเป๋าดตนเอง ตำรวจจุมบ่อนการพนันและช่องโสเภณี ตำรวจผู้สืบสวนคดีอาญา บิดผันเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา ซึ่งยินดีจะจ่ายเงินสินบนให้แก่ตำรวจ” (สันติบาล. 2539 : 49) และคำพูดของพลศักดิ์ที่พูดถึงสาเหตุของการที่เข้ามาเป็นตำรวจกับนายตำรวจคนหนึ่ง ในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า “ผมต้องช่วยนำเอาผลไม้ใส่รถยนต์ไปส่งตลาด และถูกตำรวจแก๊งทั้งๆ ที่ไม่ได้ทำอะไรผิด จับแล้วพยายามหาเหตุ หาว่าถนบกพร่องกินบ้าง หาว่าไฟท้ายไม่สว่างพอมองไม่เห็นป้ายทะเบียนบ้าง ลงท้ายก็ไถเงิน” (เบี้ยล่าง. 2542 : 85) ก็เป็นการยืนยันให้เห็นถึงพฤติกรรมการรีดไถของตำรวจได้เป็นอย่างดี และก็แน่นอนว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากพฤติกรรมการ

รึดไถของตำรวจก็คือ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของเงินภาษีอากรที่ถูกนำมาจัดสรรเป็นค่าตอบแทนแก่ตำรวจทุกคน เพื่อแลกกับการทำหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ นั้นเอง

เมื่อตำรวจไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม ตำรวจก็ย่อมจะไม่สามารถเป็นที่พึงของสุจริตชนได้ จนบางครั้งเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนต้องไปโรงพักก็ต้องพบกับความเฉยชาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เขียนเรียกตำรวจที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ว่า พวกตำรวจ “หัวใจด้านชา” และเขาก็มักจะย่ำให้เห็นอยู่เสมอว่า ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่และสมควรได้รับการแก้ไขโดยเร็วทั้งนี้เพราะ ไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบต่อประชาชนที่มาขอพึ่งพิงเท่านั้นแต่ได้ส่งผลกระทบสะท้อนกลับมายังองค์กรตำรวจด้วย โดยเฉพาะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบให้เกิดขึ้นในความรู้สึกของประชาชน แต่ผู้เขียนก็มองปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความเห็นอกเห็นใจตำรวจบางคนที่ต้องมีพฤติกรรมเช่นนั้น ดังที่ได้เสนอผ่านความคิดของพันแสง ในเรื่อง เลือดเข้าตา ว่า

พันแสงเข้าใจและเห็นใจเพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่ของเขา ที่ต้องกลายเป็นคนเย็นชาเหมือนไรหัวใจ และบางคนเกือบจะกลายเป็นคนโหดเหี้ยม ถ้าหากว่าชีวิตคือทุกข์ พันแสงก็เชื่อว่าชีวิตผู้ที่ต้องขึ้นโรงพัก ไม่ว่าจะในฐานะเจ้าทุกข์หรือผู้ต้องหา เป็นชีวิตที่สำคัญที่สุดชีวิตหนึ่ง เป็นทุกข์ที่ใหญ่หลวงที่สุดทุกข์หนึ่ง และจะโดยบังเอิญหรือโดยสมัครใจก็ตาม ตำรวจต้องรับรู้ในทุกข์เช่นนั้นอยู่ตลอดเวลา เมื่อแรกตำรวจอาจจะอ่อนไหวไปตามกระแสความแรงของทุกข์ เห็นใจเจ้าทุกข์ และโกรธแค้นชิงชังผู้ร้าย แต่หนักเข้าและหนักเข้า แลดูทุกคนที่เดินขึ้นเขมาบนโรงพักด้วยความรู้สึกเดียวอารมณ์เดียวคือความรู้สึกที่ว่า คนผู้นั้นไม่ว่าจะเป็นเจ้าทุกข์หรือผู้ต้องหา เป็นแต่เพียงภาระที่ตำรวจจะต้องแบกและรับสลัดไปให้พ้นบ้านความรับผิดชอบ

(เลือดเข้าตา. 2532 : 52)

ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะแสดงความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจที่มาที่ไปของพฤติกรรมดังกล่าวของตำรวจบนโรงพัก แต่ก็มองว่าหลายครั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็กระทำการจนเกินเหตุเช่น ดัดสินลงโทษใครอย่างคนไร้หัวใจซึ่งการกระทำเช่นนี้เขามองว่า ในที่สุดแล้วก็คงจะกลายเป็นความแค้นฝังใจประชาชนได้ เช่นที่พันแสงมีความแค้นกับนายตำรวจคนหนึ่งปฏิบัติต่อเขาดูผู้ต้องหาบนห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง โดยหาว่าเขาเป็นโจรขโมยนาฬิกาทุกอย่างที่ความจริงแล้ว พนักงานขายวางนาฬิกาเรือนนั้นผิดที่ผิดตำแหน่งเอง

แต่พันแสงไม่เคยลืมว่าตนมาเป็นตำรวจเพราะอะไรหรือเพราะใคร เหตุการณ์ในห้างสรรพสินค้าแห่งนั้นเมื่อหลายปีมาแล้ว ยังเด่นอยู่ในความทรงจำของเขา เพราะหัวใจด้านมิใช่หรือ นายตำรวจหนุ่มผู้นั้นจึงปฏิบัติต่อเขาราวกับว่าเขาเป็นโจร โดยมีได้สืบเสาะหาพยานหลักฐาน และทั้งๆที่ศาลยังมีได้พิพากษาลงโทษเขา พันแสงสมัครใจมาเป็นตำรวจก็เพราะความเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ยุติธรรมนั้น วิธีแก้แค้นวิธีหนึ่งของพันแสงก็คือ ไม่ยอมเอออย่างที่เขาผิด หรือเดินทางที่ผิด เช่นตำรวจหัวใจด้านเหล่านั้น เขามุ่งมั่นที่จะล้างแค้นด้วยการพิสูจน์ว่าความถูกต้องนั้นยังมีอยู่ในกรมตำรวจ ไม่ว่าทุกข์ของตำรวจจะหนักหนาและจำเจเพียงใดก็ตาม

(เลือดเข้าตา. 2532 : 53)

จากตัวอย่างความมุ่งมั่นที่จะเป็นตำรวจของพันแสงเพื่อลบภาพของตำรวจที่มีหัวใจด้านชานี้สามารถจะสื่อให้เห็นความมุ่งมั่นที่จะเข้ามามีส่วนแก้ภาพลักษณ์ด้านลบของตำรวจของผู้เขียนด้วย เพราะจากการที่ผู้วิจัยได้เคยมีโอกาสนำร่วมฟังสัมมนาในหัวข้อ “อารมณ์ร่วมระหว่างผู้เขียนและตัวละครในงาน

วรรณกรรม" ที่ทางสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยจัดขึ้นวชิษฐ เดชกุญชรก็เป็นหนึ่งในวิทยากรบรรยายในครั้งนั้นด้วย ในตอนหนึ่งของการบรรยายวชิษฐ เดชกุญชรได้กล่าวถึงวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นวนิยายแต่ละเรื่องโดยกล่าวว่า ในผลงานส่วนใหญ่ก็ได้ข้อมูลดิบมาจากชีวิตจริง และการสร้าง เหตุการณ์ในตอนนั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีส่วนสอดคล้องกับประสบการณ์ตรงในชีวิตของผู้เขียน เพียงแต่ได้มีการดัดแปลงบ้างเพื่อความสมจริงในนวนิยาย เพราะฉะนั้นการที่ผู้เขียนนำเหตุการณ์จริงมาสอดแทรกเอาไว้ใน ผลงาน และสร้างเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ตัวละครตัวหนึ่งมีความมุ่งมั่นที่จะเป็นตำรวจนั้นก็อาจจะแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนเองคงเห็นว่า ปัญหาที่มีใช้ปัญหาเล็กๆแต่เป็นปัญหาที่ใหญ่พอสมควรแต่นั่นก็ใช่ว่าจะเป็นปัญหาที่หนักหนาและใหญ่โตเสียจนไม่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นการสร้างตัวละครเช่นนายร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ให้เป็นนายตำรวจที่มีอุดมการณ์และมุ่งมั่นที่จะเป็นตำรวจที่ดี จึงน่าจะเป็นการสะท้อนให้เห็นบุคลิกท่าทางและอุดมการณ์ของนักเขียนผู้นี้ตามไปด้วย

การทาคติของตำรวจก็มีส่วนสร้างผลกระทบให้แก่คนในสังคมได้อีกทางหนึ่ง และผู้เขียนก็มักจะยกการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนสอบสวนมาวิพากษ์วิจารณ์ไว้ นับตั้งแต่การแสดงทัศนะต่อแบบฟอร์มที่ใช้กรอกข้อความของผู้ให้ปากคำจนถึงวิธีการเขียนแผนที่ที่เกิดเหตุ ดังเช่นสะท้อนผ่านความคิดของสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ว่า

สารวัตรร่างใหญ่แลเห็นความหละหลวมและบกพร่องอยู่ทั่วไป แม้กระทั่งในช่องกรอกข้อความเกี่ยวกับตัวผู้ให้ปากคำ พนักงานสอบสวนกรอกแต่ชื่อและนามสกุล แต่ไม่ได้กรอกอายุ อาชีพและตำบลที่อยู่ของผู้ให้การเอาไว้ คำให้การที่บ้านก็กว้างดรายละเอียดที่ควรปรากฏอยู่แห่งแล้วแห่งเล่า เป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่าพนักงานสอบสวนผู้บันทึกคำให้การมิได้ยึดหรือรู้หลักใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด และอย่างไร" เลย

และเมื่อพลิกเลยไปถึงแผนที่ที่เกิดเหตุ ใหญ่ก็แลเห็นอีกด้วยว่า ผู้เขียนแผนที่เขียนขึ้นอย่างขอไปที แผนที่แผ่นนั้นนอกจากจะมีได้แสดงทิศเหนือเอาไว้แล้ว ผู้เขียนยังเขียนโดยมิได้คำนึงถึงของแท้จริงทางภูมิศาสตร์ และมีได้อย่างยิ่งสถานที่หรือวัตถุอื่นใดในที่เกิดเหตุ มีแต่เส้นหยาบๆที่แสดงถนนและที่ตั้งของจักรยานยนต์คันที่ถูกชนกับร่างของผู้ตายเท่านั้น ในแผนที่ที่เกิดเหตุแผ่นนั้นไม่ได้แสดงร่องรอยอย่างอื่นอาทิ รอยห้ามล้อของรถยนต์ปรากฏกันที่ชน ยิ่งกว่านั้นผู้เขียนแผนที่ยังมีได้แสดงระยะต่างๆไว้ในแผนที่เลยแม้แต่โดยประมาณ

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 197 - 198)

การที่ผู้เขียนนำเรื่องของเอกสาร หรือแบบฟอร์มที่ใช้ประกอบการสืบสวนสอบสวนมาวิพากษ์วิจารณ์ไว้เหมือนกับผู้เขียนพยายามจะบอกว่า บางครั้งการที่คนดีได้รับความอยุติธรรมและคนเลวบางคนได้รับการปล่อยตัวให้อยู่ลอยนวลในสังคมจะด้วยเจตนาของเจ้าหน้าที่หรือไม่ก็ตาม เอกสารก็ถือว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งที่เป็นดาบสองคม เพราะตราบไคที่เอกสารหรือแบบฟอร์มที่ใช้ประกอบการสอบปากคำยังมีจุดบกพร่องหรือมีช่องโหว่ให้คนเลวๆหาประโยชน์ได้อยู่ ตราบนั้นคนดีก็อาจจะมิเหตุให้ต้องประสบกับเคราะห์กรรมได้

ในส่วนการทำงานของตำรวจที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนในบางคดีตำรวจก็ทำไม่ถูกเช่น กรณีที่มีการปิดคดีเงียบของตำรวจ ดังนั้นผู้เขียนจึงได้สะท้อนความบกพร่องในการทำงานของตำรวจเหล่านั้นออกมา และความคิดของพันตำรวจโทธนาสาร ปานผไทในเรื่อง สารวัตรเถื่อน ก็สามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีหน้าที่ สืบสวนสอบสวนได้

ธนาสารเป็นตำรวจมานานพอที่จะรู้ว่าคดีฆ่าคนตายที่ไม่มีใครรู้ว่าคนตายเป็นใครมาจากไหน และไม่มีเจ้าทุกข์ซึ่งเป็นญาติมิตรของผู้ตายมาแจ้งความและติดตามผลของคดีนั้น คงจะเป็นข่าวเกรียวกราวอยู่สัก 2 - 3 วันในหน้าหนังสือพิมพ์

แต่ต่อจากนั้นไม่นานก็ไม่มีใครสนใจ และถ้ายังไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดด้วยแล้ว พนักงานสอบสวนก็อาจจะไม่เห็นถึงอัยการเสนอให้งดการสอบสวน ต่อจากนั้นไม่นาน คดีนั้นก็จะถูกลืมอย่างสนิท

แต่ถ้ามีผู้สนใจคอยติดตามแคะได้ ตำรวจจะอยู่เฉยๆไม่ได้ และถ้าผู้สนใจผู้นั้นเป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้มีอิทธิพลเหนือตำรวจไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยทางอ้อมเช่น ผู้แทนราษฎร หรือ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับใหญ่ๆ ตำรวจก็ย่อมจะถูบบังคับโดยปริยายให้ต้องสืบสวนคดีนั้นต่อไป

(สารวัตรเดือน. 2528 : 84)

หรือในกรณีที่มีการจับผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยได้แล้ว วิธีการสอบปากคำของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนสอบสวนผู้เขียนก็มองว่า ยังมีจุดบกพร่องอยู่ดังที่ได้สะท้อนผ่านความคิดของวีร บัญแต่ง ในเรื่อง ลว.สุดท้าย ว่า

วีรมองดูความบกพร่องในการสอบสวนเหล่านั้นด้วยความรู้สึกอันสับสน เขารู้จักนายตำรวจผู้เป็นพนักงานสอบสวนทุกคน บางคนเป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นก่อนเขา รุ่นเดียวกับเขาหรือรุ่นน้องบางคนเคยเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย วีรรู้ว่าทุกคนเคยเรียนวิชาการสอบสวนและควรจะรู้ดีว่าการขู่ที่ดี การถามนำที่ดี การให้สัญญาที่พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจจะให้ได้ดี ตลอดจนการลูบแก้มของพนักงานสอบสวนเองนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผลการสอบสวนผันแปรวิปริต และครูอาจารย์ห้ามนักห้ามหนา แต่วีรก็ได้เห็นด้วยตนเองว่าข้อห้ามทุกข้อถูกละเมิด

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 153)

ประเด็นนี้เห็นได้ชัดเจนว่า วสิษฐ เดชกุญชรเป็นคนยุติธรรม เพราะเท่าที่สังเกตจะเห็นได้ว่าผู้เขียนให้ความสำคัญทั้งประชาชนที่อยู่ในฝ่ายโจทก์ และผู้ที่ตกอยู่ในฐานะจำเลย (หรือผู้ต้องหา) โดยผู้เขียนมักจะมองว่า หากตำรวจทำงานอย่างรอบคอบไม่ให้เกิดความบกพร่องใดๆผู้บริสุทธิ์ก็จะได้รับความยุติธรรม ส่วนผู้ที่กระทำผิดก็จะต้องได้รับการลงโทษไปตามระดับความผิดที่กฎหมายกำหนด แต่จะต้องไม่ใช่ถูกตัดสินโดยความพึงพอใจหรือความไม่ทันคิดให้รอบคอบของตำรวจบางคนหรือบางกลุ่มบางพวก เพราะในบางครั้งการไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบก็อาจนำพาให้ผู้ต้องหาที่บริสุทธิ์บางคนต้องสังเวยชีวิตให้แก่ตำรวจที่หวังผลงานอย่างเดียวก็เป็นได้ และถ้ายังเป็นเช่นนี้อยู่ตำรวจก็จะไม่สามารถเป็นที่พึ่งของสุจริตชนได้อย่างสมบูรณ์ และความยุติธรรมก็จะเกิดขึ้นในสังคมได้ยาก

ในส่วนของการกวาดล้างหรือ การจับกุม ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนแสดงทัศนะเอาไว้ โดยมองว่าการกวาดล้างหรือจับกุมเรื่องใดก็ตามก็ควรจะมีการทำอย่างต่อเนื่องและเด็ดขาดเพื่อที่ว่าปัญหาเหล่านั้นจะได้หมดไป แต่เท่าที่เห็นมักจะเป็นการทำพอเป็นพิธีเท่านั้นเช่น กรณีของการจับกุมโสเภณี ผู้เขียนมองว่าเพราะไม่ทำการจับกุมหรือกวาดล้างอย่างจริงจังปัญหาเหล่านี้จึงไม่หมดไปเสียที ดังที่ได้สะท้อนผ่านความคิดของร้อยตำรวจตรีพันแสง ในเรื่อง เลือดเข้าตา

สัมผัสสภาพอันเหนือกว่าระหว่างตำรวจกับโสเภณีเป็นสิ่งที่พันแสงตระหนักมานานพอสมควรแล้ว เมื่อเขาได้รับราชการอยู่ในกองบัญชาการตำรวจนครบาล เขาเคยได้รับคำสั่งให้จับกุมผู้ต้องหาว่า “ค้าประเวณี” หลายครั้ง ส่วนมากจะเป็นการจับกุมพอเป็นพิธีตามคำสั่งหรือนโยบายที่ขึ้นๆลงๆไม่ถาวร ผู้ต้องหาถูกปรับไม่กี่ร้อยบาทแล้วก็ปล่อยตัวไปน้อยรายที่จะถูกส่งตัวไปรับการรักษา “โรคอันควรได้รับการรักษา” หรือ ส่งตัวไปรับการฝึกอบรม “อาชีพ” ยังสถานสงเคราะห์ ส่วนใหญ่กลับไปสู่อาชีพเดิมของตน แต่อาจจะย้ายสำนักไปอยู่ที่ใหม่ พันแสงเชื่อว่าตราบใดที่ยังมีสังคม

มนุษย์อยู่ ตราบนั้นการกำประเวณีก็จะไม่สูญสิ้นไป และในบรรดาผู้ที่ตำรวจจะต้องจับกุมคุมขังอยู่ตลอดเวลานั้นก็จะต้องมีโสเภณีรวมอยู่ด้วย

(เลือดเข้าตา. 2532 : 43)

และจากความคิดของผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางในเรื่อง เบี้ยล่าง ที่ว่า “ในฐานะที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบเกือบตลอดชีวิตราชการ เขาเคยเสนอว่า การกวาดล้างนั้นควรกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ทำๆ หยุดๆ หรือทำแต่เฉพาะเมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักโดยสื่อมวลชน หรือเมื่อถูกนักการเมืองบีบรัด แต่ข้อเสนอของเขานอกจากจะไม่เป็นที่สนใจของอธิบดีกรมตำรวจแล้ว ยังกลับเป็นที่ขบขันหรือเยาะหยันอยู่ในที่ของนายตำรวจผู้ใหญ่คนอื่นๆ เสียด้วย” (เบี้ยล่าง. 2542 : 170) ก็สามารถทำให้เห็นถึงความคิดของผู้เขียนที่มีต่อสาเหตุของการที่ปัญหาบางปัญหาไม่สามารถจัดให้หมดไปจากสังคมไทยได้

การกระทำที่ถือว่าทำลายกฎหมายและมีให้เห็นอยู่ตลอดเวลานอกจากจะเป็นสถานบันเทิง หรือแหล่งค้าประเวณีที่มีการจับกุมอยู่เรื่อยๆ แล้ว ปัญหาเรื้อรังอีกอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าเกิดขึ้นมานาน และมีที่ท่าว่าจะไม่มีวันหมดสิ้น จะมีก็แต่การเพิ่มปริมาณและขยายอาณาเขตของปัญหาวางขึ้นไปเรื่อยๆ นั่นก็คือการหารายได้พิเศษของตำรวจทั้งจากผู้ที่กระทำถูกและผิดกฎหมาย

การกระทำผิดกฎหมาย ก็ถือเป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง ที่ตำรวจต้องทำการจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ที่ปัญหานี้ไม่ได้รับการกำจัดให้หมดสิ้นไปสักทีผู้เขียนมองว่าเป็นเพราะสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ประการแรกเพราะตำรวจทำงานแบบซังกะตาย ประการที่สองเป็นเพราะสันดานที่สุดแก่ของผู้ใช้วดยานเอง ส่วนสาเหตุประการสุดท้ายเป็นเพราะยังมีตำรวจเลวๆ อีกหลายคน ที่เห็นว่าการละเมิดกฎหมายตรงนี้ยังคงเปิดโอกาสให้เขาสามารถหารายได้พิเศษได้เสมอนั่นเอง และผู้เขียนได้สะท้อนความคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการถือโอกาสแสวงหารายได้เพิ่มจากการทำงานของตำรวจจราจรบางคน ผ่านความคิดของอธิบดีประพทธีในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

ประพทธีจำได้ว่า สมัยนั้นเขาพยายามที่จะฟื้นฟูความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ด้วยการออกคำสั่งให้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลตรวจตราและจับกุมผู้ละเมิดกฎหมายอย่างเข้มงวด

ปฏิริยาแรกที่เขาได้รับคือ คำร้องทุกข์ว่ากำลังตำรวจไม่พอ เมื่อเขาแนะนำว่าไม่จำเป็นต้องระดมกำลังตำรวจทั้งกองออกไปตรวจตราจับกุมทั้งเมืองในเวลาเดียวกัน แต่ให้ล่องจังกำลังตามที่ทำได้ออกไปปฏิบัติการโดยเลือกเป็นจุดๆ หรือ ในถนนสายเดียวกันวันละสาย แล้วย้ายไปปฏิบัติการยังจุดอื่น หรือถนนสายอื่นเป็นวันๆ ไป ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และผู้บังคับการตำรวจจราจรก็ปฏิบัติตามซังกะตายอยู่ได้เพียงไม่กี่วัน แล้วก็เลิกไปโดยไม่เหตุผล หรือคำชี้แจงว่าขัดข้องอย่างใด

ประพทธีรู้ว่าเหตุแห่งความขัดแย้งคือ สันดานที่สุดแก่ของผู้ใช้วดยานและของเจ้าหน้าที่ตำรวจเองด้วย การละเมิดกฎหมายไม่แต่เฉพาะกฎหมาย ได้กลายเป็นนิสัยประจำชาติของคนไทยไปเสียแล้ว การกวาดล้างจับกุมกลายเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจน่ารำคาญที่ไม่มีใครอยากจะทำ และสำหรับตำรวจเลวๆ หากผู้บังคับบัญชาคนใดสั่งให้กวาดล้างจับกุม คำสั่งของผู้บังคับบัญชาผู้นั้นก็จะเป็นการเปิดโอกาสโดยตรงอีกทางหนึ่งให้สามารถหารายได้พิเศษโดยมิชอบจากผู้ละเมิดกฎหมายได้ด้วย

(เบี้ยล่าง. 2542 : 148 - 149)

สำหรับพฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เขียนไม่ได้เจาะจงนำเฉพาะพฤติกรรมของตำรวจจราจรมาพูดเท่านั้น แม้แต่ตำรวจที่มีหน้าที่ตรวจสอบพฤติกรรมของ

ตำรวจที่กระทำความผิดก็ได้นำมาสะท้อนให้เห็นด้วยว่า นายตำรวจเหล่านี้ก็ยังถือโอกาสใช้อำนาจและหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจนทำให้ตำรวจด้วยกันเองเดือดร้อน ผู้เขียนในฐานะที่เคยเป็นจเรตำรวจมาก่อนก็คงจะมองเห็นปัญหาตรงนี้อย่างชัดเจน จึงได้สะท้อนความรู้สึกของตนผ่านความคิดของพลตำรวจโทคนหนึ่งในเรื่อง เบี้ยล่าง ว่า

เขารู้ว่าหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนความประพฤติมิชอบอันเป็นหน้าที่หลักของเรตำรวจนั้น ทำให้สำนักงานของเขาเป็นที่เกรงกลัวของตำรวจด้วยกัน แต่เขาก็ตระหนักเช่นเดียวกันว่า เพื่อนร่วมงานของเขาหลายคนฉวยโอกาส ใช้น้ำที่นั่นหาประโยชน์ส่วนตัวที่มีขอบ ด้วยการรีดนาทาเร้นตำรวจด้วยกันที่กำลังประสบเคราะห์กรรมถูกกล่าวหาหรือต้องคดี เขารังเกียจตำรวจที่รังแกคนอื่น และยังรังเกียจตำรวจที่รังแกตำรวจด้วยกันเป็นทวีคูณ แต่เวลาของเขาหมดเสียแล้ว เพราะฉะนั้นเขาจึงเห็นว่าไม่มีอะไรที่ดียิ่งไปกว่าปล่อยทุกอย่างทุกอย่างให้เป็นไปตามบุญตามกรรม

(เบี้ยล่าง. 2542 : 554 - 555)

การที่นายพลตำรวจผู้นี้แสดงความรู้สึกปลงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เหมือนวาลิษฐ เดชกุญชรตั้งใจจะบอกว่า เพราะตำรวจยังมีพฤติกรรมเช่นนี้ปัญหาคอร์รัปชันจึงไม่หมดไปจากสังคมตำรวจเสียที และเมื่อเป็นเช่นนั้นสิ่งที่ทำได้ก็คือ ปล่อยทุกอย่างให้เป็นไปตามบุญตามกรรม

การที่ปัญหาบางปัญหา ได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยากจะแก้ไขไปเสียแล้วก็เพราะว่า ไม่เฉพาะแต่ตำรวจเท่านั้นที่เอารัดเอาเปรียบและทำร้ายประชาชน แม้แต่ข้าราชการในสังกัดอื่นๆก็ถือโอกาสใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์จากประชาชนเช่นเดียวกัน ผู้เขียนสะท้อนความคิดตรงนี้ผ่านคำพูดของนายตำรวจคนหนึ่งขณะที่พูดกับพันแสงเกี่ยวกับทุกข์ยากของประชาชนเมื่อถูกโจรผู้ร้ายก่อวินในเรื่อง เลือดเข้าตา ว่า

"โจรผู้ร้ายนะแน่นอนล่ะครับ แต่ที่โหดร้ายทารุณกับชาวบ้านโดยเฉพาะเกษตรกรยิ่งกว่าโจรผู้ร้ายธรรมดาก็คือ โจรผู้ร้ายที่มีตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ซึ่งทางราชการมอบหมายให้ ผมไม่ได้พูดถึงตำรวจโดยเฉพาะนะคุณพันแสง ผมหมายถึงข้าราชการโดยทั่วไป ข้าราชการซึ่งมีหน้าที่จะต้องอำนวยความสะดวก จะต้อง "บำบัดทุกข์บำรุงสุข" ให้แก่ราษฎร ข้าราชการเหล่านั้นมีเงินเดือน มีเงินสวัสดิการ และมีอภิสิทธิ์นานาชนิด มีค่าตอบแทนแรงงานหรือความเหน็ดเหนื่อยของตน ซึ่งมาจากภาษีอากรของราษฎรนั่นเอง แต่เมื่อให้บริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ราษฎร ข้าราชการเหล่านั้นยังเรียกร้องเอาผลประโยชน์ เอาเงิน เอาค่าตอบแทนเพิ่มจากราษฎรอีก คุณรู้ไหมคุณพันแสง คนไทยอีกหลายล้านหรืออาจจะหลายสิบล้านคน ถูกเก็บภาษีซ้อนสองชั้นสามชั้น โดยข้าราชการเหล่านี้ เพราะฉะนั้นระหว่างประชาชนคนธรรมดา กับข้าราชการ ช่องว่างที่รัฐบาลไม่ว่าชุดไหนสมัยไหนอยากจะลดยากจะทำลาย มันจึงยิ่งกว้างออกไป กว้างออกไป"

(เลือดเข้าตา. 2532 : 73)

การที่ภาพลักษณ์ตำรวจไทยเป็นไปในทางลบ ผู้เขียนมองว่า ส่วนหนึ่งก็เกิดจากพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง จนทำให้สังคมภายนอกเข้าใจว่า พวกเขามีได้รู้สึกเลื่อมใสศรัทธาและภาคภูมิใจในอาชีพของตนเท่าใดนัก โดยเฉพาะการแสดงออกที่สื่อถึงความไม่ให้เกิดยึดถือเครื่องแบบและเครื่องหมายที่ประดับอยู่บนบ่า โดยวาลิษฐ เดชกุญชรมองว่า ตราบใดที่คนในองค์กรเองยังแสดงความหย่อนยานในระเบียบวินัยให้สังคมภายนอกเห็น ยังขาดความเลื่อมใสศรัทธาในเครื่องแบบและเครื่องหมายที่ประดับอยู่บนบ่า ยิ่งไปกว่านั้นยังไม่แสดงความภาคภูมิใจในอาชีพอย่างแท้จริงให้สังคมได้เห็น ตราบนั้นภาพลักษณ์ของตำรวจไทยจะไม่มีวันดีขึ้นไปกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นสายตาของผู้เขียนเองหรือในสายตาของประชาชน

และภาพของตำรวจจราจรคนหนึ่ง ที่ผู้เขียนสะท้อนผ่านสายตาและความคิดของใหญ่ เวโรจน์ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถยืนยันให้เห็นถึงความจริงในสังคมยุคนี้อย่างชัดเจน

จำตำรวจนายสิบผู้นั้นเป็นชายหนุ่มอายุประมาณ 30 ปี รูปร่างสันหัดและสมบูรณ์ เครื่องแบบของเขาตัดเย็บอย่างประณีตด้วยผ้าสีทึบก็เข้มเข้ากับรูปร่างของเขาอย่างเหมาะเจาะ ใหญ่พินิจส่วนประกอบของเครื่องแบบของชายหนุ่มผู้นั้นด้วยความชื่นชม เพราะหาที่ติไม่ได้ สีของแถบเครื่องอิสริยาภรณ์สดเด่นเช่นเดียวกับสายนกหวีดซึ่งยังแวววอดไม่ซีด เข็มขัดของปืนพก และรองเท้าทั้งคู่ขัดมัน

แต่ที่ทำให้ใหญ่รู้สึกไม่พอใจนั้นคือ กิริยาท่าทางของจ่านายสิบตำรวจหนุ่ม หลังจากที่ชายหนุ่มผู้นั้นจอดรถจักรยานยนต์ของตนลงที่ข้างทางหน้าตลาดแล้ว เขาก็เดินไปมาอยู่ท่ามกลางยานยนต์ที่จอดเกะกะไม่เป็นระเบียบ โดยมีได้แสดงท่าทีว่าจะทำอะไรกับสถานการณ์อันสับสนนั้น ยิ่งกว่านั้น เขายังหยุดทักทายผู้ขับขีด้วยกิริยาสื่อความสนิทสนม และที่ขวางตาใหญ่อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทุกครั้งที่เขาหยุด จ่านายสิบตำรวจหนุ่มยื่นโดยให้น้ำหนักตัวของเขาอยู่บนขาซ้ายก็ขวาขวา เป็นเหตุให้ก้นของเขาโยไปด้านเดียวอยู่ตลอดเวลา และหากอยู่ใกล้รถคันใดคันหนึ่ง เขาก็จะต้องเอาพิงหรือเอามือเท้ารถคันนั้นไว้ ประหนึ่งว่าลั่นแรงที่จะยืนแต่ลำพังตนเองได้ สำหรับใหญ่ ความสง่างามของเครื่องแบบถูกทำลายหมดสิ้นเพราะกิริยาท่าทางของนายตำรวจชั้นประทวนผู้นั้น

เพราะเขาเติบโตมาในกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งฝึกฝืนในระเบียบวินัยรวมทั้งกิริยาท่าทาง และการวางตัวของตำรวจ ใหญ่จึงอยากลุกออกจากร้านกาแฟไปบอกจ่านายสิบผู้นั้นให้แก้ไขความสับสนในการจราจรที่หน้าตลาด และในขณะเดียวกันก็บอกชายหนุ่มให้ปรับปรุงท่าทางที่ไม่เหมือนตำรวจของเขาเสียในบัดนั้น...

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 43)

จากตัวอย่างนี้นอกจากจะทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและพฤติกรรมของตำรวจ อันเป็นเสมือนตัวแทนที่สะท้อนให้เห็นถึงความหย่อนยานในระเบียบวินัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกหลาย ๆ คนในสังคมไทยอย่างชัดเจนแล้ว น้ำเสียงของผู้เขียนที่แสดงความเสียดสีและเยาะหยันพฤติกรรมของตำรวจผู้นี้ ยังทำให้มองเห็นลึกลงไป ในจิตใจของผู้เขียนว่า เขาเห็นว่าเครื่องแบบและเครื่องหมายของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสง่างามและเกียรติยศของผู้สวมใส่ ที่สำคัญควรจะเป็นสิ่งที่สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้สวมใส่ได้มากที่สุด แต่เขาก็ต้องผิดหวังเมื่อเห็นว่าความสง่างามของเครื่องแบบและเกียรติยศที่มาพร้อมกับแถบเครื่องอิสริยาภรณ์กำลังถูกทำให้ด้อยค่าลงไป เพราะกำลังถูกนำไปสวมและประดับอยู่บนตัวตำรวจที่ประพฤติตนเป็นผู้ไร้วินัยเช่นจ่านายสิบตำรวจผู้นี้ และตัวอย่างที่สามารถสนับสนุนให้เห็นว่าวลีขลุ่ย เดชบุญขลุ่ยมีความภาคภูมิใจและศรัทธาในเครื่องแบบตำรวจมากก็เป็นตอนที่ได้แสดงทัศนะผ่านความคิดของพันแสงเมื่อได้รับรู้และมองเห็นพฤติกรรมเลวๆของตำรวจบางคนในเรื่อง เลือดเข้าตา โดยผู้เขียนใช้ถ้อยคำในเชิงประชดประชันและเสียดสีอย่างรุนแรงว่า เพราะเครื่องแบบตำรวจคือเครื่องประกาศอย่างเปิดเผยว่าผู้สวมใส่คือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่ายังมีคนชั่วที่อาศัยเครื่องแบบตำรวจเป็นเครื่องมือหากินอยู่ คนประเภทนั้นในสายตาของผู้เขียนจึงเหมือนกับ “พวกเหี้ยที่ใช้หนังราชสีห์คลุมตัวอยู่” (เลือดเข้าตา. 2532 : 5)

บทที่ 4

วิเคราะห์ภาพลักษณ์ตำรวจไทยตามแนวทฤษฎีผลกระทบ

การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมในแง่ผลกระทบเป็นวิธีที่สามารถอธิบายและประเมินคุณค่าวรรณกรรมในแง่มุมมองที่เกี่ยวข้องกับผู้อ่านซึ่งเป็นผู้เสพวรรณกรรม ด้วยเหตุที่นวนิยายเป็นงานเขียนที่มุ่งให้ความสนุกสนานและความเพลิดเพลินเป็นหลักและแฝงสาระข้อคิดเอาไว้ ส่วนที่จะประสบผลสำเร็จในอันที่จะให้เกิดอรรถรสทางอารมณ์และสาระข้อคิดแก่ผู้อ่านเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกลการประพันธ์ของนักเขียนแต่ละคนที่ต่าง ๆ กันออกไปเช่น การวางโครงเรื่องให้มีความสลับซับซ้อนชวนติดตาม การสร้างฉากที่ตื่นตันทึ่งใจ การสร้างตัวละครให้มีลักษณะโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนสามารถทำให้ผู้อ่านเก็บภาพลักษณ์ของตัวละครเหล่านั้นไว้ในใจได้ หรือการใช้สำนวนและลีลาภาษาที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัว เป็นต้น

วสิษฐ เดชกุญชร เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่มีกลการประพันธ์นวนิยายเฉพาะตัว โดยเฉพาะการเน้นสร้างให้ตัวละครเอกของนวนิยายทุกเรื่องมีลักษณะเป็นนายตำรวจที่มีอุดมการณ์อันแน่วแน่กล้าในอันที่จะ “ขจัดคนพาลอภิบาลคนดี” และปฏิบัติตนเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง อาทิเช่น พันตำรวจตรีวีร์ บุญแดง จากเรื่อง “ลว.สุดท้าย” สารวัตรใหญ่ เวโรจน์จากเรื่อง “สารวัตรใหญ่” ร้อยตำรวจตรีพันแสง อัศวโกวิทวัฒน์จากเรื่อง “เลือดเข้าตา” ร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพยามร จากเรื่อง “เบียดเบียน” หรือแม้แต่ธนุส นิราลัย (โดยส่วนใหญ่ผู้เขียนจะใช้ “ชายร่างสูงใหญ่ผิวคล้ำ” อันเป็น “เอกบุคลิกลักษณะ” ที่ผู้เขียนเรียกขานเพื่อย้ำลักษณะอันจำเพาะของธนุส นิราลัย ที่นอกเหนือจากควมมีเอกลักษณ์ร่วมกับตัวละครเอกในเรื่องอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนใช้อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เรื่องสารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด หักลิ้นช้าง และป่วงบาท) ผู้เขียนได้สร้างตัวละครเอกเหล่านี้ประทับอยู่ในความทรงจำของผู้อ่าน นอกจากการสร้างตัวละครเป็นตำรวจวีรบุรุษในอุดมคติ กลการประพันธ์อีกอย่างของผู้เขียนที่น่าสนใจคือ ความสามารถดึงดูดผู้อ่านด้วยการสร้างเหตุการณ์ในนวนิยายให้ชวนติดตาม

ข้อมูลดิบซึ่งได้จากเกร็ดชีวิตและประสบการณ์เมื่อครั้งที่ผู้เขียนยังรับราชการตำรวจอยู่ ผู้เขียนนำมาสังเคราะห์ผนวกกับจินตนาการแล้วนำมาร้อยเรียงผูกเป็นเรื่องให้น่าสนใจ เร้าใจ และชวนติดตาม อีกทั้งปัญหาต่างๆ ก็มีความสมจริง สะท้อนให้เห็นความพยายามของผู้เขียนในการหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องในสังคมด้วยการมองสภาพชีวิตและสังคมแบบสมจริง พร้อมกับเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาสังคมโดยสอดแทรกทัศนะในการพัฒนาสังคมอย่างเชื่อมั่นและมีอุดมการณ์ ซึ่งตรงกับอุดมคติที่พึงปรารถนาในสังคมคือมุ่งหวังจะยกระดับสังคมให้ดีขึ้น ผู้อ่านจึงติดตามด้วยความรู้สึกอยากรู้อยากเห็นของเรื่องพร้อมๆ ไปกับเอาใจช่วยให้อุดมคติที่ยิ่งใหญ่ของตัวละครเอกประสบผลสำเร็จ เหมือนเป็นบทพิสูจน์ว่าอุดมการณ์ที่เป็นอุดมคติของคนในสังคมนั้นเป็นจริงได้ในที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นนวนิยายทั้งหมดก็มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือที่เรียกว่า “อาชญาชนิยาย” การดำเนินเรื่องส่วนใหญ่จึงเป็นการสืบสวนสอบสวนคดีต่างๆ โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ต้องการการพิสูจน์ สร้างความสนใจ ความตื่นตันทึ่ง เร้าใจ และความรู้สึกกระหายใคร่รู้ และอยากติดตามให้แก่ผู้อ่านได้มาก

จากการศึกษาปริญาณิพนธ์ของธเนศร์ ชาญเชาว์เรื่อง “วิเคราะห์นวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร” ธเนศร์พบว่า นวนิยาย 6 เรื่องได้แก่จันทน์หอม ดงเย็น ลว.สุดท้าย สารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด และหักลิ้นช้าง ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์นั้น ในส่วนแรกซึ่งเป็นส่วนของการศึกษาวิเคราะห์ห้องค์ประกอบและกลการประพันธ์นั้น ผู้เขียนสามารถวางโครงเรื่องได้เป็นอย่างดีนับตั้งแต่เปิดจนกระทั่งปิดเรื่อง การสร้างตัวละครที่ปลูกฝังโนคติผู้อ่าน การใช้ฉากค่อนข้างสมจริง ส่วนการใช้ภาษาผู้เขียนสามารถใช้คำหลายลักษณะเช่น คำแสดงภาพ คำแสดงอาการ คำที่มีเสียงทำให้เกิดความรู้สึก คำภาษาถิ่น คำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ

เรื่องได้รวดเร็ว ในส่วนของการใช้สำนวนโวหารพบว่าผู้เขียนสามารถใช้สำนวนโวหารเชิงกร้าว และสำนวนโวหารเสียดสีเหน็บแนมได้อย่างโดดเด่น รองลงมาคือสำนวนโวหารแสดงอารมณ์ขัน ส่วนที่สองซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาพบว่า ผู้เขียนเน้นสะท้อนปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองอย่างเด่นชัด ตรงไปตรงมารวมทั้งเสนอแนะหนทางในการแก้ปัญหาซึ่งสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะข้าราชการ ซึ่งหากจะเจาะจงลงไปอย่างเด่นชัดข้าราชการดังกล่าวก็น่าจะเน้นไปที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสำคัญ (ธเนศร์ ชาญเชาว์, 2533 : บทคัดย่อ)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานเขียนในช่วงระยะเวลาหลังของวชิษฐ เดชกุญชรทำให้ทราบว่า แม้ผู้เขียนจะยังคงผูกเรื่องนวนิยายให้เป็นเรื่องราวของเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่เช่นเดิม หากผู้เขียนสามารถพัฒนาการสร้างเนื้อหาในแนวสืบสวนสอบสวนคดีใหม่ๆที่ทันยุคทันสมัยและนำดินแดนชวนให้ติดตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบสวนสอบสวนคดีที่มีความลึกลับซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติซึ่งเป็นการทำงานที่ค่อนข้างหนักและเสี่ยงอันตรายอย่างเช่น การสืบสวนสอบสวนคดีค้ายาเสพติดข้ามชาติที่มีบรรดานักการเมืองและข้าราชการตำแหน่งใหญ่โตของประเทศพัวพันอยู่ ทำให้เนื้อหาในนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชรมีความเข้มข้น ทันยุคทันสมัย

ดังนั้น ด้วยเทคนิคและกลการประพันธ์ที่มีเอกลักษณ์และมีพัฒนาการที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้นวนิยายทุกๆเรื่องของวชิษฐ เดชกุญชร มีผลกระทบต่อผู้อ่านทั้งในแง่อารมณ์ ความคิดและสติปัญญาของผู้อ่านซึ่งจะวิเคราะห์ที่ละด้านดังนี้

1. ผลกระทบทางอารมณ์

การวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่ออารมณ์ของผู้อ่าน ผู้เขียนอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน มาช่วยให้นวนิยายสามารถส่งผลกระทบต่อผู้อ่านซึ่งได้แก่การวางแนวเรื่อง การสร้างโครงเรื่อง และการสร้างตัวละครจะขอกล่าวรายละเอียดที่ละองค์ประกอบดังนี้

1.1 การวางแนวเรื่อง

เมื่อพิจารณาการวางแนวเรื่องของวชิษฐ เดชกุญชรพบว่า เนื้อหาของการเป็นอาชญากรรมมีส่วนช่วยให้นวนิยายสามารถส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของผู้อ่าน "อาชญากรรม" หมายถึงนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามแม้นวนิยายเรื่อง"ลา.สุดท้าย" จะไม่ใช่เป็นอาชญากรรมโดยตรง แต่เรื่องดังกล่าวก็จะมีลักษณะเด่นที่ร่วมกันกับนวนิยายเรื่องอื่นๆซึ่งก็คือ เป็นการนำเสนอเรื่องราวที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและสะท้อนปัญหาในสังคมซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการพลเรือนระดับสูงเกี่ยวข้องอยู่ และสะท้อนความมุ่งหวังที่จะเห็นข้าราชการตำรวจที่ดีและมีอุดมการณ์

ดังนั้นการอ่านอาชญากรรม นวนิยาย ผู้อ่านจะติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการติดตามสืบสวนคดีต่างๆ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติหน้าที่ โดยผู้เขียนได้วางแนวเรื่องให้มีปมปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆให้ตัวละครเผชิญโดยลำดับ และทวีความเข้มข้นรุนแรงขึ้นเพื่อให้เรื่องสนุกและชวนติดตาม ผู้อ่านจะเกิดอารมณ์สนุก ตื่นเต้น และคอยเอาใจช่วยตัวละครเอกให้ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆไปได้ และสงสัยใคร่รู้ว่าเรื่องจะคลี่คลายปมได้อย่างไร ตัวละครต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปมปัญหาจะมีส่วนช่วยให้

เรื่องคลี่คลายหรือเขม็งเกลียวขึ้นอย่างไร ผู้เขียนสามารถใช้แนวเรื่องได้อย่างดี ถือเป็นด้านหนึ่งที่จะสร้างความกระหายใคร่รู้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน นวนิยายทั้ง 9 เรื่อง ผู้เขียนใช้แนวเรื่องดังนี้

เรื่อง ลว.สุดท้าย

ลว.สุดท้าย เป็นนวนิยายการเมืองที่วสันต เดชกฤษณ์ มุ่งสะท้อนระบบราชการตำรวจที่ยังบกพร่องอยู่ โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตำรวจตระเวนชายแดน ผู้เขียนได้สร้างตัวละครเอกคือวีร บัญญู แต่ง ให้เป็นนายตำรวจที่มีความรักและศรัทธาวิชาชีพตำรวจ โดยปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงและพัฒนางานตำรวจที่เขารับผิดชอบอยู่ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ แต่สิ่งที่เขากระทำอยู่ตลอดเวลา นั้น แทนที่จะได้รับความเห็นชอบจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาในระดับสูง เขากลับถูกมองว่าเป็น “แกะดำ” และเมื่อต้องเผชิญกับภาวะเช่นนี้บ่อยครั้ง เขาจึงเกิดความเบื่อหน่าย ระอาระบบราชการที่มีแต่การประจบสอพลอ ชิงดีชิงเด่น และแบ่งพรรคแบ่งพวก ดังนั้นเขาจึงตัดสินใจที่จะลาออกจากราชการเพื่อไปทำงานในหน่วยงานเอกชน แต่ก่อนยื่นใบลาออกเขาก็ได้รับข่าวร้ายว่ากองกำลังที่เคยต่อสู้อยู่ในสมรภูมิเดียวกับเขากำลังเผชิญอยู่กับผู้ก่อการร้าย ที่สำคัญพวกเขาเหล่านั้นกำลังต้องการความช่วยเหลือจากเขา ดังนั้นวีร บัญญู จึงตัดสินใจที่จะออกลาดตระเวนอีกครั้งเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะไปใช้ชีวิตในสายงานธุรกิจอย่างเต็มตัว ผลจากการลาดตระเวนแม้วีรจะสามารถช่วยเพื่อนร่วมสมรภูมิได้สำเร็จแต่ตนเองก็ได้รับบาดเจ็บสาหัส แต่นับเป็นโชคดีที่สุดของเขาเพราะวีรได้กลายเป็นคนไข้ในพระบรมราชูปถัมภ์ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ผนวกกับวีรได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเทศชาติที่ยังคงต้องการคนที่มุ่งมั่นและเสียสละเช่นเขาทำงาน วีรจึงตัดสินใจอยู่รับราชการเพื่อรับใช้ประชาชนและแผ่นดินต่อไป โดยไม่สนใจว่าใครจะมองเขาเป็น “แกะดำ”

เรื่อง เลือดเข้าตา

เลือดเข้าตา เป็นนวนิยายที่วสันต เดชกฤษณ์ มุ่งสะท้อนการทำงานของนายตำรวจที่มุ่งมั่นปราบปรามอาชญากรรมแผ่นดิน แม้อาชญากรผู้นั้นจะเป็นบุคคลในเครื่องแบบ

ร.ต.ต. พันแสง อัศวโกวิทวัฒน์ เป็นนายตำรวจหนุ่มไฟแรงและมีอุดมการณ์อันแรงกล้าที่จะผดุงความยุติธรรมให้แก่ผู้ที่ตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบ พันแสงต้องเผชิญกับอุปสรรคนานัปการโดยเฉพาะจากผู้บังคับบัญชาการของตนเอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนรู้เห็นและเกี่ยวข้องโดยตรงกับธุรกิจผิดกฎหมายหลาย ๆ อย่าง พันแสงต่อสู้กับอำนาจมืดมาตลอดแม้รู้ว่าตนเองอาจเป็นผู้พ่ายแพ้ในที่สุดก็ตาม ด้วยความตั้งใจอันแรงกล้าที่จะทำความดี ประชาชนในอำเภอและในเขตที่พันแสงรับผิดชอบก็มองเห็นและร่วมมือร่วมใจกันต่อต้านตำรวจและผู้มีอิทธิพลที่เอารัดเอาเปรียบด้วย จนในที่สุดความตั้งใจของเขาก็สำเร็จผล

นวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนสะท้อนภาพของตำรวจ 2 ด้านอย่างชัดเจนคือ ภาพของตำรวจดีที่มีอุดมการณ์และมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎรที่ตกทุกข์ได้ยาก และภาพของตำรวจที่มีความประพฤติประดู่อาชญากรเพราะอาศัยอำนาจหน้าที่เอารัดเอาเปรียบสุจริตชน ยิ่งกว่านั้นยังร่วมมือกับผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้จึงมีเนื้อหาเข้มข้น และชวนติดตามเป็นอย่างยิ่ง

เรื่อง เบี้ยล่าง

เบี้ยล่าง เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาคล้ายกับเรื่องเลือดเข้าตานั่นคือ เป็นเรื่องของนายตำรวจหนุ่มผู้หนึ่งที่มุ่งผลของความถูกต้องยุติธรรม

ร.ต.ต.พลศักดิ์ พรหมพวยพร เป็นนายตำรวจหนุ่มที่มีอายุน้อย และมีอุดมการณ์อันแรงกล้าที่จะเป็นผู้รักษากฎหมายอย่างแท้จริง พลศักดิ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมโดยไม่เห็นแก่หน้าหรืออำนาจของใคร พร้อมจะดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำผิดทันที ด้วยเหตุนี้เขาจึงต้องกลายเป็น “แกะดำ” อีกคนหนึ่งที่สังคมตำรวจตรงที่เขาทำงานอยู่ไม่ยอมรับและพยายามขจัดเขาออกไป พลศักดิ์เป็นตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาให้มีบุคลิกลักษณะคล้ายๆ กับพันแสงในเรื่องเลือดเข้าตา คือ ต้องเผชิญกับศัตรูทั้งที่เป็นผู้ร้ายจริงและเป็นมิชฌาชีพในเครื่องแบบ แต่จะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตรงที่พลศักดิ์กลายเป็นศัตรูของนายตำรวจระดับอธิบดีกรมตำรวจด้วย ดังนั้นการต่อสู้ของพลศักดิ์จึงทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น ตอนจบของนวนิยายเรื่องเบี้ยล่างก็เป็นเช่นเดียวกับเรื่องเลือดเข้าตานั่นคือ ในที่สุดแล้วพลศักดิ์ก็มีเพื่อนนายตำรวจที่มีอุดมการณ์เดียวกับเขาและประชาชนที่อยากเห็นบ้านเมืองสะอาดปราศจากคนชั่วร่วมต่อสู้ไปกับเขาด้วย

การต่อสู้ของพลศักดิ์จะบรรลุผลหรือไม่เป็นแนวของเรื่องและผู้เขียนวางไว้ให้ผู้อ่านต้องติดตามและเอาใจช่วยให้เขาสามารถฝ่าฟันปัญหาเพื่อบรรลุอุดมการณ์

เรื่อง สารวัตรใหญ่

สารวัตรใหญ่ เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนมุ่งสะท้อนภาพของตำรวจนักพัฒนา และสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ก็เป็นเสมือนตัวแทนของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง เป็นแบบอย่างของตำรวจที่คนในสังคมปรารถนาจะให้มีและปรารถนาให้ตำรวจทุกคนเป็นอย่างเขา

สารวัตรใหญ่ เวโรจน์ เป็นตำรวจอีกผู้หนึ่งที่ทำงานโดยเห็นแก่ประชาชนส่วนรวมเป็นหลักจนบางครั้งก็มองข้ามความสุขส่วนตัวบางอย่าง เขามีชีวิตที่เข้าใจงานที่เขาทำ สารวัตรใหญ่จึงสามารถที่จะसानฝันและทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานได้อย่างเต็มที่ แต่การทำความดีของสารวัตรใหญ่ก็มีอุปสรรคทุกครั้ง ทั้งจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคจากนายตำรวจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวบางคน ดังนั้น สารวัตรใหญ่จึงมีชะตากรรมไม่ต่างกับนายตำรวจดีอีกหลายคนที่มีผู้อยากจะทำจัดเขาอยู่ตลอดเวลา แต่สารวัตรใหญ่ก็ต่อสู้โดยมีภรรยา มีตำรวจที่มีอุดมการณ์เดียวกับเขา และมีประชาชนในหลาย ๆ องค์การที่รักความยุติธรรมคอยยื่นเคียงข้าง ในที่สุดสารวัตรใหญ่เวโรจน์ก็สามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ไปได้ แม้บางครั้งเกือบเอาชีวิตเข้าแลก

ผู้เขียนสร้างสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ขึ้นมาเพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าชายชะยอมมีมาสู่คนดีเสมอ หากคนนั้นมุ่งมั่นที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความจริงใจ

เรื่อง สันติบาล

สันติบาล เป็นนวนิยายที่ผู้เขียนกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ส่วนหนึ่งได้มาจากประสบการณ์ครั้งที่เคยรับราชการในกองตำรวจสันติบาล ตัวละครเอกของนวนิยายเรื่องนี้คือ การุณ อธิกฤทธิ

การุณ อธิกฤทธิ หันเหชีวิตตัวเองจากการเป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัยมายึดอาชีพเป็นตำรวจอย่างถาวรด้วยเหตุผลเพียงว่า เขามีความโกรธแค้นที่นายตำรวจบางคนกลั่นแกล้งเขาอย่างไม่เป็นธรรม หนาซ้ำยังแสดงกิริยาดูถูกดูหมิ่นเขาด้วย และด้วยนิสัยที่กล้าต่อสู้กับความไม่ถูกต้องต่างๆ นั้นเองทำให้อธิบดีกรมตำรวจมองเห็นและอยากให้เขาเข้ามาทำงานรับใช้ชาติ เมื่อได้เข้ามาทำงานในหน่วยงานตำรวจสันติบาลจริงๆ การุณ

จึงรู้ว่างานที่เขาทำอยู่นั้นเป็นงานที่หนักกว่าที่เขาคิดไว้มาก เพราะไม่เพียงแต่จะเผชิญกับอาชญากรในประเทศเท่านั้นยังต้องเผชิญกับอาชญากรข้ามชาติด้วย

นวนิยายเรื่องนี้อาจจะมีความแตกต่างกับ 4 เรื่องที่กล่าวมาตรงที่ ผู้เขียนสะท้อนภาพและวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยสันติบาลซึ่งคนทั่วไปไม่อาจจะล่วงรู้ได้เลย ต่างจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตามโรงพักอย่างसारวัตรใหญ่, พลศักดิ์ หรือ พันแสง เพราะตำรวจเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ให้ประชาชนเห็นและรับรู้อย่างชัดเจน ดังนั้นนวนิยายเรื่องนี้จึงสะท้อนการทำงานของตำรวจสันติบาลที่ต้องเสี่ยงอันตราย และต้องยอมสละแม้กระทั่งชีวิตตนเอง

เรื่อง สารวัตรเถื่อน

สารวัตรเถื่อน เป็นนวนิยายที่วชิษฐ เดชกุญชรมุ่งสะท้อนภาพกระบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของเมืองไทยหนุนหลังอยู่ ในนวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนตีแผ่พฤติกรรมของข้าราชการตำรวจที่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด พร้อมกับนำเสนอให้เห็นถึงกลวิธีในการขนส่งกัญชาให้รอดพ้นเงื้อมมือกฎหมาย รวมถึงการลงมือกำจัดผู้ขัดผลประโยชน์อย่างแนบเนียนและเหี้ยมโหด ผู้เขียนสร้างตัวละครลับที่ชื่อ ธนุสนิราลัย แฝงตัวเข้ามาอยู่ในสถานตำรวจแห่งหนึ่งโดยใช้ชื่อว่าเป็นสารวัตรยม วิหุต ซึ่งเป็นสารวัตรคนใหม่ที่ กำลังจะย้ายเข้ามาประจำการ การเข้ามาของธนุสนิราลัย ทำให้ผู้มีอิทธิพลทั้งที่เป็นตำรวจและพ่อค้าาเมธิบางคนเกิดความสงสัยและสับสนเพราะพวกเขาได้ข้อมูลมาว่า สารวัตรยม วิหุตนั้นขณะกำลังป่วยหนักและต้องพักรักษาตัวอยู่ที่ต่างจังหวัด แต่ด้วยความสามารถและเทคนิควิธีการอันยอดเยี่ยมจากหน่วยงานที่ส่ง ธนุสนิราลัยไป ก็ทำให้เขาสามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างเข้มแข็งจนปราบปรามผู้ค้ำกัญชาสำเร็จในที่สุด

นวนิยายเรื่องนี้มีจุดน่าสนใจตรงที่ผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามเพื่อค้นหาคำตอบว่า สารวัตรยม วิหุต ผู้นี้เป็นใครกันแน่ และแฝงตัวเข้ามาเป็นตำรวจด้วยวัตถุประสงค์ใด

เรื่อง แม่ลาวเลือด

แม่ลาวเลือด เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาคล้ายกับเรื่องสารวัตรเถื่อนนั่นคือ เป็นเรื่องราวของการทำงานที่ต่อเนื่องกันของตัวละครเอกในเรื่องสารวัตรเถื่อน คือ ธนุสนิราลัย

ในเรื่องนี้ผู้อ่านจะรู้ได้อย่างชัดเจนว่าธนุสนิราลัยคือ เจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถมากผู้หนึ่งซึ่งงานให้กับหน่วยสืบราชการลับที่มีชื่อรหัสว่า “บราโว่” เนื้อหามีความแตกต่างกันบ้างตรงที่เรื่องสารวัตรเถื่อน เป็นการปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนเรื่องแม่ลาวเลือดเป็นการปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดในเขตภาคเหนือ ตัวละครหลัก ๆ ผู้เขียนใช้ชุดเดิมเป็นสำคัญนั่นคือเจ้าหน้าที่ในหน่วย “บราโว่” แต่ได้มีการสร้างเพิ่มเติมขึ้นมาอีกบางส่วน

เรื่องสารวัตรเถื่อน ผู้เขียนสะท้อนภาพการทำงานหนักของคนในหน่วยงาน “บราโว่” และเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกส่วนหนึ่งในการพยายามที่จะปราบปรามยาเสพติดให้หมดไป นอกจากนี้ผู้เขียนยังสะท้อนภาพการทำงานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนด้วย เช่นเดียวกับเรื่องอื่นๆ ที่กล่าวมา

เรื่อง หักลิ้นช้าง

นวนิยายเรื่อง หักลิ้นช้าง เป็นภาคที่ 3 ต่อจากเรื่องแม่ลาวเลือด เป็นการร่วมมือกันในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานบราโว่ และเจ้าหน้าที่ตำรวจบางหน่วยเพื่อปราบปรามกลุ่มอิทธิพลที่ทำการค้าเฮโรอีนราย

ใหญ่ระดับประเทศซึ่งมีข้าราชการระดับสูงร่วมอยู่ด้วย ในเรื่องนี้ธนูส นิราลัย ยังคงมีบทบาทเด่นอยู่เช่นเดิม เขาจะต้องเดินทางฝ่าอุปสรรคมากมายเพื่อค้นหาความหมายของ “โกปินทองคำ” อันเป็นประตู่ที่จะไขความลับเกี่ยวกับธุรกิจที่ผิดกฎหมายครั้งนี้

ในเรื่องนี้นอกจากผู้เขียนจะใช้ตัวละครส่วนใหญ่เป็นชุดเดิมกับสองภาคแรกแล้ว ผู้เขียนยังสร้างปมปัญหาที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านติดตามดูการแก้ปัญหาของตัวละครอยู่ตลอดเวลา

เรื่อง บ่วงบาต

บ่วงบาต เป็นการสะท้อนภาพการทำงานในฐานะเจ้าหน้าที่ในหน่วยราชการลับเป็นครั้งสุดท้ายของ ธนูส นิราลัย ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าสู่เพศบรรพชิตอย่างถาวร ในเรื่องนี้ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการสร้างเหตุการณ์ต่อเนื่องจากครั้งที่แล้วคือ ให้ธนูส นิราลัยได้รับการกดดันทางใจอย่างรุนแรงจากปัญหาหลายๆ ปัญหาทั้งเรื่องงานและเรื่องความรักจนต้องตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะออกบวช แต่ธนูสวชได้ไม่นานก็ต้องเลิกเมื่อได้รับทราบข่าวร้ายว่า เสธ. ราบาญประมุขแห่ง “บราโว่” เสียชีวิตกะทันหัน และการเสียชีวิตในครั้งนี้ได้สร้างความกังขาให้แก่คนในหน่วยงานบราโว่บางคนและธนูสเป็นอย่างยิ่ง เพราะจากเหตุการณ์ทุกคนสงสัยกันว่าน่าจะเป็นการจงใจฆาตกรรมโดยสร้างให้คนเข้าใจว่าเป็นอุบัติเหตุ ดังนั้นธนูสจึงต้องเข้ามาคลี่คลายความจริงในเรื่องนี้อีกครั้ง แต่การทำงานครั้งนี้ธนูสได้ตั้งใจไว้ว่าจะไม่ใช้อาวุธในการฆ่าคนอีก เพราะธนูสสำนึกในบาปกรรมที่ตนกระทำความผิดหลายสิบปี ดังนั้นในเรื่องนี้ผู้เขียนจึงสร้างเทคนิควิธีการในการค้นหา หลบหนี และปราบปรามคนร้ายด้วยมือเปล่าของธนูส นิราลัยไว้อย่างน่าสนใจ

เป็นที่น่าสังเกตว่า นวนิยายเรื่องสารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด หักลิ้นช้างและบ่วงบาต ผู้เขียนไม่เพียงมุ่งสะท้อนการตามล่าและการปราบปรามอาชญากรด้วยเทคนิคพิเศษอันน่าสนใจเท่านั้น แต่ได้มุ่งสะท้อนพฤติกรรมของข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านร่วมค้นหาไปกับตัวละครด้วยว่า ใครคือผู้ที่มีส่วนได้เสียและมีส่วนในการผลิตและค้ายาเสพติดรายใหญ่ครั้งนั้น นวนิยายทั้ง 4 เรื่องจึงมีทั้งความสนุก ตื่นเต้น และเร้าใจ โดยเฉพาะเรื่องสุดท้ายมีจุดจบของเรื่องที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้เขียนทั้งทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเศร้าแต่เป็นสุขไปกับตัวละครอย่างกลมกลืน เพราะแม้ตัวละครธนูสไม่ได้ใช้ชีวิตคู่กับหญิงที่ตนเองรัก แต่ธนูสก็มีความสุขกับบทบาทใหม่ในฐานะผู้สืบทอดพุทธศาสนา ละเลิกอาชีพที่เปรียบประดุจนักล่าสังหารอย่างถาวร

จากทั้ง 9 เรื่องที่กล่าวมาจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี วสิษฐ เดชกุญชร ยังคงวางแผนเรื่องให้มีความเกี่ยวข้องกับคนในแวดวงตำรวจกล่าวคือ เป็นการสะท้อนวงการตำรวจทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว แต่จะมีการพัฒนาเนื้อหาให้มีความตื่นเต้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสี่เรื่องสุดท้ายจะเห็นได้ว่า ปมปัญหาที่ผูกกันเป็นลูกโซ่ ตัวละครที่ไม่เปิดเผยตัวเองอย่างชัดเจน ตลอดจนการสร้างตัวละครเอกที่มีความสัมพันธ์กันต่อเนื่อง นับตั้งแต่เรื่องสารวัตรเถื่อนจนถึงบ่วงบาต นับเป็นจุดเด่นและเป็นเสน่ห์ที่สามารถดึงดูดใจผู้อ่านให้รู้สึกมีความผูกพันกับตัวละครเอก และรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่ตัวละครเอกต้องเผชิญ อย่างไรก็ตามนวนิยายทั้ง 9 เรื่องของวสิษฐ เดชกุญชรก็ยังคงมีเนื้อหาแบบเดียวกันคือ เป็นการสะท้อนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อผดุงความยุติธรรมตามอุดมการณ์ที่หวังจะปกป้องคนในประเทศชาติบ้านเมืองให้รอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของอาชญากร และเหล่าข้าราชการทั้งในและนอกเครื่องแบบที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนลืมความถูกต้อง อันเป็นจุดเด่นที่สามารถสร้างเสน่ห์เชิญชวนให้ผู้อ่านอยากติดตามได้อย่างดีทางหนึ่ง ดังนั้นตัวละครเอกในทุกๆ เรื่องจึงยังคงต้องปฏิบัติภารกิจสำคัญนั้นคือ

การปราบปรามอาชญากรรมและศัตรูของแผ่นดินทั้งในและนอกเครื่องแบบ และแม้ว่าภารกิจเหล่านั้นจะมีจุดกำเนิดเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน แต่นี่คืออุดมการณ์ของผู้เขียนที่มั่นคง แน่วแน่

1.2 การสร้างโครงเรื่อง

ด้วยเหตุที่นวนิยายเป็นงานเขียนที่มีขนาดยาว ดังนั้นนวนิยายเรื่องหนึ่งๆ จึงมีหลายโครงเรื่อง กล่าวคือ มีโครงเรื่องใหญ่หนึ่งโครงเรื่องและมีโครงเรื่องย่อยๆ อีกหลายโครงเรื่อง ซึ่งโครงเรื่องทั้งสองแบบนี้จะต้องทำหน้าที่อย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กันโดยตลอด โดยโครงเรื่องใหญ่จะเป็นแนวทางในดำเนินเรื่องของนวนิยายให้เป็นไปตามที่ผู้เขียนต้องการ ดังนั้นจึงมีการสร้างปมปัญหาของเรื่องให้ซับซ้อนและมีการคลี่คลายในตอนจบ ส่วนโครงเรื่องย่อยนั้นเป็นส่วนที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่มีขึ้นเพื่อเพิ่มความสนุกสนานแก่นวนิยาย ซึ่งสามารถสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น (ชนตรี ชาญเชาว์. 2533 : 37-38) ดังนั้นการที่นวนิยายเรื่องหนึ่งจะสามารถสร้างความสนุกสนานบันเทิงให้แก่ผู้อ่านมากนักน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งก็มาจากความสามารถในการวางโครงเรื่อง ทั้งในส่วนของเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันตั้งแต่ต้นจนจบนั่นเอง

วสิษฐ เดชกุญชร เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่นอกจากจะมีความสามารถในการสร้างโครงเรื่องนวนิยายแต่ละเรื่องได้อย่างน่าสนใจ หากบางเรื่องอาจมีความสลับซับซ้อนบ้างเพื่อให้เรื่องราวมีความตื่นเต้น ชวนติดตาม ก็จะไม่ซับซ้อนเกินกว่าที่ผู้อ่านจะเข้าใจได้เช่นผลงานในระยะหลังนับตั้งแต่แม่ลาวเลือด หักลิ้นช้าง บ่วงบาต และ เบี้ยล่าง นวนิยายทั้งสี่เรื่องนี้จะมีโครงเรื่องย่อยๆ อยู่มาก แต่ผู้เขียนสามารถทำให้โครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยมีการดำเนินไปอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กันโดยตลอดตั้งแต่เปิดจนกระทั่งมีการปิดเรื่อง โดยอาศัยการผูกเรื่องที่แนบเนียน และถึงแม้ว่าบางเรื่องจะมีความซับซ้อนมาก ผู้เขียนก็สามารถที่จะเขียนให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องเข้าหากันได้ในที่สุด และวิธีการผูกเรื่องหรือสร้างโครงเรื่องที่ผู้เขียนนำมาใช้นี้ ไม่เพียงแต่จะทำให้เนื้อหาของเรื่องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกลมกลืนตั้งแต่ต้นจนจบแล้ว ยังส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของผู้อ่านได้เป็นอย่างดีด้วย

การสร้างโครงเรื่อง เพื่อให้เนื้อหามีการดำเนินต่อเนื่องอย่างราบรื่น และมีพัฒนาการในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรพบว่า ผู้เขียนอาศัยวิธีการสำคัญ 2 วิธีนั่นคือ การสร้างความขัดแย้งในเรื่อง และ การสร้างปมปัญหาให้ตัวละครคิดแก้ไข

1.2.1 การสร้างความขัดแย้งในเรื่อง

ความขัดแย้งของตัวละครในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร เป็นวิธีที่โดดเด่นที่สุดซึ่งผู้เขียนนำมาใช้เพื่อช่วยให้เรื่องสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่องที่เห็นได้ชัดจนที่สุดก็คือ ผู้เขียนมักจะใช้ความขัดแย้งมาเป็นส่วนสำคัญในการเปิดเรื่องจึงนับได้ว่าสามารถสร้างจุดกระแทกใจแรกให้เกิดแก่ผู้อ่านได้ โดยเฉพาะสร้างความรู้สึกอยากรู้อยากติดตามดูว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป

ในเรื่อง เลือดเข้าตา ผู้เขียนเปิดเรื่องที่เหตุการณ์การปะทะคารมกันระหว่างสรวัดกรใหญ่ประจำสถานีตำรวจนครบาลแห่งหนึ่งกับตำรวจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างรุนแรง ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาคนดังกล่าวก็คือ ร้อยตำรวจตรีพันแสง อัศวโกวิทวัฒน์ นายตำรวจหนุ่มไฟแรงที่ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดเอาความถูกต้องและศรัทธาในอาชีพและเครื่องแบบเป็นสำคัญ เมื่อพันแสงได้รับการขอร้องจากผู้บังคับบัญชาให้เขียนสำนวนคดี

ใหม่เพื่อให้คนผิดอันเป็นพรรคพวกของตนไม่ต้องรับโทษ พันแสงยอมไม่ได้เพราะเห็นว่ามันไม่ยุติธรรมกับผู้เสียหายดังนั้นเขาจึงได้ปฏิเสธไป การกระทำของพันแสงนับเป็นการทำลายและสร้างความขุ่นเคืองแก่ผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่พันแสงไม่ยอมทรมานต่ออุดมการณ์ด้วยเห็นแก่ใครและยึดมั่นอยู่เสมอว่าคนที่กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นคนมีอิทธิพลหรือมีตำแหน่งงานใหญ่โตมาจากที่ใดก็ตามก็ไม่มีภาระเว้นโทษให้ จึงมักนำสิ่งเลวร้ายมาสู่ชีวิตราชการเสมอ และครั้งหนึ่งเมื่อข่าวการออกไปสั่งการกระทำผิดกฎจรรยาให้แก่ภรรยาผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจคนหนึ่งรู้ไปถึงหูผู้บังคับบัญชาระดับสูง เขาจึงถูกสั่งย้ายออกนอกพื้นที่แบบไร้เหตุผล

เมื่อผู้เขียนเปิดเรื่องเช่นนี้ ผู้อ่านจะคาดเดาทันทีว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับนายร้อยตำรวจตรีพันแสง อัครโกวิทวิวัฒน์ครั้งนี้ น่าจะมีผลกระทบต่อชีวิตราชการของเขาอย่างแน่นอน เป็นการสร้างลางบอกเหตุให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่อง

ในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็เช่นเดียวกัน ผู้เขียนใช้วิธีการเปิดเรื่องคล้ายๆกับเรื่องเลือดเข้าตานั่นคือ ร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรรคพยามร สร้างความขุ่นเคืองให้แก่นายตำรวจระดับสูงโดยการออกไปสั่งให้แก่ภรรยาของอธิบดีกรมตำรวจ ดังนั้นชะตากรรมของเขาจึงไม่ต่างจากพันแสงนั่นคือ ถูกสั่งย้ายแบบไร้เหตุผล และผู้อ่านก็จะคอยติดตามดูว่าพลศักดิ์ถูกย้ายไปอยู่ที่ไหน และสถานที่ใหม่ที่จะไปอยู่นั้นเขาจะต้องเผชิญกับอุปสรรคใดบ้าง

ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการปะทะคารมระหว่างพันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์และรองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์ นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้อ่านสนใจที่จะติดตามชีวิตการทำงานของสารวัตรคนใหม่ว่าจะเป็นอย่างไร เพราะเพียงได้พบหน้ากันครั้งแรกกับผู้บังคับบัญชา เขาก็กล้าที่จะพูดจาตอบโต้กลับอย่างไม่ลดละ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่เขาได้ยินรองผู้กำกับการพูดว่า “ถ้าผมยังเป็นรองผู้กำกับการอยู่ที่นี้ คุณจะไม่มีวันสบายเป็นอันขาด เพราะผมจะคอยกำกับดูแลให้คุณจับไอ้ผู้ร้ายรายนั้นให้ได้” (สารวัตรใหญ่. 2540 : 34) แทนที่ผู้ใหญ่จะแสดงอาการสงบนิ่งเมื่อเห็นผู้บังคับบัญชาในอนาคตของตนโกรธ เขากลับตอบโต้อย่างไม่ลดละและแสดงท่าทีที่มั่นใจอันเป็นการสร้างความเจ็บแค้นอย่างหนักแก่ท่านรองว่า “ขอบคุณครับ...ผมคิดว่าผมคงไม่ทำให้ท่านรองลำบากใจนักหรอกครับ เพราะผมไม่ได้ตั้งใจจะมาสบายที่นี่ ผมตั้งใจจะมาทำงานครับ ” (สารวัตรใหญ่. 2540 : 35)

จากเหตุการณ์ในตอนนี้ สามารถเป็นข้อบ่งชี้ถึงอนาคตในการทำงานของสารวัตรคนใหม่ได้เป็นอย่างดี เพราะการกล้าขึ้นเสียงและต่อปากต่อคำกับผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่า ก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเขากำลังคิดจะสร้างศัตรูที่มีผลต่อชีวิตราชการในอนาคตของตนเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นลางบอกเหตุนี้เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้อ่านอยากรู้ว่าอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงที่สารวัตรคนใหม่ต้องเผชิญมีอะไรบ้าง

ในการสร้างความขัดแย้งในตอนต้นเรื่อง ผู้เขียนไม่ได้สร้างแค่ให้เห็นว่าตัวละครเอกต้องเป็นฝ่ายถูกกระทำเสมอไป ในบางครั้งความขัดแย้งดังกล่าวก็เป็นตัวช่วยในการตัดสินใจบางอย่างของตัวละครก็ได้ ดังเช่นในเรื่อง สันติบาล ผู้เขียนเปิดเรื่องที่เหตุการณ์ความขัดแย้ง (ทางความคิด) ระหว่างอาจารย์การุณ อธิฤทธิ์ กับคณบดีเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาที่นำมาสอนนักศึกษา การที่คณบดีกล่าวตำหนิการุณในเรื่องที่เขาแก้ปัญหาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มาสอนนักศึกษา ทั้งๆที่เป็นส่วนสำคัญในการให้นักศึกษาเข้าใจปัญหาสังคมชัดเจนขึ้น เหตุการณ์ในตอนนี้ นอกจากคณบดีจะไม่ยอมรับฟังเหตุผลแล้วยังบังคับไม่ให้เขาสอนแบบนั้นอีก ความรู้สึกผิดหวังอย่างรุนแรงเป็นเหตุให้เขาตัดสินใจลาออกจากการเป็นครู แต่ด้วยความที่การุณเป็นคนหัวใหม่ไฟแรง และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องโจรก่อการร้ายคอมพิวเตอร์อย่างลึกซึ้ง ก็เป็นจุดให้ผู้อ่านอยากติดตามต่อไปว่า แล้วชีวิตหลังจากนี้ของเขาจะเป็นไปเช่นไร และหน่วยงานตำรวจสันติบาลซึ่งเป็นชื่อเรื่อง จะมีส่วน

เกี่ยวข้องกับเขาอย่างไรและเพียงใด เหล่านี้ก็คือคำถามที่จะเกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อตอนเปิดเรื่อง ชวนให้อยากจะค้นหาต่อไป

หรือในเรื่อง ลว.สุดท้าย การที่นายพันตำรวจตรีวีร์ บุญแดง ตัดสินใจที่จะลาออกจากราชการก็เนื่องจากเขาเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เบื่อระบบราชการที่มีแต่การประจบสอพลอ ซึ่งดีชิงเด่น แบ่งพรรคแบ่งพวก การตัดสินใจที่จะลาออกจากราชการเพื่อไปทำงานในหน่วยงานเอกชน เพราะวีร์เห็นว่า เป็นหนทางหนึ่งที่พิสูจน์ให้ใครๆเห็นว่า เขายังมีความสามารถมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้อื่นอยู่ ในอาชีพตำรวจแม้ว่าเขาจะพยายามปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ อย่างทุ่มเท และทำด้วยใจรักเพียงใดก็ไม่มีใครมองเห็น หลายๆคนทั้งเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาต่างมองว่าเขาเป็นตัวอุปสรรค เป็นเสี้ยนหนามที่จะต้องเร่งกำจัดให้เร็วที่สุด ดังนั้นการลาออกจึงเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่เขาเลือกไว้ก่อนที่จะได้รับข่าวร้ายว่า กองกำลังที่เคยต่อสู้อยู่ในสมรภูมิตีดยกกับเขากำลังเผชิญอยู่กับผู้ก่อการร้าย ที่สำคัญทุกคนกำลังต้องการความช่วยเหลือจากเขา ดังนั้นเขาจึงตัดสินใจที่จะออกลาดตระเวนครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะไปใช้ชีวิตในสายงานธุรกิจอย่างเต็มตัว

ส่วนเรื่องอื่นๆได้แก่ สารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด หักลิ้นช้าง และ บ่วงบาป ซึ่งมีตัวละครชุดเดียวกัน ทว่าแต่ละเรื่องก็จะจบสมบูรณ์ในตัวเอง การเปิดเรื่องแต่ละเรื่องผู้เขียนก็จะใช้สถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เปิดเรื่องโดยการสร้างความขัดแย้งโดยการปะทะกันซึ่งๆหน้าอย่างชัดเจน แต่มีเรื่องของความขัดแย้งเกี่ยวข้อง เช่นเรื่อง แม่ลาวเลือด เปิดเรื่องที่ขุนส่า นิราลัย เดินทางไปเยี่ยมเพื่อนรักที่ชื่อเกียรติ แต่ปรากฏว่าไปถึงเกียรติเพื่อนรักของเขาถูกฆ่าตาย และเขาก็ตกเป็นผู้ต้องสงสัยในการฆาตกรรมครั้งนั้นด้วย พยานหลักฐานที่เขาเองก็ไม่ทราบที่มา เมื่อเขาพ้นจากการตกเป็นผู้ต้องหาสิ่งที่ขุนส่าตั้งใจจะทำในวินาทีนั้นก็ คือ การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่เพื่อนรัก

ความขัดแย้งที่ผู้เขียนเสนอไว้ตอนเปิดเรื่อง ล้วนแต่เป็นความขัดแย้งที่มีที่มาหรือเกี่ยวข้องกับหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการทำงาน หมายความว่า เป็นความขัดแย้งระหว่างคนสองคน หรือไม่เช่นนั้นก็ระหว่างคนคนหนึ่งกับคนอื่นหลายคนที่มีทัศนคติ หรือมีความคิดเห็นต่อวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตของตัวละครนั้นๆ ซึ่งถ้าหากว่าความขัดแย้งนั้นคนสองคนอยู่ต่างระดับกัน ผู้ที่อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าก็จะตกเป็นผู้ถูกกระทำเช่นที่พันแสงและพลศักดิ์ต้องประสบ ซึ่งการสร้างการปะทะกันเช่นนี้ในแง่ของการผูกเรื่อง นับว่าเป็นการเปิดเรื่องได้ตื่นเต้น และชวนติดตามเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกอยากรู้อยากเห็นว่า จะเกิดอะไรขึ้นต่อไปกับตัวละครเอก แล้วชีวิตการทำงานของเขจะต้องเจออุปสรรคได้อีกบ้าง หรือในท้ายที่สุดแล้วตัวละครจะละเลิกอุดมการณ์ของตนหรือไม่

ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการทำงาน ซึ่งมักมีสาเหตุหลักอยู่ที่การมีทัศนคติที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับการทำงานเป็นสำคัญนั้น จากการวิเคราะห์ก็พบว่า ความขัดแย้งบางอย่างสามารถจะคลี่คลายไปในทางที่ดีได้ โดยอาศัยเหตุการณ์หรือคำพูดบางอย่างจากตัวละครเอกที่กระทบใจอีกฝ่ายเช่นในเรื่อง สารวัตรใหญ่

การที่สารวัตรใหญ่ เวโรจน์ เป็นนายตำรวจที่มีสมบุรณ์พร้อมทั้งความคิดและการปฏิบัติงาน จึงทำให้สภ.พระลานที่เคยเป็นที่บ่มเพาะตำรวจนอกแถวหลายคน และเต็มไปด้วยตำรวจหย่อนยานในระเบียบวินัย ถูกปฏิวัติใหม่ เหตุดังกล่าวสร้างความไม่พอใจแก่ตำรวจหลายคนโดยเฉพาะผู้ที่กลัวเสียประโยชน์ จนเกิดการปะทะคารมระหว่างใหญ่กับตำรวจได้บังคับบัญชาหลายครั้งหลายหนและกับหลายๆคน ด้วยความใจเย็น มีเหตุผล และการเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกน้องแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง จึงทำให้ใหญ่สามารถคลี่คลายความขัดแย้งได้ในที่สุดเช่น สามารถทำให้กอบเกียรติซึ่งเป็นนายตำรวจที่ลึกลับมีจิตสำนึกที่ดีแต่กำลังทำงานรับ

ใช้ผู้มีอิทธิพลและผู้ที่เป็นมีจรรยาบรรณแฝงในกราบคนดี ได้มองเห็นความสำคัญของเครื่องแบบ ได้ตระหนักในศักดิ์ศรีของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ และได้เกิดความรู้สึกศรัทธาในอาชีพ และเลิกทำงานรับใช้ผู้มีอิทธิพลได้ในที่สุด หรือกรณีของจำสืบทำรวจบุญเชิดที่เมาอาละวาดและเอาปืนมายิงผู้บังคับบัญชา เพราะไม่พอใจที่รู้ว่าสารวัตรใหญ่คือสาเหตุที่ทำให้ภรรยาของตนเปลี่ยนไป นั่นคือไม่เพียงหันมาสนใจการปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆเท่านั้น แต่ยังพยายามบังคับให้ตัวเขากระทำเช่นนั้นด้วยโดยเฉพาะถูกขอร้องให้เลิกดื่มเหล้า แต่เมื่อใหญ่ได้ใช้ไม้้อ่นและค่อยๆทำความเข้าใจกับบุญเชิด และให้โอกาสบุญเชิดได้หันมาพิจารณาตนเอง จนค้นพบว่าอะไรถูกอะไรผิด ในที่สุดบุญเชิดก็มาราบขอโทษใหญ่และสัญญาว่าจะเลิกเหล้า เพราะได้ตระหนักแล้วว่า เหล้าคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ตำรวจของเขาไม่สมบูรณ์ ความขัดแย้งในลักษณะที่ก่อเกียรติมีกับสารวัตรใหญ่ หรือที่จำกำจรมักกับสารวัตรใหญ่ ผู้เขียนยังได้สร้างให้ปรากฏในนวนิยายเรื่องอื่นๆโดยตลอด ดังนั้นนวนิยายทุกเรื่องของวลีษฐ เดชกุญชรจึงมีเนื้อหาเข้มข้นและชวนติดตามได้อีกทางหนึ่งจากวิธีการสร้างความขัดแย้งดังกล่าวเป็นกลการประพันธ์

ในทางกลับกัน ถ้าเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่ลงรอยในการทำงาน เพราะต่างคนต่างก็ยึดมั่นในความคิดของตนโดยไม่ฟังใคร เมื่อเกิดการปะทะอย่างซึ่งหน้าก็จะลุกลามใหญ่โต และกลายเป็นการตามจองล้างจองผลาญกันอย่างไม่มีวันจบสิ้นเช่นที่พันแสง พลศักดิ์, สารวัตรใหญ่ เวโรจน์ หรือแม้แต่ธนุส นิราลัย ต้องเจอตลอดชีวิตราชการ จนกระทั่งมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพบจุดจบหรือยอมแพ้เท่านั้น ความขัดแย้งจึงยุติ และความขัดแย้งในลักษณะหลังนี้จะมีความขัดแย้งที่ยังคงอยู่ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบเรื่อง และจากการสังเกตพบว่า ผู้เขียนได้สร้างความขัดแย้งลักษณะนี้ไว้ในนวนิยายทุกเรื่องที่นำมาศึกษา ซึ่งการสร้างความขัดแย้งดังกล่าวแม้จะทำให้เนื้อหาดูแข็งกร้าว แต่ก็มีความแข็งกร้าวที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงพลังในการต่อสู้ของตัวละครฝ่ายดีทุกตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้อ่านเกิดความรู้สึกเห็นใจในชะตากรรมที่ตัวละครดีกำลังประสบ

การสร้างความขัดแย้งหลักในนวนิยาย เป็นความขัดแย้งที่แข็งกร้าวอันเนื่องมาจากปัญหาการทำงาน ขณะเดียวกันความละเอียดอ่อน และละเอียดละไมทางอารมณ์อย่างเช่นความรัก ผู้เขียนก็นำมาใช้เพื่อช่วยในการผูกเรื่องเช่นเดียวกัน ความขัดแย้งเรื่องความรักเมื่อถูกนำมาจัดวางไว้อย่างเหมาะสมจะและลงตัวก็สามารถลดความแข็งกร้าวของการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ในบางจุดบางตอนได้ นับเป็นการผ่อนระดับความเครียดจากการเอาใจช่วยในเรื่องของการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์และเสริมให้เรื่องมีภาพที่อบอุ่นมีชีวิตชีวาขึ้น เมื่อมีความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง ขณะติดตามเรื่อง

เมื่อผู้เขียนสร้างตำรวจวีรบุรุษเป็นตัวละครเอกขึ้น ผู้เขียนก็จะสร้างตัวละครฝ่ายหญิงขึ้นเพื่อช่วยสร้างสีสันให้กับนวนิยายด้วย ตัวละครหญิงเหล่านี้มีบทบาททรงลงไปจากตัวละครเอกจึงไม่อาจนับว่าเป็นตัวละครเอกที่เทียบเคียงกันได้กับตัวละครเอกฝ่ายชายเสียเลยทีเดียว แต่ก็ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายชายดูมีอารมณ์ความรู้สึกไม่ใช่แสดงแต่ภาพของวีรบุรุษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างเดียว ความรักที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติหน้าที่ของตัวละครเอกเหล่านี้แม้จะปรากฏเพียงน้อยนิด แต่ภาวะของตัวละครที่มีความรักนั้นได้กระทบความรู้สึกของผู้อ่าน ทำให้มีอารมณ์หวั่นไหวคล้อยตามตัวละครได้เป็นอย่างดี

ในเรื่องของความรัก มักจะพบความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรักที่ไม่ลงตัว เป็นความขัดแย้งในจิตใจของตัวละครเองและความขัดแย้งที่มาจากสิ่งแวดล้อมของตัวละครกล่าวคือ สามารถสร้างผลกระทบต่อดอารมณ์ของผู้อ่านอย่างเหลือเชื่อ โดยเฉพาะในยามที่ตัวละครเกิดความขัดแย้งเพราะความไม่เข้าใจในบางสิ่งบางอย่างซึ่งในที่นี้อาจหมายถึง ความขัดแย้งในลักษณะของการเป็นคู่ต่อสู้หรือคู่แข่งในสังเวียนแห่งความรักหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตนเองอันมีบ่อเกิดจากความรัก

สารวัตรใหญ่ เวโรจน์และคำแพง แม้ผู้เขียนจะสร้างความสัมพันธ์ของคนที่สองไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นสามี - ภรรยา และคนทั้งสองมีความรักให้แกกันอย่างเต็มเปี่ยมจนแทบจะเรียกได้ว่า ไม่มีอุปสรรคใดจะทำลายได้ แม้แต่ความหวาดระแวงใดๆ เพียงน้อยนิดก็ไม่มี สังเกตได้ในตอนที่หมวดพิทยาธรถูกคนร้ายแทงได้รับบาดเจ็บสาหัส ขณะที่พิทยาธรนอนสลบอยู่ในห้องไอซียูนั้น เขาเพื่อเรียกชื่อภรรยาผู้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน และสารวัตรใหญ่เองก็ได้ยินไม่ผิดเช่นกัน เหตุการณ์ในตอนนี้นอกจากสารวัตรจะไม่แสดงความโกรธเคืองหรือไม่พอใจออกมาแต่อย่างใด กลับเข้าใจและแอบรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนได้ภรรยาที่มีพร้อมทั้งความงาม ความดีและมีคนรักเธอมากมาย แต่ถึงแม้ว่าผู้อ่านจะรู้ว่าคนทั้งสองรักกันเพียงใดความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสองก็เกิดขึ้นจนได้ ซึ่งก็เป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาแต่รักมากนั่นเอง ดังในตอนหนึ่งของเรื่องที่สารวัตรมีปากเสียงกับพันตำรวจโทจรณะบารองผู้กำกับกับการตำรวจภูธร และถึงขนาดไล่นายตำรวจผู้นั้นลงจากโรงพัก เพราะใหญ่รู้เจตนาารมณ์ของนายตำรวจผู้นั้นดีว่า มาเพื่อที่จะรีดไถเอาประโยชน์จากโรงพักของเขา และคำพูดอันเจ็บปวดที่เขาบอกแก่นายตำรวจผู้นั้นว่า “มึงลงไปจากโรงพักของกูเดี๋ยวนี้” สร้างความตึงเครียดให้แก่ใหญ่เป็นอันมาก ใหญ่ตัดสินใจเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้ภรรยาฟัง แต่สิ่งที่ได้ยินจากภรรยาในตอนแรกก็คือ การเสนอทางเลือกทางเดียวให้แก่เขาว่า ให้ลาออกจากราชการเพื่อไปทำธุรกิจส่วนตัวซึ่งที่บ้านเขามีพร้อมรออยู่แล้ว ใหญ่นิ่งอึ้งเมื่อได้ยินภรรยาเสนอให้ละทิ้งงานที่เขารักแต่ก็ไม่ต่อว่าเธอที่พูดเช่นนั้น เพราะใหญ่รู้ตัวดีว่าตลอดเวลาที่ผ่านมาตนเองไม่เคยมีเวลาให้ครอบครัวเลย เพราะต้องไปประจำอยู่ที่ชายแดนโดยตลอด เขาจึงพยายามที่จะให้เหตุผลแก่คำแพงว่า

“คำแพง ถ้าไม่มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนี้ ถ้าผมไม่ได้พบกับไอ้มนุษย์ในเครื่องแบบของนายพันตำรวจโทผู้นั้น ผมอาจจะรับพิจารณาข้อเสนอของคุณ แต่ที่ผมเผชิญเข้ามาสู่เสียแล้วว่า เมืองไทยและคนไทยไม่ได้เพียงแต่กำลังถูกโจรผู้ร้ายธรรมชาติคุกคามอยู่เท่านั้น หากกำลังถูกโจรในเครื่องแบบของตำรวจเขียดเนื้อเถื่อนหน้อยด้วย คุณจะให้ผมทิ้งไปได้ยังไร? ผมเป็นตำรวจ เพิ่งจะรู้และเพิ่งจะพบไอ้โจรประเภทนี้เข้าแล้วคนหนึ่ง ผมเชื่อว่ามันยังจะต้องมีอีกหลายคน ผมควรจะทำยังไง? ยอมแพ้วางมือแล้ววิ่งหนี ปล่อยให้ชาวบ้านมือเปล่าต้องเผชิญกับมันไปตามยถากรรมยังงั้นหรือ? และเราจะรู้ได้อย่างไรว่า สักวันหนึ่งไอ้พวกนั้นมันจะไม่ตามไปรังควานเราจนกระทั่งถึง “คำแพงรีสอร์ท” ที่ผมเป็นผู้จัดการและคุณเป็นแม่บ้านอยู่ เราจะสู้และปราบมันตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ตรงนี้ หรือว่าจะคอยให้มันตามเราไปจนถึงห้วยไซ แล้วจึงคิดจะสู้มัน?”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 315)

นอกจากนี้ ใหญ่ยังยกสถานการณ์เมื่อครั้งที่เขารับกับผกก.ใหม่ ๆ ให้ภรรยาฟังว่า เขาต้องใช้ความพยายามอย่างสูงกว่าจะทำให้ประชาชนยอมเชื่อว่าตำรวจไม่ใช่คนอื่น แต่เป็นลูกหลานเป็นพี่น้องของประชาชน ดังนั้นการต่อสู้ครั้งนี้ ใหญ่จึงได้พูดอย่างมั่นใจให้ภรรยาฟังว่า

“คราวนี้ก็เหมือนกัน ถ้าใครนึกว่า ผมจะใช้เพียงแต่กำลังตำรวจในโรงพักพระลานต่อสู้กับพวกมิจฉาชีพ ทั้งในและนอกเครื่องแบบ ก็เข้าใจผิดถนัด ถ้าผมทำอย่างนั้นผมก็จะต้องแพ้อย่างแน่นอน และแพ้เร็วเสียด้วย คำแพง ผมจะไม่สู้คนเดียว เพราะจะมีคนอื่นอีกมากมายมาช่วยผมสู้ และผมเชื่อด้วยว่า การต่อสู้คราวนี้จะไม่ลำบากยากเย็นเหมือนคราวก่อน เมื่อก่อนนี้การปลุกระดมให้ประชาชนเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการต่อสู้นั้นทำได้ยากเพราะประชาชนสมัยโน้นยังไม่ตื่นตัว แต่เดี๋ยวนี้ไม่เหมือนสมัยก่อน ประชาชนตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของเขา และพร้อมที่จะต่อสู้ป้องกันสิทธิเสรีภาพนั้นแม้แต่ด้วยชีวิต เพราะฉะนั้นใครที่ดูถูกประชาชนนึกว่าจะข่มเหงรังแกแล้วลอยนวลอยู่ได้ ไอ้คนนั้นแหละที่เข้าใจผิด และคอยดูเถาะมันจะได้รับบทเรียนที่ราคาแพงและสาสมที่สุด”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : หน้า 316)

เมื่อเห็นอาการนิ่งของภรรยา ใหญ่จึงตระหนักว่าการประกาศเจตนาอันแรงกล้าเช่นนั้น อาจหมายถึง การปฏิเสธข้อเสนอมของภรรยาอย่างชัดเจน เขาจึงพูดกับภรรยาด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยนลงว่า

“ผมต้องขอโทษที่นึกถึงงานจนเกินไป ผมรู้ว่าพ่อหวังดีต่อเราทั้งสอง และอยากให้เราสบาย ผมไม่เคยบอกคุณเลยใช่ไหมว่า พ่อมีความสุขมากที่ได้ลูกเขยอย่างผม แต่พ่อจะมีความสุขยิ่งกว่านี้ ถ้าหากว่าคุณกับผมจะให้หลานตาแก่พ่อสักคนหนึ่ง จะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้ ผมเชื่อว่า ที่พ่อคิดจะสร้างโรงธรรมขึ้นที่ริมอ่างเก็บน้ำห้วยไธนี ไม่ใช่เพื่อเราสองคนเท่านั้น แต่พ่อจะต้องนึกถึงหลานตาคนนี้ด้วย”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : หน้า 317)

สิ่งที่ปรากฏต่อหน้าใหญ่หลังจากนั้นก็ คือ คำแพ่งยิ้ม แต่เป็นรอยยิ้มที่เคล้าทั้งน้ำตา เธอชุกหน้าลงกับอกของเขา ก่อนที่จะพูดประโยคที่ทำให้ใหญ่เองถึงกับตะลึงว่า

“ถ้าคุณนึกว่าคำแพ่งเสียใจหรือน้อยใจที่คุณปฏิเสธพ่อ คุณก็ยังไม่รู้จักเมียของคุณน้อยไปนะคะคุณใหญ่ คำแพ่งไม่ได้เสียใจหรือน้อยใจเลย คำแพ่งโกรธตัวเองต่างหากที่เห็นแก่ตัวจนลืมนึกถึงคนอื่น ลืมนึกถึงชาวบ้าน ชาวบ้านที่ยังมีทุกข์ ชาวบ้านที่ยังต้องการพึ่งตำรวจอย่างนายพันตำรวจตรีใหญ่ เหวโรงน้อย ไซ่สะ ก่อนหน้านี้คำแพ่งวิตกที่คุณทำงานหนัก และเสี่ยงอันตรายเกินไปคำแพ่งกลัวพลีชีพแล้ว และคำแพ่งก็ต้องสูญเสียคุณ คำแพ่งนึกอยู่ตลอดเวลาว่า ทำยังไงจึงจะให้คุณย้ายไปเสียจากที่นี่ ย้ายไปเสียจากอำเภอพระลาน ซึ่งจะดูเหมือนเดิมไปด้วยศัตรู และมีแต่คนที่เห็นแก่ตัว ไม่นึกถึงหัวอกคนอื่น คำแพ่งคิดว่า ถ้าเราย้ายไปอยู่ในภาคอีสานบ้านเรา ชีวิตเราก็อยู่ใกล้ญาติพี่น้องที่พูดภาษาเดียวกันกับเรา และเข้าใจเรา”

“คำแพ่งลืมนึกไปซะว่า ถ้าคุณถอยไปจากอำเภอพระลานก็เท่ากับว่า เราทิ้งอำเภอพระลานให้คนอื่นชั่วไปหนึ่งอำเภอ เราอาจจะไปมีความสุขอยู่ด้วยกันที่บ้านของเรา แต่แล้ว คนพระลานล่ะ เขาจะได้ใครเป็นที่พึ่ง เวลานี้เขารู้แล้วว่าเขาวางใจ ผ่าศึกฝ่าไขว้ไว้กับคุณและตำรวจภูธรอำเภอพระลานได้ แต่ถ้าคุณไปเสียจากที่นี่ คนพระลานก็ต้องว่าเหวและต้องตกเป็นข้าทาสของข้าราชการและพ่อค้าชั่ว ๆ อย่างไม่มีปัญหา ไม่มีใครช่วยได้ เพราะคนที่ช่วยได้เขาทิ้งไปเสียแล้ว”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 317-318)

จากคำพูดและการแสดงออกที่ใหญ่และคำแพ่งแสดงออกต่อกัน แม้จะสอดแทรกอยู่เพียงเล็กน้อยในนวนิยายแต่เป็นการแสดงออกที่สามารถส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้อ่าน ความรักเช่นที่แพ่งมีต่อสามีนั้นอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่ายหากอีกฝ่ายไม่เข้าใจเจตนารมณ์ที่แท้จริงและการกระทำของอีกฝ่าย แต่ถ้าหันหน้าเข้าหากัน เปิดใจ และยอมรับฟังซึ่งกันและกันก็จะทำให้เข้าใจกันขึ้น และความขัดแย้งดังกล่าวก็จะคลี่คลายไปได้ในที่สุด

ในทางกลับกัน หากคนสองคนไม่มีเวลาเปิดใจให้กัน ไม่พูดจากัน ความขัดแย้งและความไม่เข้าใจที่อาจจะมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก็จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังเช่นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างธนูส นิราลัยและลำแพา สายสัททูล จนในที่สุดหากคนทั้งสองไม่คิดที่จะป้องกันแก้ไขแต่เนิ่น ๆ ก็อาจลุกลามเป็นความเห็นห่างออกไปเรื่อยๆจะเจือจางได้ในที่สุด ซึ่งธนูส นิราลัยและลำแพา สายสัททูลนับเป็นตัวละครที่สะท้อนให้เห็นภาพของคนรักที่ต่างคนต่างมีความคิด มีเหตุผลเป็นของตัวเอง และยึดมั่นในเหตุผลนั้น จนไม่เข้าใจกันมากขึ้นทุกที ๆ

ธนุส นิราลัย ปรากฏตัวครั้งแรกในนวนิยายเรื่องสารวัตรเดือน แต่ในตอนนั้นผู้เขียนไม่ได้บอกว่าละครตัวนี้มีคนรักหรือไม่ แต่มาในเรื่องแม่ลาวเลือดผู้เขียนได้บรรยายให้ผู้อ่านรู้ว่า การที่ธนุสไม่มีใจให้ใครก็เนื่องมาจากในหัวใจของเขาไม่เคยลืมแสงเดือนหญิงสาวหมู่บ้านไทยดำคนนั้น ผู้ซึ่งจากเขาไปอย่างไม่มีวันกลับเมื่อคราวที่โจรก่อการร้ายคอมมิวนิสต์บุกเข้าไปในหมู่บ้านและสังหารหมู่คนในหมู่บ้านจนไม่เหลือ ซึ่งก็รวมถึงแสงเดือน หญิงที่เขาตั้งใจจะพากลับมาแต่งงานและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันที่เมืองไทย และเขารู้สึกผิดมาตลอดที่ไม่สามารถจะช่วยคนในหมู่บ้านและปกป้องหญิงที่ตนรักได้ และจากความรู้สึกผิดครั้งนั้นเป็นเหตุให้ธนุส นิราลัยไม่คิดที่จะรักหญิงสาวคนใดอีก นอกจากนั้นเขายังตระหนักว่าภาระหน้าที่ของเขาหนักเกินกว่าที่จะปลีกตัวมาใช้เวลากับคนที่รักได้ จนกระทั่งเขาเดินทางมาที่ดอยผาเหลืองเพื่อเยี่ยมเพื่อนรักคนหนึ่ง เขาก็เริ่มรู้สึกนึกกรร่อยตำราจอกเอก(หญิง)สำเภา สายสัททูลขึ้นมา ดังที่ได้แสดงไว้ในตอนหนึ่งของเรื่องว่า

คำว่า “รัก” ดูเหมือนจะหายไปจากหัวใจของเขอย่างสิ้นเชิง ตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา เขาไม่ยอมให้คำๆ นั้นกลับมาสู่หัวใจเขาอีก เขาต่อสู้และป้องกันมันด้วยการเอาการเอางานถมตัวเอง อันตรายที่ต้องเผชิญรอบตัวและตลอดเวลา ทำให้เขาคิดว่า เขาลืมคำว่า “รัก” ได้สนิท เขาไม่เคยคิดว่าการเดินทางไปดอยผาเหลืองและการเผชิญภัยที่เกิดขึ้นภายหลัง จะทำให้ความรักเล็ดลอดแนวป้องกันที่เขาคิดว่าแน่นหนาเหลือเกินนั้นเข้ามาเกาะกุมหัวใจเขาได้อีก

(แม่ลาวเลือด : หน้า 312)

สำเภา สายสัททูล เป็นตัวละครหญิง เพียงตัวเดียวที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาได้อย่างเหมาะสมและลงตัว ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นความเป็นปฏิกชนของธนุส นิราลัย แม้ธนุสจะพยายามใช้ภาพอดีตมากำหนดภาพลักษณ์ตัวเองให้ดูเป็นคนเคร่งขรึมจริงจังจนบางครั้งดูเหมือนจะหยาบกระด้างไป ดังที่สำเภามองเห็นและรู้สึกต่อธนุสเมื่อครั้งแรกๆ แต่เขายังมีอารมณ์อ่อนอ่อนโยนอยู่เมื่อเขาได้รู้จักกับนายตำรวจสันติบาลสาวผู้ที่ครั้งหนึ่งเขาเคยคิดถูกความสามารถของเธอเมื่อรู้ว่าจะต้องปฏิบัติการกิจลับบางอย่างร่วมกัน แต่ก็เธอก็สามารถทำให้เขาทิ้งในความสามารถในที่สุด ในแง่ของการผูกเรื่อง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสำเภากับธนุสสามารถกระตุ้นความกระหายใคร่รู้ให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดีเพราะเมื่อผู้อ่านรู้ว่า ความรักที่เกิดขึ้นระหว่างคนทั้งสองนั้นเป็นสิ่งที่เสพรำบาญ ประมุขแห่งหน่วยสืบราชการลับแห่งชาติที่ใช้ชื่อรหัสว่า “บราโว่” ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของคนทั้งสอง หรือในอีกมุมหนึ่งท่านเปรียบเหมือนญาติสนิทที่สุดของพวกเขาก็ไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีกครั้งเหมือนที่เคยเกิดขึ้นกับแสงเดือน โดยเฉพาะหากจะต้องเกิดกับคนที่เขารักประดุจลูกอย่างสำเภา ดังนั้นตลอดเวลาผู้อ่านก็จะคอยเอาใจช่วยให้ความรักของคนทั้งสองสมหวัง

ความผูกพันที่ยาวนานของธนุสและสำเภา นับตั้งแต่เรื่องแม่ลาวเลือด, หักลิ้นช้าง จนกระทั่งถึงเรื่องบ่วงบาทที่ธนุส นิราลัย อาลาชีวิตของผู้ปฏิบัติการกิจลับเพื่อชาติสู่เพศบรรพชิตอย่างถาวร นับเป็นความผูกพันที่ยาวนานมาก และตลอดระยะเวลาที่ทั้งสองดำเนินชีวิตไปนั้นพบว่า นอกจากผู้เขียนจะทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นความยากลำบากในการฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนานั้นคือ การลาออกจากราชการไปใช้ชีวิตในบั้นปลายสองคนอย่างสงบสุขอย่างชัดเจนแล้ว ในทางกลับกันก็ให้ผู้อ่านได้เห็นภาพการผินชะตากรรมแห่งความรักของคนทั้งสองไว้ด้วย เพราะตลอดเวลาทั้งธนุสและสำเภาต่างก็รู้ว่าภารกิจที่ตนทำนั้นเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ เป็นงานระดับชาติที่ต้องการการเสียสละสูง จะต้องเสี่ยงกับอันตรายทุกรูปแบบและตลอดเวลาซึ่งในบางครั้งอาจต้องแลกด้วยชีวิต ดังนั้นความรักที่เกิดขึ้นท่ามกลางการปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นความรักที่หาความสวยงามและสมบูรณ์ที่แท้จริงอย่างถาวรแทบจะไม่ได้ด้วยซ้ำ ซึ่งตรงจุดนี้ทั้งสองคนก็ตระหนักอยู่ตลอดเวลา ธนุสกับสำเภาเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน เพราะทุกครั้งที่เจอกันหรืออยู่ด้วยกันสองต่อสอง พวกเขาจะต้อง

ทำอย่างหลบๆซ่อนๆเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อการทำงานตามที่นายได้ขอไป และเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามหรือศัตรูเห็นตัว

การที่ต่างคนต่างมีภาระหน้าที่ และไม่มีโอกาสอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาที่เอนที่เป็นอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงในการทอนความรักของคนทั้งสองให้ลดน้อยลง หากจะมองพัฒนาการทางความรักของสำเภาและธนูสพบว่า ได้เริ่มต้นและและมีที่ท้าวจะดำเนินไปอย่างสวยงามในเรื่อง “แม่สาวเลือด” แต่แล้วก็เริ่มเกิดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันในเรื่อง “หักลิ้นช้าง” และในที่สุดก็จบลงอย่างบริบูรณ์และลงตัวในเรื่อง “บ่วงบาศ” ความขัดแย้งในเรื่องความรักระหว่างสำเภาและธนูสมิใช่จะขัดแย้งเฉพาะกับสิ่งแวดล้อมภายนอก แต่ยังมี ความขัดแย้งภายในใจก็คือความไม่เข้าใจกัน อันเนื่องมาจากการไม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดพูดคุยกันทำให้ต่างฝ่ายต่างคาดเดาว่าอีกฝ่ายคิดอย่างไร โดยไม่หันหน้ามาพูดคุยกัน และอาจเป็นด้วยภาระหน้าที่ไม่เอื้อให้สำเภาและธนูสได้กระทำอย่างที่สารวัตรใหญ่ เวโรจน์กับคำแพงปฏิบัติต่อกัน จึงทำให้เกิดการเข้าใจผิดอันนำไปสู่ความรู้สึกน้อยใจ เสียใจ ผิดหวัง และโกรธแค้นในที่สุด ซึ่งกว่าตัวละครจะคิดได้ก็นานเกินจะเรียกให้กลับมาเช่นเดิมดังในเรื่อง “หักลิ้นช้าง” หลังจากที่สำเภาถูกเสธ.ร่าบญ จับแยกให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานเอกอัครราชทูตอิตาลี ตั้งแต่ปฏิบัติการกิจที่ดยผาเหลียง (ในเรื่อง แม่สาวเลือด) เสร็จสิ้น เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้สำเภาจึงไม่ได้ปรากฏตัวต่อหน้าธนูสเลยสักครั้ง จะมาก็คงเพียงแต่ในห้วงความคิดคำนึงของเขาเท่านั้น และตลอดเวลาที่ห่างไกลกัน ธนูสพยายามทำงานให้หนักขึ้นเพราะคิดว่า งานอาจช่วยสามารถลืมสำเภาได้แต่ก็ไม่เป็นเช่นที่เขาคิด ธนูสจึงหาหนทางใหม่โดยเริ่มศึกษาการทำสมาธิให้จิตใจสงบและไม่ฟุ้งซ่านโดยเฉพาะให้คิดถึงสำเภาน้อยลง กระทั่งสำเภากลับมาแทนที่ความสัมพันธ์ของเขากับสำเภาจะดีขึ้น กลับกลายเป็นว่าธนูสเข้าใจสัมพันธ์ระหว่างสำเภากับชายคนหนึ่งทีนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลผิดไป ยิ่งเมื่อรู้ว่าสำเภาได้ตัดสินใจแต่งงานกับพลายนายตำรวจที่นอนเป็นอัมพาตอยู่โรงพยาบาลคนนั้น เขาก็ยิ่งมั่นใจว่าสำเภาหมั้นรักเขาแล้ว ธนูสจึงตัดสินใจเดินจากสำเภาไปโดยไม่ให้สำเภาได้มีโอกาสอธิบายความจริงเลยว่า การที่นายตำรวจผู้เคราะห์ร้ายผู้นั้นต้องเป็นอัมพาตก็เพราะการเข้าไปช่วยชีวิตเธอ ขณะที่ต้องเผชิญกับอันตรายอันใหญ่หลวงเพียงลำพังที่ประเทศอิตาลี ซึ่งตอนนั้นธนูสเองก็ไม่ได้รับรู้เหตุการณ์ดังกล่าว เพราะตลอดเวลาเขาได้ปฏิบัติการกิจยุทธการ “หักลิ้นช้าง” อยู่ ดังนั้นเมื่อมาถึงการปฏิบัติหน้าที่ใน “ยุทธการดับดาว” ในเรื่อง “บ่วงบาศ” ความห่างไกล และไม่ได้รับการติดต่อจากธนูส ก็ทำให้สำเภาซึ่งรู้สึกน้อยใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ยิ่งเมื่อรู้ว่าการปฏิบัติการกิจครั้งนี้ธนูสมีผู้ช่วยที่ทั้งสาว ทั้งสวย ทั้งมีความสามารถอย่างด.ร.วิเลป กอกระสานที่อยู่เคียงข้าง ก็ยิ่งทำให้เธอรู้สึกเจ็บปวดและน้อยใจธนูสมากยิ่งขึ้นจนต้องแสดงอาการไม่พอใจให้เห็นบ่อยครั้ง และนำไปสู่ความขัดแย้งเจียบๆที่เธอมีต่อด.ร.วิเลปด้วย ส่วนธนูสเองนับจากที่เขาได้บวชและเริ่มฝึกจิตให้สงบอย่างจริงจัง ความรู้สึกฉันคู่สาวของเขาแม้แต่กับผู้หญิงที่เขารักมากอย่างสำเภาไม่เหลืออีกต่อไป แต่เขาก็ไม่พยายามที่จะอธิบายให้สำเภาฟัง ยังคงใช้ชีวิตและทำงานไปตามปกติเหมือนไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น สำเภาจึงยังคงคิดว่าตนคือคนที่ธนูสรักและอยากจะแต่งงานด้วยอยู่เช่นเดิม เธอจึงเผลอแสดงอาการหึงหวงออกมาโดยที่ด.ร.วิเลปเองก็ไม่เคยล่วงรู้มาก่อนว่าสำเภากับธนูสของเธอนั้นรักกันมาก่อน ส่วนด.ร.วิเลปเองเมื่อได้ร่วมงานกับธนูส ความประทับใจหลายๆอย่างในตัวของเธอพอจึงกลายเป็นการเฝ้าระวังอย่างเจียบๆ แต่เพราะกลัวในเรื่องความต่างระหว่างวัยจะเป็นอุปสรรคเธอจึงได้เลือกเอาสำเภาเป็นที่ปรึกษา ซึ่งนั่นก็ยิ่งทำให้สำเภาซึ่งรู้สึกหวาดระแวงอยู่แล้วเพราะเห็นธนูสแสดงออกอย่างเฉยชากับตนเกิดความมั่นใจในความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งของคนทั้งสองมากยิ่งขึ้น ความน้อยใจและความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น จึงทำให้สำเภาตัดสินใจทิ้งธนูสไปโดยไม่บอกลา ซึ่งกว่าธนูส สำเภา และด.ร.วิเลปจะเข้าใจกันได้ก็ใช้เวลาที่ยาวนาน ซึ่งตลอดเวลาที่ห่างกันต่างคนต่างก็รู้สึกผิดหวัง เสียใจ และเจ็บปวดไม่น้อย

ความขัดแย้งที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมานอกจากจะทำให้คนอ่านมองเห็นความรักในแง่มุมของความไม่เข้าใจอย่างชัดเจนแล้ว ผู้เขียนยังใช้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครทั้งสามมาช่วยให้เรื่องดำเนินต่อไปด้วย โดยผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกอยากติดตามต่อไปว่า ธนุสจะเผยความในใจทั้งหมดเมื่อไหร่ และเวลาใดคือเวลาที่เหมาะสมที่ธนุสเลือก ส่วนลำพานั้นผู้อ่านก็จะติดตามไปด้วยความรู้สึกสงสัย และเห็นใจ และจะคอยดูว่าหากเธอรู้ความจริงจากปากธนุสแล้วเธอจะเป็นเช่นใด เธอจะสามารถยอมรับได้หรือไม่ ส่วนดร.วิเลปนั้นแน่นอนว่าเธอจะไม่มีทางสมหวังกับธนุสอยู่แล้วแม้ธนุสจะไม่เลือกลำพาก็ตาม เพราะธนุสไม่มีความรู้สึกอื่นใดกับวิเลป นอกจากรู้สึกว่าเขาคือหลานและเป็นลูกสาวของเพื่อน แต่ผู้อ่านก็ยังอยากติดตามดูต่อไปว่าขณะที่ยังไม่รู้ความจริงนั้น เธอจะแสดงออกต่อธนุสและต่อลำพายังไง หรือเมื่อรู้ความจริงแล้วเธอจะมีความรู้สึกเช่นไร

ส่วนเรื่องอื่นๆไม่ว่าจะเป็น ลว.สุดท้าย เลือดเข้าตา เบียดเบียน และสันติบาล การนำเสนอมุมมองความรักผ่านตัวละครไว้เช่นเดียวกัน เพราะทุกเรื่องล้วนมีตัวละครหญิงเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวละครเอกทั้งสิ้น แต่จะไม่เด่นชัดและชวนติดตามเท่าเรื่องที่มีธนุสและลำพาคือตัวดำเนินเรื่อง แต่ก็ต้องยอมรับว่าผู้เขียนยังคงใช้บทบาทอันน้อยนิดของตัวละครหญิงเหล่านั้น มาช่วยให้เรื่องดำเนินไปในบางช่วงบางตอนของนวนิยายได้เป็นอย่างดีดังเช่นในเรื่อง ลว.สุดท้าย วีรมีผู้หญิงที่ตนรักชื่อว่าภรรณิการ์ ซึ่งเป็นลูกของนักธุรกิจคนหนึ่ง แม้คนทั้งสองมีความรักให้กันอย่างบริสุทธิ์และภรรณิการ์ก็ไม่ได้รังเกียจที่วีรเป็นตำรวจตระเวนชายแดน แต่อุปสรรคทางความรักของคนทั้งสองก็มีนั่นคือ ผู้เป็นพ่อกลัวว่าลูกสาวของตนจะเป็นม่ายตั้งแต่ยังสาว (เนื่องจากวีรเป็นตำรวจตระเวนชายแดน) ดังนั้นจึงได้ยื่นข้อเสนอให้วีรเลือกระหว่างลูกสาวและการลาออกจากราชการมาช่วยเหลือธุรกิจที่บ้าน วีรตัดสินใจเลือกงานราชการ ทั้งๆที่แม้จะมีความรู้สึกในใจของตัวเองที่ไม่อาจจะสมหวังในความรักได้ และการที่วีรตัดสินใจเช่นนั้นผู้อ่านจะรู้ว่าเพราะเขาเห็นแก่ประชาชนอีกมากที่ยังลำบากและต้องการการช่วยเหลือจากนายตำรวจอย่างเขาอยู่ ที่สำคัญวีรก็อยากจะใช้ชีวิตราชการของเขาตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อเขา เมื่อครั้งได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย แต่หลังจากที่วีรเปิดจดหมายของภรรณิการ์ฉบับหนึ่งซึ่งเขาเก็บมันไว้นานแสนนานมาอ่าน นั้นทำให้เขาได้รู้ว่า ภรรณิการ์รักเขามากและจะรอเขาไม่ว่าจะนานเพียงใดก็ตาม ซึ่งก็ประจวบกับพ่อเลี้ยงสมพงษ์เสียชีวิตพอดีและตัวภรรณิการ์เองก็จะนำศพพ่อมาบำเพ็ญกุศลที่เมืองไทย ก็เป็นการจบที่แฝงไว้ด้วยการให้ออกาสตัวละครได้สมหวังในความรักในที่สุด

ร้อยตำรวจตรีพันแสง อัศวโกวิทวัณก์จากเรื่อง เลือดเข้าตา เป็นนายตำรวจหนุ่มไฟแรง มีอุดมการณ์สูง รูปร่าง และทางบ้านมีฐานะ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เขาจะเป็นที่หมายปองของหญิงสาวหลายคน ในเรื่องผู้เขียนสร้างตัวละครหญิงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพันแสงถึง 3 คน คนแรกคือ น้องนุช น้องสาวคนเล็กของร้าน "สามสาวข้าวแกง" ที่พันแสงเป็นลูกค้าขาประจำเมื่อครั้งที่อยู่สังกัดตำรวจนครบาลและพันแสงก็เคยช่วยเหลือเธอให้รอดพ้นจากการกระทำความผิดของกลุ่มอันธพาลในเครื่องแบบ คนที่สองคือ สินีหรือจ้อย ลูกสาวคนเดียวของคุณนายศรีนวลเจ้าของบ้านเช่าที่พันแสงพักอยู่เมื่อครั้งที่ไปรับราชการที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี สินีเป็นหญิงสาวที่มีอุดมการณ์อันแรงกล้าที่จะขจัดคนพาลและอยู่เคียงข้างคนดี ส่วนคนสุดท้ายคือน้ำสังข์ลูกสาวคนเล็กของผู้บังคับค่ายพระองค์ดำที่พันแสงไปรับการฝึกอบรมเพิ่มเติม น้ำสังข์เป็นนักศึกษาสาวแสนสวยที่ตัดสินใจเรียนครูเพราะต้องการจะช่วยแก้ปัญหาในชาติ โดยตั้งใจที่จะทำหน้าที่ครูอย่างดีที่สุด ผู้เขียนสร้างออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทั้งสามคนต่างก็มีใจให้พันแสง แต่ตัวพันแสงเองที่ไม่ได้แสดงความรู้สึกกับใครเป็นพิเศษ การสร้างตัวละครทั้งสามตัวขึ้นมานับเป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดความรู้สึกของผู้อ่านให้ติดตามลุ้นว่าใครจะชนะหัวใจของพันแสงในที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นในบางตอนเช่นตอนที่น้องนุช และสินี ต่าง

พร้อมใจกันไปเยี่ยมพินสางที่หน่วยปฏิบัติการพิเศษของกองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดอุทัยธานี โดยไม่ได้นัดหมาย เมื่อทั้งสองพบกันและพูดจาหักทลายกันพินสางก็ดูออกทันทีว่าทั้งคู่ต่างไม่พอใจกัน ที่สำคัญพลอยไม่พอใจเขาไปด้วย ซึ่งการแสดงออกที่บ่งบอกถึงการหึงหวงพินสางของคนทั้งสองก็ช่วยให้เรื่องมีสีสันขึ้น ส่วนคนที่ดูท่าทางว่าพินสางจะพึงพอใจอยู่บ้างก็คือน้ำสังข์ แต่ในท้ายที่สุดแล้วพินสางก็ไม่ได้เลือกใคร แต่สามารถคบทุกคนอย่างเพื่อน เพราะทุกคนต่างมีอุดมการณ์ที่จะผดุงความยุติธรรมเช่นเดียวกับเขา และการจบเรื่องซึ่งไม่คำนึงถึงการลงเอยด้วยการให้ตัวละครเอกตัดสินใจที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสุขสมหวังกับใครเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความรักเป็นเพียงสีสันของเรื่องไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้งสำคัญในเรื่อง แต่ก็ไม่นับว่ามีส่วนช่วยให้เรื่อง ดำเนินไปได้เช่นกัน

ร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพยาพร จากเรื่อง เบี้ยล่าง ก็เช่นเดียวกับพินสาง ผู้เขียนสร้างให้มีบุคลิกลักษณะและนิสัยใจคอเช่นเดียวกับพินสาง ที่สำคัญคือมีผู้หญิงเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายคน อย่างพลศักดิ์ก็มีภานินีลูกสาวคนเดียวของอธิบดีกรมตำรวจ อาจารย์จันทร์ใส และสาธิตาสกุลสาวของนายสาละ มหาเศรษฐีทางเหนือคนหนึ่ง แต่ภานินีจะมีบทบาทมากที่สุด เริ่มจากการคบกันเป็นเพื่อนกับพลศักดิ์จนเกิดเป็นความรัก(แอบรัก) กระทั่งยอมที่จะเป็นปฏิปักษ์กับพ่อแม่เพื่อที่จะคบกับพลศักดิ์ ตรงจุดนี้นับว่าผู้เขียนสามารถสร้างตัวละครตัวนี้มาเพื่อช่วยในการดำเนินเรื่องได้เป็นอย่างดี เพราะผู้อ่านจะคอยติดตามดูว่า ความรักที่ภานินีมีต่อพลศักดิ์จะลงเอยอย่างไร ภานินีจะต้องเผชิญกับสิ่งใดบ้างตราบที่เธอยังคบกับพลศักดิ์อยู่ ในเรื่องนี้ผู้เขียนสร้างจุดจบให้กับภานินีไว้ค่อนข้างโหดร้ายและสร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านเป็นอย่างดีนั่นคือ ให้เธอตัดสินใจฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาทั้งในส่วนของปัญหาครอบครัว และปัญหาความรัก เมื่อเธอแอบรู้มาว่าพลศักดิ์มีผู้หญิงที่เขาพอใจอยู่แล้วชื่อว่าจันทร์ใส ส่วนจันทร์ใสเองก็รักพินสาง แต่เพราะความห่างไกลและห่างเหินทำให้เธอไม่อาจรอพลศักดิ์ได้ เธอจึงตัดสินใจแต่งงานไปกับข้าราชการคนหนึ่งทำให้พลศักดิ์เสียใจมาก ส่วนสาธิตานั้นจัดว่าเป็นหญิงเก่ง มีความสามารถในการบริหารธุรกิจของครอบครัว เธอมีความประทับใจในตัวพลศักดิ์ แต่สิ่งที่พลศักดิ์แสดงตอบกลับไปก็คือมิตรภาพที่ดีฉันเพื่อนเท่านั้น ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครตัวนี้ชื่อเกินไป ไม่เคยเฉลียวใจเลยว่าพ่อของตนกำลังดำเนินธุรกิจนอกกฎหมายอยู่ และคนที่เข้ามาปราบปรามพ่อของเธอก็คือพลศักดิ์ นายตำรวจหนุ่มผู้ที่พ่อเธอหวังและเข้าใจว่าจะมาเป็นเขยในอนาคตนั่นเอง แม้สาธิตาไม่รู้แต่ผู้อ่านจะคาดเดาได้ทันทีว่า หากวันหนึ่งความจริงเปิดเผยคนที่เสียใจที่สุดก็คือสาธิตา และเธอก็จะรู้ทันทีว่างานที่พลศักดิ์ได้บอกแก่เธอในตอนท้ายเรื่องว่าจะต้องสานต่อจากเจ้าศีลที่ หุ้มเทจนต้องแลกด้วยชีวิตคือการกิจใด และเธอก็จะไม่โกรธพลศักดิ์ที่ว่า เหตุใดเขาจึงปฏิเสธงานในบริษัทที่เธอและพ่อเสนอให้ ซึ่งการตัดสินใจของพลศักดิ์ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับพินสางในเรื่องเลือดเข้าตานั่นคือ เลือกที่จะทำงานตามอุดมการณ์ที่วางไว้ต่อไป

ในเรื่องนี้ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครหญิงจนทำให้เกิดความสะเทือนใจอย่างรุนแรงจะไม่มีโดยตรง หรือถ้าจะมีบ้างเช่นตอนที่พลศักดิ์รู้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ว่าจันทร์ใสแต่งงานไปกับชายอื่น ตอนนั้นพลศักดิ์ออกอาการเสียใจแต่ไม่สะเทือนใจมาก ทั้งนี้เพราะเขาเข้าใจถึงเหตุผลของการตัดสินใจของจันทร์ใสดี ตัวเขาเองก็เป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่ง ดังนั้นเมื่อเผชิญกับความผิดหวังเขาจึงก้มหน้ารับสิ่งที่เกิดขึ้นโดยดุษณี แต่ความสะเทือนใจและกระทบใจพลศักดิ์อย่างมากและส่งผลให้ผู้อ่านสะเทือนใจตามไปด้วยในนวนิยายเรื่องนี้ กลับอยู่ที่ชะตากรรมที่เกิดขึ้นกับตัวละครหญิงที่เกี่ยวข้องกับพลศักดิ์ตัวหนึ่งนั่นคือ ภานินี ลูกสาวคนเดียวของอธิบดีกรมตำรวจ ประพฤทธิ์ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจและภรรยาไม่พอใจที่ลูกสาวมาคบหากับพลศักดิ์ เป็นเหตุให้ต้องทะเลาะเบาะแว้งและมีปากเสียงกันบ่อยๆ จนกระทั่งในที่สุดลูกสาวทนไม่ไหวจึงตัดสินใจหาทางออกให้กับตนเองโดยการกินยาฆ่าตัวตาย การตายของเธอได้แลกกับความอบอุ่นและความเข้าใจของคนในครอบครัวอีกครั้ง พ่อกับแม่ของเธอสำนึกในความผิดทั้งปวงและเริ่มแก้ไขตัวเองใหม่เพื่อไม่ให้เสียพฤติกรรม

พันธุ์ลูกชายคนเดียวและเป็นน้องชายที่ภานีนรักมากไปอีกคน ความตายของภานีนี่ไม่เพียงแต่สร้างความสะเทือนใจอย่างรุนแรงแก่พลศักดิ์เท่านั้น ในทางกลับกันมีส่วนทำให้ความขัดแย้งในการทำงานระหว่างพลศักดิ์กับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงน้อยลง ที่สำคัญคือมีส่วนทำให้ความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง คลี่คลายลงด้วย

ส่วนเรื่อง สันติบาล นั้น ในแง่มุมของความรักดูค่อนข้างจะต่างกับเรื่องอื่น ตรงที่ผู้เขียนเปิดเรื่องให้ตัวละครเอกคือ การรณรงค์ถูกคนรักคืออุษาบอกเลิก และการเปิดเรื่องแบบนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่านี่คือปมปัญหาต่อไปของเรื่อง เพราะต้องการจะดูความเป็นไปของตัวละครเอกหลังจากที่ถูกคนรักทิ้งไปแล้ว นอกจากนี้การเปิดเรื่องเช่นนี้ยังมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องด้วย เพราะผู้เขียนจะนำปมปัญหาที่สร้างขึ้นตรงนั้นไปขยายต่อได้อีก โดยสร้างให้การรณรงค์ไม่ค่อยชอบการเที่ยวผับเที่ยวบาร์ต้องออกท่องราตรีเพื่อคลายความเครียดและความเสียใจ จนมีโอกาสดูช่วยเหลือหญิงสาวผู้หนึ่งที่กำลังถูกอันธพาลในเครื่องแบบรังแก และจากเหตุการณ์ดังกล่าวก็นำไปสู่เหตุการณ์การตัดสินใจที่เป็นตำรวจ และสังกัดอยู่ที่กองบัญชาการตำรวจสันติบาลอันเป็นที่มาของชื่อเรื่องนั่นเอง แต่ทว่าความรักของการรณรงค์ไม่ได้เกิดเพียงครั้งเดียวเพราะต่อมาเมื่อเขาได้รับมอบหมายให้สืบคดีๆหนึ่ง การรณรงค์พบว่าตนเองได้หลงรักผู้ต้องสงสัยในคดีนั้น ซึ่งก็คือมิสโจเซฟิน และโจเซฟินก็แสดงออกอย่างชัดเจนว่า ฟังใจในตัวเขา แต่ยังไม่ทันที่โจเซฟินจะได้บอกเล่าบางสิ่งบางอย่างที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับคดีที่การรณรงค์สืบสวนสอบสวนอยู่ให้เขาได้รับรู้ เธอก็ถูกฆาตกรรมเสียก่อน

ความขัดแย้งทั้งที่มีที่มาจากหน้าที่การงานและที่มาจากความรัก สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งอีกประการหนึ่งที่สำคัญและมีส่วนทำให้เนื้อเรื่องสนุกยิ่งขึ้นนั่นคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครเอกทุกตัวไม่ว่าจะเป็นวีร์ บุญแต่ง, พันแสง อัศวโกวิทวัฑก์, ใหญ่ เจริญ, การรณรงค์ อธิกฤทธิ์, พลศักดิ์ พรรคพยาธร หรือแม้แต่ธนุส นิราลัยและลำเพา สายสัทกุล ตัวละครเหล่านี้ทุกตัวเป็นตัวละครฝ่ายดี คือฝ่ายที่ต้องการผดุงความยุติธรรม และรักษากฎหมาย เพราะฉะนั้นตลอดชีวิตราชการของพวกเขาจึงต้องเผชิญกับตัวละครฝ่ายร้าย คือฝ่ายที่มุ่งผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญอยู่ตลอดเวลา ยิ่งถ้าฝ่ายร้ายเหล่านั้นเป็นคนในสายงานเดียวกันและเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง พวกเขาจะต้องเผชิญกับความกดดันหลายๆอย่าง ซึ่งนั่นคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้พวกเขารู้สึกท้อแท้ จนหลายครั้งคิดอยากจะวางมือจากภาระอันหนักหน่วงแล้วหันไปใช้ชีวิตและประกอบอาชีพอิสระที่รืออยู่แล้ว แต่ทุกครั้งที่เขาคิดและหันหลังกลับไปมองประชาชนที่กำลังถูกรีดไถ ถูกเอารัดเอาเปรียบ และมองเห็นประเทศชาติกำลังถูกทำร้ายด้วยมือของคนในชาติเอง พวกเขาก็เลือกที่จะสู้ สู้ทั้งที่บางครั้งไม่รู้ว่าจะในท้ายที่สุดแล้วเขาจะเป็นฝ่ายแพ้หรือชนะ ซึ่งหลายครั้งก็เกี่ยวพันไปถึงความรักที่มีอยู่ ตัวละครหลายๆตัวเช่นวีร์ บุญแต่ง, ธนุส นิราลัย และลำเพา สายสัทกุลเป็นตัวอย่างให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า จะมีอุปสรรคทั้งในด้านการงานและความรักเกิดขึ้นพร้อมๆกัน และกดดันให้พวกเขาต้องเกิดความขัดแย้งภายในตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่า จะเลือกสิ่งใดระหว่างหน้าที่และความรัก และทางที่ทุกคนเลือกก็มักจะเป็นทางสายเดียวกันนั่นคือ ทางที่เป็นประโยชน์ของบ้านเมืองไม่ใช่ผลประโยชน์ส่วนตัว เพราะฉะนั้นสิ่งที่เขาได้รับอยู่ตลอดเวลาคือความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับใช้ชาติแต่ละขณะเดียวกันพวกเขาก็ต้องต่อสู้กับความเจ็บปวดภายในใจตนเองอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ซึ่งจุดนี้นับว่าผู้เขียนสร้างให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจและเกิดความสงสารและเห็นใจตัวละครอย่างจับใจ และหากสังเกตให้ดีจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งแบบที่หนึ่งคือ ความขัดแย้งที่เกิดจากภาระหน้าที่และการงานนั้นเป็นความขัดแย้งที่ทำให้เรื่องตื่นเต้น แข็งกร้าว ดุเดือด และเร้าใจ ส่วนความขัดแย้งแบบที่สอง อันเป็นความขัดแย้งที่มาจากความรักนั้นสามารถทำให้เรื่องอ่อนโยน และกระทบความรู้สึกละเอียดอ่อนในใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อผู้เขียนนำเอาความขัดแย้งแบบที่สามคือ

ความขัดแย้งภายในใจตัวละครเข้ามาแทรกด้วยก็ยิ่งทำให้นวนิยายทุกเรื่องมีความสมบูรณ์และลงตัว เพราะผู้อ่านจะได้สัมผัสทั้งการต่อสู้และความรักในเวลาเดียวกัน

การสร้างความขัดแย้ง มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอเนื้อหาในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชร ไม่ว่าปมความขัดแย้งเหล่านั้นจะมีที่มาจากกาปฏิบัติหน้าที่และการทำงาน มาจากความรัก หรือเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครเองเมื่อต้องเจอกับสถานการณ์ที่กดดันต่างๆ ความขัดแย้งทั้งสามส่วน นอกจากจะช่วยให้ผู้เขียนสามารถนำไปใช้ในการขยายเนื้อเรื่องให้ยาวต่อไปได้แล้ว ยังเป็นการกระตุ้นผู้อ่านอยากค้นหาเพื่อที่จะได้คำตอบในสิ่งที่ตนอยากรู้ ได้จากพฤติกรรมของตัวละครเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องเลือกหรือตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

1.2.2 การสร้างปมปัญหาให้ตัวละครคิดแก้ไข

ดังกล่าวในหัวข้อแรกแล้วว่า ความน่าสนใจหรือจุดเด่นในการสร้างโครงเรื่องของวสิษฐ เดชกุญชรก็คือ วิธีการสร้างความขัดแย้งแบบต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับตัวละครอันนำไปสู่ปัญหาวุ่นวายต่างๆ ซึ่งจะมีผลต่อชีวิตและการทำงานของตัวละคร นอกจากนั้นการสร้างปมปัญหาให้ตัวละครต้องขบคิดและพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหา ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่นอกจากจะช่วยให้เนื้อเรื่องดำเนินต่อไปได้อย่างมีรสชาติและขมวดปมปัญหาได้อย่างเขม็งเกลียวเป็นสำคัญต่อเนื้อเรื่องแล้ว ยังสามารถส่งผลกระทบอารมณ์ของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เมื่อผู้เขียนสามารถสร้างปมให้เกิดความกระหายใคร่รู้ ขมวดปมและคลายปมอย่างสมเหตุสมผล

กลวิธีการสร้างปมปัญหาที่ผู้เขียนใช้มีอยู่ 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ ปมปัญหาหลัก เป็นปมปัญหาที่ผู้อ่านจะต้องติดตามอ่านตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบ จึงสามารถคลายปมหรือข้อสงสัยดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ ปมปัญหาหลักที่สองคือ ปมปัญหาย่อย เป็นปมปัญหาต่างๆ ที่ผูกเข้าด้วยกันอย่างเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันโดยตลอด และปมปัญหาย่อยๆ เหล่านี้จะนำไปสู่ปมปัญหาหลักในที่สุด เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นชัดเจนจะแยกวิเคราะห์ปมปัญหาที่ละลักษณะดังนี้

1.2.2.1 ปมปัญหาหลัก

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ปมปัญหาหลัก ผู้เขียนจะนำมาเสนอไว้ตั้งแต่ตอนต้นหรือตอนเปิดเรื่องเพื่อทิ้งค้างเป็นปริศนาที่จะคลี่คลายได้เมื่อผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องจนจบ ปมปัญหาหลักที่ปรากฏในนวนิยาย 9 เรื่องของวสิษฐ เดชกุญชร มีลักษณะดังนี้

เรื่อง ลว.สุดท้าย ปมปัญหาหลักของเรื่องอยู่ที่การตัดสินใจลาออกจากราชการของพันตำรวจโทวีรบุญแต่ง ตั้งแต่เริ่มต้นเรื่อง จากนั้นเล่าย้อนถึงชีวิตราชการของของวีรบุญแต่ง ทำให้เรื่องค่อยๆ คลี่คลายปมว่า เหตุใดตัวละครซึ่งรัก ศรีทธา และภาคภูมิใจในอาชีพตำรวจจึงตัดสินใจลาออกหลังปฏิบัติภารกิจลว.สุดท้ายเพื่อไปรับตำแหน่งในบริษัทเอกชน

เรื่อง เลือดเข้าตา ผู้เขียนเปิดเรื่องที่เหตุการณ์การลอบสังหารนายตำรวจคนหนึ่ง ที่นายร้อยตำรวจตรีพันแสง อัครโกวิทวงศ์บังเอิญได้เห็นและอยากรู้เหตุผลที่นายตำรวจผู้นั้นถูกลอบสังหาร ซึ่งตอนหลังพันแสงก็รู้ว่าผู้ที่ถูกลอบสังหารก็คือ นายพันตำรวจโทก่อนแล้ว กิตติการณย์ สารวัตรใหญ่ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอสาแลงก์ที่เขาจะมาประจำการ นี่คือนวนิยายหลักที่ผู้เขียนสร้างไว้ตั้งแต่เริ่มต้นเรื่อง

เรื่อง สารวัตรใหญ่ ผู้เขียนเปิดเรื่องที่เหตุการณ์การปล้นรถโดยสารประจำทางคันหนึ่งที่เกาพระลาน จังหวัดกำแพงเพชร นับเป็นการแสดงปมปัญหาย่อยเพื่อแนะนำตัวละครเอกของเรื่องคือ สารวัตรใหญ่ เวโรจน์ เวโรจน์ ว่าที่สารวัตรคนใหม่ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระลานผู้ที่มีความสามารถและไม่เกรงกลัวใคร หากตนเชื่อว่าได้ทำสิ่งที่ถูกต้องแล้ว

ส่วนปมปัญหาหลักจริงๆของนวนิยายมีอยู่ 2 ปมด้วยกัน ปมปัญหาแรก เกิดจากเหตุการณ์ตอนที่ สารวัตรใหญ่ เวโรจน์และหมวดพิทยาธรพบศพๆหนึ่งอยู่ข้างลัทธิบรรทุก ทราบแต่เพียงชื่อผู้ตายว่าคือ นาย กำนจ ไล่สำภา จากการสันนิษฐานเบื้องต้นของแพทย์ ชายผู้นี้เสียชีวิตมาจากที่อื่นก่อน ปมปัญหาหลักอย่างแรกก็คือเป็นศพของใคร ตายเพราะอะไร ปมปัญหาที่สอง เกิดขึ้นหลังจากที่สารวัตรใหญ่จับกุมรถพ่วงที่ชนไม้มาเติมคันรถคันหนึ่ง เป็นรถบรรทุกที่ไม่มีแผ่นป้ายแสดงเลขทะเบียนตามกฎหมายและไม่ติดป้ายแสดงเลขทะเบียนรถ และผู้ขับขี่ได้ขับมายังอำเภอพระลานอย่างทำหายกฎหมาย จากการจับกุมผู้ขับขี่ทราบชื่อ นาย เนียม ปัญหาหลักที่สองก็คือนายเนียมเป็นคนของ "เสี้ยนน้อย" หรือดร.อภิมุข กาญจนอักษรกุล เจ้าของบริษัท กำแพงพัฒนา คำให้การของนายเนียมคือปมปัญหาที่ผู้เขียนตั้งใจปิดบังผู้อ่านไม่ให้รู้ว่านายเนียมทำอะไรที่สำคัญกับสารวัตรใหญ่บ้าง แต่ผู้อ่านคาดว่าจะต้องเป็นมูลที่สำคัญมาก มิฉะนั้นสารวัตรใหญ่คงไม่นานนายเนียมไปคุมขังไว้ในที่ที่ปลอดภัยจากการถูกตามล่าจากนายจ้างเช่นนั้น และการที่ผู้เขียนค่อยๆเปิดเผยให้ทราบทีละน้อยๆนี่เองที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากรู้นต้องติดตามอ่านต่อไปเรื่อยๆจนจบ

เรื่อง สันติบาล ปมปัญหาหลักของเรื่องเกิดขึ้นหลังจากที่นายร้อยตำรวจเอกการุณ อธิกฤทธิ ได้รับมอบหมายให้ไปสืบสวนสอบสวนพฤติกรรมของมิสโจเซฟิน ผู้ต้องสงสัยว่าจะกระทำการอันเป็นภัยต่อชาติบ้านเมือง แต่ทว่าในขณะที่ผลของการสืบสวนกำลังเป็นไปด้วยดี การุณก็ได้รับคำสั่งให้ระงับการสืบสวนด้วยเหตุผลสั้นๆว่าเธอเป็นภรรยาของท่านรองฯสามภพ เชื่อชาติรับรองผู้บังคับการกองปราบปราม และขณะที่ มิสโจเซฟินที่กำลังจะเล่าบางสิ่งบางอย่างให้การุณฟัง เธอก็ถูกฆ่าเสียก่อน และการตายของเธอนี่เองที่ทำให้การุณตัดสินใจที่จะดำเนินการสืบสวนคดีนี้เอง ซึ่งการตายของโจเซฟินก็คือปมปัญหาหลักที่ตัวละครเอกจะต้องสืบสวนหาความจริงให้ได้ถึงผู้บงการและสาเหตุ

เรื่อง เบี้ยล่าง ดังที่กล่าวแล้วว่า การสร้างความขัดแย้งของเรื่องมาจากตัวละครเอกคือพลศักดิ์เองที่ประพฤติตนเป็นตำรวจที่ดีเกินไป จนทำให้เป็นที่ขวางขวางตาของผู้ใหญ่หลายคน โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงของกรมตำรวจ ดังนั้นเขาจึงมักจะได้รับคำสั่งย้ายแบบไม่มีปีไม่มีขลุ่ยอยู่ตลอดเวลา และเมื่อครั้งที่ถูกสั่งย้ายให้ไปอยู่ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอโนนเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู พลศักดิ์ได้มีโอกาสแสดงวิกรกรรมโดยการสังหารผู้ร้ายที่ยิงจ่านายสิบตำรวจกำจร แต่ทว่าในท้ายที่สุดแล้วจ่านายสิบตำรวจผู้นั้นก็ทนพิษบาดแผลที่ผู้ร้ายยิงไม่ไหวต้องเสียชีวิตในที่สุด แต่คดีไม่ได้จบลงที่การไม่มีผู้ต้องหารับโทษเพราะจากการสังเกตพลศักดิ์รู้สึกว่ไม่มีชาวบ้านคนใดแสดงความรู้สึกสงสารหรือเห็นใจในชะตากรรมของจ่านายสิบตำรวจผู้นั้นเลย ทุกคนแสดงออกอย่างเดียวกัน เมื่อสอบถามชาวบ้านแถวนั้น คนหนึ่งก็ได้ให้คำตอบและเหตุผลสั้นๆที่พลศักดิ์เองก็ไม่คาดว่าจะได้ยินนั่นคือ "จำกำจรนะ ตายเสียก็ดี เพราะจำคนนี้ทำความเดือดร้อนให้ชาวบ้านมาก เคยเข้ามาไถเงินในบ้านนี้บ่อยๆ ใครไม่ให้ก็เอาผงยัด หาว่าขายผงแล้วจับไปข้อม เขาว่าที่ถูกย้ายมาอยู่หนองบัวลำภูนี้ก็เพราะเรื่องยาเสพติด ทำไมนะครับเขาถึงย้ายแต่คนเลวๆมาให้พวกเรา" (เบี้ยล่าง. 2542 : 157) พลศักดิ์จึงรู้สึกว่คดีนี้ไม่ควรจะจบลงที่การไม่มีผู้ต้องหา ดังนั้นเขาได้เขียนบันทึกฉบับหนึ่งเสนอหัวหน้าตำรวจอำเภอโนนเมืองให้มีการสืบสวนหาตัวคนร้ายและสาเหตุของการที่คนร้ายบุกเข้าไปยิงตำรวจตายถึงหน้าโรงพัก โดยให้เหตุผลว่คดีอาจมีเบื้องหลังและอาจจะมื่ออาชญากรรมสำคัญบางอย่างเกี่ยวพันอยู่ ยังไม่ควรปิดสำนวนการสืบสวน แต่ควรจะดำเนินการสืบสวนหาตัวคนร้ายให้ได้ให้ถึงที่สุด และคดีที่จ่านายสิบตำรวจกำจรถูกยิงเสียชีวิต

นี่เองที่เป็นปมปัญหาหลักของเรื่องทำให้ผู้อ่านคอยติดตามดูว่า พลศักดิ์และเพื่อนร่วมทีมจะสามารถร่วมมือกันสืบสวนหาความจริงจากการตายของจำนายสืบตำรวจกำจรโดยจะโยงให้เห็นภาพของผู้ที่อยู่เบื้องหลังได้อย่างชัดเจนได้หรือไม่

เรื่อง สารวัตรเดือน ปมปัญหาหลักของเรื่องนี้มีอยู่ 2 ปมปัญหาด้วยกัน ปมปัญหาแรกอยู่ที่การตายของสารวัตรเชษฐุ สารวัตรคนเก่าของสถานีตำรวจอำเภอดอนนาถ ส่วนปมปัญหาที่สอง อยู่เกี่ยวกับการเดินทางมาที่อำเภอดอนนาถของชายร่างสูงผิวคล้ำคนหนึ่ง การมาของเขาสร้างความประหลาดใจแก่คนหลายคนโดยเฉพาะผู้ที่กำลังจะกอบโกยหาประโยชน์โดยมิชอบให้ตนเอง แต่ที่น่าประหลาดใจยิ่งกว่าก็เมื่อชายร่างสูงผิวคล้ำคนนั้นบอกว่าตนเองคือสารวัตรยม วิทยุต สารวัตรคนใหม่ที่จะมาดำรงตำแหน่งสารวัตรคนใหม่ประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอดอนนาถ ที่บรรดามีงานเข้าทั้งหลายเข้าใจว่ากำลังนอนพักรักษาตัวอยู่ที่ต่างจังหวัดดังนั้นปมปัญหาของเรื่องนี้ก็คือ การสร้างเหตุการณ์ต่างๆที่ให้อ่านติดตามดูว่าสารวัตรเชษฐุตายเพราะเหตุใด และสารวัตรคนใหม่ที่เข้ามาคือใคร จะเป็นคนเดียวกับที่ทุกคนเข้าใจว่ากำลังนอนป่วยอยู่หรือไม่

เรื่อง แม่ลาวเลือด ผู้เขียนเปิดเรื่องโดยการสร้างปมปัญหาหลักคือ ธนุส นิราลัยถูกจับในข้อหาฆ่าคนตาย และคนที่เขาฆ่าก็คือเกียรติเพื่อนรักของเขาเอง หลังจากธนุสถูกปล่อยตัวออกมาเพราะได้รับการช่วยเหลือจากคนรู้จัก ธนุสยังรู้สึกถึงความไม่ชอบมาพากลเกี่ยวกับการตายของเพื่อนและอีกอย่างเขาก็ต้องที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง ประจวบกับหน่วยปฏิบัติราชการลับ “บราโว่” ได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจค้ายาเสพติดแถบภาคเหนือเข้ามา และเสธ.ร่ำบาญ หัวหน้าหน่วยบราโว่ก็มีความประสงค์จะให้ธนุสและทีมงานชุดหนึ่งสืบสวนคดีดังกล่าว ดังนั้นธนุสจึงตัดสินใจที่เริ่มต้นที่จะสืบหาความจริงเกี่ยวกับข้อสงสัยดังกล่าวทันทีอันเป็นการคลี่คลายปมปัญหาหลักนี้

เรื่อง หกลื่นช้าง ปมปัญหาหลักเริ่มต้นที่การเสียชีวิตของนางยุวดี ภรรยาของอดีตรัฐมนตรีปราบปราม ปุณโยปติ ก่อนเสียชีวิตยุวดีได้ฝากของชิ้นหนึ่งไว้กับธนุส และขอร้องให้เขานำมันไปส่งให้กับคนคนหนึ่งตามที่อยู่ที่เขาไว้ ซึ่งของสิ่งนั้นเมื่อเปิดดูธนุสก็รู้ว่ามันคือ “ไถปิ่นทองคำ” หลังจากที่มีไถปิ่นทองคำอยู่ในครอบครอง ธนุสเริ่มรู้สึกว่าตนเองถูกตามสะกดรอย และถูกปองร้ายอยู่ตลอดเวลา จนเมื่อรู้ว่าอดีตรัฐมนตรีปราบปราม ปุณโยปติอยากได้ของที่ภรรยาฝากไว้กับเขาคืนมากจนถึงขั้นส่งคนมาตามรังควานเขา ความลับของไถปิ่นทองคำจึงเป็นปมปัญหาหลักของเรื่อง ดังนั้นธนุสจึงเริ่มที่จะสืบหาความจริงและไขความลับเกี่ยวกับวัตถุชิ้นนั้นทันทีเพื่อเป็นการคลี่คลายปมปัญหาหลักนี้

ในเรื่อง ปวงบาท การตายของ เสธ.ร่ำบาญ ประมุขแห่งหน่วยปฏิบัติราชการลับที่ใช้ชื่อรหัสว่า “บราโว่” และความลับเกี่ยวกับ “ยุทธการดับดาว” ซึ่งอยู่ในแฟ้มลับของเสธ.ร่ำบาญ เป็นปมปัญหาหลักของเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านอยากค้นหาความจริงถึงสาเหตุการตายของเสธ.ร่ำบาญ และต้องการทราบรายละเอียดของ “ยุทธการดับดาว” รวมถึงการตายของเสธ.ร่ำบาญเกี่ยวข้องอย่างไรกับยุทธการดับดาว ซึ่งตัวละครสำคัญในเรื่องได้แก่ธนุส นิราลัยและลำพา สายลัทธูล ที่มีชื่ออยู่ในแฟ้มลับนี้และเป็นลูกน้องคนสนิทของเสธ.ร่ำบาญจะเป็นผู้คลี่คลายปัญหาตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบ ผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าตัวละครทุกตัวมีส่วนเกี่ยวข้องและรู้เห็นกับยุทธการดับดาวแน่นอน แต่จะเกี่ยวข้องอย่างไรบ้างนั้นเป็นสิ่งที่ผู้อ่านจะต้องค้นหาคำตอบเอาเอง

ในบรรดานวนิยายที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ มีข้อสังเกตอยู่ว่าเรื่อง ลว.สุท้าย เป็นนวนิยายเรื่องเดียวที่ผู้เขียนมิได้สร้างปมปัญหาหลักจากการสืบสวนสอบสวนคดีใดคดีหนึ่งเป็นสำคัญ แต่ได้ใช้นวนิยายสะท้อนภาพการทำงานของตำรวจตระเวนชายแดนผู้หนึ่งที่มุ่งมั่น ทุ่เมเท และสามารถเสียสละแม้ชีวิตเพื่อรับใช้ประเทศชาติและสังคม ดังนั้นตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องผู้อ่านจึงจะได้สัมผัสนวนิยายที่มีเนื้อหาเน้นหนักไปทางเสนอภาพ

ชีวิตและการทำงานของนายพันตำรวจโทวีร บัญแด่งเป็นสำคัญ แต่ถึงกระนั้นผู้เขียนก็ไม่ได้ละเลยที่สร้างความกระหายใคร่รู้ให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่าน แม้จะไม่ได้เกิดจากปมปัญหาหลักเกี่ยวกับคดีเช่นเรื่องอื่นๆที่เสนอไปแล้ว

1.2.2.2 ปมปัญหาย่อย

ดังกล่าวแล้วว่า ปมปัญหาย่อยคือปมปัญหาที่ซ่อนอยู่ภายในปมปัญหาหลักอันเป็นความขัดแย้งที่สำคัญของเรื่อง มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน จะขมวดและคลี่คลายต่อกันไปเป็นทอดๆ นำไปสู่การขมวดปมปัญหาหลักอย่างเขม็งเกลียวและคลายปมปัญหาหลักได้ในที่สุดเปรียบเสมือนภาพ “จิ๊กซอว์” ที่เมื่อนำมาประกอบกัน แล้วจะทำให้ภาพสมบูรณ์ ดังนั้นปมปัญหาย่อยจึงมีส่วนทำให้ปมปัญหาหลักโดดเด่นชัดเจนขึ้น และยังผู้เขียนสร้างปมปัญหาย่อยๆมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องนั้นๆมีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนตามไปด้วย เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปมปัญหาหลักกับปมปัญหาย่อย ผู้วิจัยขอยกเรื่อง บ่วงบาต มาให้เห็นเป็นตัวอย่างดังนี้

เรื่องบ่วงบาต ผู้เขียนสร้างปมปัญหาหลักอยู่ที่การฆาตกรรมของเสธ.ร่ำบาญ ประมุขแห่ง “บราโว่” และความลึกลับซับซ้อนของ “แฟ้มยุทธการดับดาว” ซึ่งหากจะทำเป็นแผนผังก็จะเห็นภาพความสัมพันธ์ของปมปัญหาหลักและปมปัญหาย่อยได้ดังนี้

ปมปัญหาย่อย

ปมปัญหาหลัก

- เสธ. รำบาญเสียชีวิต
- แฟ้มยุทธการดับดาว

- มีการประชุมเพื่อเปิดตู้นิรภัยของเสธ. รำบาญ
- แฟ้ม "ดับดาว" ถูกนำออกมา
- ประมุขตรวจสอบรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับ "ยุทธการดับดาว"
- ลำเพาถูกดูดจากวัดขณะออกบิณฑบาต
- พระหนุ่มชื่อ "โกษชัย" ปรากฏตัวที่วัดซึ่งธนูสบวชอยู่
- สถาปนา จิงจิริญจรรย ผอ. ฝ่ายกองทะเบียนกลางป่วยกะทันหัน
- ธนูส ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจปลอมเชิญตัวออกจากรวัด และโกษชัยหายไปจากวัดในวันเดียวกัน
- ภาพเปลือยของลำเพาปรากฏต่อสายตาธนูส นิราลัยพร้อมแฟ้ม "ดับดาว"
- เจษฎาสารภาพความจริงว่าได้รับคำสั่งโดยตรงจาก "ประมุข"
- โกษชัยปรากฏตัวอีกครั้งเพื่อปฏิบัติการช่วยเหลือธนูส
- ธนูส ขอความช่วยเหลือจากลำเพา
- ธนูสถูกจับอีกครั้ง
- ธนูส, ลำเพาถูกบังคับให้ขานรหัสเพื่อเข้าสู่ข้อมูล "แฟ้มลับ"
- นักข่าวชื่อ "น้ำตาล" สืบประวัตินาย "ผจง" คนขับรถบรรทุกที่ก่อเหตุ
- นายผจงถูกฆ่าตาย
- ประมุขนำเอกสารคำสั่งการขาดราชการของลำเพาและธนูสเสนอนายก
- ดร. พิพิพร เปิดโรงงานพิพิธฟาร์มชีวิตดัก
- พิพิพรขับรถเดี่ยวชนปานเทพ ต่อมาปานเทพเป็นแขกสำคัญของบ้านและเป็นคู่ขาที่พิพิพรพึงพอใจมาก
- ปานเทพได้เข้าไปฝึกงานในโรงงานและแอบขโมยยาออกมาได้ 1 เม็ด
- น้ำตาลได้ข้อมูลเกี่ยวกับนายมงคล ดอกอาวเจ้าของรถที่คนร้ายขับไปบุกผ่านนายผจงว่า ทำธุรกิจเกี่ยวกับพืชเกษตรบึงหน้การค้ายา
- นายมงคล และครอบครัวหายไปจากบ้านอย่างลึกลับ
- ผู้ค้ายาบารายใหญ่ 3 ภาคถูกจับ
- มีการตรวจค้นโรงงานและพิพิพรโทรไปขอความช่วยเหลือจากคนคนหนึ่ง
- พิพิพรสั่งลำเลียงของ แต่ถูกจับได้เสียก่อน
- พิพิพรถูกฆ่าตาย
- ฌมชอุ่มสามารถดึงข้อมูลสำคัญจากคอมพิวเตอร์ของพิพิพรได้สำเร็จ
- ธนูสได้ข้อมูลเพียงพอที่จะเปิดโปงความชั่วของประมุข
- ธนูสขอพบประมุขที่สำนักงาน
- ประมุขยิงตัวตาย

จากแผนผังดังกล่าวหากจะอธิบายให้เห็นง่าย ๆ ก็ต้องเริ่มต้นที่ การเสียชีวิตของ เสธ. รำบาญ เพราะฉะนั้นเมื่อโกษชัยปรากฏตัวในวัดที่ธนูสบวชอยู่ ผู้อ่านอาจจะสรุปลงไปตั้งแต่แรกเลยว่า โกษชัยน่าจะเกี่ยวข้องกับ "ยุทธการดับดาว" ที่นายประมุขรองผู้อำนวยการ "บราโว่" นำขึ้นมาจากตู้นิรภัยของเสธ. รำบาญ ในตอนเปิดเรื่อง แต่ผู้อ่านจะเดาไม่ได้ว่าโกษชัยอยู่ฝ่ายใด จนกระทั่งมีการสร้างสถานการณ์ให้ธนูสประสบอุบัติเหตุขณะออกบิณฑบาต และโกษชัยยอมเอาร่างตัวเองมารับร่างของพระธนูสไว้ รวมถึงการปรากฏตัวอยู่ในทุกที่ที่ธนูสอยู่สามารถจะสร้างความสงสัยและความอยากรู้ให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ปมปัญหาย่อยๆของเรื่อง

นี้จึงผูกกันเป็นเปลาะ ๆ และให้ธนูสลัดลายปมทีละเปลาะ ปัญหาย่อยเรื่องความลึกลับของพระไภษัชย์คลาย ออกเมื่อพระไภษัชย์ช่วยธนูสและจากคำตอบที่ไภษัชย์เปิดเผยกับธนูสว่า “ผมมาตามคำสั่งของท่านผู้อำนวย การครับ”(ปวงบาท. 2543 : 71) ดังนั้นการเปิดเผยอย่างชัดเจนว่า เขาถือหนึ่งเจ้าหน้าที่ของ “บราโว่” และตาม มาอยู่ที่วัดเพื่อคอยช่วยเหลือธนูส แต่ที่ทั้งสองคนไม่เข้าใจเช่นเดียวกันก็คือ เหตุใดเสธ.ร่ำบาญจึงคิดว่าธนูส กำลังมีภัย ปมปัญหาย่อยต่อไปก็คือธนูสถูกปองร้ายอย่างไร โดยกำหนดให้มีเหตุการณ์เมื่อธนูสถูกควบคุมตัว ออกจากวัดไปและพระไภษัชย์ก็หายตัวไปจากวัดด้วย ต่อมาเมื่อไภษัชย์ได้เข้ามาปฏิบัติกรช่วยเหลือธนูส นิราลัยซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ ปมปัญหาย่อยนี้ก็นำไปสู่ปมปัญหาย่อยให้ขบคิดต่อไปอีกว่า ผู้ปองร้ายธนูสเป็น ใคร และไภษัชย์จะมีบทบาทช่วยเหลือธนูสให้คลี่คลายปมปัญหาต่างๆได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้ภาพเหตุการณ์ใน วันเสียชีวิตของเสธ.ร่ำบาญและภาพของยุทธการดับดาวเริ่มชัดเจนขึ้น

หรือ การปรากฏตัวของปานเทพ ก็เป็นปมปัญหาย่อยที่มีอยู่ เริ่มตั้งแต่มีอุบัติเหตุที่ทำให้ปานเทพ ก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับพิพิพร และมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งต่อกันจนกระทั่งทำให้พิพิพรเชื่อมั่นใจว่าเขา เป็นนักศึกษาของวิทยาลัยอาชีวะแห่งหนึ่งจริงๆ อันเป็นเหตุผลของการได้รับอนุญาตให้ไปฝึกงานในโรงงาน ผลิตยาของเขาได้ จนกระทั่งปานเทพสามารถขโมยยาออกมาได้ 1 เม็ด และเมื่อผลการพิสูจน์ยาเม็ดยานั้นออก มาว่าเป็นยาบ้า ก็ทำให้ทราบว่าเป็นพิพิพรเป็นผู้ผลิตยาบ้าและเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ ที่สำคัญ พิพิพรก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่พัวพันกับการตายของเสธ.ร่ำบาญ ทำให้ปมปัญหาหลักของเรื่องคลี่คลายออกได้และ ปมปัญหาเหล่านี้จะนำไปสู่การตายของเสธ.ร่ำบาญและความลับของ ยุทธการดับดาวในที่สุด

การที่ผู้เขียนสร้างความกระหายใคร่รู้ให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่าน โดยอาศัยการสร้างปมปัญหาย่อยๆที่ซับซ้อนซ้อนเงื่อนสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความสนุกอยากติดตามและเกิดอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร อยากรู้ อยาก พิสูจน์ความจริง ซึ่งการสร้างคามอยากรู้เป็นทอดๆและต่อเนื่องเช่นนี้คือเสน่ห์และนับเป็นจุดดึงดูดในนวนิยายได้มากที่สุดทีเดียว

เมื่อกล่าวถึงการสร้างปมปัญหาเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้แล้วอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ และช่วยให้ปมปัญหาที่ผู้เขียนสร้างไว้มีความสมบูรณ์และลงตัวที่สุดก็คือ ผู้เขียนมีวิธีการ “คลายปม” ได้อย่าง สมบูรณ์ในแต่ละเรื่อง

ดังกล่าวข้างแล้วว่า หากเป็นปมปัญหาหลักวิธีการคลายปมของผู้เขียนก็คือ การนำปมปัญหาย่อยมา ขมวดปมแล้วคลายปม และเชื่อมต่อกันเช่นนี้เรื่อยไปเพื่อนำไปสู่ปมปัญหาหลัก ซึ่งภาพและเหตุการณ์ทั้งหมด ก็จะประจักษ์ชัดเจนเป็นคำตอบให้กับคำถามที่ผู้อ่านสงสัยมาตั้งแต่ตอนต้นนั่นเอง หากว่าเป็นปมปัญหาย่อย ผู้เขียนก็จะมีวิธีคลายปมหลายๆลักษณะเช่น ขยายความให้ทราบในบทนั้นเลย ซึ่งการที่ผู้เขียนสามารถใช้วิธี การนี้ได้ก็เพราะผู้เขียนใช้ชีวิตแบ่งนวนิยายออกเป็นบทๆ และแต่ละบทก็จะมีบทแบ่งเป็นหลายๆย่อหน้าเนื่อง จากเนื้อหาที่ค่อนข้างยาวนานเอง ส่วนอีกวิธีหนึ่งก็คือข้ามไปเฉลยที่บทอื่นๆไปเลยซึ่งการใช้วิธีนี้ก็จะทำให้ ผู้อ่านรู้สึกอยากติดตามมากขึ้น

ตัวอย่างของการเฉลยในบทเดียวกันแต่คนละย่อหน้าเช่นในเรื่อง สันติบาล ตอนที่การุณเข้าไปในห้อง ของโจเซฟิน เพื่อค้นหาอะไรบางอย่าง ขณะที่เขากำลังจะเดินกลับออกไป ผู้เขียนบรรยายว่า

การุณเกือบจะออกจากห้องนํ้าอยู่แล้ว เมื่อเห็นของอย่างหนึ่งวางอยู่บนขอบอ่างริมผนังห้อง ที่แรกเขานึกว่าเป็นหลอดยา สีฟีน แต่เมื่อหยิบมันขึ้นมาดูเขาจึงเห็นว่า มันเป็นหลอดบรรจุสบู่นิดเลวซ้น สำหรับผสมนํ้าอาบในอ่าง หลอดนั้นแบนแปบ แสดงว่าสบู่นั้นถูกใช้จนหมดแล้ว การุณก็เอียงโยนมันทิ้งลงไปในถังสำหรับทิ้งของ เมื่อรู้สึกว่ามีอะไรบางอย่างสะดุดตา เขายก หลอดสบู่นั้นขึ้นมาพิจารณาอย่างใกล้ชิด ลักครู่หนึ่งนายตำรวจสันติบาลหนุ่มจึงล้วงกระเป๋าหยิบแว่นขยายซึ่งเขามิติดตัวอยู่

ตลอดเวลาออกมาส่องดูหลอดสปูนนั้น หัวใจของการเริ่มต้นแรง ที่กันหลอดบรรจุสปูนซึ่งตามปกติปิดตายนั้น มีรอยถูกเปิดออกแล้วปิดกลับเข้าไปใหม่ การตรวจดูด้วยแว่นขยายจนแน่ใจแล้วจึงหย่อนหลอดสปูนนั้นลงกระเป๋

(สันติบาล : หน้า 109)

เหตุการณ์ในตอนนั้นจะเห็นได้ว่า แทนที่การุณจะทิ้งหลอดบรรจุสปูนเหลวลงถังอย่างที่ได้ตั้งใจไว้แต่แรก เขากลับนำมันทั้งลงกระเป๋เสื้อของเขาเอง นั่นก็หมายความว่า การุณจะต้องพบหลักฐานสำคัญที่เป็นข้อสนับสนุนว่าโจเซฟินเป็นบุคคลต้องสงสัย แต่ยังไม่เฉลยว่าสิ่งที่การุณพบคืออะไรเพื่อปล่อยให้ผู้อ่านเกิดความสงสัย แล้วสร้างเหตุการณ์อื่นมาคั่นก่อน จากนั้นจึงได้เปิดเผยให้ทราบว่า สิ่งที่บรรจุอยู่ที่กันหลอดครีมนาน่านั้นคือแผ่น “ไมโครฟิล์ม” ที่บรรจุข้อความหรือรหัสบางอย่างที่ตัวเขาเองก็ไม่สามารถจะแปลได้จนต้องนำไปให้เพื่อนที่มีความรู้และเชี่ยวชาญกว่าถอดรหัสออกมา

ส่วนตัวอย่างที่แสดงว่าผู้เขียนเฉลยข้อสงสัยหรือคลายปมไว้คนละบทเช่นจากเรื่อง เบี่ยงล่าง ตอนที่จำกำจกรถูกคนร้ายยิงตาย ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนสอบสวนหมดข้อสงสัยและจะปิดคดี เนื่องจากเห็นว่าผู้ต้องหาคือผู้ร้ายถูกยิงเสียชีวิตไปแล้วแต่พลศักดิ์เองสงสัยว่าคดีนี้มีความผิดปกติหลายอย่าง ในบทเดียวกันผู้เขียนให้พลศักดิ์ได้มีโอกาสเดินทางไปที่สภอ.สระเียบ เพื่อขอข้อมูลบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับจำกำจกรนั่นคือ ถามหานางยี่สุนภรรยาของจำกำจกร แต่แล้วพลศักดิ์ก็ต้องประหลาดใจเมื่อได้ยินคำตอบจากนายสืบตำรวจผู้หนึ่งว่า “นางยี่สุนถูกรถชนตายไปเมื่อเดือนที่แล้วนี่เอง” (เบี่ยงล่าง. 2542 : 347) ผู้เขียนจบตอนไว้เพียงเท่านี้เพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยเกี่ยวกับการตายของนางยี่สุน แล้วติดตามไปดูการเฉลยปริศนาในบทต่อไปว่าเธอเสียชีวิตขณะที่ “กำลังขี่มอเตอร์ไซด์ไปซื้อผักในตลาดตอนเช้า โดนรถยนต์ชนตาย ไม่รู้อะไรหรือรถใครยังจับไม่ได้เลย จักรยานยนต์ก็เพิ่งซื้อคงจะด้วยเงินที่ได้เพราะฆ่าตายนะแหละ” (เบี่ยงล่าง. 2542 : 348) ซึ่งจากคำพูดของสืบตำรวจผู้นี้สร้างข้อสงสัยให้แก่พลศักดิ์และผู้อ่านอีกหลายประการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสาเหตุที่แท้จริงของการเสียชีวิตผู้เขียนอุบไว้ไม่ให้นายสืบตำรวจเอกผู้หนึ่งอธิบายรายละเอียดใดต่อ แล้วผู้เขียนก็ตัดไปที่เหตุการณ์อื่นๆก่อนจนกระทั่งวันหนึ่งตำรวจคนเดิมได้หาทางติดต่อกับพลศักดิ์เพื่อที่จะบอกความจริงบางอย่าง ซึ่งการพบกันครั้งนี้เองที่จะเป็นการคลายความสงสัยแก่ผู้อ่านว่าทำไมนางยี่สุนถึงตายและการตายมีความเกี่ยวข้องกับคดีที่สามียูกฆ่าตายอย่างไร

“ผมคงมีโอกาสบอกระไรหมวดได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นนะครับ” เขาพูดโดยเร็วแต่ขัดด้วยขัดคำ ต่อจากนี้ไปขออย่าให้หมวดพยายามติดต่อหรือถามอะไรผมอีกเป็นอันขาด ผมเสี่ยงอันตรายมาพบและบอกเรื่องนี้แก่หมวดเพราะผมนับถือหมวด เชื่อว่าหมวดตั้งใจจะทำหน้าที่จริง

พลศักดิ์อยากจะขัดจังหวะถาม แต่อีกฝ่ายไม่ยอมเปิดโอกาสให้เขา นายสืบตำรวจเอกผู้หนึ่งพูดต่อไปว่า “ยี่สุนมันถูกฆ่าตายเพื่อปิดปากเรื่องจำกำจกรถูกยิงตายครับ หมวดอย่าเสียเวลาไปสืบหาถาวรทุกคั่นนั้นเลย เวลานี้เขาเปลี่ยนไปแล้วทั้งสี่และเครื่องยนต์ แต่ไอ้คนขับมันยังอยู่ มันเป็นคนเมืองปานชื่อออน ตัวเล็กเตี้ย ผมหยิกยาว มีแผลเป็นที่กางเห็นชัด มันมีเมียหลายคนแต่คนที่มันเวียนไปหาบ่อยที่สุด ชายข่าวแกงอยู่ที่ควรวังเหนือชื่อนางปอง”...

(เบี่ยงล่าง. 2542 : 364)

หลังจากคุยกันแล้ว สืบตำรวจเอกผู้หนึ่งก็กำชับพลศักดิ์ต่อไปว่า “หมวดอย่าเพิ่งออกมานะครับ ไว้ผมไปก่อนอีกสักครู่จึงค่อยออกมาและเมื่อพ้นวันนี้ไปแล้วหมวดกับผมไม่รู้จักกัน ไม่เคยพูดจาอะไรกันเลยนะครับ ไม่เห็นแก่ผมก็เห็นแก่ลูกเมียผมก็แล้วกัน” (เบี่ยงล่าง. 2542 : 364) จากเหตุการณ์ในตอนนี้พบว่า

ผู้เขียนได้คลายความสงสัยที่ว่า นางยี่สุ่นเป็นอะไรตาย และมีความเกี่ยวข้องกับคดีที่สามีของนางถูกฆ่าตาย ด้วยหรือไม่ไว้ให้ผู้อ่านได้รู้ โดยผ่านคำตอบของสืบตำรวจผู้ที่ได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าสังเกตจะพบว่า ผู้เขียนไม่ได้หยุดความสงสัยไว้เท่านั้น เขาได้สร้างความกระหายใคร่รู้ต่อเนื่องไปอีกทันทีว่า “ทำไมนายสืบตำรวจผู้นั้น ถึงได้กลัวหนักหนาว่าจะมีคนรู้ว่าเขาแอบติดต่อกับพลศักดิ์” ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนี้นักอ่านก็ต้องติดตามไปเรื่อย ๆ เพื่อที่จะหาคำตอบเพื่อคลายข้อสงสัยต่อไปอีก

จากที่ยกมาจะเห็นได้ว่า เทคนิคในการสร้างความอยากรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างปมปัญหาให้เกิดความสงสัยใคร่รู้และคลี่คลายเป็นเปลาะ ๆ เท่านั้น ในสถานการณ์เดียวกันผู้เขียนก็สร้างความสงสัยให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านต่อเนื่องได้อีกเรื่อย ๆ โดยมีความเกี่ยวข้องกับข้อสงสัยเดิม ความสงสัยของผู้อ่านจะค่อย ๆ กระจางขึ้นโดยลำดับเพราะผู้เขียนหาจังหวะและโอกาสในการคลี่คลายปมต่าง ๆ ที่สร้างไว้อย่างเหมาะสมและลงตัวทุก ๆ ปม วิธีการคลี่คลายปมปัญหาย่อยเดิมภายหลังจากที่สร้างปมปัญหาย่อยใหม่ให้ผู้เขียนนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอในนวนิยายทุกเรื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสันติบาล สารวัตรเถื่อน แม่ลาวเลือด หักลิ้นช้าง และบ่วงบาตดูจะใช้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะลักษณะการผูกเรื่องของนวนิยายเหล่านี้เป็นการสืบสวนสอบสวนคดีที่ค่อนข้างลึกลับและสลับซับซ้อน

นวนิยายของ วชิษฐ เดชกุญชร ทุกเรื่องจะมีการแบ่งเป็นบทๆ เรื่องที่สั้นที่สุดคือ สันติบาล มีเพียง 16 บท แต่ทว่าในแต่ละบทก็มีขนาดค่อนข้างยาว ต่อมาก็คือ เลือดเข้าตา มี 21 บท และสารวัตรเถื่อนมี 57 บท ส่วนเรื่องอื่นๆ ล้วนมากกว่า 60 บท ทั้งสิ้น หากสังเกตจะพบว่างานในระยะหลังจะมีขนาดค่อนข้างยาวซึ่งบางเรื่องก็มากกว่า 100 บท เช่น เบี้ยลาง และบ่วงบาต มีถึง 101 บท ซึ่งการแบ่งเรื่องเป็นบทๆ และบางเรื่องมีขนาดยาวมาก ๆ ย่อมเป็นไปได้ที่ผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายจนนึกกลัวที่จะติดตามอ่านต่อ แต่การที่ความรู้สึกตื่นเต้น ความสงสัยใคร่รู้ไม่ซิดซาลงไปเพราะผู้เขียนสามารถสร้างความน่าสนใจเพื่อให้เป็นจุดดึงดูดให้ผู้อ่านอยากติดตามต่อไปโดยลำดับไม่ข้ามไปเพื่อต้องการทราบแต่เพียงจุดจบของเรื่องเท่านั้น ดังนั้นเมื่อนวนิยายบางเรื่องเช่นเรื่องบ่วงบาต ได้รับการนำมาตีพิมพ์เป็นตอนๆ ครั้งแรกในนิตยสาร ผู้เขียนจึงสร้างความกระหายใคร่รู้ให้ผู้อ่านอยากติดตามตอนต่อไป ด้วยการยั่วให้ผู้อ่านอยากรู้ต่อไปในการจบแต่ละบทได้เป็นอย่างดี ซึ่งการจบโดยยั่วให้ผู้อ่านอยากรู้ต่อไปในตอนจบแต่ละบทนับเป็นวิธีการที่น่าสนใจและเหมาะสมกับเนื้อหาและแนวการเขียนนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชรเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถที่จะสร้างความกระหายใคร่รู้และความรู้สึกอยากติดตามเพื่อค้นหาคำตอบหรือข้อสงสัยที่ค้างคาอยู่ในใจของผู้อ่านได้ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง เบี้ยลาง ตอนที่พันตำรวจ(โท) หญิง ประเอียด งามาสกล ได้รับคำสั่งย้ายออกกะทันหัน เนื่องจากทำให้อธิบดีกรมตำรวจไม่พอใจ เมื่อคำสั่งย้ายดังกล่าวรู้ถึงภูภาคินิณลูกสาวคนเดียวของอธิบดีกรมตำรวจ เธอก็โทรศัพท์ไปไว้วายกับผู้เป็นพ่อทันทีว่า

“พ่อฟังให้ดิ้นะคะ เอื้อยรู้เรื่องระหว่างพ่อกับคุณประเอียดหมดแล้ว ไม่ต้องถามว่าเอื้อยรู้ได้อย่างไรหรอกคะ แต่เอื้อยรู้และเชื่อว่าเป็นความจริงทั้งหมด และในฐานะที่เป็นผู้หญิงด้วยกัน เอื้อยขอบอกว่า เอื้อยจะต้องช่วยคุณประเอียดสุดกำลัง เอื้อยไม่ต้องการอะไรมาจากพ่อ นอกจากขออย่าให้พ่อทำอะไรเป็นอันขาดที่เป็นการรังแกเขามากกว่านี้ ถ้าหากพ่อไม่เชื่อ และถ้าเกิดอะไรขึ้นกับคุณประเอียดที่ทำให้เอื้อยเชื่อว่าพ่อรังแกเขา เอื้อยจะบอกแม่ฟังให้หมด เท่านั้นยังไม่พอนะคะ เอื้อยจะเอาเรื่องไปเปิดเผยกับชมรมส่งเสริมสิทธิสตรีของมหาวิทยาลัยด้วย

จากนั้นผู้เขียนก็ได้ทั้งท้ายบทที่ 51 ด้วยสถานการณ์ที่ต่อเนื่องกันไปว่า จำเริญลูกน้องคนสนิทของประพทธีไม่มีทางรู้ว่าธิดาของอธิบดีกรมตำรวจพูดอะไรกับบิดาของหล่อนเลย แต่เขาเห็นนายพลตำรวจเอกประพทธีค่อยๆวางโทรศัพท์ลง ก่อนที่จะบอกเขาเสียงเบาเกือบกระซิบว่า “ขอ - ขอพูดโทรศัพท์กับผู้บัญชาการกองกำลังพลเดี่ยวนี” (เบี้ยล่าง. 2542 : 392)

การจบเรื่องบทที่ 51 ด้วยประโยคแบบนี้ สามารถสร้างความอยากรู้ให้แก่ผู้อ่านทันทีว่า นายพลตำรวจโทประพทธีขอพูดสายกับผู้บัญชาการกองกำลังพลทำไม ซึ่งผู้เขียนต้องติดตามต่อไป ซึ่งในบทถัดมานั้นเอง ผู้เขียนก็เผยให้ผู้อ่านได้รู้ว่า ประพทธีมีคำสั่งให้มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งย้ายพันตำรวจโท(หญิง) ประเอียง งามาสกลทันที

ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ในตอนหนึ่ง หลังจากที่สารวัตรใหญ่และนายร้อยตำรวจตรีพิทยธรเดินทางกลับจากการทำคดีเกี่ยวกับลูกน้องของกำนันฉลงโชค ขณะที่ทั้งคู่กำลังสนทนากันอยู่ในรถระหว่างเดินทางกลับนั้น ผู้เขียนได้บรรยายถึงท้ายบทที่ 15 ว่า “ขณะนั้น ใหญ่กระแทกเท้าลงบนห้ามล้อ เป็นเหตุให้พิทยธรคะม้าไปข้างหน้าจนหัวกระแทกกับกระจก” (สารวัตรใหญ่. 2540 : 112) ซึ่งการทิ้งท้ายบทด้วยสถานการณ์เช่นนี้ย่อมจะสร้างความใคร่รู้ให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เพราะทุกคนจะต้องอยากรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นขณะนั้น และทำไมสารวัตรใหญ่จะต้องตะเบรคอย่างกะทันหันเช่นนั้นด้วย ซึ่งผู้อ่านต้องติดตามในบทที่ 16 ต่อไปจึงจะรู้ว่า เหตุที่สารวัตรต้องตะเบรคล้อรถกะทันหันก็เพราะเห็นร่างของคนคนหนึ่งอยู่ข้างล้อรถบรรทุก

ในเรื่องเดียวกัน ตอนที่สารวัตรใหญ่ไปขอข้อมูลบางอย่างจากออร์ไทผู้จัดการร้าน “พระลานคาเฟ่” เพื่อนำไปยืนยันความผิดของนายชัยลูกน้องคนสนิทของกำนันฉลงโชค ผู้เขียนได้ทั้งท้ายบทที่ 27 ด้วยบทสนทนาระหว่างสารวัตรใหญ่กับออร์ไทว่า

“ฉันเป็นลูกจ้างของคุณฉลงโชคและคะ สารวัตร” ออร์ไทกล่าวด้วยเสียงแผ่วกว่าเดิม “และเขาจ้างฉันด้วยเงินเดือนที่สูงมากเสียด้วย ฉันมีความรับผิดชอบต่อนายจ้าง เพราะฉะนั้น ถ้าหากจะให้ฉันพูดอะไรเกี่ยวกับคุณฉลงโชค ฉันก็คงจะพูดได้เท่าที่ไม่เสียหายแก่เขาเท่านั้น”

“ผมเข้าใจครับ คุณออร์ไท” ใหญ่ก้มศีรษะพลงขยับจะลุกขึ้น แต่ต้องชะงักเมื่อได้ยินออร์ไทบอกว่า

“คุณเข้าใจถูกต้องแล้วค่ะ และถ้าคุณจะสืบสวนเรื่องนี้ต่อไป ขอให้ระวังตัวให้มากๆ ขอให้โชคดีนะคะ”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 192 - 193)

ประโยคสุดท้ายของผู้จัดการร้าน ทำให้ผู้อ่านคิดว่าออร์ไทต้องรู้อะไรมากกว่าที่พูด ซึ่งชวนให้ติดตามต่อไปว่าสารวัตรใหญ่จะอย่างไรต่อไป และเขาจะมีวิธีการรับมือกับอันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้นกับเขาในวันข้างหน้าอย่างไร

ในเรื่อง บ่วงบาต ตอนที่ธนูส นิราลัย ถูกจับเป็นเชลยโดยกลุ่มคนที่ไม่ทราบฝ่าย การถูกจับครั้งนี้คนกลุ่มนั้นเสนอขอแลกเปลี่ยนระหว่างการขอรายละเอียดของเรื่องที่อยู่ในแฟ้ม กับอัสราภพของพันตำรวจโท(หญิง) ลำเพา หญิงคนรักของเขา ก่อนจะจากไปหัวหน้ากลุ่มได้พูดกับธนูสว่า “นี่เป็นตัวอย่างให้ลือรู้ว่า นอกจากจะได้ดูหนังแล้วลือยังจะได้พกมือหรือตีนของอ๊วะกับเพื่อน ๆ ของอ๊วะอีก มากบ้างน้อยบ้างตามที่พวกอ๊วะเห็นสมควร และจะบอกให้ด้วยว่าแต่ละคนมีฝีมือและฝีมือเด็ดๆทั้งนั้น อย่างที่ลือเพิ่งจะได้ลิ้มรสไปเดี๋ยวนี้นี้แหละ”(บ่วงบาต. 2543 : 154)

จากนั้นผู้เขียนก็ทิ้งท้ายบทที่ 16 ต่อไปทันทีว่า เมื่ออาการของเขาค่อยยังชั่วขึ้น และเขาสามารถที่จะทรงกายลุกขึ้นอีกครั้งหนึ่งนั้น ธนูสเห็นว่าที่ปกของแฟ้มซึ่งชายผู้นั้นโยนทิ้งไว้ มีข้อความปรากฏอยู่สั้นๆว่า

“ยุทธการดับดาว” (บ่วงบาต. 2543 : 154) ทำให้ผู้อ่านเกิดความหวังว่าในบทต่อไปจะได้รับความกระจ่างเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับยุทธการลับนี้

ในเรื่อง สารวัตรเถื่อน ตอนที่เที่ยงถูกคนกลุ่มหนึ่งจับตัวไปทรมานเพื่อแลกกับความลับบางอย่างที่พวกเขาคิดว่าเที่ยงรู้ ผู้เขียนได้บรรยายภาพการทรมานของเที่ยงไว้ในตอนจะท้าย ๆ บทว่า

“กูบอกแล้วว่าถ้ามึงไม่ตอบ กูจะทำกะมึงให้มึงถึงกับอยากตาย... มึงลงรถที่บึงสามพันแล้วก็ลงไปกินเหล้า ไอคนนั้นพบกับมึงในร้านเหล้า เพราะมันห้ามมึงไว้ มึงจึงไม่ไปพัฒนา กูต้องการจะรู้ว่ามันเป็นใคร มาจากไหน?”

“กู-กูไม่รู้จัก” เที่ยงตอบด้วยความลำบาก เขาย้อนแต่ก็ไม่มีอะไรออกมาจากปากอีก “เพ็งจะพบกันวันนั้น – ที่นั่นแหละ – ไม่เคยเห็นมาก่อน”

“โกหก” เจ้าหมอมรณะแล้วแต่เที่ยงอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ปลายรองเท้าของมันเป็นจิกสูงไปที่ใต้ลิ้นปีของเที่ยง เที่ยงอ้าปากแต่ไม่มีเสียงดังออกมา ตาของเขาค้างมองไม่เห็นอะไร และหูก็ไม่ได้ยินอะไร

(สารวัตรเถื่อน. 2528 : 117)

จากนั้นผู้เขียนก็ทิ้งท้ายบทที่ 19 เพื่อยั่วให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้ต่อไปด้วยข้อความที่ว่า ถ้าหูของเที่ยงเป็นปกติอยู่ เขาจะได้ยินเสียงทุ้มและหัวของชายผู้ที่เพ็งจะเข้ามาเยื่อเยื่ออยู่ในห้อง-ข้างหลังเจ้าหมอมชายผู้นั้นร่างสูง ผิวคล้ำ ใบหน้าคมคาย จมูกโด่งจนทำให้เขาดูเหมือนมีเชื้อแขกหรือฝรั่ง ชายผู้นั้นบอกด้วยเสียงเรียบๆ ว่า “เที่ยงมันไม่รู้จริงๆ และจนตายมันกับบอกอะไรมึงไม่ได้ มึงอยากรู้อะไรถามกูซิ-ไอสัตว์” (สารวัตรเถื่อน. 2528 : 117) ทำให้ผู้อ่านสนใจอยากทราบชายลึกลับที่มีวาจาหึงการเช่นนี้เป็นใคร

2.3 การสร้างตัวละคร

แม้ธเนศร์ ขาญเขาวีการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรไว้ในแง่กลวิธีการประพันธ์ แต่ผู้วิจัยก็ยังเห็นว่ายังสามารถศึกษาวิธีการสร้างตัวละครโดยพิจารณาเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้อ่านได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาวิชาการนี้จะศึกษาเฉพาะกลวิธีการสร้างตัวละครเพื่อส่งผลกระทบทางอารมณ์แก่ผู้อ่าน

ดังที่กล่าวมาโดยตลอดว่า นวนิยายทุกเรื่องของวสิษฐ เดชกุญชรมีความสม่ำเสมอในเรื่องของการนำเสนอเรื่องราวของวงการตำรวจ ผู้อ่านจะเกิดความมั่นใจว่าจินตนาการของผู้เขียนล้วนมาจากวัตถุดิบที่ผู้เขียนเองพบเห็นมาตลอดระยะเวลาที่รับราชการ ซึ่งเมื่อวัตถุดิบเหล่านั้นได้รับการนำมาผสมผสานกับศิลปะแห่งการประพันธ์นวนิยาย ในที่สุดงานเขียนในแนวสืบสวนสอบสวนคดีของตำรวจหรือที่รู้จักกันในนาม “อาชญาวิทยา” ของวสิษฐ เดชกุญชร ก็กลายเป็นผลงานที่น่าอ่านและชวนติดตาม

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่มีส่วนทำให้ประชาชนหรือผู้อ่านโดยทั่วไปนิยมรับนวนิยายของนักเขียนผู้นี้ส่วนหนึ่งก็ต้องยอมรับว่าเกิดจากการสร้างเสน่ห์ให้กับตัวละครนั่นเอง โดยการสร้างเอกลักษณ์ให้ตัวละครเอกทุกตัว จนกระทั่งสามารถทำให้ผู้อ่านรู้สึกประทับใจในตัวละครเอกที่มีลักษณะเป็นวีรบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นวีรบุรุษแต่ง, ใหญ่ เวโรจน์, พลศักดิ์ พรพยาขร, พันแสง อัศวโกวิทวงศ์, การุณ อธิฤทธิ์ รวมถึงธนุส นิราลัย หนึ่งในเจ้าหน้าที่ในหน่วยสืบราชการลับแห่งหนึ่งซึ่งรับหน้าที่สืบสวนคดีต่างๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในที่นี้ก็รวมถึงการสวมรอยไปทำงานในตำแหน่งสารวัตรภูธรแห่งหนึ่งในเรื่อง “สารวัตรเถื่อน” ด้วย นายตำรวจเหล่านี้ล้วนถูกสร้างให้มีลักษณะเด่นร่วมกันคือ เป็นนายตำรวจหนุ่มที่ยึดมั่นคุณธรรมความดีและ

ประพจน์ตนเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง ตัวละครเอกในนวนิยายของของวสิษฐ เดชกุญชรเหล่านี้ นับมีส่วนทำให้นวนิยายทุกเรื่องของเขาคือ เป็นอาชญากรรมที่ถือว่าประสบความสำเร็จในการสร้างภาพตำรวจที่มีอุดมการณ์และมีคุณธรรม อันเป็นการสร้างความหวังให้กับวงการตำรวจและประชาชนที่จะต้องติดตอสัมพันธ์กับตำรวจอยู่เสมอว่ายังคงมีตำรวจที่ดีและตำรวจที่อยากเป็นตำรวจที่ดีปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ ปกป้อง และอยู่เคียงข้างประชาชนอยู่

เสน่ห์อีกอย่างหนึ่งในการสร้างตัวละครของวสิษฐ เดชกุญชรก็คือ การสร้างให้ตัวละครปฏิบัติ เป็นคู่เทียบของตัวละครเอก ทำให้มีตัวละครที่ต่างกันสุดขั้วอย่างชัดเจน ตัวละครดีที่เป็นตัวละครเอกจะมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งความคิดและการแสดงออก ในทางกลับกันตัวละครร้ายก็จะมีภาพความเลวร้ายซึ่งจะมากขึ้นอยู่กับว่าตัวละครร้ายเหล่านั้นจะมีบทบาทสำคัญใด ๆ ในเรื่อง ที่น่าสนใจก็คือตัวละครร้ายและมีพฤติกรรมที่เลวทรามผู้เขียนเน้นให้มีปริมาณมากกว่า การที่ผู้เขียนจงใจให้เป็นเช่นนั้นก็อาจจะมีเจตนาต้องการเชิดชูตัวละครเอกให้เป็นวีรบุรุษที่มุ่งผดุงความยุติธรรมต่อไป ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมุมมองที่มีต่อตำรวจให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นก็เป็นได้ ดังที่ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ให้เห็นอย่างชัดเจนในประเด็นของการศึกษาเจตนาของของผู้เขียนในแง่ผลกระทบทางสติปัญญา

วสิษฐ เดชกุญชรสร้างตัวละครทุกตัวในนวนิยายของเขาอย่างสมเหตุสมผล และสมจริง แต่บางขณะผู้อ่านอาจเกิดข้อกังขาในใจว่าตัวละครเอกนั้นดีเกินจริงไปหรือไม่เช่นสารวัตรใหญ่ เวโรจน์น่าจะเป็นนายตำรวจในอุดมคติมากกว่า แต่หากผู้อ่านติดตามตั้งแต่ต้นจนจบจะรับได้ว่า ตัวละครเช่นใหญ่ เวโรจน์นั้นดีจริง แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องในฐานะปุถุชนอยู่บ้าง จึงพอจะยอมรับความดีในเงื่อนไขของความเป็นปุถุชนได้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเหตุการณ์ในเรื่องมิได้แสดงถึงความพยายามอย่างจริงจังในการสร้างสถานการณ์ให้สารวัตรใหญ่เป็นวีรบุรุษ เป็นภาพของตำรวจผู้ให้ เป็นภาพของตำรวจนักพัฒนา และเป็นภาพของตำรวจที่พาชาวบ้านบริหารร่างกายไม่ได้เกินจริงไปกว่าความเป็นจริงที่ตำรวจที่ดีคนหนึ่งจะพึงทำได้ ตำรวจที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ และปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างตามที่ได้ตั้งปณิธานไว้ยังคงมีอีกมากในสังคมตำรวจ เพราะตราบไต่ที่เรายังมีตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจสันติบาล และตำรวจอีกหลายหน่วยงานที่ทำงานแบบ “ปิดทองหลังพระ” อยู่ ตราบนั้นคนในสังคมก็จะอุ่นใจได้ว่าตำรวจดียังมีอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย ดังที่ผู้เขียนสะท้อนผ่านคำพูดของสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ ตอนที่มีคนเอาเงินมากำลัณแก่เขาว่า

“ไปซี ! เอาเงินของคุณคืนไป อย่างนี้กว่าคุณจะซื้อตำรวจได้ทุกคน ผมไม่ได้รัยอะไรหรอก เงินเดือนก็น้อย งานก็หนัก แต่ที่อยู่ได้เพราะผมรู้อย่างมีคนไทยอื่น ๆ อีกหลายสิบล้านคนยากจน เงินเดือนน้อย งานหนักและต้องการความช่วยเหลือและคุ้มครองจากผม จากตำรวจอย่างผม คุณอย่านึกว่าถ้าไม่มีเงินของคุณ ถ้าคุณไม่ขุน แล้วตำรวจอย่างผมจะอยู่ไม่ได้ ตำรวจดี ๆ ไม่ชั่ว ไม่ตะกละตะกลาม กินไม่เลือก มีอยู่ครับ มีเยอะด้วย”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 199)

นอกจากสารวัตรใหญ่ เวโรจน์ แล้ว ตัวละครเอกในทุกๆ เรื่อง ผู้เขียนก็สร้างให้เป็นคนที่มีความคิดเช่นเดียวกับสารวัตรใหญ่ทุกคน ซึ่งการสร้างตัวละครเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะสร้างความรู้สึที่ดีๆ และสร้างกำลังใจให้แก่ผู้อ่านโดยทั่วไปให้มีความหวังและเกิดความรู้สึกว่า พวกเขาไม่ได้เป็นเพียงตัวละครที่ถูกเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาให้เรื่องมีความสนุกเท่านั้น พวกเขามีเลือดเนื้อและมีชีวิตอยู่จริงๆ แต่อาจจะอยู่ในตำแหน่งในยศที่แตกต่างกันไปเท่านั้น ซึ่งตัวละครเหล่านี้ช่วยทำให้ตำรวจดี ๆ อีกหลายๆ คนมีกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไป โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ที่เป็นรูปธรรมด้วย

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้เขียนมีเทคนิควิธีการที่สร้างความประทับใจให้เกิดแก่ผู้อ่านได้อย่างแยบยล โดยผู้อ่านจะเริ่มรู้สึกซึมซับความดีของตัวละครเอกไปที่ละน้อยทีละน้อย จากการได้เห็นพฤติกรรมกลัลลูลุย หรือแม้แต่กลัลลึงผู้บังคับบัญชายามที่เห็นว่าผู้บังคับบัญชา กำลังคิดหรือทำในสิ่งที่ผิดทำนองคลองธรรม และจะเกิดความประทับใจอย่างสูงสุดเมื่อได้เห็นการต่อสู้หรือเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคจริงไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับความรู้สึกของตัวเองเมื่อต้องเลือกระหว่างหน้าที่กับความรักเหมือนเช่นที่วีร บัญแด่ง และธนุสนิราลัยต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา และผู้อ่านจะเห็นเหมือนๆกันว่า ในท้ายที่สุดแล้วพวกเขาเลือกหน้าที่ เลือกประเทศชาติ มากกว่าที่จะเลือกความสุขของตนเองทั้งๆที่เขามีสิทธิ์โดยชอบธรรมที่จะเลือกได้ หรือการจะต้องเผชิญหน้ากับอาชญากรทั้งในและนอกเครื่องแบบอย่างตรงๆและเสี่ยงอันตราย

ในส่วนของการสร้างความเป็นปุณฺชนให้ตัวละคร นับเป็นสิ่งสำคัญอีกประการที่ทำให้ตัวละครเอกทุกตัวกลายเป็นภาพพิมพ์ใจในความรู้สึกของผู้อ่าน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้สร้างความเป็นปุณฺชนออกมาใน 2 ลักษณะด้วยกัน ลักษณะแรก ตัวละครเอกทุกตัวจะมีลักษณะร่วมกันคือ มีอุดมการณ์สูงในการใช้ชีวิตและในการทำงาน ลักษณะที่สอง ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครทุกตัวไม่เฉพาะแต่ตัวละครเอกเท่านั้นมีความรู้สึกรัก โลก ไกรธ หลงเช่นมนุษย์ทั่วไป ที่สำคัญตัวละครทุกตัวสามารถจะแสดงออกถึงความเป็นปุณฺชนได้อย่างมีอิสระโดยเฉพาะสามารถมีความรักอย่างที่ต้องการได้เช่นวีร บัญแด่ง, พันแสง อัศวโกวิทวัฒน์, พลศักดิ์ พรศพยาพร หรือแม้แต่ใหญ่ เวโรจน์ แต่จะมีเพียงธนุสนิราลัยเท่านั้นที่ดูจะขาดอิสระในเรื่องนี้ จากนวนิยาย 3 เรื่องคือ แม่ลาวเลือด, หักลิ้นช้าง และบ่วงบาต ซึ่งมีความต่อเนื่องในการใช้ตัวละครเอกตัวเดียวกันจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความรักที่เกิดขึ้นระหว่างธนุสนกับนายตำรวจสาวที่ชื่อลำเพา สายสัททูลนั้น เป็นความรู้สึกเช่นมนุษย์ปุณฺชนทั่วไปแต่เป็นความรักที่ต้องห้ามเพราะพวกเขาถือคติที่ว่าหน้าที่ต้องมาก่อนเรื่องส่วนตัว แต่เมื่อข่มไม่ได้ก็ต้องใช้วิธีแอบพบกันอย่างลับๆ ซึ่งการสร้างสร้างเงื่อนไขแบบนี้จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกสงสารตัวละครทั้งสองอย่างจับใจ ผนวกกับเมื่อผู้อ่านได้เห็นภารกิจที่คนทั้งสองปฏิบัติอยู่ โดยเฉพาะภารกิจที่มีเรื่องของประเทศชาติเข้ามาเป็นเงื่อนไขให้เลือก ก็ยิ่งทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความรู้สึกกดดันภายในใจของตัวละครเช่นลำเพาและธนุสนยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งจุดนี้นับว่าเป็นกลการประพันธ์ที่ผู้เขียนนำมาใช้แล้วได้ผลยิ่ง เพราะธนุสนิราลัยเป็นตัวละครที่เก่งกล้าสามารถหาตัวจับยาก แต่ต้องมาอับจนหนทางออกให้กับความรักของตนเองไม่ได้ ผู้อ่านจึงเกิดความประทับใจ ทั้งเอาใจช่วยในเรื่องของการปฏิบัติการกิจและเรื่องความรัก

การสร้างตัวละครที่มีนิสัยและพฤติกรรมเป็นวีรบุรุษทุกสถานการณ์ของผู้เขียนนั้น น่าจะเป็นกลวิธีในการสร้างตัวละครของผู้เขียนอย่างหนึ่ง ในอันที่จะให้ผู้อ่านทุกคนไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือคนโดยทั่วไปได้เกิดความประทับใจในคุณค่าของการทำความดีในท่ามกลางสถานการณ์อันเลวร้าย และถึงแม้การต่อสู้ฝ่าฟันจะยากเย็นเพียงใดก็เชื่อว่าไม่สามารถทำได้ เพราะจากพฤติกรรมของตัวละครที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้นรวมถึงตัวละครอื่นๆในเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นใดระดับใดก็พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า หากเรามีความอดทน มีความมานะพยายาม มีอุดมการณ์อันแรงกล้า เชื่อมั่นและศรัทธาในการทำความดี ก็จะได้รับผลดีตอบแทนในที่สุด

ในทางกลับกันการสร้างตัวละครปฏิปักษ์ โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นข้าราชการตำรวจเช่นเดียวกับตัวละครเอก ผู้เขียนก็ทำให้ผู้อ่านมั่นใจในลัทธิธรรมข้อที่ว่า ธรรมะย่อมชนะอธรรม หรือคนที่มีความประพฤติชั่ว ถ้าไม่แพ้ความดีของคนอื่นก็ต้องแพ้ภัยตัวเองและต้องรับกรรมที่ตนก่อขึ้นในที่สุด แต่จะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการทำความเลว ความชั่วที่ตนก่อขึ้นถูกเปิดเผยหรือเปิดโปงให้คนอื่นได้รับรู้

นอกจากนั้น ตัวละครปฏิปักษ์ที่ไม่ใช่ตัวละครที่มีบทบาทเด่นแต่สะท้อนภาพพฤติกรรมการเบียดเบียนประชาชน การใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ การข่มเหงรังแกชาวบ้านต่างๆ ก็ล้วนแต่

จะต้องประสบกับความหายนะในที่สุด ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าถึงแต่เพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ประพฤติผิด
ธรรมเนียมคลองธรรมเท่านั้น แต่หมายความว่าบรรดาข้าราชการและพ่อค้าวานิชที่หากินโดยทุจริตด้วย

ผู้เขียนสร้างตัวละครปฏิบัติขึ้นมาโดยคำนึงถึงการปูพื้นรายละเอียดของพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นนาย
ตำรวจบางคน หรือ พ่อค้าวานิชบางคนที่มีฐานะดีอยู่แล้วแต่ละโมภโลกมากไม่มีที่สิ้นสุด คนเหล่านั้นเห็นว่า
เงินทองสามารถจะซื้อทุกอย่างได้แม้แต่ซื้อความถูกต้องให้กับตัวเอง หรือซื้อความผิดให้แก่ผู้ที่ตนไม่ชอบหน้า
หรือผู้ที่ตนเห็นว่าเป็นผู้ที่จะมาทำลายผลประโยชน์ของตน ดังเช่นบรรยายพฤติกรรมของพันตำรวจโท
ทรัพย์อนันต์ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ อย่างละเอียดจนทำให้ผู้อ่านนึกถึงภัยพฤติกรรมเหล่านี้ ตอนหนึ่งว่า

นายพันตำรวจโททรัพย์อนันต์ใช้ความรู้ทางกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายอาญา บวกกับความสามารถในการสอบ
สวนของเขา พลิกสำนวนการสอบสวนคดีสำคัญต่างๆ ที่มาสู่เขา ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่ครุบา
อาจารย์วิชากฎหมายเรียกว่า ยุติธรรม และอนุศาสนาจารย์เรียกว่า จริยธรรม เขาคิดอย่างเดียวว่า ทำอย่างไรเขาจึงจะ
ได้ หรือถ้าหากเขาจะคิดให้ไกลกว่านั้นเขาก็คิดต่อไปว่า เขาจะได้มากเพียงใด

แล้วทรัพย์อนันต์ก็ตั้งหน้ารีดนาทาเร้นเอาจากผู้ต้องหาและเจ้าทุกข์ผู้เสียหายซึ่งจำเป็นต้องแข่งขันกันประมุขตัวเขาเพื่อ
ผลของคดี ผู้ต้องหาเสียเงินให้เขาเพื่อให้ตนพ้นจากการลงโทษ ส่วนเจ้าทุกข์ผู้เสียหายเสียเงินให้เขาเพื่อให้ตนเป็นฝ่าย
ชนะคดีและให้ได้ค่าชดเชยความเสียหาย ทั้งๆ ที่ตนควรจะได้อยู่แล้วตามกฎหมาย

เพราะ “ความสามารถ” ของทรัพย์อนันต์ผู้ต้องหาเป็นจำนวนมากพันข้อหากลับออกมาลอยนวลอยู่นอกคุกและ
คุกคามสุจริตชนต่อไป ในขณะที่เจ้าทุกข์ ผู้เสียหายหลายคนถูกบังคับให้แบ่งค่าเสียหายที่ได้รับให้นายตำรวจเป็นเงิน
ก้อนใหญ่ หลายคนกลายเป็นผู้ผิดในคดีที่ตนควรจะเป็นผู้เสียหาย และกลับต้องประณามหรือล้มความตั้งใจที่จะ
ดำเนินคดีต่อไป

เงินที่ตนรีดเอามาทั้งคนชั่วและคนดีนั้น ทรัพย์อนันต์ใช้ “ลงทุน” อย่างรอบคอบและมีเหตุผล ส่วนหนึ่งนั้น เขาใช้ไป
เพื่อความสุขและความมั่นคงส่วนตัวอย่างแน่นอน และทำให้เขากลายเป็นเศรษฐีคนหนึ่งในการมรดกตำรวจ แต่อีกส่วนหนึ่ง
เขาใช้ไปเพื่อปรนเปรอและสนองตัณหาและความทิวกระหายของผู้บังคับบัญชาทุกระดับ ที่เขาสามารถเข้าหรือขึ้นไปถึง

ไม่เป็นการยากเย็นเลยสำหรับนายพันตำรวจโททรัพย์อนันต์ที่จะรู้ว่า นายคนไหนของเขาดีหรือห่วยหรือเพียงใด
การดำรงตนของผู้บังคับบัญชาเป็นมาตรฐานวัดและบอกให้เขารู้ นายตำรวจคนไหนที่ชอบเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือยเกินฐานะ
ชอบบริโภคของราคาแพงๆ และชอบงานอดิเรกที่ต้องลงทุนสูง นายตำรวจผู้นั้นเป็นเป้าของทรัพย์อนันต์ไม่ช้าก็เร็ว ของ
กำนัลราคาสูงจากทรัพย์อนันต์จะต้องถึงผู้บังคับบัญชาผู้นั้น หรือมีเงินนั้นก็ถึงภรรยาของนายตำรวจผู้ใหญ่ผู้นั้น ทรัพย์
อนันต์ไม่เคยพลาด ทุกรายรับของกำนัลจากเขาโดยไม่ไต่ถามหรือแสดงความสงสัยของที่มาหรือเจตนาของเขา ต่อจาก
นั้น ปลาไหลเหี่ยว นายของเขาอำปากับทุกอย่างที่เขายื่นให้ เพราะฉะนั้น เมื่อทรัพย์อนันต์ร้องขอบ้าง ผู้บังคับบัญชา
ก็ยากที่จะขัดข้อง และการขุนของทรัพย์อนันต์ก็สัมฤทธิ์ผล

นายพันตำรวจโททรัพย์อนันต์เป็นตัวอย่างที่นายตำรวจรุ่นใหม่เป็นจำนวนมากจับตามอง และกระหายที่จะเจริญรอย
ทรัพย์อนันต์เอาใจใส่กับร่างกายเหมือนจามรีเอาใจใส่กับขนอันงามของมันและแต่งกายประดับกายอย่างประณีต เขาใช้
เวลาแต่ละวันแต่ละครั้งนานๆ แต่งผม แต่งหน้าและแต่งเล็บของเขา เพื่อให้งาม เรียบร้อย แลดูสะอาดสะอ้าน และเพื่อให้
เขาแลดูเป็นเด็กหนุ่มอยู่ตลอดเวลา เขาจะงัดที่จะซื้อเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับทุกชิ้นจากห้างชั้นหนึ่งที่สังคมคน
ชั้นสูงรู้จักและนิยมชมชอบ เครื่องแบบทุกชุดของเขาตัดจากร้านสุทของเศรษฐีในกรุงเทพฯ นอกจากนาฬิกาข้อมือยี่ห้อ
“โรเล็กซ์” เรือนทองแท้ฝังเพชร ซึ่งเขาผูกเป็นประจําอย่างเปิดเผยแล้ว เครื่องประดับกายอย่างอื่น มีสายสร้อยคอทองคำ
สายสร้อยข้อมือทองคำและแหวนทองคำฝังเพชร เขาใช้มันอย่างเปิดเผยเช่นกัน ทรัพย์อนันต์มีรถยนต์ส่วนตัวสองคัน
คันหนึ่งเป็นรถญี่ปุ่นแบบสปอร์ตราคากว่าล้านบาท อีกคันหนึ่งเป็นรถเยอรมันราคาสูงกว่าคันแรกประมาณสี่เท่า...

ทรัพย์อนันต์ใช้ทุนที่เขาได้จากการพลิกสำนวนคดีอาญาในหน้าที่ของเขาซื้อที่ดินทุกผืน ทั้งใหญ่และเล็ก ที่เขาซื้อได้
เพื่อนำไปขายต่อในราคาที่สูงกว่าเดิมหลายสิบหรือหลายร้อยเท่า และก็เช่นเดียวกับสำนวนคดีอาญา เขาใช้ความเป็น
ตำรวจของเขาหลอ ชักจูงและบีบบังคับให้เจ้าของที่ดินยินยอมขายให้ในราคาที่ต่ำที่สุดเท่าที่เขาจะทำได้...

นายพันตำรวจโททรัพย์อนันต์เป็นนายตำรวจเศรษฐีผู้หนึ่ง ที่สังคมยอมรับนับถือด้วยความชื่นชม

ความร่ำรวยของทรัพย์อนันต์ทำให้เขาเป็นที่พึ่งที่หวังของนายตำรวจอื่นๆ ที่โชคด้อยกว่าเขา ทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาของเขาที่มีปัญหาทางการเงิน มักจะไปหาทรัพย์อนันต์และได้รับการสนองตอบอย่างเห็นใจและกระตือรือร้น ทรัพย์อนันต์ฉลาดพอที่จะยอมให้จำนวนเงินที่เขาให้กู้หรือยืมไปนั้นก่อนโตเกินไป และเขาไม่เคยลืมนึกว่าใครขอกู้หรือยืมเขาไปทำอะไร เขาไม่ทวงถามหรือยื่นคำขาด จนกว่าจะถึงเวลาอันสมควร โดยเฉพาะเมื่อเขาต้องการให้ลูกหนี้ทำสิ่งอื่นที่เขาต้องการให้ ก่อนฤดูการแต่งตั้งโยกย้ายทุกปี ผู้บังคับบัญชาที่เป็นหนี้ทรัพย์อนันต์มักจะได้รับการทวงถามให้ชำระหนี้พร้อมๆ กับคำแนะนำให้ย้ายตำรวจบางราย และหากการโยกย้ายเป็นไปตามที่ทรัพย์อนันต์ “เสนอแนะ” ก็เป็นที่แน่ใจได้ว่า หนี้สินรายนั้นๆ ได้รับการผ่อนปรนยืดเวลา หรือลดเงื่อนไขในการชำระ

สำหรับผู้ที่ถูกเร่งรัดให้ชำระ ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถให้คืนอย่างใดแก่เขาได้ คนเหล่านั้นตระหนักดีว่า เงื่อนไขในการชำระหนี้ของทรัพย์อนันต์โหดเพียงใด นอกจากดอกเบี้ยสูงลิ่วแล้ว บางรายยังต้องชำระด้วยสิ่งหามทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ของตนอีกด้วย และในกรณีที่จะต้องบังคับ ทรัพย์อนันต์มี “เพื่อน” ซึ่งเป็นทนายความที่หน้าเลืดที่สุดคนหนึ่งคอยทำหน้าที่แทน ทำให้เขาพ้นจากการถูกประณามว่าใจหินหรือเล็ดเย็นได้ในทุกกรณี...

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 382 - 386)

หรือ ในเรื่อง เลือดเข้าตา จากบทสนทนาระหว่างสารวัตรก้อนแสบกับพันแสง สามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นถึงที่มาของพฤติกรรมอันมีขอบต่างๆ ของตำรวจได้อย่างชัดเจน จนทำให้เกรงภัยพฤติกรรมของตำรวจเลวๆ บางคนในความเป็นจริงได้

“เมื่อผมมาเป็นตำรวจใหม่ๆ ผมก็เหมือนคุณนั่นแหละ...ผมตั้งปณิธานที่จะเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง ไม่ใช่ผมคนเดียวหรอก เพื่อนรุ่นผมเกือบทั้งรุ่น วันที่เราจับพระราชทานกระบี่ เราไปสาบานกันที่วัดอินทร์ต่อหน้าพระ และต่ออัฐิของตำรวจที่เสียชีวิตในหน้าที่ เราสาบานกันว่าจะทำงานเพื่อประชาชน จะเสียสละ จะไม่ยอมหาประโยชน์โดยมิชอบ เราตกลงกันว่าเราจะเป็นนายตำรวจที่จนที่สุด ชาวบ้านกินยังโง่อยู่ยังโง่ เราจะกินยังงั้นอยู่ยังงั้น

“พอออกมาอยู่โรงพัก ผมก็ตั้งใจจะทำตามที่เรสาบานกันมา ไม่ทันจะถึงหกเดือนเรารู้ว่าเราคิดผิด ไม่มีใครเขาเขานึกถึงประชาชนหรอก มันนึกถึงแต่ตัวเองทั้งนั้น ร้ายยิ่งกว่านั้น มันบังคับให้เราจับใช้มันด้วย อยู่โรงพักผู้หมวดต้องหาส่งผู้กำกับ ผู้กำกับส่งผู้การ ผู้การหาส่งผู้บัญชาการ ผู้บัญชาการจะส่งต่อขึ้นไปอีกสูงถึงไหนก็ไม่รู้

“ที่แรกพวกเราหลายคนคือ ไม่ยอมทำตามประเพณี และก็เห็นผลทันตาเลย พอถึงฤดูโยกย้าย ไอ้พวกหัวดีก็กระเด็นไปอยู่ท้องที่ไกลๆ ทุกรกันดารกันเป็นแถว งานดีเท่าไรก็ได้สองชั้นสามชั้นกะเขา ไอ้พวกหัวอ่อนประจบสอพลอเจ้านายเอาไปกินหมด พวกเราก็รับราชการด้วยความถอยหลังมาเป็นลำดับ

“ในที่สุดก็ต้องลืมนึกคำสาบาน และมันก็เหมือนปาฏิหาริย์ พอลืมนึกคำสาบานชีวิตมันรุ่งเรืองทันตาเห็น ส่วนตัวก็สบายราชการเจริญ ลงทุนน้อยกำไรมหาศาล เงินที่หาได้นะ ส่วนใหญ่ผมไม่ได้ลงมือเองหรอก คุณก็ทราบดี คนอื่นเขาทำ ผมเพียงแต่ขัดขวาง หรือบางทีก็ช่วยส่งเคราะห์ให้ความสะดวกราบรื่นตามน้ำนะ พอสำเร็จแล้วเขาก็เอามาให้เรา เราก็แบ่งเอาไปให้เจ้านายเสียส่วนหนึ่ง-หลายคนนะไม่ใช่คนเดียวสองคน อีกส่วนหนึ่ง 50 เปอร์เซ็นต์หรือบางทีก็มากกว่านั้น เราก็เอาไว้ใช้เอง เจ้านายมาตรวจเยี่ยมผมเลี้ยงได้ไม่อัน เจ้านายทำบุญผมทำด้วย วันเกิด ขึ้นปีใหม่ ลูกเมียเกิดแต่งงานหรือเจ็บตายโหงตายเป็นเงินสมทบทุนค่าของขวัญ รักษาพยาบาล หรือช่วยค่าทำศพทั้งนั้น งวดละเป็นหมื่น

“เป็นตำรวจมันต้องยังงี้-คุณพันแสง นั่งรับแต่เงินเดือนและเบี้ยเลี้ยง อย่างคุณไม่มีวันได้ติดกะเขาหรอก คุณสั่งลูกน้องออกไปสืบจับผู้ร้าย ให้มันแต่เบี้ยเลี้ยงค่าที่พักค่าพาหนะเดินทางอย่างเดียวที่ไหนจะพอ? เลี้ยงสายมือเดียวสองมือก็เกลี้ยงแล้ว คุณต้องเอาเงินผู้ร้ายนี้แหละปราบผู้ร้าย เงินที่ผมได้จากบ่อน จากช่อง จากกะหรี่นี่แหละคือเงินที่ผมให้ลูกน้องไปใช้ในการสืบสวนปราบปราม คือเงินที่ซื้อน้ำมันใส่รถสายตรวจ เงินที่คุณเคยไม่ยอมรับจากผมนั่นแหละ!”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 284)

เมื่อพันแสงถามว่า “สารวัตรครับ ถ้าตำรวจใช้วิธีอย่างที่สารวัตรว่า บ้านเมืองก็ไม่มีวันจะสิ้นใจผู้ร้ายหรืออาชญากรรม เพราะสังคมจะต้องนั่งผลิตผู้ร้ายขึ้นมาเพื่อสนับสนุนตำรวจเป็นวงรอบที่ไม่

มีที่สิ้นสุด ผู้ร้ายเลี้ยงตำรวจแล้วตำรวจเลี้ยงผู้ร้าย" (เลือดเข้าตา. 2532 : 285) สารวัตรใหญ่กลับตอบอย่างหน้าตาเฉยว่า

คุณพันแสง คุณบอกผมมาซิว่าใคร-ไอ้หน้าไหน ที่อยากจะเห็นบ้านเมืองสงบราบคาบไม่มีโจรผู้ร้าย? ปากมันถือศีลแต่เมื่อมันถือสาทุกคนแหละ ผู้บังคับบัญชาของเราจะกำชับตำรวจไม่ให้รีดไถชาวบ้าน แต่แล้วใครล่ะที่เกณฑ์ตำรวจให้หาเงินไปช่วยงานการกุศลที่โน่นที่นั่นตลอดทั้งปี? ตำรวจทำแบ่งก็ได้เองหรือไง? นักการเมืองนะ คนไหนก็คนนั้น เวลาหาเสียงลดค่าตำรวจยอเยียบเหมือนเป็นสัตว์เดรัจฉานพอได้เข้าสภา นั่งเก้าอี้เป็นรัฐมนตรีแล้วไอ้ใครล่ะที่ทั้งขอและทั้งฝาก? แล้วไอ้บ่อนใหญ่ๆ ที่มันเต็มบ้านเต็มเมืองอยู่นี่นะ ของใคร? ซ่องโตๆ ทั่วเมืองไทยนะ ใครอุดหนุน ใครเป็นลูกค้า? คุณเคยได้ยินไหม เวลาหาเสียงหรือให้สัมภาษณ์ใครๆ ก็เห็นใจตำรวจชั้นผู้น้อย? เหน็ดเหนื่อย เสียสละ แล้วก็ใครล่ะที่จัดงบประมาณตำรวจ เพื่อให้ไอ้ตำรวจชั้นผู้น้อยที่เหน็ดเหนื่อยและเสียสละมันจะได้จนตรอกและต้องไถชาวบ้านกิน เพราะขาดงบประมาณสนับสนุน?

(เลือดเข้าตา. 2532 : 285)

เมื่อพันแสงย้อนถามไปอีกว่า "สารวัตรรู้ปัญหาถึงเพียงนี้แล้วสารวัตรยังไม่ยอมต่อสู้ กลับไปยอมเป็นผู้ร้ายในเครื่องแบบไปอีกคนหนึ่ง-" แทนที่สารวัตรจะยอมสำนึกกลับตอบว่า "ผมไม่มีทางเลือก คุณโตเท่าผมวันไหนคุณก็ต้องรู้วันนั้นว่าถ้าคุณเลือกอาชีพนี้ คุณจะต้องทำอย่างนี้ ถ้าไม่ยังงั้นคุณก็อยู่ไม่ได้" (เลือดเข้าตา. 2532 : 285)

จากบทสนทนาข้างต้น นอกจากจะทำให้ผู้อ่านรู้จักพันแสงและก้อนเส้าในฐานะที่เป็นตัวละครที่ถูกสร้างอย่างสมจริงแล้ว คำพูดของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจสาเหตุที่ตำรวจบ้านเราบางคนยังคงเห็นผิดเป็นชอบอย่างชัดเจนด้วย

กลวิธีการสร้างตัวละครที่ผู้เขียนนำมาใช้นี้ มีส่วนทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงพฤติกรรมของตัวละคร เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ทำให้ตัวละครทุกตัวโดยเฉพาะตัวละครเอกของวสิษฐ เดชกุญชรดูเป็นปุขชนที่มีเลือดเนื้อและชีวิตจิตใจ

2. ผลกระทบทางความคิดและสติปัญญา

วสิษฐ เดชกุญชร ไม่เพียงแต่สร้างสรรค์นวนิยายเพื่อความบันเทิงอันมุ่งประเทืองอารมณ์ตามเจตนาหลักของการประพันธ์นวนิยายเพียงอย่างเดียว แต่ยังถ่ายทอดสาระที่มีประโยชน์เพื่อประเทืองความคิดและสติปัญญาแก่ผู้อ่านด้วย การวิเคราะห์ให้เห็นผลกระทบของนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรที่มีต่อความคิดและสติปัญญาของผู้อ่าน ผู้วิจัยจึงเน้นที่การพิจารณาเจตนารมณ์ของผู้เขียนเป็นสำคัญ

ภาพสะท้อนของตำรวจ ทศนะที่ผู้เขียนมีต่อตำรวจ ซึ่งให้ทั้งผลกระทบทางอารมณ์ดังที่กล่าวไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์สำคัญของผู้เขียนในการจะส่งสารให้ผู้อ่านผ่านนวนิยาย เห็นได้จากการนำเสนอภาพสะท้อนในทางลบของวงการตำรวจรวมถึงพฤติกรรมมิชอบด้วยกฎหมายของผู้รักษากฎหมาย น่าจะมองได้ว่าผู้เขียนอาจต้องการย้าให้ผู้อ่านเห็นความไม่ถูกต้องในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่ป็นข้าราชการตำรวจเองได้มองเห็นภาพของวงการตำรวจอย่างชัดเจนขึ้นอีกครั้ง อย่างน้อยก็ให้ได้รับรู้ว่าการกระทำบางอย่างที่ได้ถือปฏิบัติปฏิบัติจนเป็นจริยวัตรของตำรวจไทยไปเสียแล้วนั้นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจเพียงใด โดยเฉพาะเมื่อภาพอัปลักษณ์เหล่านั้นถูกนำมาฉายซ้ำผ่านตัวละครที่เป็นตำรวจทั้งในระดับล่างและระดับสูงดังเช่น พฤติกรรมการ

รับสินบนของตำรวจจราจร การเรียกเก็บเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายและธุรกิจเลียงกฎหมายบางอย่าง การเล่นพรรคเล่นพวก รวมถึงการใช้อำนาจหน้าที่จนเกินขอบเขตของกฎหมาย เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ถูกนำเสนอโดยผ่านกลการประพันธ์ สิ่งสะท้อนใจบางอย่างที่ส่งกระทบมายังอารมณ์ผู้อ่านจึงสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อไปยังความคิดของผู้อ่านได้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้อ่านเห็นภาพตัวละครที่ตกอยู่ในฐานะ “เบี้ยล่าง” ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือข้าราชการตำรวจด้วยกันถูกข่มขู่จากตัวละครที่มีอำนาจเหนือกว่าเช่น ภาพของประชาชนถูกข้าราชการตำรวจบางคนข่มขู่รังแก ไม่ว่าจะโดยถูกเรียกเก็บสินบน ภาพผู้บริสุทธิ์ถูกยึดเบียดข่มหาให้ตกเป็นจำเลย หรือแม้แต่ถูกกระทำให้เจ็บปวดกายและใจด้วยวิธีการต่างๆ การกระทำจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าเหล่านี้ล้วนแต่สร้างภาพที่น่ารังเกียจให้เกิดขึ้นในใจผู้อ่านทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านก็จะเกิดความสงสัยสงสัยเห็นใจตัวละครที่ถูกกระทำ เมื่อเห็นภาพเช่นนั้นซ้ำๆ ย่อมจะส่งผลกระทบต่อไปยังความคิดของผู้อ่านด้วย โดยเฉพาะเกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการช่วยลดหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวในความเป็นจริง ความคิดที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวผู้อ่านอาจจะได้แบบอย่างจากตัวละครในเรื่อง ทั้งเห็นได้โดยตรงจากพฤติกรรมตัวละครหรืออาจจะถูกกระตุ้นจากผลแห่งพฤติกรรมนั้นก็ว่าได้ ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาก็ปรากฏอยู่ในนวนิยายผู้เขียนมักสอดแทรกไว้ว่าจะผ่านทางคำพูด ความคิด และการกระทำของตัวละครเช่น การปฏิเสธที่จะร่วมมือกับมิจฉาชีพและหันมาพึ่งพาตำรวจดีๆ ของประชาชนบางกลุ่มบางพวก การรวมตัวกันเพื่อเป็นพลังมวลชนที่จะรักษาดำรงดีเอาไว้ หรือแม้แต่การยึดมั่นในจรรยาบรรณของอาชีพอย่างเคร่งครัดก็สามารถจะช่วยลดหรือแก้ไขปัญหาสังคมบางอย่างที่เกิดจากการกระทำของตำรวจเลวๆ บางคนได้ อาจกล่าวได้ว่าผลกระทบทางปัญญานั้นจะเกิดขึ้นได้ภายหลังที่ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจกับผลงานที่อ่านแล้ว แต่จะเกิดมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้รับสารเป็นสำคัญด้วยเช่น หากผู้รับสารเลือกอ่านนวนิยายเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ ก็จะได้รับผลกระทบทางอารมณ์เป็นหลักแล้วพลอยได้ผลกระทบทางปัญญาด้วย แต่ถ้าเป็นผู้อ่านที่เจาะจงอ่านตามรสนิยมคือความชอบในตัวผู้เขียนโดยเล็งเห็นสาระในนวนิยายเป็นสำคัญ หรืออ่านเพราะเห็นว่านวนิยายแนวที่ตนเลือกอ่านสามารถจะให้อะไรดีๆ นอกเหนือจากที่ได้รับเป็นความบันเทิง ผู้อ่านกลุ่มนี้น่าจะได้ทั้งผลกระทบทางอารมณ์และผลกระทบทางความคิดไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

หากพิจารณาผลกระทบทางความคิดและสติปัญญาที่น่าจะเกิดแก่ผู้อ่าน สามารถแบ่งกลุ่มผู้อ่านงานเขียนของวชิรัฐ เดชกฤษรอกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันได้แก่ ผู้อ่านทั่วไป และผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจ

2.1 ผู้อ่านทั่วไป

ผู้อ่านทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อ่านส่วนใหญ่ไม่อาจกำหนดหรือชี้เฉพาะลงไปได้นั้นจะเลือกสรรผลงานมาอ่านอย่างไรขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ 2 อย่างดังที่กล่าวไปแล้วนั่นคือ อ่านเพื่อมุ่งหวังให้ประเทืองอารมณ์ เพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ หรืออ่านตามรสนิยมคือเพื่อสนองความพอใจของตนเอง การเลือกสรรผลงานที่จะอ่านแบบหลังจึงมีเป้าหมายที่สำคัญเหนือไปกว่าการประเทืองอารมณ์นั่นก็คือ หวังจะได้รับสิ่งประเทืองความคิดและสติปัญญาด้วย

ดังกล่าวแล้วว่า นวนิยายของวชิรัฐ เดชกฤษรอนั้น ลักษณะเนื้อเรื่องและเรื่องราวมีความน่าสนใจและสามารถจะอ่านได้ทุกเพศทุกวัยและทุกอาชีพ นวนิยาย 4 เรื่องแรกซึ่งได้แก่ เลือดเข้าตา, สารวัตรใหญ่, เบี้ยล่าง, และ สารวัตรเถื่อน เน้นการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรต่างๆ ส่วนเรื่องลว.สุดท้าย และ สันติบาลผู้เขียนก็ได้เจาะจงเฉพาะลงไป โดยเรื่องลว.สุดท้ายเน้นสะท้อนชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจตระเวน

ชายแดน และสันติบาลมุ่งไปที่การทำงานที่ลึกลับและเสี่ยงอันตรายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกองบัญชาการ ตำรวจสันติบาล มีเพียง 3 เรื่องหลังเท่านั้นที่เนื้อหาต่างกับเรื่องอื่นคือ เรื่องแม่ลาวเลือด, หักลิ้นช้าง และ บ่วง บาศ ก็เพราะผู้เขียนมุ่งสะท้อนการทำงานของคนในหน่วยราชการลับหน่วยหนึ่งที่ใช้ชื่อรหัสว่า “บราโว่” ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกิดจากร่วมมือกับระหว่างภาครัฐและเอกชนโดยมีข้าราชการทหาร ตำรวจ เพื่อทำหน้าที่ตอบโต้ข่าวกรอง โดยมีธนุส นิราลัย เป็นหัวหน้าทีมในการติดตามสืบสวนสอบสวนคดีสำคัญต่างๆ โดยเน้นคดียาเสพติดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะภาพของการทำงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งก็รวมถึงตำรวจด้วย ก็เป็นการทำงานในลักษณะคล้ายๆนักสืบ มีความลับซับซ้อน ลึกลับ และมีความเสี่ยงอันตรายค่อนข้างสูง เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้นจะต้องเผชิญกับอาชญากรที่มีทั้งอำนาจและบารมีซึ่งตามจับยากกว่าโจรผู้ร้ายธรรมดา ดังนั้นเนื้อหาในนวนิยาย 3 เรื่องหลังจึงค่อนข้างจะเน้นความตื่นเต้นชวนติดตามดูว่าตัวละครจะใช้วิธีการใดในการตามล่าและจัดการกับอาชญากรที่ไม่ธรรมดาเหล่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลงานของวชิษฐ เดชกุญชรจะมีการพัฒนาการประพันธ์ไปมากมายเพียงใด ลักษณะร่วมอย่างหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงก็คือ ผู้เขียนยังคงอาศัยประสบการณ์ในการตำรวจหลายสิบปีมาเป็นวัตถุดิบสำคัญในการใช้ผูกเป็นเรื่องราวในนวนิยายเช่นเดิม ด้วยเนื้อหาที่เป็นการตีแผ่เรื่องราวในแวดวงตำรวจและอาชญากรอย่างเจาะลึก น่าเชื่อถือและชวนติดตามนี่เองที่ทำให้นวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชรสามารถส่งผลกระทบต่อความคิดของผู้อ่านได้เป็นอย่างดีกล่าวคือ นอกจาก ผู้อ่านจะเห็นพฤติกรรมในทางลบอันน่ารังเกียจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผู้อ่านอาจเคยประสบด้วยตนเอง หรือจากการบอกเล่าของผู้มีประสบการณ์ตรง การที่ผู้เขียนสร้างตัวละครตำรวจที่มีพฤติกรรมในทางบวกทำให้เห็นภาพการทำความดีในวิชาชีพที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอีกหลายคนสามารถทำได้ สามารถจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ความคิด และมุมมองของผู้อ่านที่มีต่อข้าราชการตำรวจและวงการตำรวจได้

การสร้างตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจน น่าจะเป็นความตั้งใจของผู้เขียนที่จะสื่อเจตนารมณ์บางอย่างของตนออกมาให้ผู้อ่านได้รู้สึกสัมผัสได้ นั่นคือ ต้องการให้ผู้อ่านโดยทั่วไปเกิดความรู้สึกว่าในสังคมย่อมมีทั้งคนดีและคนเลว เช่นเดียวกับวงการตำรวจที่จะมีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกันอยู่ พฤติกรรมที่เลวร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนอาจเป็นที่ประจักษ์โจษจันเล่าขานในหมู่ประชาชน แต่อย่างไรเสียก็ยังมีตำรวจที่ประพฤติตนอยู่ในกรอบที่ตั้งงามอยู่

ดังที่กล่าวไว้ในกลวิธีการสร้างตัวละครว่า ลักษณะของตัวละครทุกตัวมีความเป็นมนุษย์ปุถุชนนั่นคือ มีดี มีเลว มีรัก มีโลก มีโกรธ มีหลง เช่นมนุษย์โดยทั่วไป และมีปะปนกันไปไม่ว่าจะเป็นตัวละครที่เป็นชาวบ้านทั่วไป หรือบรรดาข้าราชการตำรวจ เพราะฉะนั้นการสร้างตัวละครที่เป็นธรรมชาติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าถึงตัวละครได้ง่ายเพราะนั่นเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่พบเห็นในชีวิตจริง นอกจากนี้วิธีการสร้างเหตุผลอธิบายพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวอย่างมีเหตุมีผล ก็สามารถช่วยให้ผู้อ่านมองตัวละครอย่างเข้าใจลึกซึ้งขึ้นเช่น การสร้างพันตำรวจตรีธินสาร ปานผไท ในเรื่อง “สารวัตรใหญ่” พันตำรวจโทก่อนเล่า กิริติการณีย์ ในเรื่อง “เลือดเข้าตา” หรือตัวละครตำรวจอื่นๆให้พวกเขาเป็นข้าราชการตำรวจที่มีพฤติกรรมในทางลบให้พวกเขามีความทะยานอยาก อยากได้ อยากมี เมื่อหาในทางสุจริตโดยชอบต่อหน้าที่หาได้น้อย พวกเขาจึงต้องหาโดยวิธีอื่นอาจจะเสี่ยงหรือผิดกฎหมายบ้างก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และผลตอบแทนที่จูงใจ แต่ที่เขาทำได้ง่ายที่สุดก็คือ การอาศัยตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่นั่นเอง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวผู้เขียนได้อธิบายให้ผู้อ่านได้เข้าใจได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะการนำเรื่องกิเลส ความอยากได้อยากมี มาเป็นตัวอย่างอธิบายให้ผู้อ่านได้เห็นถึงที่มาของการกระทำดังกล่าว แต่ในบางสถานการณ์ ผู้เขียนก็สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดความเห็นใจตำรวจที่จำเป็นต้องประพฤติมิชอบเพื่อครอบครัว เนื่องจากรายได้ที่ได้รับมาไม่เพียงพอปากท้องที่ต้องรับผิดชอบดูแล

ในทางกลับกันการสร้างตัวละครดีๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการตำรวจอย่างร้อยตำรวจตรีพันแสง อัครโกวิทวัฑม์, พันตำรวจตรีวีร์ บุญแดง, พันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์, พันตำรวจโท (หญิง) สำเพา สายสัทกุล และข้าราชการตำรวจอื่นๆ อีกหลายๆ คนในนวนิยายหรือบรรดาพ่อค้า ประชาชนทั่วไป และผู้สื่อข่าวต่างๆ ให้มีจิตสำนึกที่ดี รักประเทศชาติบ้านเมืองรักความยุติธรรม ก็สามารถทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความจริงข้อนี้ได้เป็นอย่างดีทีเดียว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้พวกเขาได้รู้ว่า คนที่มีจิตใต้สำนึกที่ดีดังกล่าว ไม่ได้มีอยู่เฉพาะในนวนิยายเท่านั้น แต่มีอยู่ในชีวิตจริงด้วย

2.2 ผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจ

ผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจ อาจถือได้ว่าเป็นผู้อ่านส่วนน้อยหากเทียบกับผู้อ่านทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามผู้อ่านกลุ่มนี้คือกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของนวนิยาย เพราะพวกเขาถือพลัสสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้สังคมบ้านเรามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีได้ โดยเฉพาะช่วยลดภาพลักษณ์ด้านลบของวงการตำรวจให้น้อยลง และหากจะมีผู้อ่านที่เป็นตำรวจบางคนนึกปฏิเสธการกระทำตามแบบอย่างของนายตำรวจวีรบุรุษในเรื่อง เพราะเห็นว่าสิ่งที่ตนทำอยู่ไม่จำเป็นจะเป็นการริดไถประชาชน การรับสินบน การช่วยเหลือหรือการกระทำการใดๆ ที่เป็น การเลียงหรือผิดกฎหมายเสียเอง สามารถทำให้ชีวิตของตนและครอบครัวมีความสุขสบาย มีกิน มีใช้อย่างล้นเหลือ แต่ในท้ายที่สุดผู้เขียนก็ทำให้พวกเขาเห็นว่า แม้สิ่งเหล่านั้นจะนำมาซึ่งความสุข แต่ก็มีความสุขที่ไร้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรี หากความภาคภูมิใจมาสู่ตนเองและครอบครัวไม่ได้

จากการวิเคราะห์นวนิยายในบทที่ 2 และ 3 จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนมักจะหยิบยกเอาพฤติกรรมด้านลบของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาเสนอ ประการแรก เป็นเพราะพฤติกรรมด้านลบมักจะเป็นที่ประจักษ์และโจษจันดังที่กล่าวมาแล้ว ประการที่สอง ผู้เขียนได้เล็งเห็นแล้วว่า การสะท้อนพฤติกรรมในแง่ลบให้เห็นในวรรณกรรมอย่างตรงไปตรงมา น่าจะสามารถทำให้ข้าราชการตำรวจที่มีพฤติกรรมทางลบหรือมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมทางลบได้เกิดความรู้สึกตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เกิดสำนึกในหน้าที่ของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ว่า ควรจะทำหน้าที่เป็นผู้บำบัดทุกข์และบำรุงสุขแก่ประชาชนให้ดีที่สุด และเกิดจิตสำนึกว่า การเอาตำแหน่งและหน้าที่มาแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ หรือนำไปเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ญาติมิตรและพวกพ้องของตนเป็นสิ่งที่น่าละอายอย่างยิ่ง ผู้เขียนมักให้ตำรวจดีเป็นตัวแทนในการประกาศเจตนารมณ์ของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ดังที่เลือกร้อยตำรวจตรีพันแสง อัครโกวิทวัฑม์ ให้แสดงความคิดในเรื่อง เลือดเข้าตา ตอนหนึ่งว่า

“ข้าราชการตำรวจโดยตำแหน่งและหน้าที่ก็บังคับอยู่แล้วว่า จะต้องเป็นที่พึ่งของสุจริตชนให้รอดพ้นจากการถูกข่มเหงรังแกของพวกมิจฉาชีพ หากเขายอมบิดพลิ้วปากกาของเขาและเขียนสำนวนการสอบสวนเพื่อให้คุณแก่คนผิด การแต่งเครื่องแบบตำรวจของเขาจะกลายเป็นการโกหกมดเท็จอย่างหน้าด้านที่สุด เพราะเครื่องแบบตำรวจนั้นเป็นการประกาศอย่างเปิดเผยว่าผู้สวมคือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ถ้าเขากลายเป็นพวกหรือผู้ปกป้องประโยชน์ของคนชั่วเสียแล้ว เครื่องแบบตำรวจที่เขาสวมอยู่ จะกลายเป็นหนังสือที่คลุมเกลียดชังหรือ

(เลือดเข้าตา. 2532 : 5)

ข้อความข้างต้น เป็นการประกาศศักดิ์ศรีความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ผ่านตัวละครที่เป็นตำรวจ หากผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจเหล่านั้นมีความเป็นปुरुชน มีอารมณ์และความรู้สึก คำพูดที่รุนแรงเช่นนี้ น่าจะสะกิดหัวใจได้บ้าง แต่ถ้ายังไม่แสดงอาการรับรู้และไม่เกิดปฏิกิริยาใดๆ ยังคงเห็นผิดเป็นชอบ และปฏิเสธที่

จะเป็นตำรวจที่ประพฤติตนอยู่ในครรลองที่เหมาะสม ชะตากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายๆหลายคนที่อยู่ในเรื่องสามารถจะเป็นนางบอกเหตุให้พวกเขาได้มองเห็นชะตากรรมของตนเองได้เช่นกันว่า การประกอบกรรมเหล่านั้น หากไม่ถูกจัดการโดยเจียมมือของกฎหมาย กรรมที่ตนก่อก็จะย้อนกลับมาทำร้ายตนเอง ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วอาจไม่เหลือแม้กระทั่งชีวิต ดังที่สารวัตรก้อนเส้าในเรื่อง “เลือดเข้าตา” จำจำจอร์ในเรื่อง “เบี้ยล่าง” และตำรวจที่ประพฤติชั่วหลายๆหลายตัวในเรื่องได้รับ

การที่ผู้เขียนนำตัวอย่างพฤติกรรมที่ติดลบต่างๆของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาสะท้อนไว้ในผลงาน และสะท้อนไว้ซ้ำๆหลายครั้งผ่านตัวละครหลายๆตัวทั้งนายตำรวจระดับสูงและระดับล่าง ก็น่าจะบ่งชี้เจตนาสำคัญของผู้เขียนได้ว่า มิได้เจตนาจะสร้างสรรค์วรรณกรรมเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือสะท้อนภาพความเป็นจริงในสังคมไทย เฉพาะวงการตำรวจให้ผู้อ่านโดยทั่วไปได้รับรู้เพียงอย่างเดียว หากนำทัศนะของผู้เขียนที่แสดงต่อตำรวจและวงการตำรวจพิจารณาประกอบด้วย ก็จะทำให้เห็นเจตนาของผู้เขียนข้อหนึ่งอย่างชัดเจน นั่นคือ มุ่งหวังที่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจของไทยทุกคนโดยเฉพาะผู้ที่กำลังประพฤติตนออกนอกกรอบของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ได้ตระหนักว่า พฤติกรรมมิชอบของตำรวจไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาล้วนแต่สร้างความมัวหมองกับวงการตำรวจโดยรวมและสังคม เพราะตำรวจคือผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ที่สำคัญก็จะพลอยทำให้ตำรวจดี ๆ ตำรวจที่มีอุดมการณ์ที่จะทำความดีพลอยถูกสังคมมองอย่างเสื่อมเสียไป ดังนั้นหากตำรวจคนใดได้มีโอกาสอ่านนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร ก็น่าจะรับสารที่ผู้เขียนส่งผ่านนวนิยายมาได้ไม่ต่างกัน และหากมีตำรวจหลายคนได้พิจารณาอย่างถ่องแท้ก็น่าจะเกิดพลังผลักดันสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมโดยรวม อันจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของวงการตำรวจต่อไป

ส่วนตำรวจวีรบุรุษอย่างพันตำรวจตรีวีร์ บุญแดง ในเรื่อง “ลว.สุดท้าย”, ร้อยตำรวจตรีพันแสง พรตพยามร ในเรื่อง “เบี้ยล่าง”, ร้อยตำรวจเอกการุณ อธิกฤทธิ ในเรื่อง “สันติบาล”, พันตำรวจตรีใหญ่ เวโรจน์ในเรื่อง “สารวัตรใหญ่” รวมถึงเจ้าหน้าที่ในหน่วยสืบราชการลับที่มีชื่อรหัสว่า “บราโว่” ซึ่งมีธนุสนิราลัยเป็นหัวหน้าทีม ตัวละครต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่ถูกสร้างให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในอันที่จะพิทักษ์ความถูกต้อง เป็นผู้ที่พร้อมทุ่มเทอย่างไม่เสียดายชีวิต เพื่อให้ประชาชนได้อยู่อย่างสงบสุขโดยไม่หวั่นเกรงว่าตนเองจะต้องต่อสู้กับผู้มิชอบเพียงอย่างเดียว นายตำรวจเหล่านี้จะต้องต่อสู้กับอาชญากรทั้งในและนอกเครื่องแบบ และบางคนอาจจะต้องใช้ชีวิตของตนเองเป็นเครื่องเดิมพันเช่น พันตำรวจตรีเชษฐาในเรื่อง “สารวัตรเถื่อน” หรือจำสิบตำรวจศีล ในเรื่อง “เบี้ยล่าง” รวมถึงบรรดาตำรวจตระเวนชายแดนที่เสียสละชีพและเลือดเนื้อเพื่อปกป้องอธิปไตยของชาติ พวกเขาเป็นตัวอย่างภาพสะท้อนแห่งความดีงามของตำรวจ เป็นภาพสะท้อนของตำรวจที่มีหัวใจเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง ผู้เขียนได้นำภาพตัวละครทั้งสองมานำเสนอเพื่อให้ตำรวจที่ประพฤติดีได้เกิดความภาคภูมิใจว่า การเสี่ยงภัยเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ โดยต้องผจญคุณธรรมควบคู่กันไปนั้น เป็นการกระทำที่น่ายกย่องสรรเสริญและยังคงมีตำรวจดี ๆ รอที่จะสืบสานอุดมการณ์ของพวกเขาต่อไปอีกมากมาย ตัวละครเช่นจำสิบตำรวจตรีเที่ยง และพลศักดิ์ นับเป็นภาพตัวอย่างของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะคอยสานอุดมการณ์ที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมต่อไป พวกเขาเปรียบเสมือนกำลังใจที่มีให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและเสียสละอย่างจริงจัง และไม่ว่าพวกเขาจะเป็นตำรวจในสังกัดหน่วยงานใดก็ตามซึ่งบางคนแม้จะต้องเสียชีวิตไปก่อนที่จะทำงานเสร็จ แต่ความภาคภูมิใจก็ยังคงเหลืออยู่ให้ทางครอบครัวได้รู้สึก เกียรติและวีรกรรมการเสียสละก็ยังคงมีไว้ให้ผู้มีอุดมการณ์เช่นเดียวกันได้พูดถึงอยู่ ชีวิตของข้าราชการตำรวจที่ดียังคงมีคุณค่าเสมออย่างน้อยก็อยู่ในใจของผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกัน

การประกาศอุดมการณ์อันแน่วแน่ หนักแน่น และตรงกันของตัวละครเอกในนวนิยายทุกเรื่องสามารถสะท้อนอุดมการณ์ของผู้เขียนเองที่มุ่งทำความดีโดยไม่หวังผล และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประวัติการรับ

ราชการของผู้เขียนระหว่างช่วงปีพ.ศ.2513 - พ.ศ.2524 วสิษฐ เดชกุญชร ได้มีโอกาสปฏิบัติภารกิจที่ถือว่าสำคัญที่สุดของบ้านเมืองนั่นคือ ดำรงตำแหน่งนายตำรวจราชสำนัก มีหน้าที่ถวายความปลอดภัยแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา และพระบรมวงศานุวงศ์ ดังนั้นความทรงจำเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ จึงได้ถูกนำมาถ่ายทอดเป็นตอนๆ ในบทความเรื่อง “รอยพระยุคลบาท บันทึกความทรงจำของพล.ต.อ.ของวสิษฐ เดชกุญชร” ของหนังสือพิมพ์มติชน และได้รับการนำมาตีพิมพ์รวมเล่มอีกครั้งในพ.ศ. 2544 ในตอนหนึ่งของบทความ ผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์วันเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานพระเครื่องบนพระตำหนักเปี่ยมสุข ผู้เขียนได้บันทึกความทรงจำที่สำคัญหลังจากรับพระราชทานพระในตอนนั้นว่า

“หลังจากรับพระราชทานพระแล้วทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราโชวาทมีความว่า พระที่พระราชทานนั้น ก่อนเอาไปบูชาให้ปิดทองเสียก่อน แต่ให้ปิดเฉพาะข้างหลังพระเท่านั้น

พระราชทานพระบรมราชาธิบายด้วยว่าให้ปิดทองหลังพระก็เพื่อเตือนตัวเองว่า การทำความดีไม่จำเป็นต้องอวดใครหรือประกาศให้ใครรู้ ให้ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่และให้ถือว่าความสำเร็จในการทำหน้าที่เป็นบำเหน็จรางวัลที่สมบูรณ์แล้ว”

(วสิษฐ เดชกุญชร . 2544 : 67)

ความทรงจำอันเป็นความประทับใจในคืนนั้น ทำให้ผู้เขียนนำใช้เป็นข้อเตือนใจในการปฏิบัติราชการสืบมา และแม้ผู้เขียนจะเคยเกิดความรู้สึกท้อใจที่หลายครั้งว่า ตนทำงานหนักและเหนื่อยที่สุด จนบางครั้งเกือบเอาชีวิตไม่รอดแต่กรมตำรวจก็ไม่ขึ้นเงินเดือนให้สักบาทเดียว แต่เมื่อได้มีโอกาสกราบบังคมทูลความรู้สึกคับแค้นใจอย่างตรงไปตรงมาถึงความรู้สึกอยากปิดทองหน้าพระบ้าง การที่ได้เห็นพระองค์ท่านทรงยิ้ม พระสรวลและพระราชดำรัสตอบด้วยพระสุรเสียงที่สอพระเมตตาว่า “ปิดทองไปข้างหลังพระเรื่อยไปแล้วทองจะล้นมาหน้าพระเอง” (วสิษฐ เดชกุญชร. 2544 : 69) ก็ทำให้ผู้เขียนลุ่มลึกความคิดที่จะปิดทองหน้าพระไป นอกจากนั้นวสิษฐ เดชกุญชร ยังได้เสนอคำพูดเพื่อเป็นข้อเตือนใจและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อข้าราชการทุกคนผ่านทางบทความเพิ่มเติมว่า “ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผมตั้งใจทำหน้าที่ทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ แล้วก็หยุดไม่นึกถึงบำเหน็จรางวัลที่จะได้เป็นการตอบแทนการทำหน้าที่นั้น แต่ถือเอาความสำเร็จของการทำหน้าที่เป็นรางวัลตามกระแสพระบรมราโชวาท...” (วสิษฐ เดชกุญชร. 2544 : 69) ดังนั้นเมื่อพิจารณาผลกระทบทางความคิดที่มีต่อ ผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจจากนวนิยายพบว่า อีกวิธีการหนึ่งที่ผู้เขียนมักจะนำมาสอดแทรกไว้ เพื่อเป็นการให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกิดความท้อแท้ในการทำ ความดีก็คือ การยกเอาพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากล่าวอยู่เสมอ นั่นคือ ให้พวกเขา ยึดมั่นในการกระทำความดีต่อไป ไม่ว่าจะมีคนมองเห็นหรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะการทำความดีที่พระองค์ท่าน เรียกสั้นๆ ว่า “ปิดทองหลังพระ” ดังที่ได้เสนอผ่านคำพูดของสารวัตรใหญ่ที่พูดกับหมวดพิทยาธร ในเรื่อง สารวัตรใหญ่ ว่า

“ที่ทำให้ผมไม่สนใจกับสรรคุณทางป้องกันอันตรายของพระ ไม่ว่าจะองค์ไหน พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า พระองค์นั้นก่อนจะเอาไปใช้หรือบูชาให้ปิดทองเสียก่อน แต่ให้ปิดทองแผ่นเดียวที่หลังพระเท่านั้น ทรงอธิบายว่าให้ทำอย่างนั้นก็ได้เตือนตัวเองว่า ทำความดีแล้วไม่ต้องอวดอ้างใคร การทำความดีเป็นรางวัลที่สมบูรณ์อยู่ในตัวแล้ว และความดีที่ทำไว้ไม่สูญหาย ต้องมีผลตอบแทนวันยังค่ำ คนทำความดี ความดีนั้นจะปกปักรักษากัน ดกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้... พระบรมราโชวาทนั้น ทำให้ผมรู้สึกว่าห้อยพระหรือไม่ห้อยไม่สำคัญเสียแล้ว สำคัญอยู่ที่การกระทำของเราเท่านั้น ถ้าทำ

ปิดทำชั่วต่อให้ห้อยพระเต็มคอพระก็ไม่คุ้ม แต่ถ้าทำถูกทำดี ถึงไม่มีพระห้อยคอ ความถูกต้องหรือความดีจะต้องปกปักษ์รักษาเราอย่างแน่นนอน...”

(สารวัตรใหญ่. 2540 : 75 - 76)

หรือผ่านความคิดของพันตำรวจตรีวีร์ บุญแดงในเรื่อง ลว.สุดท้าย ตอนที่เขาเกิดความสับสนและต้องเลือกระหว่างหญิงที่เขารักกับงานที่เขาทำด้วยหัวใจที่มุ่งมั่น การยึดเอาการทำงานแบบ “ปิดทองหลังพระ” มาเป็นเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเลือกประเทศชาติแทนที่จะเป็นเลือกความสุขส่วนตัว สามารถทำให้ ผู้อ่านที่เป็นตำรวจได้มองเป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้เกิดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ไม่ว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้นจะหนักหนาสาหัสและต้องแลกกับความสุขส่วนตัวก็ตาม

ถ้าเขาลาออกจากราชการตำรวจเพื่อแต่งงานกับช่อแก้ว ก็ไม่มีปัญหาว่าชีวิตของช่อแก้ว จะต้องมีความสุขและสมหวัง จะด้วยทรัพย์สินมรดกของพ่อเลี้ยงสมพงษ์ หรือด้วยบำเหน็จและเงินสะสมสมทบกับรายได้จากการประกอบอาชีพ “อิสระ” ของเขาก็ตาม เขาแน่ใจว่าช่อแก้วจะพอใจและเป็นสุข แต่เขาเล่า? เขาจะมีความสุขเพียงไหน? งานตำรวจตระเวนชายแดนเพิ่งจะเริ่ม เขามีส่วนสร้างสรรค์มันขึ้นมา แต่ยังไม่ทันจะได้เห็นผลเขาก็ทิ้งมันไปเป็น “อิสระ” เสียแล้ว ไหนจะวางมือเขาก็ควรจะมียะไรสักอย่างหนึ่งนอกจากบำเหน็จสำหรับจะได้ภูมิใจตัวเองนอกการการบ้างไม่ใช่หรือ? หรือว่าเขาจะออกไปเพียงตัวเปล่าๆ และใจเปล่าๆ ?

แล้วตำรวจเล่า? นายตำรวจ นายสิบตำรวจและพลตำรวจหลายร้อยที่เขาฝึกมา อบรมมา ซึ่งส่วนหนึ่งก็กำลังเรียงรายกุมอาวุธปืนอยู่ข้างๆตัวเขา เพราะเขามีใช้หรือคนเหล่านี้จึงกล้าออกมาเผชิญกับความห่างไกล ความโดดเดี่ยว ความเปล่าเปลี่ยวและภัยอันตรายนานาชนิดที่นี่ เพราะเขามีใช้หรือ คนเหล่านี้จึงเชื่อว่าเมืองไทยกำลังตกอยู่ในอันตรายครั้งสำคัญ อันตรายเงียบและตำรวจชายแดนเป็นด่านหน้า งานของตำรวจตระเวนชายแดนต้องการความเสียสละอันสูงส่งเป็นงานมีเกียรติที่คนอาจจะไม่ค่อยเห็นหรือล่วงรู้ เป็นทองคำเปลวแผ่นหนึ่งที่ปิดอยู่บนหลังพระ?

ถ้าเขาลาออกจะเพื่อเป็นสามีของช่อแก้วหรือเพื่ออะไรก็ตาม ถ้อยคำเหล่านั้นก็คงจะสิ้นความหมาย หรือมีอะไรรู้จักจะกลาย เป็นเรื่องชวนหัวสำหรับผู้ที่ยังอยู่ นายร้อยตำรวจเอกวีร์ บุญแดง ทั้งด้านหน้าไปเสียแล้ว ผู้กองวีร์ไม่กล้าเสียสละ ไม่อยากทำงานที่คนไม่เห็นหรือล่วงรู้ ผู้กองวีร์อยากเป็นทองคำเปลวแต่อยากให้ปิดที่หน้าพระไม่ใช่หลังพระ ผู้กองวีร์สบายแล้ว ผู้กองวีร์ตกถึงชั่ววูบหลาย...

(ลว.สุดท้าย. 2522 : 35 - 36)

การทำความดีแบบ “ปิดทองหลังพระ” ผู้เขียนมิได้นากล่าวถึงไว้เพียงเท่านี้ แต่ได้ปรากฏใน นวนิยายเกือบทุกเรื่องซึ่งอาจปรากฏผ่านคำพูด พฤติกรรม หรือผ่านความคิดของตัวละคร ซึ่งสิ่งนี้สามารถเป็นข้อยืนยันให้เห็นเจตนารมณ์ที่ผู้เขียนจะจงเลือกเอาการรับราชการแบบ “ปิดทองหลังพระ” มาเป็นข้อเตือนใจ โดยเฉพาะมาเป็นจุดสร้างกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่กำลังเกิดความรู้สึกเหนื่อยล้าหรือท้อแท้ในการทำงานให้ลุกขึ้นสู้อีกครั้งเพื่อพี่น้องประชาชนที่พวกเขาต้องรับผิดชอบ เพื่อประเทศชาติที่พวกเขารัก และเพื่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่พวกเขาและประชาชนคนไทยทุกคนเทิดทูนบูชายิ่งชีวิต ดังที่ตัวผู้เขียนเองได้เคยนำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตลอดอายุราชการของเขา และคำพูดหนึ่งที่ราชเลขาธิการกล่าวกับวีร์ บุญแดงหลังจากที่เขาได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ สามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นเจตนารมณ์ของผู้เขียนได้เป็นอย่างดีว่า เหตุใดเขาจึงปรารถนาให้ข้าราชการโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยทุกคนยึดมั่นการปฏิบัติหน้าที่แบบ “ปิดทองหลังพระ” นัก เพราะ

คำตอบก็คือ การกระทำเช่นนั้นเป็นการสนองปณิธานและพระราชประสงค์ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

“ การแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ถูกต้องที่สุดก็คือ สอนพระราชปณิธานหรือพระราชประสงค์ คุณทราบว่าการตั้งพระหฤทัยหรือมีพระราชประสงค์อย่างไรก็ปฏิบัติจนให้สอดคล้องเท่านั้นเอง และคุณวีร์ คุณน่าจะทราบดีกว่าผม ที่คุณได้รับบาดเจ็บคราวนี้คุณไม่รู้ดอกหรือว่า เพราะคุณสนองพระราชปณิธานแท้ๆ?”

(ลว.สุตท้าย. 2522 : 696)

การทำความดีแบบปิดทองหลังพระที่ผู้เขียนนำเสนอออกไปนั้น ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบให้ตำรวจดีเกิดกำลังใจในการทำงาน ยังมีส่วนกระตุ้นให้ตำรวจที่ท้อใจจะทำความดีจนบางคนยอมปล่อยให้ตัวเองให้เป็นไปตามกระแสของอำนาจและเงินนั้นได้คิดว่า รางวัลจากการทำความดีมีอยู่อย่างแน่นอน แต่ต้องอดทนและมุ่งมั่นที่จะสะสมความดีไปเรื่อยๆแล้ววันหนึ่งผลจากการทำความดีก็จะตอบสนอง ไม่จำเป็นต้องรีบเร่งรับรางวัลหรือผลประโยชน์ที่จับต้องได้ที่บรรดามีจนฉันทามาฝากให้ เพราะรางวัลเหล่านั้นเป็นเพียงวัตถุที่ดูมีมูลค่าแต่ไร้ซึ่งคุณค่า

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังให้กำลังใจข้าราชการตำรวจที่มีการประพฤติและปฏิบัติดีอีกว่า พวกเขาไม่ได้ต่อสู้เพียงลำพัง เพราะยังมีข้าราชการตำรวจดีอีกมากที่มีความคิด มีความมุ่งมั่นและมีอุดมการณ์คล้ายๆ กัน รวมถึง ประชาชนที่ยังรักที่จะเห็นบ้านเมืองสงบสุข ปราศจากผู้ร้ายไม่ว่าจะในหรือนอกเครื่องแบบ คำพูดของร้อยตำรวจตรีพันแสง อัศวโกวิทวัฒน์ ที่กล่าวกับพ่อตอนที่ได้รับการขอร้องให้ลาออกจากราชการมาช่วยธุรกิจที่บ้าน สามารถเป็นข้อยืนยันถึงปริมาณคนดีในสังคมได้อย่างดี

“เวลานี้ผมรู้แล้วว่าความชั่วในกรมตำรวจอยู่ที่ไหน ขึ้นต้นยังงี้ ตำรวจกลายเป็น “เก่า” ได้ยังงี้ คุณพ่อจะให้ผมออกจากตำรวจหรือจะให้ผมอยู่เพื่อจัด “เก่า” ละครับ?... ไม่ใช่แต่เท่านั้นครับคุณพ่อ ผมรู้สึก ถ้าผมจะอยู่ต่อไปผมก็ไม่โดดเดี่ยวอีกแล้ว ผมมีคนที่คุณพ่อเหมือนผม และกล้าเสี่ยงเพื่อสิ่งที่คุณพ่ออยู่อีกหลายคน จ้อย น้ำสังข์ คุณชาติรี คุณคันฉัตร ท่านผู้บังคับบัญชาการกองปราบปราม และคนอื่นๆ ที่คุณพ่อยังไม่ได้พบอีกมากมาย ตำรวจ นปพ.ของผมด้วย ผมอยากอยู่เพื่อทำงานนี้ต่อไปอีกครับคุณพ่อ และผมไม่เชื่อว่ามันจะหนักเหมือนที่แรก ถ้าผมไม่ถือทำงานแต่ลำพังคนเดียว”

(เลือดเข้าตา. 2532 : 311 – 312)

ชนุส นิราลัย เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่ทุ่มเททำงานเพื่อประเทศชาติมาโดยตลอด และคำพูดของเขาที่พูดกับพันตำรวจโท(หญิง)ลำเพา สายสัทกุล ก่อนที่เขาจะออกบวช สามารถจะทำให้ตำรวจดีอีกหลายคนได้ภูมิใจว่าหากขาดคนอย่างพวกเขาไปบ้านเมืองก็อาจจะสงบสุขได้

“สำหรับเมืองไทย ผมคิดว่าได้ให้มากและพอแล้ว เวลานี้ผมคิดอย่างหนึ่งคือ จะมีนายชนุส นิราลัยหรือไม่ก็ตาม เมืองไทยก็คงจะเป็นอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ บ้านเมืองต้องมีศัตรู มีเล่ห์เหลี่ยม และเพราะฉะนั้นก็จะต้องมีคนที่มีหน้าที่จะต้องปราบปรามศัตรูและจัดเสี้ยนหนามของบ้านเมืองให้หมดไปหรือน้อยลง และคนที่ทำหน้าที่อย่างอย่างนั้นจะต้องผลัดเปลี่ยนกันปฏิบัติ จะหวังให้คนเดียวผูกขาดเหมาทำตลอดไปไม่ได้ คุณก็รู้ว่าผมอายุมากขึ้นและมากขึ้นทุกขณะจิตหรือจะเร็วกว่าเสียด้วยซ้ำไป

งานของ “บราโว่” ต้องการคนหนุ่มสาว คนอย่างคุณ คนอย่างโกษชัยและเจษฎา คนที่มีอายุอย่างผมมันถ้าขึ้นยัง

บังคับให้ทำงานอยู่ ในที่สุดก็คงจะพลาดหรือพลั้งพลาด และแทนที่จะได้ประโยชน์กลับอาจจะทำให้ราชการเสียหายมาก”

(บ่วงบาต. 2543 : 821 – 82)

นอกจากนี้ ผู้เขียนมักจะแสดงทัศนะของตนผ่านทางนวนิยายอยู่เสมอว่า ในสังคมนั้นมีทั้งคนดีและคนเลว แต่เขาก็เชื่อมั่นว่าในที่สุดฝ่ายคนเลวก็เป็นฝ่ายปราชัยในที่สุดซึ่งก็ไม่ต่างจากกรมตำรวจ ดังที่ได้สะท้อนผ่านทัศนะของนายร้อยตำรวจตรีพันแสงว่า “ในหน่วยงานราชการขนาดใหญ่อย่างกรมตำรวจนั้น ย่อมมีคนเลวปะปนอยู่กับคนดี แต่เขาไม่ยอมเชื่อว่า คนเลวจะมากกว่าคนดี และเขาเชื่อว่าในที่สุดคนดีจะต้องเป็นฝ่ายชนะ” (เลือดเข้าตา. 2532 : 189 – 190)

นอกจากความตั้งใจของตำรวจดีๆ จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตำรวจดีในฝ่ายชนะแล้ว ผู้เขียนยังเชื่อมั่นว่า ความต้องการของประชาชนที่ต้องการอยากให้เห็นคนดีเป็นฝ่ายชนะ นั้นเป็นส่วนสำคัญยิ่งกว่าเพราะนั่นคือ ข้อยืนยันให้ตำรวจดีได้รู้ว่า ตนไม่ได้ยืนอยู่เพียงลำพัง แต่ยังมีประชาชนอีกมากที่ยังเป็นกำลังใจและพร้อมจะยืนเคียงข้างอยู่

การยกเรื่องประเทศชาติบ้านเมืองมากล่าวถึงบ่อยครั้งนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจเกิดความรู้สึกตระหนักในใจว่า ประเทศชาติสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด การเสียสละเพื่อชาติจะต้องไม่มีเงื่อนไข ดังที่ได้สะท้อนผ่านความคิดของนำพล ในเรื่อง บ่วงบาต ว่า

นำพลมองดูเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบทั้งยศสูงและยศต่ำที่ชุมนุมกันอยู่ตรงหน้าเขา ด้วยความรู้สึกหลายๆ อย่างคละกั้น ในฐานะที่เคยเป็นทหาร ตำรวจมิใช่คนแปลกหน้าสำหรับนำพล เมื่อครั้งที่ยังรับราชการอยู่นั้น เขามีเพื่อนสนิทเป็นตำรวจหลายคน บางคนยังติดต่อพบปะสังสรรค์กันเป็นครั้งคราว บางคนเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนเสนาธิการทหารบกรุ่นเดียวกัน ซึ่งบัดนี้ยังมียศสูงเป็นนายพันตำรวจเอกแล้วก็มี แต่ตำรวจที่รักใคร่ใกล้ชิดสนิทสนมกันที่สุดนั้นคือ พวกที่เคยปฏิบัติสนามเสี่ยงด้วยกันมาทั้งในและนอกประเทศ ตำรวจเหล่านั้นได้พิสูจน์ให้นำพลประจักษ์ว่า มีวิญญาณของคนไทยที่แท้จริง การสละแม้ชีวิตของตนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อเมืองไทย

(บ่วงบาต. 2543 : 553)

ในเรื่องเดียวกัน ภาพของผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษ นับเป็นภาพสะท้อนที่ดีอีกภาพหนึ่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไทยได้นำไปเป็นแบบอย่างในการคิดและการปฏิบัติ เพื่อให้สัมพันธ์ที่ได้รับการขนานนามอย่างยกย่องให้เกียรติจากผู้คนในสังคมว่าเป็น “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์”

ตลอดระยะเวลาของชีวิต เขาใช้บทเรียนที่เขาได้รับจากสนามรบในจังหวัดภาคอีสานอย่างเคร่งครัด ด้วยการถือเอาความสุขของประชาชนที่เขาถือว่าเป็นนายของเขาเป็นวัตถุประสงค์หลัก และพยายามไม่ว่าเมื่ออยู่ในตำแหน่งใดที่จะรับใช้ประชาชนอย่างเต็มกำลัง

ยศและตำแหน่งของเขาสูงขึ้นเรื่อยๆ และไม่ต้องสงสัยว่า เขาจะเป็นที่อิจฉาริษยาของผู้ร่วมงานเพียงใด โดยเฉพาะผู้ร่วมงานที่มียศและตำแหน่งเท่าเทียมกัน แต่เขาก็หมั่นกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่แยแสกับใครๆ เขาไม่ถือว่างานของเขาเป็นการแข่งขัน แต่ถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติให้เสร็จสิ้นเท่านั้น

เมื่อได้รับตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ เขาไม่ได้ตะเกียกตะกายที่จะให้ได้ทำหน้าที่ผู้ช่วยอธิบดีคนอื่นปรารถนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่อาจให้คุณให้โทษและให้ลาภผลพลอยได้ต่างๆ เช่นหน้าที่ของผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปรามหรือฝ่ายบริหาร

เมื่ออธิบดีกรมตำรวจมอบหมายหน้าที่ "กิจการพิเศษ" ให้แก่เขาเขาก็รับโดยดุษณีตามเคย และตั้งใจว่าจะทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุดเช่นเคยเหมือนกัน

(บ่วงบาต. 2543 : 577 - 578)

หรือคำพูดที่ร้อยตำรวจตรีพลศักดิ์ พรหมพยาพร ได้พูดกับน้ำสังข์ในเรื่อง เบี้ยล่าง ก็สามารถส่งผลกระทบต่อความคิดของผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจได้ว่า หากเรามีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความดี และมั่นใจว่า ความดีไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินกว่าความสามารถของตำรวจทุกคนจะทำ และถ้าสามารถกระทำโดยการกำหนดสิ่งยึดเหนี่ยวได้ การทำความดีก็ไม่ใช่เรื่องยากเย็นแต่อย่างใด และคำสาบานถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวการกระทำดีได้เป็นอย่างดี

ผมเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เชื่อมั่นว่า เราจะเป็นตำรวจที่ดีได้ แม้จะจนและอดมื้อกินมื้ออย่างชาวบ้าน เราเป็นตำรวจที่ดีและซื่อสัตย์เอาไว้ได้ ในที่สุดก่อนที่จะแยกย้ายกันไปรับตำแหน่งหน้าที่ เราจะไม่ขมเหวี่ยงแก่ประชาชนไม่ว่าด้วยประการใดๆ เราจะไม่ทุจริต ไม่รับสินบน และเราไม่ได้สาบานกันลอยๆ เราดื่มน้ำสาบานและแช่งตัวเองเอาไว้ด้วยว่า ถ้าใครทวนคำสาบานขออย่าให้มีความก้าวหน้า ขอให้มันอันเป็นประสบเคราะห์กรรมที่ร้ายแรงน่าสะพรึงกลัว

(เบี้ยล่าง. 2542 : 125)

จากตัวอย่างทั้งหมดนี้ สะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับการทำความดีของผู้เขียนที่ว่า "การทำความดีนั้นไม่ใช่สิ่งที่ยากเย็นเกินไปนัก เพราะหากเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนลดความเห็นแก่ได้เห็นแก่ตัวลง และเริ่มหันมาตระหนักในบทบาทและหน้าที่ที่แท้จริงของตน การทำความดีก็จะไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป" แต่หากทำแล้วยากที่คนจะมองเห็น ผู้เขียนก็ได้นำเอาพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นข้อเตือนสติว่าการทำความดีไม่จำเป็นว่าจะได้สิ่งตอบแทนเพราะ "การปิดทองหลังพระ" ก็คือ การทำความดีที่มีผลตอบแทนสมบูรณ์ในตัวอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องให้ใครมายกย่องสรรเสริญ ผู้วิจัยเห็นว่า หากข้าราชการตำรวจที่เปี่ยมไปด้วยอุดมการณ์ทุกคนได้อ่านงานของวชิษฐ เดชกุญชร และเจตนารมณ์ที่แท้จริงบางอย่างของผู้เขียนที่สอดแทรกอยู่ในนวนิยายได้ส่งผลกระทบต่อความคิดของพวกเขาบ้าง ข้าราชการตำรวจเหล่านั้นน่าจะไม่ต้องรอคำชมแล้วถึงจะอยากทำความดีอีกต่อไป ส่วนตำรวจที่กำลังห่อใจจนอาจหลงเดินทางผิดก็น่าจะมีโอกาสได้ฉุกคิด และเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองของตนให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นบวกได้บ้าง

การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายในแง่ผลกระทบ นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงวรรณกรรมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะนวนิยายที่ผู้เขียนไม่ได้มีเจตนาจะมุ่งสร้างสรรค์เพื่อประเทืองอารมณ์ของผู้อ่านเพียงอย่างเดียว แต่มีเจตนาที่จะแผ่สารบางอย่างมาสู่ผู้อ่านบางกลุ่มบางพวกที่อาจจะเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนของผู้อ่านโดยทั่วไป การศึกษานวนิยายในแง่ผลกระทบทั้งในส่วนของผลกระทบทางอารมณ์และผลกระทบทางความคิดทำให้เห็นว่า ผลงานของนักเขียนอย่างวชิษฐ เดชกุญชรไม่เพียงแต่สนองอารมณ์ของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุก และตื่นเต้นไปกับตัวละครเอกขณะปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนคดีสำคัญๆ และเสี่ยงอันตรายเท่านั้น ความคิดและการแสดงออกของตัวละครทุกตัวในเรื่องยังส่งผลกระทบถึงความคิดของผู้อ่าน ในอันที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือมุมมองต่อคนบางกลุ่มในสังคมด้วย

การที่วชิษฐ เดชกุญชรเลือกที่จะเขียนนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแวดวงตำรวจ และหยิบยกพฤติกรรมในทางลบมาตีแผ่อย่างเด่นชัดผ่านตัวละครหลายๆ ตัว และเน้นปริมาณตำรวจที่มีพฤติกรรมชั่วมากกว่าตำรวจดี นอกจากจะเป็นวิธีการที่ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อย้ำให้ผู้อ่านที่ไม่ว่าจะเป็นผู้อ่านโดยทั่วไป หรือที่เป็น

ข้าราชการตำรวจได้มองเห็นความจริงที่ยังเป็นอีกหนึ่งปัญหาในสังคมบ้านเราแล้ว การสร้างตัวละครไม่ว่าจะเป็นข้าราชการตำรวจหรือประชาชนที่มีจิตสำนึกที่ดีขึ้นมา ก็สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้อ่านที่รอความหวังจะเห็นสังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ดีว่า ยังมีคนดีในสังคมอีกมากมายที่พร้อมจะร่วมมือกันปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงความเลวร้ายในสังคมให้ดีขึ้น อย่างน้อยก็เริ่มต้นที่การมีจิตสำนึกรักชาติและปฏิเสธที่จะร่วมมือกับคนชั่วทำร้ายบ้านเมืองของตน และการที่ผู้เขียนได้นำเสนอทัศนะหรือมุมมองที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ทางด้านลบของตำรวจอย่างมากมายนั่น เป็นประจักษ์พยานให้เห็นถึงความเป็นห่วงเป็นใยสังคมอย่างจริงจัง การนำเสนอปัญหาบางอย่างออกมาอย่างถึงแก่นในหลายครั้ง แสดงถึงการมองเห็นและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างลึกซึ้งจนกระทั่งสามารถแลเห็นหนทางแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปคือ ปัญหาและการเสนอแนะหนทางแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับตำรวจและวงการตำรวจในนวนิยายล้วนแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนมีความห่วงใยและปรารถนาจะให้วงการตำรวจได้รักษาคณดีเอาไว้ และให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่ายังมีคนดีอยู่ในวงการตำรวจอีกมากมายด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

นวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร เป็นอาชญานวนิยายที่น่าสนใจชวนติดตามมีเนื้อหามุ่งสะท้อนปัญหาสังคมอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพอุปนิสัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจและวงการตำรวจไทย ซึ่งผู้อ่านจะเข้าใจได้ต้องทำความเข้าใจการพิจารณาในแง่ความสัมพันธ์กับบริบททั้งสามของนวนิยายคือ ชีวิตมนุษย์ในสังคม ผู้เขียน และผู้อ่าน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษานวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร ในแง่ความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยใช้ทฤษฎีสำคัญ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเลียนแบบ ทฤษฎีการแสดงออก และทฤษฎีผลกระทบ ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการเลียนแบบชีวิตมนุษย์พบว่า ผู้เขียนสะท้อนภาพพฤติกรรมอันมิชอบของข้าราชการตำรวจในทุกระดับชั้น ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 แบบด้วยกันคือ

แบบแรก เป็นพฤติกรรมอันมิชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสามารถแบ่งได้อีกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆคือ

ลักษณะแรก เป็นพฤติกรรมการใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ทั้งในรูปของการเรียกค่าคุ้มครอง และการเรียกเก็บเงินแทนการออกเป็นใบสั่งจราจรที่ถูกต้อง การเรียก - รับเงินจากธุรกิจผิบบอน การพนัน การค้าของเถื่อน รวมถึงธุรกิจเลี่ยงกฎหมายอย่างเช่นสถานบันเทิงที่เปิดเกินเวลาที่ผู้ให้หวังผลในการดำเนินคดี หรือหวังผลตอบแทนในอนาคต การเรียก - รับอำมิสสินจ้างและของกำนัล ตลอดจนการเรียกเงินสนับสนุนด้วยในรูปของการ “ขอเรียไร ”

ลักษณะที่สอง เป็นพฤติกรรมการใช้อำนาจโดยมิชอบทั้งต่อประชาชน ผู้ต้องหา และผู้ได้บังคับบัญชา โดยต่อประชาชนนั้นมีทั้งในรูปการใช้อำนาจเพื่อข่มเหงเบียดเบียนให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตน การอวดเบ่งเพื่อแสดงให้ผู้ที่พบเห็นเกิดความรู้สึกเกรงใจจนถึงขั้นเกรงกลัว การขอตรวจค้นและจับกุมประชาชนผู้บริสุทธิ์โดยไม่มีการแจ้งข้อหา และการใช้คำพูดข่มขู่คู่สนทนา และภาพที่ผู้เขียนนำมาสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนหลายครั้งก็คือ ภาพของตำรวจจราจรที่ข่มเหงเบียดเบียนกับประชาชนตามท้องถนน การใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ต้องหา โดยมากเป็นการใช้กำลังขู่บังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพ และการทำร้ายผู้ต้องหาอย่างโหดร้ายทารุณ ส่วนการใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้ได้บังคับบัญชา มักเป็นการสั่งย้ายผู้ได้บังคับบัญชาโดยมิชอบด้วยเหตุผล และการการาบบผู้ได้บังคับบัญชาให้รู้จักประมาณสถานะของตน

ลักษณะสุดท้าย เป็นพฤติกรรมการใช้อภิสิทธิ์ของตำรวจโดยมิชอบ โดยมักนำไปใช้เพื่อปกป้องและอำนวยความสะดวกแก่ญาติและพวกพ้องเป็นสำคัญ ในส่วนของการใช้ปกป้องมักเป็นการช่วยให้พ้นผิด หรือผ่อนโทษหนักให้เป็นเบา ส่วนของการอำนวยความสะดวกนั้น ส่วนใหญ่เป็นในเรื่องของการฝากงานให้ โยกย้ายเลื่อนตำแหน่ง หรือเลื่อนขึ้นเงินเดือน

แบบที่สอง เป็นพฤติกรรมด้านลบอื่นๆ ที่มีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ตำรวจและองค์กรเสื่อมเสีย ทั้งที่มาจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายต่างๆเช่น การไม่รับแจ้งความ การปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งสร้างผลงานให้แก่ตัวเอง การเบียดบังเวลาราชการไปหาความสุขส่วนตัว การละเลยที่จะทำหน้าที่

ที่ผู้รักษาภูมิจราจร เป็นต้น และความบกพร่องที่เกิดจากพฤติกรรมส่วนตัวอันได้แก่ การตัดสินใจบนตำราวจชั้นผู้น้อย การทำตัวหุหุราฟุ่มเฟือย และการแสดงบารมีของคนในครอบครัวตำรวจ พฤติกรรมทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้เขียนมักสะท้อนไว้โดยทางพฤติกรรมและคำพูดของตัวละคร และภาพพฤติกรรมมรมต่าง ๆ ของตำรวจ เหล่านี้ น่าจะเป็นบทสรุปได้เป็นอย่างดีว่า ตลอดชีวิตราชการของผู้เขียน การได้มีโอกาสเข้าไปดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสายงานตำรวจ และในบางตำแหน่งก็ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน จนกระทั่งสามารถสังเกตหรือมองเห็นพฤติกรรมทางด้านลบเหล่านั้นว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ดังนั้นภาพอุปนิสัยบางอย่างที่มีมาจากการกระทำของตำรวจ จึงถูกนำมาถ่ายทอดไว้อย่างชัดเจนผ่านกลการประพันธ์นวนิยาย นอกจากนี้ พฤติกรรมของตำรวจที่ปรากฏในนวนิยายของวชิรัฐ เดชกุญชร ยังสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นอื่นๆ ที่เป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีผู้วิจัยทั้งในส่วนของนักศึกษาและองค์กรตำรวจเองจัดทำขึ้นมาโดยตลอดด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับการการแสดงออกของผู้เขียนพบว่า ผู้เขียนแสดงทัศนะที่มีต่องานตำรวจและพฤติกรรมของตำรวจไว้ 4 ประการด้วยกันคือ

ประการแรก ทัศนะต่อการบริหารและการจัดการงานตำรวจ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า กรมตำรวจยังทำงานโดยปราศจากแผน โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลเป็นจุดบอดที่สำคัญจุดหนึ่งของกรมตำรวจที่ต้องรีบแก้ไข ทั้งในเรื่องของการคัดเลือกคนตามเส้นสาย และการมอบหมายหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ดังนั้นการจะพัฒนาองค์กรตำรวจให้มีประสิทธิภาพ นอกจากผู้บริหารจะต้องทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ ใช้ระบบคุณธรรมแทนการใช้ระบบอุปถัมภ์มาบริหารองค์กรแล้ว ผู้บริหารเองก็ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ในขณะที่ยังพัฒนาคนโดยส่งไปฝึกอบรมศาสตร์ต่างๆ แล้ว ก็ต้องให้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรให้เจริญตามไปด้วย และควรรักษาตำรวจดีๆ ที่มีฝีมือ และควรกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมต่างๆ โดยเน้นปลูกฝังให้นักเรียนตำรวจสำนึกว่า ตนคือผู้รับใช้ประชาชน นอกจากนั้นควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน หรือบำเหน็จรางวัล

ประการที่สอง ทัศนะต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เขียนแสดงทัศนะต่อนายตำรวจระดับสูงหลาย ๆ คนที่ทำตัวหุหุราฟุ่มเฟือยจนเกินฐานะว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรกระทำเพราะจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ตำรวจระดับล่าง และจะนำมาซึ่งพฤติกรรมการรีดไถประชาชนต่อไป ส่วนการนำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัวก็สร้างปัญหาให้เกิดปัญหาแก่งการตำรวจ ในเรื่องของการทำงาน ผู้เขียนได้แสดงทัศนะต่อการทำงานที่บกพร่องของนายตำรวจระดับสูงเช่น การเห็นแก่หน้าตา ชื่อเสียงหรือเห็นแก่ภาพลักษณ์ของตนเองมากเกินไปบางครั้งก็ทำงานไม่ได้ประสิทธิภาพ การสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์แบบสุกเอาเผากิน การออกไปอำนวยการเวลาที่เกิดเหตุร้ายซ้ำซ้อนกับการปฏิบัติงานของตำรวจสายงานนั้นโดยตรง ที่ทำให้เสียทั้งเวลาและสิ้นเปลืองกำลังคน หน้าซ้ำทำให้ประเพณี “การเลี้ยงดูปู่เสือ” ไม่มีวันหมดไปด้วย การแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวโดยอาศัยตราประทับว่า “ด่วนที่สุด” รวมไปถึงการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีคุณวุฒิมากกว่า เพราะเห็นว่าคนเหล่านั้นมีวัยวุฒิต่ำกว่าตนจนไม่ยอมเปิดใจรับฟังสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ อันเป็นพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาระดับสูงบางคน นอกจากนี้ผู้เขียนแสดงแนวคิดอย่างชัดเจนว่า ตราบใดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เมื่อนั้นธุรกิจผิวกฎหมายและคนชั่วก็จะมีวันหมดไป

ประการที่สาม ทัศนะต่อเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ผู้เขียนเห็นว่า ยวดยานพาหนะที่ตำรวจใช้อยู่ทุกวันนี้ นอกจากจะเก่าและล้าสมัยแล้วปริมาณที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอ หน้าซ้ายยวดยาน

เหล่านั้นก็เสื่อมสมรรถนะลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งก็โยงไปถึงการวิพากษ์การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เหมาะสมด้วย นอกจากนั้นบุญแจ่มก็ยังไร้ประสิทธิภาพอยู่มาก

ประการสุดท้าย เป็นทัศนะเกี่ยวกับผลกระทบจากการบริหารจัดการ พหุติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของตำรวจที่มีต่อสังคม ผู้เขียนแสดงความเห็นอกเห็นใจตำรวจชั้นผู้น้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเห็นใจสภาพความขัดสน อันมีที่มาสำคัญจากการที่กรมตำรวจจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอและเหมาะสม ทั้งในส่วนของค่าเบี้ยเลี้ยงและในส่วนของเงินเดือนประจำที่ได้รับทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน ความแตกแยกในครอบครัว และความขัดสน ทำให้ตำรวจชั้นผู้น้อยบางคนเข้าสู่วังวนของความชั่วร้ายด้วยการรีดไถประชาชน รวมไปถึงการไม่ใส่ใจต่อการรักษากฎหมายและเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชน ผู้เขียนมองว่าเป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขก่อนที่จะประชาชนจะเกิดความรู้สึกเกลียดชังตำรวจมากกว่านี้ แม้ผู้เขียนจะมีความเห็นอกเห็นใจตำรวจที่ต้องกระทำผิดในบางสถานการณ์ แต่พหุติกรรมบางอย่างผู้เขียนก็มองว่าตำรวจเองก็กระทำการเกินกว่าเหตุไปเช่น การใช้วิธีสอบปากคำอย่างโหดร้ายทารุณ หรือการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องของตำรวจ พหุติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่บกพร่องเหล่านี้ ส่วนทำให้องค์กรตำรวจถูกมองไปในทางที่เลวร้าย ผู้เขียนสามารถชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่แท้จริงแห่งปัญหาและหนทางแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมและมีทางเป็นไปได้ไปพร้อม ๆ กันด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับผู้อ่านพบว่า ผลกระทบของนวนิยายที่มีต่ออารมณ์ของผู้อ่านนั้น เกิดจากการใช้กลการประพันธ์ของผู้เขียนเป็นสำคัญได้แก่ การวางแนวเรื่อง การสร้างโครงเรื่อง และการสร้างตัวละคร ในการวางแนวเรื่อง ผู้เขียนได้สร้างเอกลักษณ์ของนวนิยายให้มีเนื้อหาสะท้อนภาพการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ของตัวละครเอกตามอุดมการณ์อันแรงกล้า ในอันที่จะพิทักษ์สังคมให้รอดพ้นจากเงื้อมมืออาชญากรของตัวละครเอก การสร้างโครงเรื่อง ผู้เขียนสามารถนำกลวิธีการสร้างความขัดแย้งในเรื่องมาเป็นจุดสำคัญในการทำให้เรื่องมีความเข้มข้นชวนติดตามมากขึ้นไป ในเรื่องของความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร ซึ่งอาจมีที่มาจากการมีทัศนคติไม่ตรงกันในการปฏิบัติหน้าที่และเรื่องความรัก ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้อง และลงตัว ตลอดจนช่วยให้ผู้อ่านเอาใจช่วยตัวละครเอกให้ฝ่าฟันอุปสรรคและปฏิบัติการกิจสำคัญจนสำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้อ่านจึงรู้สึกสงสารและเห็นใจในชะตากรรมของตัวละครเอกในขณะเดียวกัน นอกจากนั้น ผู้เขียนยังสร้างปมปัญหาให้ตัวละครได้ขบคิดและหาหนทางแก้ไข โดยสร้างปมปัญหาหลักในตอนเปิดเรื่อง และสร้างปมปัญหาย่อย ๆ ซ้อนขึ้นมาให้ตัวละครเอกและเพื่อนร่วมทีมได้คลี่คลายอยู่ตลอดเวลา อันจะนำไปสู่การคลาญปมปัญหาหลักที่ผู้เขียนผูกไว้อย่างน่าสนใจ และชวนติดตามในตอนต้นเรื่อง ในด้านการสร้างตัวละคร ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกที่มีความเป็นเอกลักษณ์คือ เป็นนายตำรวจหนุ่มที่ยึดมั่นคุณธรรมความดีและประพฤติตนเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง เป็นตำรวจวีรบุรุษที่มีความเป็นปุถุชนคือมีรัก โลภ โกรธ หลง เช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป ขณะเดียวกันก็ได้สร้างตัวละครปฏิกิริยาที่ให้ภาพตรงข้าม โดยผู้เขียนได้ปูพื้นให้ผู้อ่านได้รับรู้และมองเห็นถึงสาเหตุและที่มาของการกระทำชั่วนั้น ดังนั้นทั้งตัวละครเอกและตัวละครปฏิกิริยาทุกตัวในนวนิยายของวสิษฐ เดชกุญชรจึงมีความสมจริง

ส่วนผลกระทบของนวนิยายที่มีต่อความคิดและสติปัญญาผู้อ่านพบว่า ในกลุ่มผู้อ่านโดยทั่วไป ผู้เขียนมีเจตนาสำคัญคือ บรรณาณจะให้ผู้อ่านเกิดการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงทัศนคติแง่ลบที่มีต่อข้าราชการตำรวจและวงการตำรวจให้เข้าใจว่า ในวงการตำรวจเช่นเดียวกันที่ย่อมมีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกัน พหุติกรรมที่เลวร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนอาจเป็นที่ประจักษ์ โฉะจัน และเล่าขานในหมู่ประชาชน แต่อย่างไรเสียก็ยังมิตำรวจที่ประพฤติตนอยู่ในกรอบที่พึงงามอยู่ ส่วนกลุ่มผู้อ่านที่เป็นข้าราชการตำรวจ การที่

ผู้เขียนเสนอการปฏิบัติการกิจของตำรวจดีได้สำเร็จลุล่วง ก็เป็นหนทางให้ตำรวจที่ประพฤติดีมีกำลังใจที่จะกระทำดีต่อไป และการที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครเอกทุกตัวยึดเอาพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มุ่งให้ทุกคนทำงานแบบ “ปิดทองหลังพระ” มาเป็นหลักสำคัญในการทำงาน ก็มีส่วนกระตุ้นให้ตำรวจที่เกิดความรู้สึกท้อใจที่จะทำความดีเกิดความมั่นใจได้ว่า ถ้าอดทนและมุ่งมั่นที่จะสะสมความดีต่อไปเรื่อยๆ ผลแห่งการทำความดีก็จะตอบสนองในที่สุด กล่าวได้ว่าผู้เขียนมุ่งหวังที่จะให้วงการตำรวจรักษาคณดีเอาไว้และให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่า ยังมีตำรวจดีอยู่ในสังคมอีกมาก

อภิปรายผล

วสิษฐ เดชกุญชร ไม่เพียงแต่มุ่งสะท้อนให้ผู้อ่านมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับวงการตำรวจ อันมีที่มาจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำตัวออกนอกกรอบของความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เป็นหลักเท่านั้น ปัญหาเหล่านี้ยังนำมาเสนออย่างต่อเนื่องในนวนิยายทั้ง 9 เรื่อง ทั้งปัญหาเล็กๆที่พบได้ตามสถานีดำรวจทั่วประเทศ จนถึงปัญหาใหญ่ที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติอย่างเช่นปัญหายาเสพติด ที่มีผู้ค้าและผู้สนับสนุนเป็นข้าราชการตำรวจและนักการเมืองระดับสูง ผู้เขียนสามารถตีแผ่ปัญหาในวงการตำรวจได้อย่างเจาะลึกทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพความรุนแรงของปัญหาที่สั่งสมมาเรื่อยๆ ตามระยะเวลาและทวีความรุนแรงขึ้นตามสภาพของเศรษฐกิจที่มีผู้คนต้องแข่งขัน และทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและทรัพย์สินเงินทองโดยไม่สนใจสังคมส่วนรวม วสิษฐ เดชกุญชรจึงเป็นนักเขียนที่มองโลกมองสังคมตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันก็พยายามใช้ทัศนะการมองโลกในแง่ดีมาช่วยในการแก้ไขปัญหให้กับวงการตำรวจ ถึงแม้ผู้เขียนจะตระหนักดีว่าปัญหาบางอย่างยากเกินจะแก้ไขเพราะต้องรื้อทั้งระบบตั้งแต่ระดับกรมตำรวจลงมา แต่ผู้เขียนได้แสดงทัศนะในนวนิยายหลายต่อหลายครั้งถึงความมั่นใจและให้กำลังใจผู้ที่มีความตั้งใจดีที่จะปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่แท้จริง แทนที่จะปลงตกหรือยอมรับสภาพโดยเฉยๆ

ขณะที่ผู้เขียนให้ภาพที่เลวร้ายของตำรวจชวนให้ผู้อ่านรู้สึกรังเกียจและเบื่อหน่าย ผู้เขียนก็ได้เสนอแนะหนทางแก้ไขไปพร้อมๆกัน และเลือกวิธีที่จะนำเสนอให้กระตือรือร้นผู้อ่านโดยผ่านพฤติกรรมและคำพูดของตัวละครเอก ผู้เขียนพยายามสร้าง “เอกลักษณ์” ให้ตัวละครเอกเป็นตำรวจในอุดมคติโดยไม่ละเลยความเป็นปวงชน มิให้เป็นวีรบุรุษในอุดมคติเสียเลยทีเดียวทำให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่า ยังมีตำรวจแบบนี้อยู่ในความเป็นจริงสื่อให้เห็นถึงเจตนารมณ์อันแรงกล้าของผู้เขียนที่ต้องการให้วรรณกรรมมีส่วนสร้างสรรค์ให้แก่วงการตำรวจ ซึ่งน่าจะเป็นความปรารถนาส่วนลึกในการแต่งนวนิยายของผู้เขียน ในขณะเดียวกันผู้อ่านก็จะเกิดความรู้สึกอย่างเดียวกันว่าเจตนาหรือความต้องการดังกล่าวของผู้เขียนนั้นก็มีความสอดคล้องและตรงกับความรู้สึกของผู้อ่านตรงกับสิ่งคนในสังคมมองเห็น แต่อาจจะไม่มีโอกาสได้แสดงออกหรือไม่มีหนทางที่เหมาะสมที่จะแสดงออก ดังนั้นในฐานะนักเขียนจึงทำให้วสิษฐ เดชกุญชรได้มีโอกาสถ่ายทอดปัญหาที่เขาได้พบเห็นมาโดยตลอดผ่านกลการประพันธ์ในรูปแบบนวนิยาย ผู้เขียนได้แสดงความสามารถทางกลการประพันธ์ที่แนบเนียนจนสามารถส่งผลกระทบทางอารมณ์ไปยังผู้อ่านได้ เพราะผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงมาสู่การมองเห็นและเข้าใจภาพความจริงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมได้ นอกจากนั้นการที่ผู้อ่านได้สัมผัสพฤติกรรมทั้งร้ายและดีของตัวละครทั้งฝ่ายธรรมะและฝ่ายอธรรมในขณะที่อ่าน ผู้อ่านย่อมชิงชังพฤติกรรมของฝ่ายอธรรมและขยายความรู้สึกรังเกียจพฤติกรรมเลวๆของตำรวจบางคนในนวนิยาย ไปสู่ความรู้สึกต่อต้านตำรวจร้ายๆในสังคมจริงได้ ในขณะเดียวกันผู้อ่านก็จะรู้สึกชื่นชมในความเสียสละ และความมุ่งมั่นของตัวละครฝ่ายธรรมะอันจะนำไปสู่ความรู้สึกเห็นใจ

เข้าใจ และอยากร่วมมือกับตำรวจดีในการต่อต้านคนเลวๆไม่ให้ยืนหยัดอยู่เหนือกฎหมายได้ในสังคมจริงเช่นเดียวกัน

การสร้างตัวละครที่มีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ต่างกันสองขั้วอย่างชัดเจน โดยเฉพาะตัวละครฝ่ายธรรมที่เป็นตัวละครฝ่ายปฏิบัติผู้เขียนก็สร้างให้ผู้อ่านได้มองเห็นและเข้าใจถึงที่มาของการแสดงออกถึงการกระทำเลวทั้งปวงได้เป็นอย่างดีเช่นกัน นับเป็นกลการประพันธ์ที่ช่วยให้ผู้อ่านได้มองเห็นปัญหาและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับตำรวจและวงการตำรวจชัดเจนมากขึ้น ขณะเดียวกันการสร้างตัวละครฝ่ายธรรมะเป็นตัวละครเอกมีสมบุรณ์พร้อมทั้งความคิดที่ไผ่ดี และพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม และพึงปรารถนาขึ้นมาจนอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกทั้งและแคลงใจว่าในสังคมจริงจะมีตำรวจดี ๆ เช่นนี้หรือ แต่ด้วยกลการประพันธ์ผู้อ่านก็ยังนึกคิดได้ว่าการที่ทุกคนด่วนตัดสินว่าตำรวจทุกคนเลวหมดเป็นการตัดสินที่ขอบธรรมหรือไม่เพียงใด แม้ว่าภาพในใจที่มีต่อตำรวจของผู้อ่านแต่ละคนจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อมาอ่านนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร ที่สร้างตัวละครตำรวจที่ดีพร้อมและมีอุดมคติ ส่งผลให้เกิดศรัทธาขึ้นในใจของผู้อ่านที่มั่นใจในความดีของตำรวจดีที่น่าจะหลงเหลือแต่อาจถูกมองข้ามไป ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้อ่านเป็นข้าราชการตำรวจก็เท่ากับเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ตำรวจที่กระทำความดีและคิดจะทำความดี ดังนั้นการบรรยายภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งที่อยู่ในหน่วยที่ประชาชนสัมผัสได้เช่นตำรวจตามโรงพักต่าง ๆ อย่างพื้นแสง, พลศักดิ์, สารวัตรใหญ่ และสารวัตรยม วิทย์ (ธนูส นิราลัย) ภาพตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างหนักแต่ประชาชนอาจมองข้ามไปอย่างตำรวจตระเวนชายแดนเช่นวีร ตำรวจสันติบาลเช่นการุณ หรือตำรวจกองปราบและตำรวจที่ได้รับมอบหมายให้สืบคดีลับพิเศษเช่นธนูส นิราลัยและลำเพา สายสัทกุล ล้วนแต่เป็นข้อยืนยันให้ผู้อ่านได้หันมายอมรับความจริงบางอย่างได้เป็นอย่างดีว่า ตนอาจจะละเลยมองข้ามการทำความดีของคนเหล่านี้ไปจริงๆ

การบรรยายให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพการทำงานของตัวละครอย่างละเอียด การสอดแทรกทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อข้อบกพร่องของตำรวจและกรมตำรวจผ่านทางตัวละครเอก และตัวละครตำรวจดี ๆ อีกหลายตัว และหลายต่อหลายครั้งจนเห็นได้ถึงเจตนาของผู้เขียนที่จงใจย้าทัศนคติดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำเล่า เป็นที่น่าสงสัยว่าจะเป็นกลการลดเสน่ห์ของนวนิยายลงไปหรือไม่นั้น ผู้วิจัยถือว่าไม่เป็นข้อบกพร่องหรือความน่าเบื่อแต่ประการใด กลับมองว่าเป็นกลการประพันธ์อย่างหนึ่งที่ผู้เขียนจงใจใช้ความซ้ำซากของเนื้อหาสื่อเจตจำนงอันแน่วแน่ของตนคือ มุ่งหวังให้นวนิยายมีคุณค่าทางปัญญาควบคู่ไปกับการประเทืองอารมณ์ ด้วยวิธีการซ้ำและย้ำความของผู้เขียนจึงนับได้ว่าเป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายดังกล่าว นอกจากนั้นการอาศัยตัวละครทั้งฝ่ายธรรมะและอธรรมให้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดภาพที่ตนเห็น ถ่ายทอดความจริงที่เป็นปัญหาที่ตำรวจอาจไม่เคยใส่ใจให้ผู้อ่านที่เป็นประชาชนทั่วไปได้ทราบ โดยการบรรยายคุณธรรมที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาอย่างละเอียดและชัดเจน น่าจะมีส่วนช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับทั้งที่เป็นผู้ปฏิบัติและผู้บริหารที่ได้มีโอกาสอ่านผลงานของตนรู้สึกตระหนักถึงปัญหา และความร้ายแรงที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หากวงการตำรวจยังละเลยอยู่และให้เห็นพ้องต้องกันว่า ปัญหาบางอย่างควรรีบเร่งแก้ไขก่อนที่จะประชาชนจะไม่เหลือความศรัทธาในตัวข้าราชการตำรวจอีกต่อไป ดังนั้นเสน่ห์ในนวนิยายของวชิษฐ เดชกุญชร จึงหมายถึงการดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่องและผลงานของเขา และการแสดงความยึดมั่นในเจตจำนงที่ชัดเจนในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ทำความดี และสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นให้แก่สาธารณชน

ผู้เขียนเคยดำรงตำแหน่งตำรวจราชสำนัก และมีโอกาสได้ติดตามอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์เป็นระยะเวลาหลายปี พระจริยวัตรของพระองค์ท่านทุกพระองค์ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงทุ่มเทเพื่อประชาชนโดยไม่ทรงรู้สึกท้อหรือหวังผลตอบแทนใดๆ นอกจากอยาก

เห็นความผาสุกของพลนิกรของพระองค์ทุกคน ได้เห็นพระจริยวัตรของพระองค์ที่ทรงเคร่งครัดในคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เขียนจึงเชื่อมั่นและศรัทธาในความดีตามหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเช่นกัน จึงได้เสนอภาพการทำความคิดด้วยความศรัทธาในพลังของความคิดผ่านตัวละครฝ่ายธรรมะในนวนิยายทุกเรื่อง และแสดงความเชื่อมั่นในเรื่องของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอย่างชัดเจน การแสดงความคิดในความคิด จึงนับเป็นจุดเด่นประการหนึ่งในนวนิยายของ วสิษฐ เดชกุญชร

นอกจากนั้นผู้เขียนยังแสดงออกอย่างชัดเจนว่า ให้ความสำคัญกับเรื่องของความคิดโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังที่ได้สัมผัสจากพระจริยวัตรและพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่บรรดาข้าราชการที่ตามเสด็จขบวนถึงตัวผู้เขียนเองหลายต่อหลายครั้งเกี่ยวกับเรื่อง “การปิดทองหลังพระ” ซึ่งผู้เขียนได้น้อมรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม และดำเนินรอยตามพระยุคลบาทอย่างเคร่งครัดตลอดมา ดังนั้นจึงได้มุ่งนำเสนอให้ผู้อ่านเกิดพลังที่จะทำดีโดยไม่ต้องรอว่าใครจะมองเห็นหรือไม่ หรือจะได้รับอะไรเป็นรางวัลตอบแทน

การที่ผู้เขียนจงใจสะท้อนภาพในแง่ลบของตำรวจสู่สายตาสังคม ขณะเดียวกันก็สะท้อนภาพในแง่บวกควบคู่กันด้วยซึ่งในวงการประพันธ์มีนักเขียนน้อยคนนักที่ทำเช่นนี้ ถือเป็นการให้ความสำคัญแก่ข้าราชการตำรวจ เป็นการลอคคิตของคนที่สังคมที่มีต่อตำรวจ และเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างตำรวจกับประชาชน ที่กล่าวเช่นนี้เป็นเพราะทัศนะในเชิงบวกดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้อ่านโดยทั่วไปเข้าใจและเข้าใจข้าราชการตำรวจมากขึ้นเท่านั้น ยังช่วยให้ตำรวจดี ๆ มีกำลังใจที่จะประพฤติตนเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ และคอยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎรอย่างไม่หือไม่อึกต่อไปด้วย ส่วนทัศนะในเชิงลบที่ผู้เขียนนำเสนออย่างเจาะลึกและถึงแก่นแท้ของปัญหานั้น หากพิจารณาโดยปราศจากความลำเอียงก็ถือเป็นการตีเพื่อก่อโดยแท้ และแม้ปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นจะหยั่งรากฝังลึกอยู่ในสังคมไทยจนยากจะแก้ไขเช่น “การคอร์รัปชันในวงราชการไทย” ซึ่งไม่เว้นแต่ในวงการตำรวจเอง จนมีการกล่าวขวัญถึงอย่างไม่มีวันจบสิ้น ผู้เขียนก็ไม่ได้ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกท้อแท้หรือสิ้นหวังจนต้องปล่อยวางปัญหาเหล่านั้น และปล่อยให้ชาติบ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม แต่ผู้เขียนพยายามให้กำลังใจผู้ที่ใฝ่ดี ทั้งในส่วนของผู้ที่มีส่วนช่วยแก้ไขโดยตรงในเรื่องของการวางนโยบาย และผู้รับไปปฏิบัติได้มีกำลังใจที่จะต่อสู้ต่อไปโดยให้มีความหวังว่า ผลแห่งความตั้งใจ ผลแห่งการกระทำดีด้วยใจที่ศรัทธานั้นจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติและต่อชาติบ้านเมืองในที่สุด

เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า วสิษฐ เดชกุญชร ได้ทำหน้าที่ของนักเขียนโดยสมบูรณ์ เพราะไม่เพียงแต่จะสร้างสรรค์วรรณกรรมด้วยหัวใจของนักเขียน ซึ่งเป็นประชาชนคนหนึ่งที่มีหวังจะเห็นสังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ดีเท่านั้น แต่ได้ทำหน้าที่ของอดีตนายตำรวจที่หวังดีต่อองค์กรอย่างสูงสุดด้วย และก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่เกินจริงเช่นกันหากจะกล่าวว่านวนิยายทุกเรื่องของวสิษฐ เดชกุญชร เป็นงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งต่อผู้อ่าน ต่อนักเขียนคนอื่น ๆ และต่อวงวรรณกรรมไทย เพราะไม่เพียงผู้อ่านทั้งที่เป็นผู้อ่านทั่วไป หรือผู้อ่านเฉพาะกลุ่มอย่างข้าราชการตำรวจ จะได้อ่านนวนิยายที่มีเนื้อหาส่งเสริมและยกระดับจิตใจตนเองให้เป็นผู้มองสังคม และมองปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยหัวใจที่เป็นธรรมแล้ว การสร้างสรรค์นวนิยายให้มีเนื้อหาที่เป็นสาระสะท้อนทั้งปัญหาและแสดงทัศนะทั้งในเชิงบวกและเชิงลบในเวลาเดียวกัน ยังนับเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเขียนคนอื่น ๆ เพราะถือการให้ความสำคัญต่อแหล่งข้อมูลหรือวัตถุดิบที่หยิบยกมาใช้ ที่สำคัญการนำเสนอในรูปแบบดังกล่าว ทำให้วงวรรณกรรมมีนวนิยายที่มีเนื้อหาและวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่มาประดับวงการเพิ่มขึ้น เพราะนวนิยายประเภทนี้ไม่เพียงแต่จะให้ความบันเทิงและสาระแก่ผู้อ่านเท่านั้น แต่ได้เอื้อประโยชน์ให้แก่สังคมโดยรวมด้วย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ในแง่ชีวิตประวัติ โดยเน้นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในนวนิยายกับชีวิตจริงของผู้เขียน รวมทั้งพัฒนาการในเรื่องดังกล่าวอย่างละเอียด
2. การศึกษาวิเคราะห์งานเขียนประเภทอื่นๆ ของวสิษฐ เดชกุญชร ที่มีการตีพิมพ์แล้ว เช่น เรื่องสั้นหรือบทความต่างๆ แล้วดูว่าผลงานดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวงการตำรวจบ้างหรือไม่ หากมี ผู้เขียนมีกลวิธีในการนำเสนอภาพ ทศนะ และมีวิธีการสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านได้อย่างไร
3. การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ตำรวจไทย จากงานเขียนในรูปแบบอื่นๆ และของนักเขียนคนอื่นๆ เพื่อให้เห็นว่าผู้เขียนเหล่านั้นมีการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวงการตำรวจอย่างไรบ้าง และปัญหาที่นำเสนอมีความเหมือนหรือต่างกับสิ่งที่วสิษฐ เดชกุญชรนำเสนอ รวมถึงศึกษากลวิธีในการนำเสนอของนักเขียนเหล่านั้นด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล โพธิเย็น. (2540). การวิเคราะห์ทัศนะเชิงทุนนิยมในเรื่องสั้นและนวนิยายของ วิมล ไทรนิ่มนวล. ปรินญา
นิพนธ์. กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เกรแฮม ฮูซ. (2532). ว่าด้วยหลักวรรณคดีวิจารณ์ = *An Essay on Criticism*. นฤมล กาญจนทัต และ
อุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์ แปล. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- กระแส มัลยากรณ์. (2530). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- . (2525). *วรรณคดีวิเคราะห์: หลักบางประการ*. กรุงเทพฯ : สตรีเนติศึกษา.
- กางเขน (นามแฝง). (2543, 22 กรกฎาคม). "มือละเล็ม". *มติชนสุดสัปดาห์*. หน้า 14.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2518). *วรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุสุมา รักษมณี. (2537). *สี่สัณวรรณคดีชุด "ตั้งรัตนแห่งโกสินทร์"*. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- เจตนา นาควัชระ. (2521). "วรรณคดีและศึกษาวรรณคดี", ใน *วรรณกรรมไทยวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา
พานิช.
- . (2542). *ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สยาม.
- . (2542). *ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ.
- ชนากานต์ ศิลปรัตน์. (2540). *วิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมความขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบ
ทิศ*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ฌอง - ปีแยร์ โกลเด็นซีไดน์. (2532). *การอ่านนวนิยาย = Pour lire le roman*. วลัยยา วิวัฒน์ศรี แปล.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2523). *หลังม่านวรรณศิลป์*. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ.
- ดวงมน จิตรจำนงค์ และคณะ. (2532). *ทอไหมในสายน้ำ 200 ปี วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สามีคดีสาสน.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย(2475-2500)*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ต๋อย ชุมสาย ณ อยุธยา, ม.ล. (2524). *วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพา
นิช.
- ธเนศ ขาญเขาว์. (2533). *วิเคราะห์นวนิยายของ วสิษฐ เดชกุญชร*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- "นักข่าวสี่เขียว" (นามแฝง). "บุคคลวันนี้," "ไทยรัฐ". 2 พฤษภาคม 2527.
- บรรจง บรรเจิดศิลป์. (2538). *วรรณวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *ตลอดวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ประเสริฐ เกษรมาลา. (2525). *ตำรวจและสังคม*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ปรินญา สุวรรณรงค์. (2528). *วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เพื่อสืบค้นหาผู้แต่งโคลงกำสรวลและโคลงทวาทศ
มาส*. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ไพรัช พงษ์เจริญ, พล. ต.ต. (2542). *ตำรวจไทยในอนาคต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มติชน.

- มนต์ชัย ศรีประเสริฐ. (2538). *ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง กับความรับผิดชอบของนายตำรวจระดับอาวุโส*. วิทยานิพนธ์. รศ.ม.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2523). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ ฯ : ยูโนเต็ดโปรดักชั่น.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วลีษฐ เดชกุญชร. (2522). *ลว. สุดท้าย ล1*. โดยโก๋บางกอก(นามแฝง). กรุงเทพฯ ฯ : ประพันธ์สาส์น.
- . (2523). *ลว. สุดท้าย ล2*. โดยโก๋บางกอก(นามแฝง). กรุงเทพฯ ฯ : ประพันธ์สาส์น.
- . (2528). *สารวัตรเถื่อน*. กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2542). *แม่สาวเลือด*. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2542). *หักลิ้นช้าง*. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2539). *สันติบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2532). *เลือดเข้าตา*. กรุงเทพฯ ฯ : นิตยสารคลังสมอง.
- . (2540). *สารวัตรใหญ่*. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2542). *เบี้ยล่าง*. กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2543). *บ่วงบาศ*. กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- . (2543). *รำลึกชาตินี้*. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ ฯ : ประพันธ์สาส์น.
- . (2538). *รำลึกชาตินี้(อีก)*. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ ฯ : ประพันธ์สาส์น.
- . (2544). *รอยพระยุคลบาท บันทึกความทรงจำของ พล.ต.อ. วลีษฐ เดชกุญชร*. กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- ศิริวรรณ อนันต์โท. (2529). *ภาพพจน์ของตำรวจตามความรู้สึกของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม.: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิลปากร,กรม. (2528). *ประวัตินักเขียนไทยเล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ ฯ : กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- สมเกียรติ คู่ทวีกุล (2539). *รวมบทความวิชาการและบทวิจารณ์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ ฯ : ภาควิชาภาษาไทย และ ภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2534). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ ฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน.
- สูตรไพศาลศูนย์การผลิตตำรากฎหมายเพื่อนักกฎหมาย. (2530). *ระเบียบการตำรวจที่ไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม1 ประเภท บุคคล*. (2530). กรุงเทพฯ ฯ : สูตรไพศาลศูนย์การพิมพ์
- . (2530). *ระเบียบการตำรวจที่ไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม2 ประเภทการบริหาร*. กรุงเทพฯ ฯ : สูตรไพศาลศูนย์การพิมพ์
- . (2530). *ระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวกับคดี เล่ม1-2*. กรุงเทพฯ ฯ : สูตรไพศาลศูนย์การพิมพ์
- เสถียร จันทิมาธร. (2517). *คนเขียนหนังสือ*. กรุงเทพฯ ฯ : ประพันธ์สาส์น.
- อิรวดี ไตลังคะ. (2543). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- เอ็ม. เอช. อับราฮัมส์. (2529). *อธิบายศัพท์วรรณคดี* = *A Glossary Of Literary Terms*. ทองสุก เกตุโรจน์ แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เฮอร์แมน โกลด์สไตน์. *การคอร์รัปชันของตำรวจ : แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะและการควบคุม* = *POLICE CORRUPTION : A PERSPECTIVE ON ITS NATURE AND CONTROL*. พิมพ์ครั้งที่2. โสภณ ศิริพจน์ แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพฯ;โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ประวัติของวสิษฐ เดชกุญชร

ประวัติการศึกษา

วสิษฐ เดชกุญชร จบชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียน "ขอนแก่นวิทยายน" จังหวัดขอนแก่นใน พ.ศ.2487 จากนั้นก็มาศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในคณะรัฐศาสตร์ และได้รับปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต(เกียรตินิยมอันดับสอง)ในพ.ศ.2495 จากนั้นก็เดินทางไปศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา และจบรัฐศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยนิวยอร์กในพ.ศ. 2497 และรับปริญญาเอกสาขา รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (กิตติมศักดิ์) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพ.ศ. 2539

นอกจากวสิษฐ เดชกุญชร จะมีความสามารถและความเชี่ยวชาญทางสาขารัฐศาสตร์แล้ว ยังได้ศึกษาศิลปะวิทยาสาขานอื่นๆเพิ่มเติม จนได้รับใบประกาศนียบัตรประกาศเกียรติคุณในสาขาต่างๆมากมาย อาทิเช่น ประกาศนียบัตรโรงเรียนตำรวจนครนิวยอร์ก (หลักสูตรสิบสวน)ในปี พ.ศ.2496,ประกาศนียบัตรวิทยาลัยตำรวจแห่งชาติ F.B.I. สหรัฐอเมริกา ในพ.ศ.2508 และจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในปี พ.ศ.2532

ประวัติการทำงาน

วสิษฐ เดชกุญชร เริ่มทำงานครั้งแรกในปีพ.ศ.2495 โดยเป็นอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นในพ.ศ. 2499 ก็ลาออกและได้ไปทำงานอยู่ที่กรมประมวลข่าวราชการแผ่นดิน ทำได้สักระยะหนึ่งก็โอนย้ายมารับราชการตำรวจในตำแหน่ง ร.ต.อ. รองสารวัตร ประจำกองตำรวจสันติบาล และได้เลื่อนตำแหน่งเป็นพ.ต.ท. สารวัตร กองตำรวจสันติบาล และพ.ต.อ.ผู้กำกับกอง กองตำรวจสันติบาลตามลำดับ จากนั้นก็ได้ย้ายจากกองตำรวจสันติบาลไปประจำกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ในปี พ.ศ. 2511 โดยได้ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าฝ่ายสนับสนุนตำรวจตระเวนชายแดน

จากนั้นในพ.ศ. 2513 ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายตำรวจราชสำนักประจำ แต่ทำในหน้าที่นี้ประมาณ 4 ปี พอถึงปีพ.ศ. 2517 ก็ได้กราบบังคมลาออกจากตำแหน่งหน้าที่เพื่อไปประจำการอยู่ที่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนอีกครั้งในตำแหน่งพล.ต.ต. ผู้บังคับการประจำกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โดยได้รับผิดชอบหน้าที่สำคัญๆคือ เป็นผู้บังคับการฝึกพิเศษตำรวจตระเวนชายแดนในปี พ.ศ.2518 และ เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนในปีเดียวกัน

ในพ.ศ.2521 ก็ได้ย้ายกลับไปเป็นนายตำรวจราชสำนักอีกครั้ง ในตำแหน่งพล.ต.ท. หัวหน้านายตำรวจราชสำนักประจำ สำหรับวสิษฐ เดชกุญชรนั้นนับได้ว่า เป็นนายตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น "พล.ต.ท.ที่มีอายุน้อยที่สุดคือต่ำกว่า 50 ปี"¹ ต่อมาในพ.ศ. 2524 ก็กราบบังคมลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ หัวหน้านายตำรวจราชสำนักไปดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการประจำกรมตำรวจ

¹ "นักข่าวสีเขียว"(นามแฝง). "บุคคลวันนี้"ไทยรัฐ, 2 พฤษภาคม 2527

ต่อมาในพ.ศ. 2528 พล.ต.ท. วสิษฐ เดชกุญชร ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นจเรตำรวจ แต่ดำรงตำแหน่งนี้เพียง 1 ปีก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ เมื่อดำรงตำแหน่งครบวาระ 1 ปี ก็ได้เลื่อนตำแหน่งอีกครั้ง เป็นรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายบริหารในพ.ศ. 2530 และดำรงตำแหน่งนี้ไปเรื่อยจนกระทั่งในพ.ศ. 2532 ได้เลื่อนยศเป็นพล.ต.อ.วสิษฐ เดชกุญชร สิ่งที่เป็นข้อยืนยันให้เห็นถึงความเป็นข้าราชการที่มีความทุ่มเทในการทำงานตลอดอายุราชการของพล.ต.อ.วสิษฐ เดชกุญชร ก็คือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก, มหาวชิรมงกุฎ, ทูตยจุลจอมเกล้าวิเศษ, เหรียญรัตนาภรณ์ชั้นที่๔, เหรียญราชรุจิทอง, เหรียญราชการชายแดน, เหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้นที่ ๑ และเหรียญกาชาดสมนาคุณชั้นที่ ๑

นอกจากตำแหน่งหน้าที่ราชการแล้ว พล.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชร ยังมีราชการสำคัญๆ อื่นๆ ที่รับผิดชอบอีกมากมาย ทั้งราชการพิเศษและราชการการเมือง ราชการพิเศษได้เคยดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิจัยสำนักงานสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) ในพ.ศ.2500-2513 และตำแหน่งฝ่ายพลเรือน กองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ในพ.ศ. 2510-2513 ส่วนราชการการเมือง เคยดำรงผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจในพ.ศ.2529 ตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจในพ.ศ.2530 และดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2532

นอกจากงานในหน้าที่ราชการดังที่กล่าวมาแล้ว พล.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชร ยังได้ดำรงตำแหน่งสำคัญอื่นๆ อีกเช่นเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสมาคมมหาวิทยาลัยขอนแก่น และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ เป็นต้น ในที่นี้หมายรวมไปถึงสมาคมและมูลนิธิต่างๆ ที่วสิษฐ เดชกุญชร เคยเป็นและยังคงเป็นสมาชิกอยู่ด้วยเช่น สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาชิกสามัญตลอดชีพ ,สมาคมนิสิตเก่าคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาชิกสามัญตลอดชีพ,มูลนิธิศุภนิยาม 80 ปี กรรมการบริหาร , สมาชิกชมรมInternational Association of Chiefs of Police และ สมาชิก FBI National Academy Associate ด้วย

ส่วนงานในปัจจุบันคือ ดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาบริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) และมีส่วนประจำที่ทำอยู่คือนักเขียน และเป็นอาจารย์บรรยายวิชาเกี่ยวกับการบริหาร และจริยธรรม และเป็นวิทยากรแนะนำสมาชิแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป

ประวัติทางการเป็นนักเขียน

พล.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชร เริ่มเขียนหนังสือครั้งแรกเมื่อครั้งที่เป็นนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเริ่มต้นเขียนงานประเภทบันเทิงคดีก่อน ต่อมาวิลาศ มณีวัต ซึ่งถือว่าเป็นนักเขียนคนสำคัญอีกคนหนึ่งของเมืองไทยได้ชักชวนให้มาเป็นนักเขียนประจำนิตยสาร "ชาวกรุง" รายเดือน ต่อมาก็ได้เป็นนักเขียนสำคัญอีกคนหนึ่งประจำค่าย "สยามรัฐ" เมื่อหมดวาระที่จะดำรงตำแหน่งสำคัญทางราชการ และราชการการเมือง พล.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชรยังคงทำงานในด้านงานเขียนอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันนอกจากจะดำรงตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาบริษัทมติชน จำกัด(มหาชน)แล้ว ยังเป็นนักเขียนคนสำคัญของค่าย "มติชน" ด้วย และรางวัลที่นับเป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จด้านการเขียนหนังสือของวสิษฐ เดชกุญชรก็คือ การได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ประจำปีพ.ศ. 2541

นามปากกา

ในระยะแรกๆนั้น พล.ต.อ. วสิษฐ เดชกุญชร จะใช้นามปากกาหลายๆอย่าง ซึ่งแยกไปตามประเภทของงานเขียนเช่น "ตาถั่ว" ใช้กับงานเขียนประเภทบทวิจารณ์ภาพยนตร์, "สีน้ำมัน" "สีน้ำเงิน" และ "สีเนื้อ" มักจะใช้กับงานเขียนประเภทคอลัมน์ซุบซิบ, "จ้อ บางซ่อน" ใช้กับงานเขียนประเภทตลกขบขัน, "ลำพอง" ใช้กับงานเขียนประเภทเรื่องสั้น ส่วนนวนิยายนั้นจะใช้อยู่ 2 ชื่อด้วยกันคือ "โก๋ บางกอก" จะใช้กับนวนิยายที่เขียนขึ้นในระยะแรกๆ ซึ่งก็จะมีเพียง 3 เรื่องได้แก่ จันทร์หอม, ดงเย็น และลว.สุดท้าย และนับจากนวนิยายเรื่องที่ 4 เป็นต้นมาก็จะใช้ชื่อจริงเป็นนามปากกานั้นคือ "วสิษฐ เดชกุญชร" ซึ่งนามปากกานี้จะไม่ได้ใช้เฉพาะในงานเขียนประเภทนวนิยายเท่านั้น แต่จะใช้นามปากกาเขียนประเภทอื่นๆด้วย

ผลงานทางการเขียน

นับตั้งแต่เริ่มจับปากกาเป็นนักเขียนอาชีพ วสิษฐ เดชกุญชร ได้เขียนหนังสือมาแล้วหลายรูปแบบ หลายแนวด้วยกันไม่ว่าจะเป็นบทความ-สารคดี บทละคร บทกวีความทรงจำ บทหัตถคดี เรื่องสั้น และนวนิยาย ซึ่งพอจะสรุปผลงานโดยสังเขปดังนี้

ประเภทบทความ-สารคดี เช่น เหตุเกิดในกรุงรัตนโกสินทร์, ความผิดพลาดของนายหมาก, ความ(ไม่)รู้เรื่องเมืองจีน 1, ความ (ไม่)รู้เรื่องเมืองจีน 2, ความ (ไม่)รู้เรื่องเมืองจีน 3, พุดจาประสาตำรวจชุดที่ 1 ประกอบด้วยสารคดี 24 เรื่อง อาทิ ตำรวจจากสถาบันต่างๆ สุนทรพจน์ที่เรายังคงจะฟัง พระราชินีของประชาชน ผู้ที่เราจะคิดถึง คำอธิษฐานของตำรวจ ตำรวจป่า เครื่องแบบอย่างเดียวไม่ทำให้ผู้สวมกลายเป็นตำรวจได้ แต่สุชาติและเพื่อน สำหรับผู้ที่ยังหลับใหลอยู่ เกียรติสูงสุดครั้งหนึ่งของตำรวจ ถ้อยแถลงของที่ปรึกษาตำรวจ คาทาสำหรับนักรบ คู่กันเรื่องเครื่องแบบ เป็นต้น, พุดจาประสาตำรวจชุดที่ 2 ประกอบด้วยสารคดี 8 เรื่อง ได้แก่ จดหมายที่ตำรวจอยากอ่าน สมาคมหยุด น้ำ นายตำรวจหาย เรื่องของของที่อยู่บนหัว เพราะฉะนั้นจึงมองไม่เห็น ช่วยหรือไม่ช่วย ตำรวจกับบุหรี ปัญหาโลกแตก

ประเภทบทละคร มี 1 เรื่องได้แก่ จันทโครพ

ประเภทบันทึกความทรงจำ ได้แก่ รอยพระยุคลบาท บันทึกความทรงจำของ พล.ต.อ.วสิษฐ เดชกุญชร ซึ่งเคยตีพิมพ์เป็นตอนๆในหนังสือพิมพ์มติชน และนำมาพิมพ์รวมเล่มในปี 2544

ประเภทบทหัตถคดี มีมากกว่า 20 เรื่อง ตัวอย่างเช่น ผจญภัยในรถทัวร์, ความคิดคำนึงที่ได้จากการไปเผาผีที่เชียงใหม่, สัมภาษณ์ถึงที่ศาลพระกาฬ, พุดจาประสากระรอก, เรื่องใหญ่, ตั้งตัวเป็นไก่ตีปัดจ, จดหมายที่อยากจะเขียน, สัมภาษณ์ถึงตงกาน, เทคโนโลยีมีพิษ, เผลอญ่เลื้อยดำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้เขียนหนังสือรวมเรื่องเสียดสีแฉแฉอามณ์ขันด้วยเช่น หนังสือรวมเรื่องพระราชทูตรำลึกชาติ(นี้) ซึ่งรวมเรื่องพระราชทูตที่เขียนไว้ระหว่างปีพ.ศ.2498-2500 10เรื่อง และ หนังสือรวมเรื่องพระราชทูต รำลึกชาติ(นี้)อีก ซึ่งเป็นหนังสือรวมเรื่องพระราชทูตที่เขียนไว้ระหว่างปีพ.ศ.2498-2514 อีก 9 เรื่อง

ประเภทเรื่องสั้น มีอยู่ไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น พระจันทร์ขึ้นที่เหนือตึกอักษร, ภาพอาถรรพณ์, ความทรงจำของผู้โดยสาร, เนื้อคู่ของพวงผกา, บางระจัน เป็นต้น

ประเภทนวนิยาย มีทั้งสิ้น 11 เรื่อง ได้แก่ จันทร์หอม, ดงเย็น, ลว.สุดท้าย(นวนิยายเรื่องนี้ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการการประกวดหนังสือขององค์การยูเนสโก ปี 2523), เลือดเข้าตา, เบี้ยล่าง, สันติบาล, สารวัตรใหญ่, สารวัตรเถื่อน, แม่ลาวเลือด, หักลิ้นช้าง และบ่วงบาต นวนิยายบางเรื่องได้มอบ

ลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์นำไปสร้างเป็นละครได้แก่ นวนิยายเรื่องเลือดเข้าตา, สารวัตรใหญ่, แม่ลาวเลือด และ หักลิ้นช้าง ส่วนเรื่องก็นำไปสร้างเป็นบทละครวิทยุและภาพยนตร์ ได้แก่เรื่อง จันทร์หอม และ สารวัตรเถื่อน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสารภี ขาวดี
วันเดือนปีเกิด	18 พฤษภาคม 2517
ที่อยู่ปัจจุบันนิสิต	1279 / 998 ม.10 ซ.โนรี ต.ท้ายบ้าน อ.เมือง จ.สมุทรปราการ 10280 โทร 02-7024300, 09-7729532
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานนิสิต	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ต.ศรีโค อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 10280 โทร 045-288387
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาปีที่3 จากโรงเรียนสิรินธร จ.สุรินทร์
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาปีที่6 จากโรงเรียนสิรินธร จ.สุรินทร์
พ.ศ. 2540	ศศ.บ.(ภาษาไทย) เกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2546	ศศ.ม.(ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ